

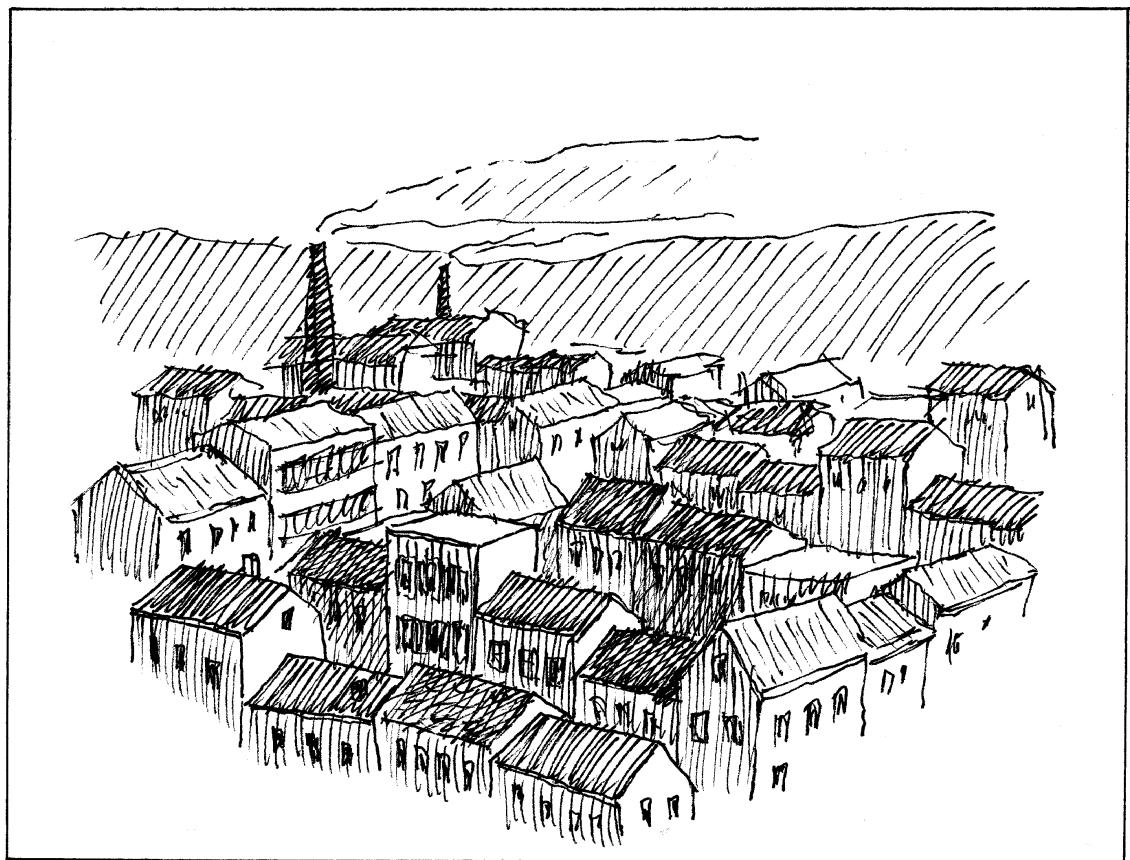
Statlig program for
forurensningsovervåking

Rapport nr.:807/00

Oppdragsgiver: Statens forurensningstilsyn

Deltakende institusjon: NILU

Målinger av
luftforurensninger i
by/tettstedsprogrammet
Oktober 1998-mars 1999

TA-1761/2000

Norsk institutt for luftforskning

Statlig program for forurensningsovervåking

Det statlige programmet omfatter overvåking av forurensningsforholdene i

- luft og nedbør**
- grunnvann**
- vassdrag og fjorder**
- havområder**
- skog**

Overvåkingen består i langsiktige undersøkelser av de fysiske, kjemiske og biologiske forhold.

Hovedmålsettingen med overvåkingsprogrammet er å dekke myndighetenes behov for informasjon om forurensningsforholdene med sikte på best mulig forvaltning av naturressursene.

Hovedmålet spenner over en rekke delmål der overvåkingen bl.a. skal:

- gi informasjon om tilstand og utvikling av forurensningssituasjonen på kort og lang sikt.**
- registrere virkningen av iverksatte tiltak og danne grunnlag for vurdering av nye forurensningsbegrensende tiltak.**
- påvise eventuell uheldig utvikling i resipienten på et tidlig tidspunkt.**
- over tid gi bedre kunnskaper om de enkelte vannforekomstens naturlige forhold.**

Sammen med overvåkingen vil det føres kontroll med forurensende utslipp og andre aktiviteter.

Overvåkingsprogrammet finansieres i hovedsak over statsbudsjettet. Statens forurensningstilsyn er ansvarlig for gjennomføring av programmet.

Resultater fra de enkelte overvåkingsprosjekter publiseres i årlige rapporter.

Henvendelser vedrørende programmet kan i tillegg til de aktuelle institutter rettes til Statens forurensningstilsyn, Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo, tlf. 22 57 34 00.

NILU : OR 61/2000
REFERANSE : O-99077
DATO : DESEMBER 2000
ISBN : 82-425-1229-9

Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet

Oktober 1998-mars 1999

Leif Otto Hagen og Kari Arnesen

**Utført etter oppdrag
fra Statens forurensningstilsyn**

Norsk institutt for luftforskning
Postboks 100
2007 Kjeller

Innhold

	Side
Sammendrag.....	3
1. Innledning.....	7
2. Hensikt	7
3. Måleprogram.....	8
4. Anbefalte luftkvalitetskriterier, Nasjonale mål, Forurensningslovens grenseverdier og EUs nye grenseverdier i EU/EØS-området.....	31
5. Hovedresultater fra luftkvalitetsmålingene.....	33
6. Luftkvalitet i de enkelte byene.....	53
6.1 Oslo	53
6.2 Drammen	58
6.3 Sarpsborg og Fredrikstad.....	61
6.4 Porsgrunn og Skien	63
6.5 Bergen	68
7. Luftkvalitet og meteorologiske forhold	71
7.1 Oslo (Nordahl Bruns gate).....	72
7.2 Drammen (Nedre Storgate 3)	74
7.3 Bergen (Fengslet)	76
8. Referanser.....	78
Vedlegg A Grafisk presentasjon på månedsbasis av time- og døgnmiddeldata for nitrogenoksider og svevestøv ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).....	79

Sammendrag

Høsten 1994 startet oppbygningen av et nytt og moderne overvåkingsprogram for luftkvalitet i en del av de største byene her i landet. I et moderne overvåkingsprogram er det viktig å ha et system med både modellberegringer og faste målestasjoner der dataene er tilgjengelig for å vises på brukernes dataskjermer i nær sann tid. Data fra de faste stasjonene skal gi informasjon om forurensningsnivå og utvikling i tid. Det er viktig at målinger og modellberegringer kombineres på en kostnadseffektiv måte.

Beregning- og måleopplegget er konsentrert om nitrogenoksid (NO, NO₂, NO_x) og svevestøv (PM_{2,5} og PM₁₀), som anses som de viktigste lokale luftforurensningsproblemene i Norge i dag. Måleresultatene fra vinteren 1994/95 ga grunnlagsdata for å etablere "arealmodeller" for Oslo, Drammen, Bergen, Trondheim og Grenlandsområdet (Skien/Porsgrunn). Utslippsoversikter framskaffes og oppdateres i fellesskap av Statistisk sentralbyrå og NILU. Innhenting av gode trafikkdata er spesielt viktig for å få gode utslippsdata. Det er også viktig at trafikkdataene oppdateres regelmessig.

Når modellene nå er etablert, har en det nødvendige grunnlaget for å beregne hvilke konsentrasjoner av luftforurensninger befolkningen utsettes for (eksponering).

Den første rapporten med måledata fra det nye overvåkingsprogrammet gjaldt data for vinterhalvåret 1994/95 fra Oslo, Drammen, Porsgrunn, Skien, Bergen og Trondheim (NILU Oppdragsrapport nr. 8/96, rapport nr. 648/96 i Statlig program for forurensningsovervåking). Senere er det utarbeidet en toårsrapport for vinterhalvårene 1995/96 og 1996/97, samt rapport for vinterhalvåret 1997/98 (NILU Oppdragsrapport nr 14/99, rapport nr. 762/99 i Statlig program for forurensningsovervåking).

Denne fjerde rapporten, som dekker vinterhalvåret 1998/99, gir data for Oslo, Drammen, Sarpsborg, Fredrikstad, Porsgrunn, Skien og Bergen.

Målingene i vinterhalvåret 1998/99 har omfattet nitrogenoksid og svevestøv. Målingene er utført med kontinuerlig registrerende instrumenter (monitorer) hvor dataene midles til timemiddelverdier og overføres til NILU på telenettet for løpende kvalitetskontroll.

Målingene er utført i samarbeid mellom NILU og Miljøetaten i Oslo kommune, Statens vegvesen Oslo, Statens vegvesen Østfold, Sarpsborg kommune, Fredrikstad kommune, Bergen kommune, Statens vegvesen Hordaland, Drammen kommune og SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark. NILU har hatt ansvaret for kontroll og akkreditering av måledataene (bortsett fra OPSIS-systemet i Drammen og SFTs målinger i Porsgrunn og Skien).

Bybakgrunnsstasjonene er valgt slik at de kan gi god kontroll av beregningsmodeller, samtidig som de gir representative måleresultater for den generelle

luftkvaliteten i delområder i bysentrum (området innenfor 0,5-1 km fra stasjonen). De er derfor plassert enten på tak eller på bakken noe unna de mest trafikkerte veiene. I flere av byene er det i tillegg gatestasjoner.

Måleresultatene for luftkvalitet er sammenliknet med anbefalte norske luftkvalitetskriterier foreslått av en arbeidsgruppe oppnevnt av SFT. De anbefalte luftkvalitetskriteriene er fastsatt på grunnlag av litteraturstudier om sammenhengen mellom luftforurensninger og skadevirkninger på helse og miljø. Det er også sammenliknet med EUs nye grenseverdier for EU/EØS-området og med Nasjonale mål for luftkvalitet i Norge, som er litt strengere enn de nye EU-verdiene.

Ingen av målestasjonene hadde overskridelser av SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for halvårsmiddelverdi av NO_2 på $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Tåsen i Oslo hadde den høyeste halvårsmiddelverdien med $47 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

For $\text{PM}_{2,5}$ og PM_{10} skal det fastsettes nye og lavere anbefalte norske luftkvalitetskriterier for halvårsmiddelverdi. Det er ventet at de vil bli betydelig lavere enn de tidligere verdiene på henholdsvis $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ og $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (døgnmiddelkriteriet for PM_{10} er i 1998 redusert fra $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$ til $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$, og det er fastsatt et døgnmiddelkriterium for $\text{PM}_{2,5}$ på $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Ut fra dette må det forventes at det vil være overskridelser av de nye norske halvårsmiddelkriteriene for $\text{PM}_{2,5}$ og PM_{10} på de fleste stasjonene, også de som er lite påvirket av utslipp fra biltrafikken. Det tidligere PM_{10} -kriteriet på $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som halvårsmiddelverdi ble ikke overskredet ved noen stasjoner vinteren 1998/99. Den høyeste halvårsmiddelverdien hadde Tåsen i Oslo med $34 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Overskridelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier, Nasjonale mål og EUs nye grenseverdier for time- og døgnmiddelverdier i EU/EØS-området er sammenfattet i Tabell 9-Tabell 11 i rapporten. Nasjonale mål og EU-verdiene skal overholdes innen 2005 eller 2010 og er gitt som prosentilverdier for perioder på et år, mens de norske anbefalte kriteriene er absolutte og skal ikke overskrides i løpet av et halvt år.

SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier for time- og døgnmiddelverdi av NO_2 (henholdsvis $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ og $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$) ble overskredet én eller flere ganger ved et flertall av de stasjonene som hadde minst 50% datadekning i vinterhalvåret. De fleste overskridelsene ble målt i Oslo, Drammen og Bergen. Den nye EU-grenseverdien for timemiddelverdi ($200 \mu\text{g}/\text{m}^3$, 18 tillatte overskridelser pr. år), som skal overholdes innen 2010, ble overholdt på alle stasjonene, men tre av stasjonene hadde maksimale timemiddelverdier over $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Nasjonalt mål ($150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ med 8 tillatte overskridelser pr. år) ble overskredet ved Tåsen i Oslo (14 ganger over $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Alle øvrige stasjoner overholdt Nasjonalt mål, men maksimale timemiddelverdier over $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble også målt i Drammen og Bergen.

SFTs nye anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2,5}$ på $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet på de 4 stasjonene som hadde målinger. Ved Lensmannsdalen i Skien var rundt 20% av målingene over $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ vinteren

1998/99. Sofienbergparken i Oslo hadde den høyeste døgnmiddelverdien med $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

SFTs nye anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} på $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet ved samtlige målestasjoner, unntatt ved Klyve i Skien. Ved Tåsen i Oslo var rundt 35% av alle døgnverdiene over $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ vinteren 1998/99.

EUs nye grenseverdi for døgnmiddelverdi av PM_{10} er $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (35 tillatte overskridelser i året fram til 2010, og deretter 7 tillatte overskridelser i året). Dersom alle verdiene over $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ antas å forekomme i vinterhalvåret, som er forholdsvis realistisk, tillater EU-verdien overskridelser vel 19% av tiden i vinterhalvåret fram til 2010, deretter inntil 4% av tiden). Den mest belastede stasjonen i Oslo (Tåsen) hadde overskridelser ca. 19% av tiden i måleperioden. Den nye trafikkeksponerte stasjonen Lensmannsdalen i Skien hadde overskridelse av EUs grenseverdi ca 12% av tiden vinteren 1998/99. Bybakgrunnsstasjonene i Oslo, Drammen og Bergen hadde overskridelse av $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i ca 2% av tiden.

Nasjonalt mål for døgnmiddelverdi er også $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, men antall tillatte overskridelser pr. år er 25 fram til 2010, deretter 7. Denne verdien overskrides derfor litt oftere enn EUs nye grenseverdi.

Hovedkilden til nitrogenoksidene og svevestøv i byområder er utslipp fra biltrafikken, men det er også betydelige bidrag fra boligoppvarming, særlig fra vedfyring. I perioder med tørr og bar veibane er veislitasjen med piggdekk og oppvirving av støv fra veibanen den viktigste kilden til PM_{10} .

Målinger av NO, NO_x , NO_2 og PM_{10} på timebasis ved bybakgrunnsstasjonene i Oslo, Drammen og Bergen er sammenholdt med samtidige meteorologiske data. Dette viste at konsentrasjonene var klart høyest ved svak vind (særlig for NO og NO_x) og avtok omrent omvendt proporsjonalt med økende vindstyrke. Videre ble det målt høyest konsentrasjon ved stabil vertikal temperatursjiktning (inversjon, dårlige spredningsforhold), mens nøytral sjiktning som oftest ga de laveste konsentrasjonene. Ustabil sjiktning, som forekommer relativt sjeldent om vinteren, synes å gi relativt høye konsentrasjoner i enkelte tilfeller, antagelig som følge av røyknedslag fra skorsteiner i nærområdet. Ustabil sjiktning gir vanligvis god spredning av utslipp.

Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet

Oktober 1998-mars 1999

1. Innledning

I 1992 utførte en gruppe fagekspert fra Danmark, Norge og Sverige en evaluering av de daværende overvåkingsprogrammene for lokale luftforurensninger i byer og tettsteder og luftforurensninger fra biltrafikk i Oslo. Hensikten var å gi grunnlag for revisjon av programmene for å få et mer optimalt og framtidsrettet overvåkingsprogram.

De siste målingene i det tidligere by/tettstedsprogrammet ble avsluttet våren 1994. I det nye overvåkingssystemet, hvis oppbygging startet høsten 1994, er følgende delaktiviteter sentrale:

- kartlegging av utslippene
- måleprogram for luftkvalitet og meteorologiske forhold
- spredningsberegninger både for byområder, ved veier og på industristeder
- presentasjon og rapportering av resultater.

Moderne måleprogram har i hovedsak kontinuerlig registrerende måleinstrumenter, der dataene midles til f.eks. timemiddelverdier og overføres på telenettet. Slik "on-line" overvåking betyr at dataene vil være raskt tilgjengelig for "alle" (sentrale og lokale myndigheter, media, forskningsmiljøer, miljøorganisasjoner og andre brukere).

2. Hensikt

I et moderne overvåkingsprogram er det viktig å ha et system med både modellberegninger og faste overvåkingsstasjoner. Data fra de faste stasjonene skal gi informasjon om forurensningsnivå og utvikling i tid, og skal rapporteres til en rekke internasjonale organisasjoner, bl.a. EEA (**E**uropean **E**nvironment **A**gency). Modellberegningene, som kontinuerlig må sammenholdes og "kalibreres" mot måleresultatene, gir nødvendig informasjon om hvordan forurensningsnivået varierer over større områder og om befolkningssekspesifiteten.

Beregning- og måleopplegget er koncentrert om nitrogenoksid (NO, NO₂, NO_x) og svevestøv (PM_{2,5} og PM₁₀), som anses som de viktigste lokale luftforurensningsproblemene idag. Måleresultatene fra de senere årene har gitt grunnlagsdata for å etablere spredningsberegninger for byområder ("arealmodeller") for Oslo, Drammen, Bergen, Trondheim og Grenlandsområdet (Skien/Porsgrunn). Utslippsoversikter fremskaffes i fellesskap av Statistisk sentralbyrå og NILU.

Med modellene etablert har en det nødvendige grunnlaget for å beregne befolkningsekspesifisering for luftforurensning som forurensningsmyndighetene vil bruke som en viktig miljøindikator. Som befolkningsekspesifisering vil enten personepisodetimer (PET) eller befolkningsbelastning bli benyttet. Personepisodetimer er antall eksponerte personer (dvs. personer som bor i områder hvor anbefalte luftkvalitetskriterier overskrides) multiplisert med varigheten av hver episode summert over alle episoder i løpet av et år. Befolkningsbelastning er definert som **akkumulert eksponering over et terskelnivå (AOT)**, der terskelnivået er de anbefalte luftkvalitetskriteriene.

3. Måleprogram

De målingene fra vinterhalvåret 1998/99 som er presentert i denne rapporten, omfatter nitrogenoksid (NO, NO₂, NO_x) og svevestøv (PM_{2,5} og PM₁₀). Målingene er utført med kontinuerlig registrerende instrumenter (monitorer). Dataene midles til timemiddelverdier og overføres på telenettet til NILU (til SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark for stasjonene i Grenland). Slik "on-line" overvåking betyr at dataene er raskt tilgjengelig og at datakvaliteten kan kontrolleres løpende.

De område/sentrumsrepresentative målestasjonene er enten plassert på tak eller på bakken noe unna de mest trafikkerte veiene. Hensikten med en slik plassering er at stasjonene skal beskrive den generelle luftkvaliteten i et større område (0,5-1 km fra stasjonene). Dette er nødvendig for å gi et bilde av hvilke konsentrasjoner befolkningen utsettes for i boliger, på skoler og arbeidsplasser. Det er også nødvendig for å gi måleresultater som kan sammenliknes med beregnede konsentrasjoner, for å vurdere beregningsmodellene. I tillegg er det en del gatestasjoner i drift i flere av byene. Gatestasjoner ligger nær utslippene og beskriver maksimalkonsentrasjonene i byområder der biltrafikken er hovedkilden til luftforurensninger. Disse konsentrasjonene reflekterer hva befolkningen utsettes for ved ferdsel i trafikk og på fortauer, men også i bygninger og anlegg i bakkenivå i umiddelbar nærhet til trafikkerte gater/veier.

Målingene vinteren 1998/99 er gjennomført i samarbeid mellom Norsk institutt for luftforskning (NILU) og følgende institusjoner:

Oslo	:	Helsevernetaten i Oslo kommune og Statens vegvesen Oslo.
Drammen	:	Drammen kommune (Helseavdelingen) og OPSIS, Sverige.
Sarpsborg	:	Sarpsborg kommune og Statens vegvesen Østfold.
Fredrikstad	:	Fredrikstad kommune og Statens vegvesen Østfold.
Porsgrunn og Skien	:	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark.
Bergen	:	Bergen kommune (Kontor for teknisk hygiene) og Statens vegvesen Hordaland.

Driften av stasjonene ble utført i samarbeid mellom kommunene og NILU, mens NILU hadde ansvaret for godkjenning/akkreditering av dataene (unntatt data fra

OPSIS-systemet i Drammen og data fra stasjonene i Grenland). Målingene i Drammen er i sin helhet rapportert av Drammen kommune, Helseavdelingen og bare deler av materialet er presentert i denne rapporten. Det samme gjelder data fra nedre Telemark, der SFTs kontrollseksjon utarbeider måneds- og årsrapporter.

Utviklingen av det nye moderne on-line overvåkingssystemet er i hovedsak muliggjort gjennom ENSIS-prosjektet (Environmental Surveillance and Information System) som ble benyttet under OL på Lillehammer. En rekke institutter og bedrifter har vært med på utformingen av ENSIS. Prosjektet besto i å utvikle, tilpasse og bruke resultatene av flere parallelle utviklingsprosjekter, samt å sette nyutviklet teknologi og tilgjengelige metoder og utstyr sammen til et komplett system.

En oversikt over måleprogrammet for luftkvalitet i vinterhalvåret 1998/99 er vist i Tabell 1. På flere av stasjonene har målingene pågått også i andre måneder, men disse dataene er ikke presentert i denne rapporten. Målestasjonenes plassering er vist i Figur 1-Figur 15. En kort beskrivelse av stasjonsplasseringene er også gitt. Omtale av dataserier fra byene som ikke er presentert i denne rapporten, er vist i egen ramme.

*Tabell 1: Dataserier for luftkvalitet (svevestøv og nitrogendioksid) i norske byer i vinterhalvåret 1998/99 som er presentert i denne rapporten.
 (x) betyr 10-20 dager målinger, ((x)) betyr <10 dagers målinger.*

By	Stasjon	Dataeier	Parameter	Middlings-tid				1998/99			
				Time	Time	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mar.
Oslo	Nordahl Bruns gate	Oslo kommune (Helsevernetaten)	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Kirkeveien	Statens vegvesen Oslo	PM _{2,5} PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	((x))	x	x	x	x
	Tåsen	Statens vegvesen Oslo	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x
Sofienbergparken	Sofienbergparken	Statens forurensningsstasjon Oslo kommune (Helsevernetaten)	PM _{2,5} PM ₁₀	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Linderud	Statens vegvesen Oslo	PM _{2,5} PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Drammen	Nedre Storgata 3	Drammen kommune (Helseavdelingen)	PM ₁₀	Time	x	x	x	x	x	x
Fayegata	Bjørnsons gate	Drammen kommune (Helseavdelingen)	PM ₁₀	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Nedre Storgata 3- Grav Wedels plass 3	Drammen kommune (Helseavdelingen)	NO ₂ (DOAS, kort løype)	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Nedre Storgata 3- Rynnings gate 3	Drammen kommune (Helseavdelingen)	NO ₂ (DOAS, lang løype)	Time	x	x	x	x	x	x	x
Sandborg	Posthuset	Sandsborg kommune	PM ₁₀	Time	x	x	x	x	x	x	x
	Fredrikstad	Storgata	Fredrikstad kommune Statens vegvesen Østfold	PM ₁₀	Time	x	x	x	x	x	x

Tabell I: forts.

By	Stasjon	Dataeler	Parameter	Midlings-tid					1998/99					
				Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.
Porsgrunn	Ås	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Knarrdalstrand-Frednes	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	NO ₂ (DOAS, type 1)	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Knarrdalstrand-Porsgrunn VS	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	NO ₂ (DOAS, type 2)	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Skien	Klyve	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Torggata	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Lensmannsdalen	SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark	PM _{2,5} PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bergen	Fengslet	Bergen kommune, (Teknisk hygiene) og Statens vegvesen Hordaland	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Michael Krohns gate	Bergen kommune (Teknisk hygiene) og Statens vegvesen Hordaland	PM ₁₀ NO ₂	Time	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Oslo

Nordahl Bruns gate: Luftkvalitetsstasjonen er plassert på et tak ca. 5 m over bakken inne i et kvartal mellom Nordahl Bruns gate og St. Olavs gate. Stasjonen regnes å representerere områdebelastningen i denne delen av Oslo sentrum.

Kirkeveien ved Marienlyst: Stasjonen er plassert langs en vei med gjennomgangstrafikk og tette fasaderekker med boliger, selv om stasjonen er plassert på et punkt der det er et avbrudd i fasaderekkene. Målingene er til en viss grad representative for forholdene langs store deler av Kirkeveiringen og tjener bl.a. som førundersøkelse i forbindelse med at oppgraderingen av Store Ringvei forventes å gi avlastning av Kirkeveiringen.

Store Ringvei på Tåsen: Målestedet representerer sterkt belastede boliger langs Ringveien. Som et ledd i utbyggingen av Store Ringvei er det bygget en tunnel fra Ullevål Stadion til Nydalen (Tunnelen åpnet for trafikk høsten 1999). Store Ringvei vil bli omgjort til lokalvei. Målingene tjener som førundersøkelse i forbindelse med dette.

Trondheimsveien ved Linderud: Dette er samme type målested som Tåsen. Det vurderes tiltak for å avlaste også denne veistrekningen, bl.a. bygging av tverrforbindelse til Østre Aker vei. Av praktiske årsaker ble den tidligere stasjonen ved Veitvet flyttet til Linderud høsten 1997.

Sofienbergparken: Stasjonen er plassert på plassen foran Sofienberg kirke. Avstanden til de nærmeste gatene, Helgesens gate og Rathkes gate, er ca. 30 m, men trafikken i disse gatene er liten. Avstanden til de mer trafikkerte gatene er betydelig større, Thorvald Meyers gate (350-400 m), Sars gate (300-350 m) og Finnmarksgata (over 500 m).

På grunn av plasseringen er det antatt at slitasje av veidekket og oppvirvling av svevestøv fra kjørebane/veikant pga piggdekk i nærområdet bare vil gi små bidrag til PM₁₀ på denne stasjonen. Den viktigste kilden antas å være vedfyring. I perioder kan langtransporterte forurensninger gi noe bidrag. Eksospartikler fra biltrafikken vil også gi noe bidrag. Da bidrag pga piggdekk ble antatt å være beskjedent i området, var det ventet at det aller meste svevestøvet vil være i finfraksjonen, dvs som PM_{2,5}.

Drammen

Nedre Storgate 3: Luftkvalitetsstasjonen er plassert på tak ca. 15-20 m over bakken i Drammen sentrum. På stedet er det plassert en kontinuerlig registrerende PM₁₀-monitor (punktmalinger) og et DOAS-instrument fra OPSIS i Sverige som måler forurensningen som gjennomsnitt over to løyper. Den ene løypen går til Grev Wedels plass 3 og er ca. 295 m lang, mens den andre går over Drammenselva til Rynnings gate 3 og er ca. 660 m lang. Langs begge sløyfene måles NO₂, mens NO bare måles langs den korteste strekningen. Langs begge sløyfene måles også SO₂, O₃, benzen, toluen, xylen og formaldehyd, men disse parametriene er en del av Drammen kommunenes eget måleprogram og inngår ikke i rapporteringen fra by/tettstedsprogrammet. Disse dataene er heller ikke tilgjengelige hos NILU.

Bjørnsons gate: Stasjonen er plassert nær Bjørnstjerne Bjørnsonsgate, som er hovedtrafikkåren på Strømsø. Området er relativt åpent med boligblokker skratt mot gata.

Fayegata: Stasjonen er plassert i Fayegata nær hovedinnkjøringen til Drammen fra øst og nær tunnelinnslaget til den nye Bragernes-tunnelen, som blir en del av Sentrumssring Drammen.

Sarpsborg

Posthuset: Stasjonen er plassert på et tak ca. 7-8 m over bakken i sentrum. Stasjonen representerer områdebelastningen i Sarpsborg sentrum.

Fredrikstad

Storgata: Stasjonen er plassert på taket til kommunens leide lokaler i Storgata. Høyden over bakken er ca. 15-20 m. Stasjonen representerer områdebelastningen i Fredrikstad sentrum.

Porsgrunn

Ås: Målestasjonen ligger åpent på et jorde. Det er 3-4 gårder i nærheten med vesentlig produksjon av grønnsaker, korn og høy. Det er liten lokal trafikk i nærheten av målestasjonen. Den 20.10.1992 ble en ny parsell for E 18 åpnet over Eidangerhalvøya. Denne går kun 350 m fra målestasjonen og vil i større grad enn tidligere kunne påvirke måleresultatene.

Målestasjonen er plassert på Ås, Heistad, fordi den ligger i hoved vindretningen og i nedslagsfeltet for utslippene av luftforurensninger fra Hydro Porsgrunn. Målestasjonen gir også et bilde av den belastningen boligområdene på Eidangerhalvøya blir utsatt for. Plasseringen av målestasjonen er gjort i samråd med NILU.

Knarrdalstrand: Målestasjonen (DOAS) er plassert på en fjellkolle med fri utsikt til industriområdene på Herøya. Målestasjonen består av en målebrakke hvor analyseinstrumentene er plassert. På en høyde over brakka står det fire lysmottakere. Data fra to av målestrekkene presenteres i denne rapporten:

Strek 1: Knarrdalstrand - Frednes	lengde: 1463 m
Strek 2: Knarrdalstrand - Porsgrunn VVS	lengde: 524 m

Målestasjonen ble plassert på Knarrdalstrand for eventuelt å avdekke høye gasskonsentrasjoner som følge av større utslipp fra Hydro Porsgrunn. Stasjonen er derfor viktig i forbindelse med gassberedskapen i området. Målestasjonen er plassert der i samråd med NILU.

Skien

Klyve: Målestasjonen er plassert på et jorde. Det ligger noen gårder i nærheten. Jordene rundt målestasjonen ligger brakk. Ca. 150 m vest for målestasjonen ligger

det et høydedrag som kan influere noe på de lokale meteorologiske forholdene. Trafikken på Hulkaveien kan til visse tider av døgnet influere på måleresultatene.

Målestasjonen ble plassert på Klyve fordi den ligger i hoved vindretningen og i nedslagsfeltet for utsippene av luftforurensninger fra Hydro Porsgrunn, spesielt i sjø/landbrissituasjoner i sommerhalvåret. Målestasjonen gir også et bilde av belastningen boligområdene på Klyve blir utsatt for. Målestasjonen ble plassert i samråd med NILU.

Torggata (Holbergs gate): Målestasjonen er plassert 40-50 m fra en trafikkert bygate (Kongensgt.) inne i et rom i 2. etg. i en forretningsgård. Bygningen ligger åpent mot innkjørsel til parkeringsplass i Holbergs gt. (Kverndalen sør). 100-150 m sør er det en bussterminal. Måleinstrumentene er plassert ca. 5-6 meter over gatenivået. Målestasjonen i Torggt. inngår, i tillegg til målinger av lokale forurensninger, i et landsomfattende målenett for overvåking av luftforurensninger av by og tettsteder (i regi av NILU).

Lensmannsdalen: Målestasjonen er plassert åpent på en parkeringsplass ved Porsgrunnsveien (riksvei 354) i Lensmannsdalen. Det er periodevis stor trafikk med fartsgrense 60 km/time, og kødannelser forekommer i rushtidene om morgen og ettermiddagen. Stasjonen er opprettet for å kartlegge forurensningen langs en av de mest trafikkerte veiene i Grenland. Måleresultatene brukes bl.a. til å verifisere beregninger med spredningsmodellen VLUFT.

Bergen

Fengslet: Luftkvalitetsstasjonen er plassert ved det gamle fengslet tvers over gaten for hovedinngangen til Rådhuset. Trafikken i gata er minimal. Avstanden til Kaigaten er ca. 70 m. Dette er i hovedsak en kollektivgate med en ÅDT på knapt 5 000.

Michael Krohns gate: Stasjonen erstatter den tidligere gatestasjonen Nygårdsgaten i sentrum. Michael Krohns gate er sterkt trafikkert og går langs sørsiden av Puddefjorden og Solheimsvik mot Danmarks plass. Strekningen er antatt å være en av de mest forurensede i Bergen.

Måledata som ikke er presentert i denne rapporten

<u>Oslo</u>

Helsevernetaten måler timemiddelkonsentrasjoner av NO₂, SO₂, O₃, benzen og toluen med DOAS-teknikk over takhøyde på strekningene fra Trondheimsveien 5 til Osterhausgate (Hammersborg) og fra Trondheimsveien 5 til Grønlandsleiret (Grønland). Tilsvarende måler Statens vegvesen, Veglaboratoriet NO₂, benzen og toluen med DOAS-teknikk over Økernområdet. Ingen av disse DOAS-dataene er stilt til disposisjon for dette prosjektet, og de er heller ikke akkrediterte data.

<u>Drammen</u>

I tillegg til NO₂-dataene fra Helseavdelingens DOAS-måler på de strekninger som er presentert i denne rapporten, måler Helseavdelingen også SO₂, O₃, benzen, toluen og formaldehyd på timebasis. Data fra DOAS er ikke-akkrediterte. De NO₂-dataene som er presentert i denne rapporten synes å være av god kvalitet.

<u>Porsgrunn/Skien</u>

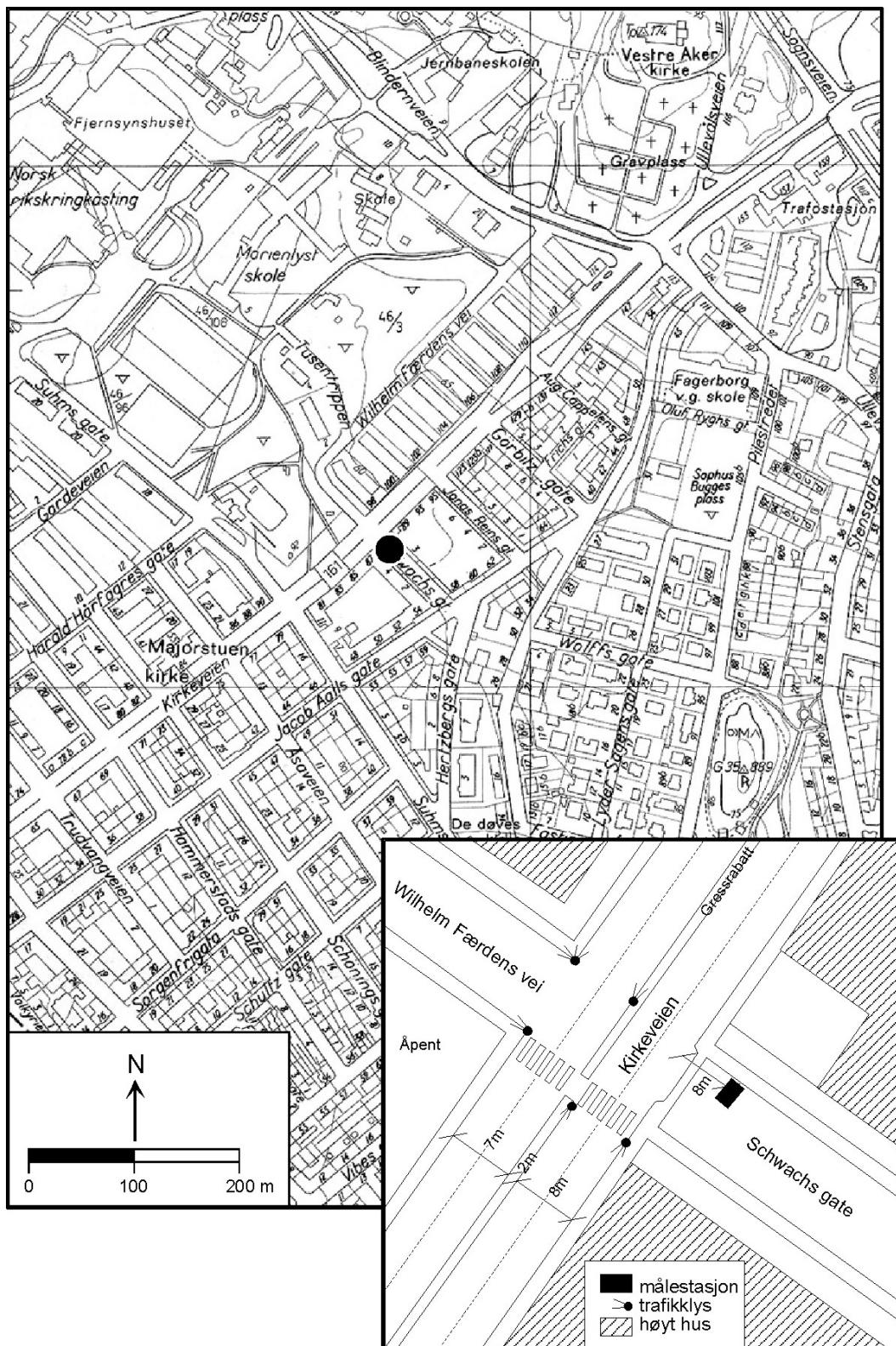
Det er 9 automatiske målestasjoner for registrering av luftforurensningskomponenter og/eller meteorologi. I tillegg er det fire manuelle stasjoner for måling av støvfall, tre rundt Norcem i Brevik og en på Knarrdalstrand.

På neste side er målestasjonene som SFTs kontrollseksjon i nedre Telemark disponerer, satt opp, og hvilke komponenter som registreres hvor. Dataserier som er understreket, er presentert i denne rapporten.

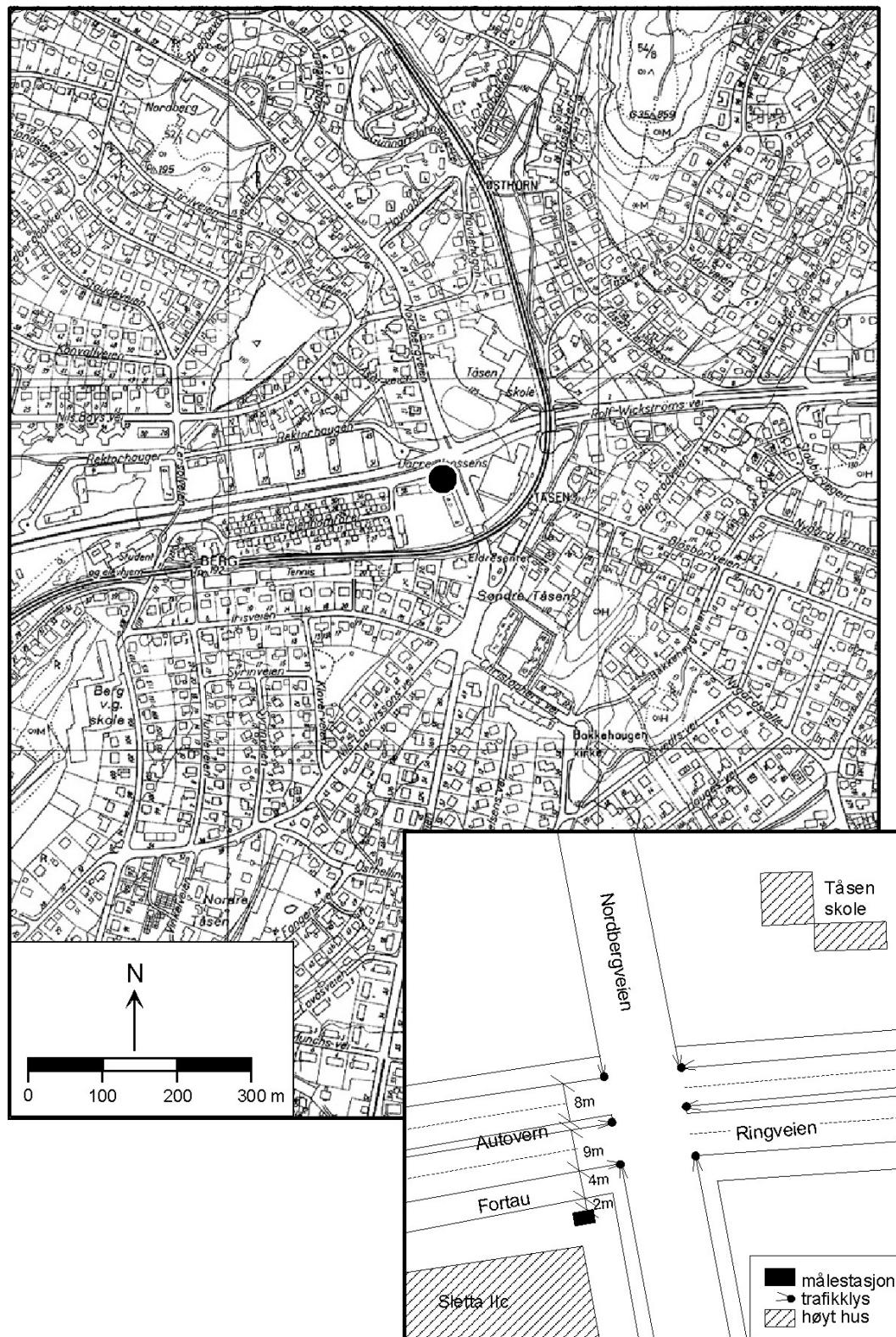
Ås, Heistad	NO, <u>NO₂</u> , partikler(<u>PM₁₀</u>), NH ₃ , NH ₄ , SO ₄ , meteorologi
Klyve	NO, <u>NO₂</u> , ozon, partikler(<u>PM₁₀</u>), NH ₃ , NH ₄ , SO ₄
Knarrdalstrand	NO, <u>NO₂</u> , SO ₂ , NH ₃ , Cl ₂ , ozon, toluen
Torggata, Skien sentrum	NO, <u>NO₂</u> , SO ₂
Lensmannsdalen, Skien	NO, NO ₂ , partikler (PM _{2,5} og PM ₁₀)
Langesund	Ozon
Haukenes	Ozon
Hydro Porsgrunn	Meteorologi
Union, Skien	Meteorologi
Knarrdalstrand	Støvfall
Tangen, Åsen og Håkonsgate i Brevik	Støvfall
Bortsett fra støvfall, som måles på månedsbasis, og NH ₃ og SO ₄ , som måles på døgnbasis, foreligger alle øvrige måledata på timebasis. Bortsett fra data med DOAS-teknikk fra Knarrdalstrand, er samtlige øvrige data akkrediterte. Målingene i Porsgrunn og Skien foregår i hovedsak året rundt.	

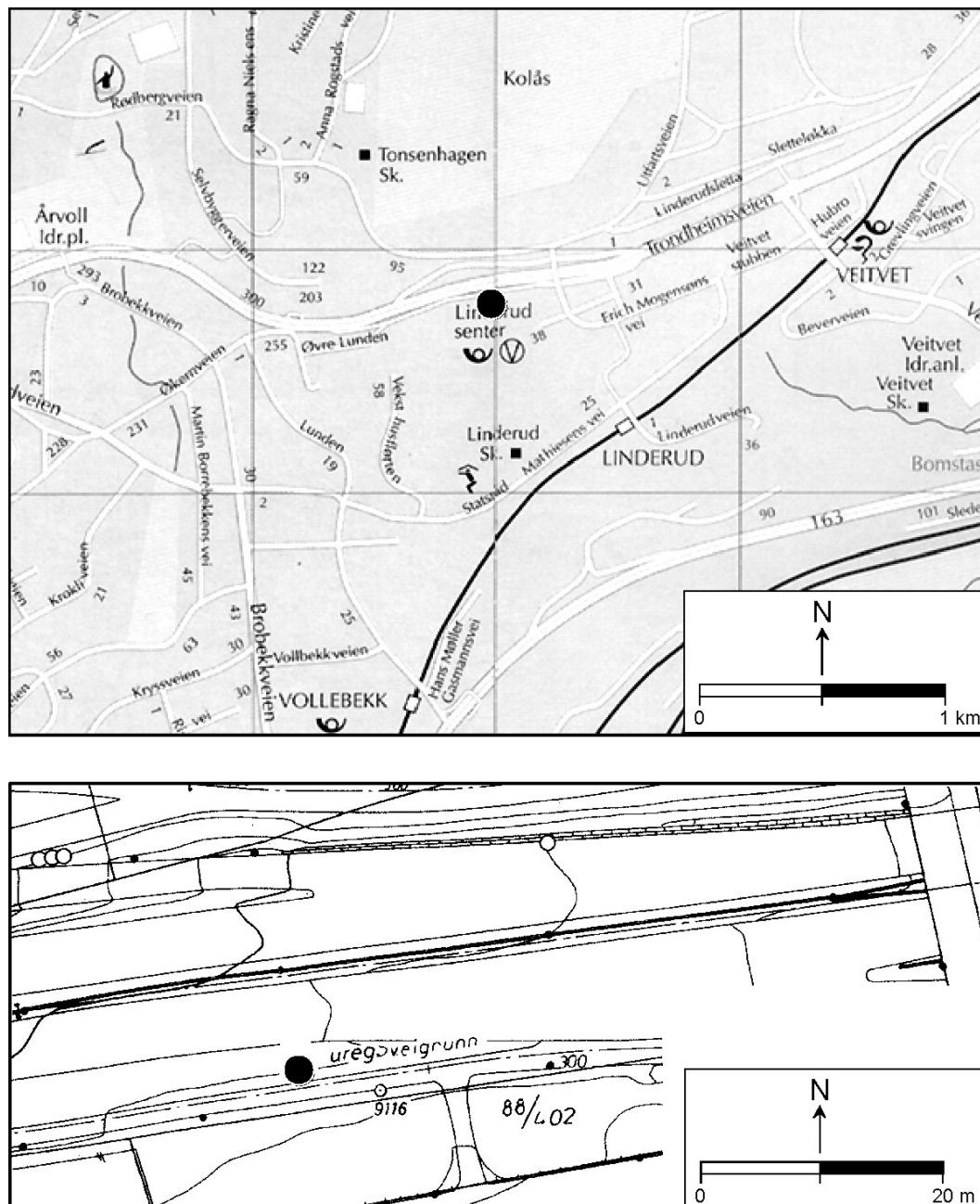
Figur 1: Nordahl Bruns gate i Oslo. Områderekognisjonsstasjon (bybakgrunn).

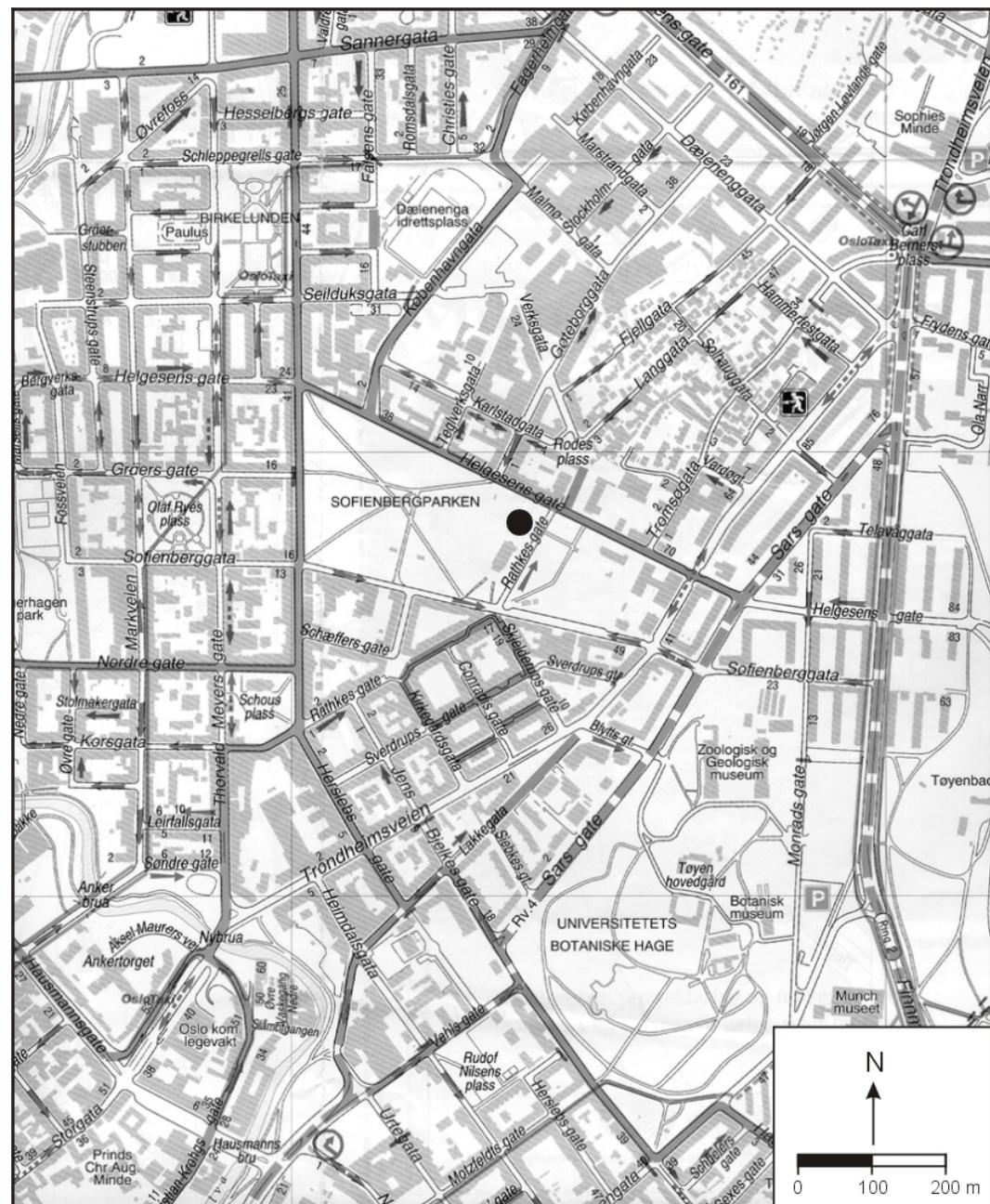
Figur 2: Kirkeveien i Oslo. Gatestasjon.

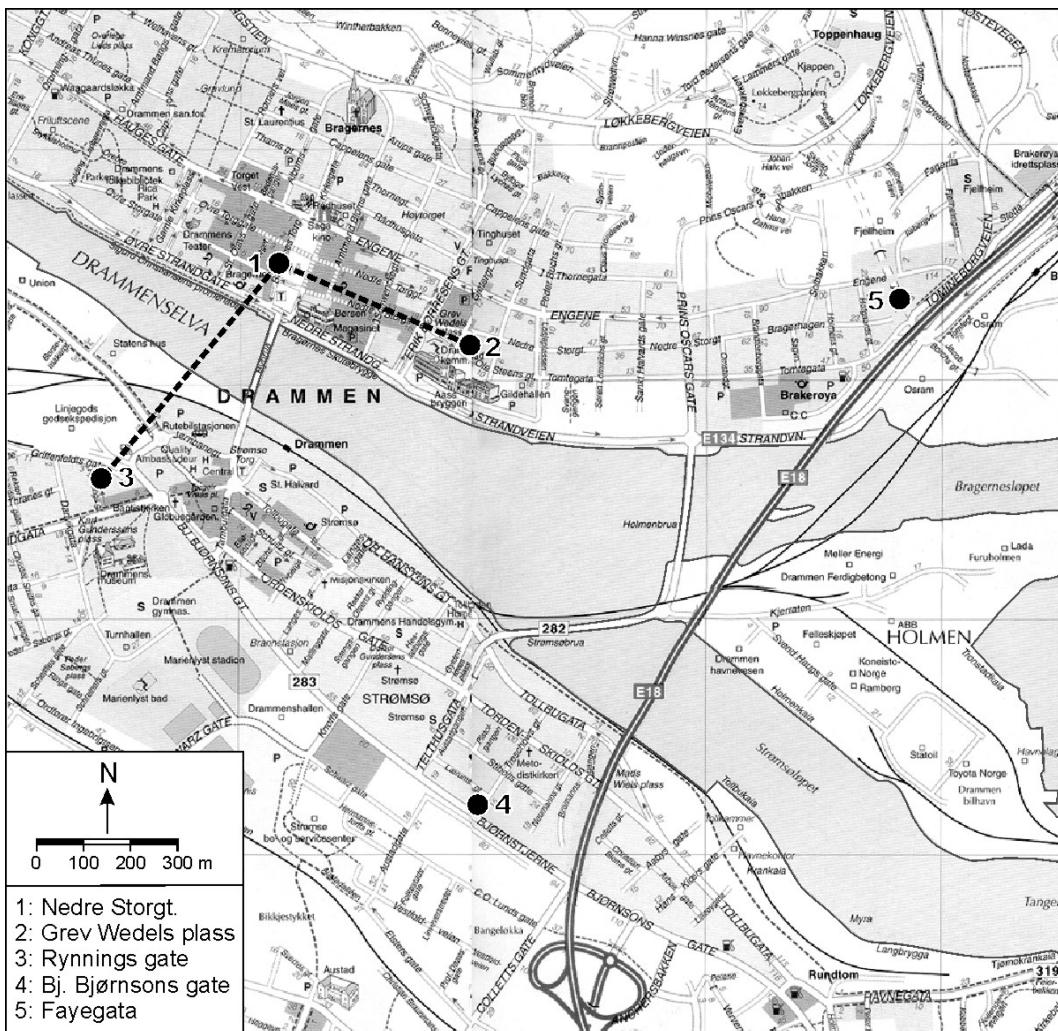
Figur 3: Tåsen i Oslo. Gatestasjon (Store Ringvei).

Figur 4: Linderud i Oslo. Gatestasjon (Trondheimsveien).

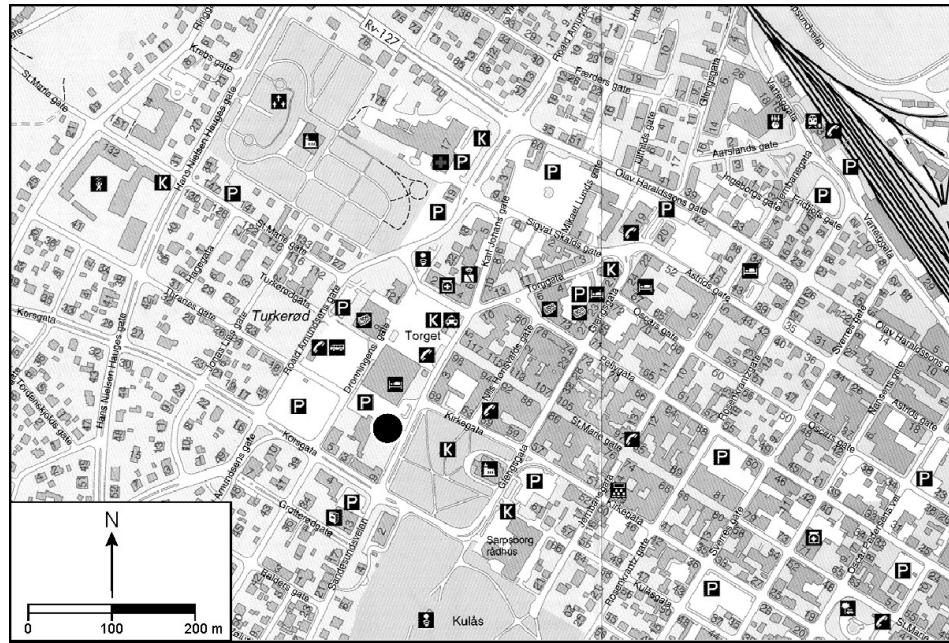

Figur 5: Sofienbergparken i Oslo. Områdereforsknings stasjon.

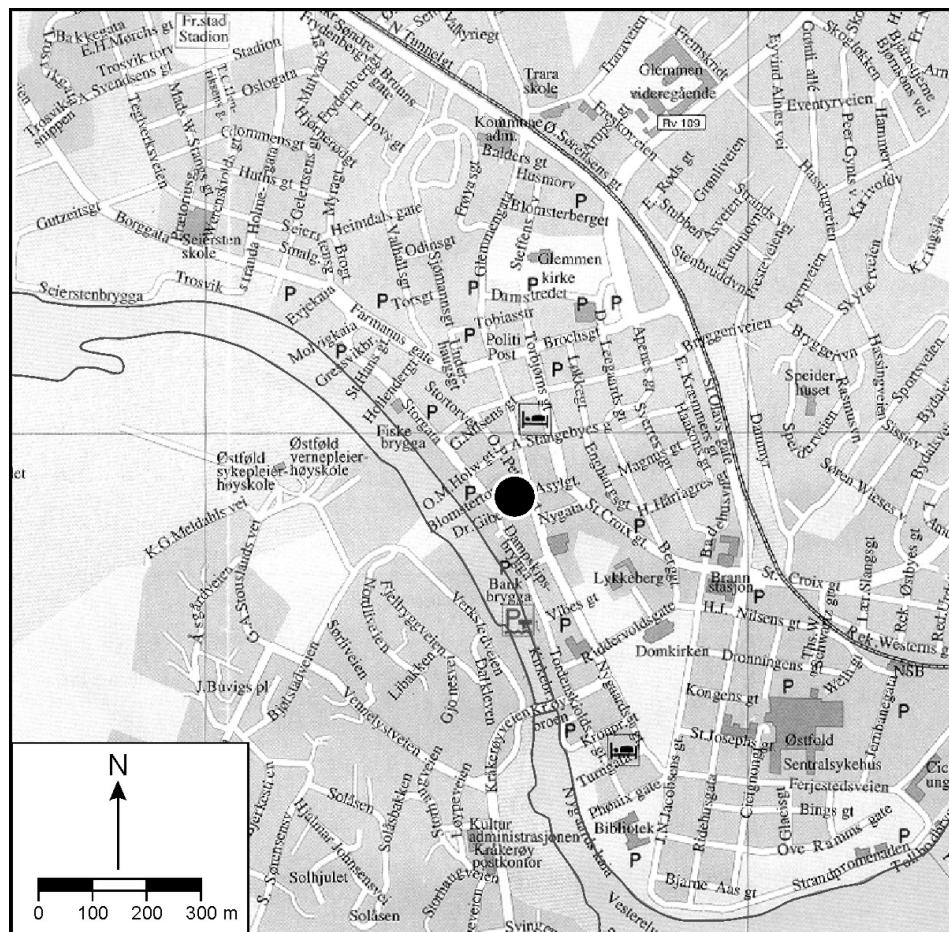

Figur 6: Målestasjoner for luftkvalitet i Drammen.

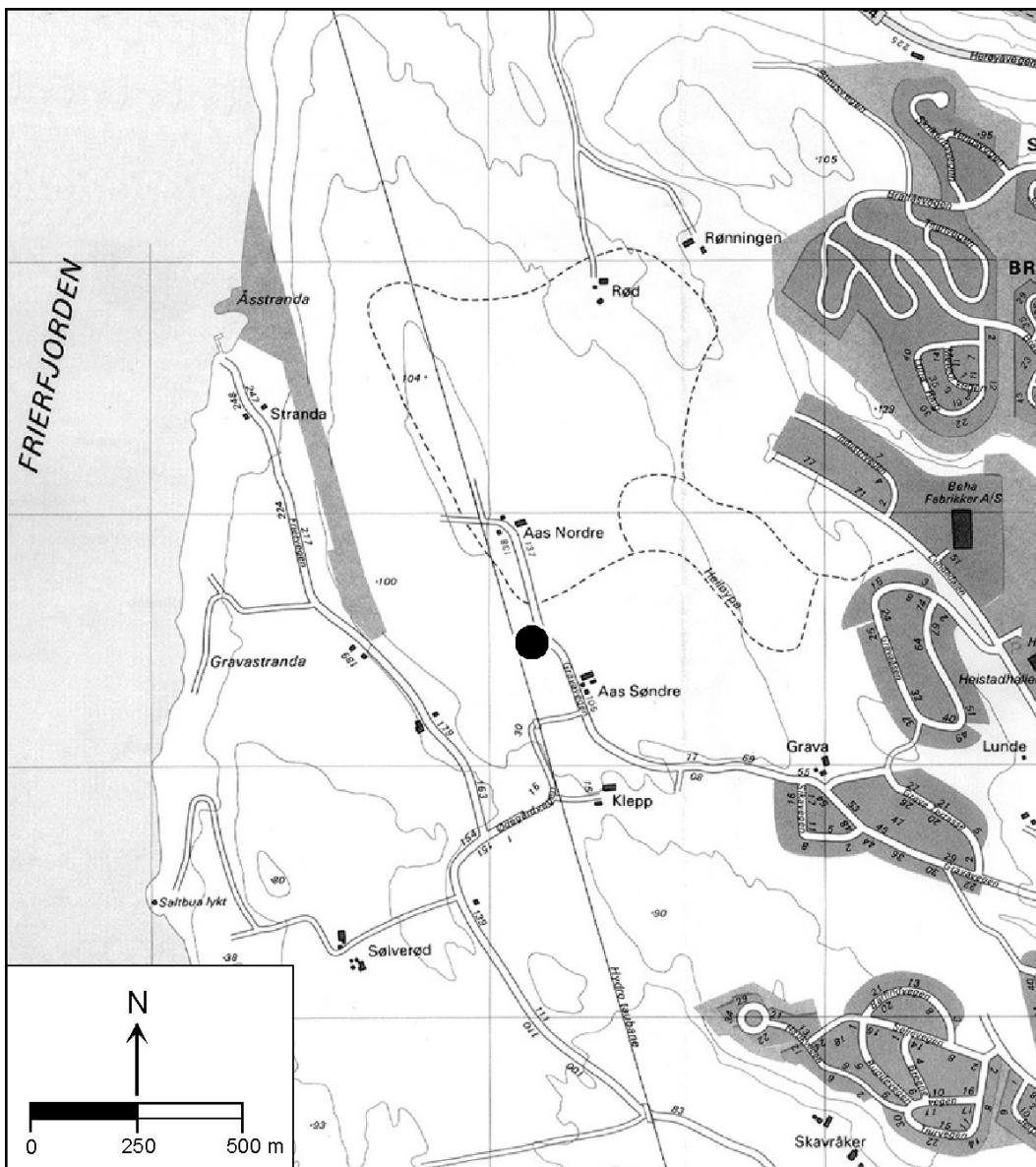
PM_{10} måles ved Nedre Storgate 3, Bjørnsons gate og Fayegata. NO_2 måles med DOAS som gjennomsnitt over strekningene fra Nedre Storgate 3 til henholdsvis Grev Wedels plass 3 og Rynnings gate 3. Stasjonene er områderepresentative (bybakgrunn).

Figur 7: Posthuset i Sarpsborg. Områdereforsamlingsstasjon (bybakgrunn).

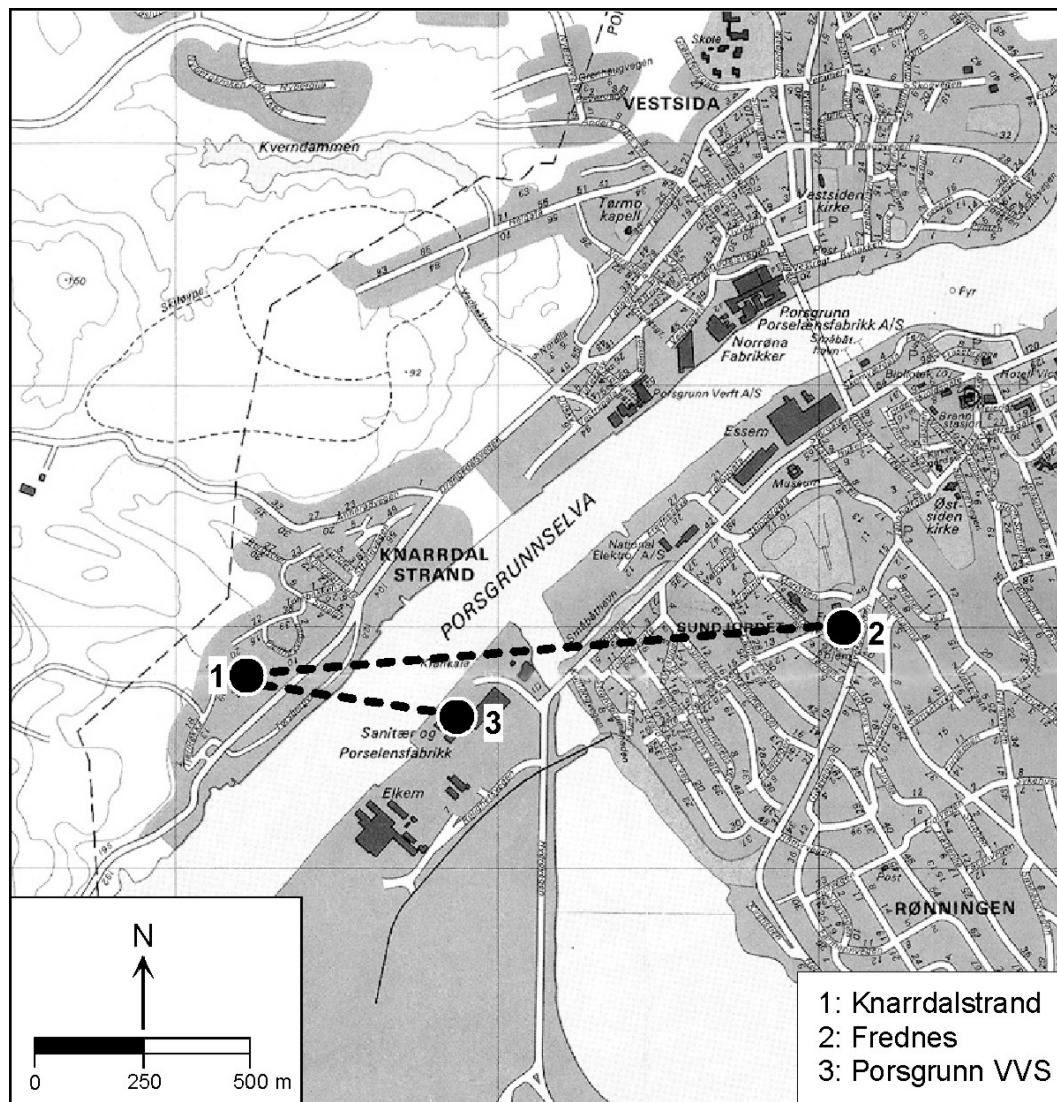

Figur 8: Storgata i Fredrikstad. Områdereforskningsstasjon (bybakgrunn).

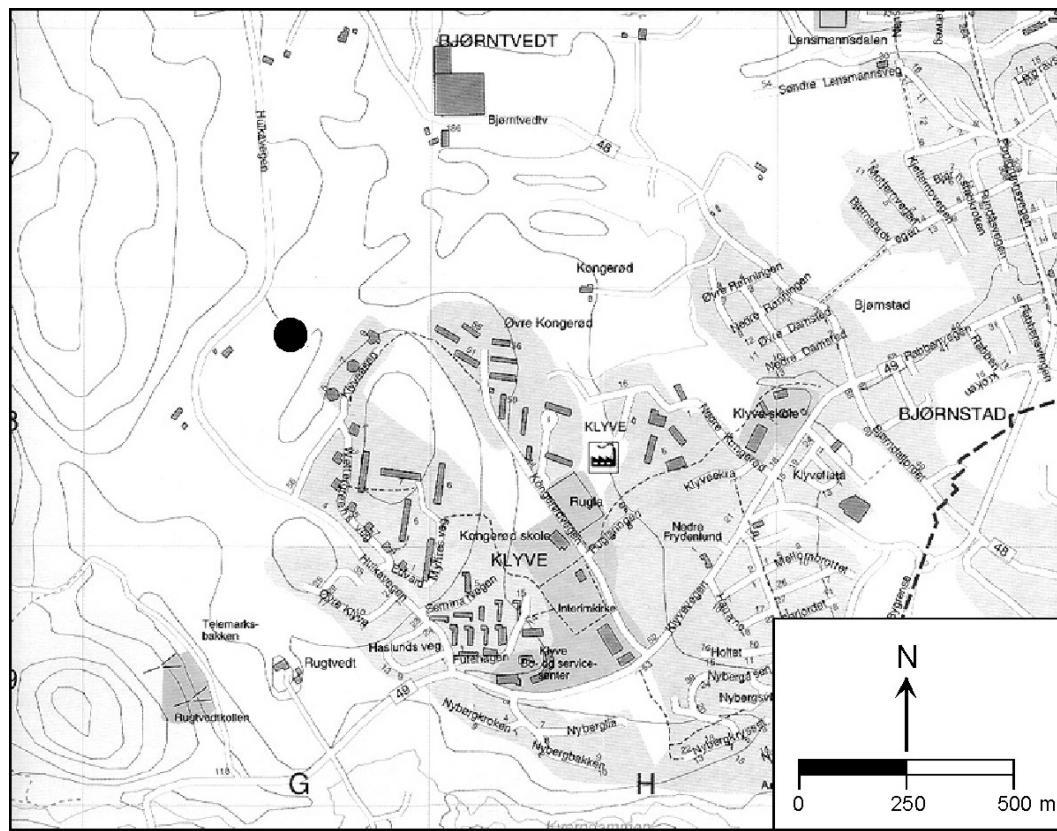

Figur 9: Ås, Porsgrunn.

Landlig område, kan påvirkes av utslippene fra Hydro Porsgrunn.

*Figur 10: Målestasjoner for luftkvalitet i Porsgrunn.
 NO₂ måles med DOAS som gjennomsnitt over strekningene fra Knarrdalstrand til henholdsvis Frednes og Porsgrunn VVS.
 Stasjonene er områderepresentative, men kan tidvis være påvirket av industriutslipp fra Hydro Porsgrunn.*

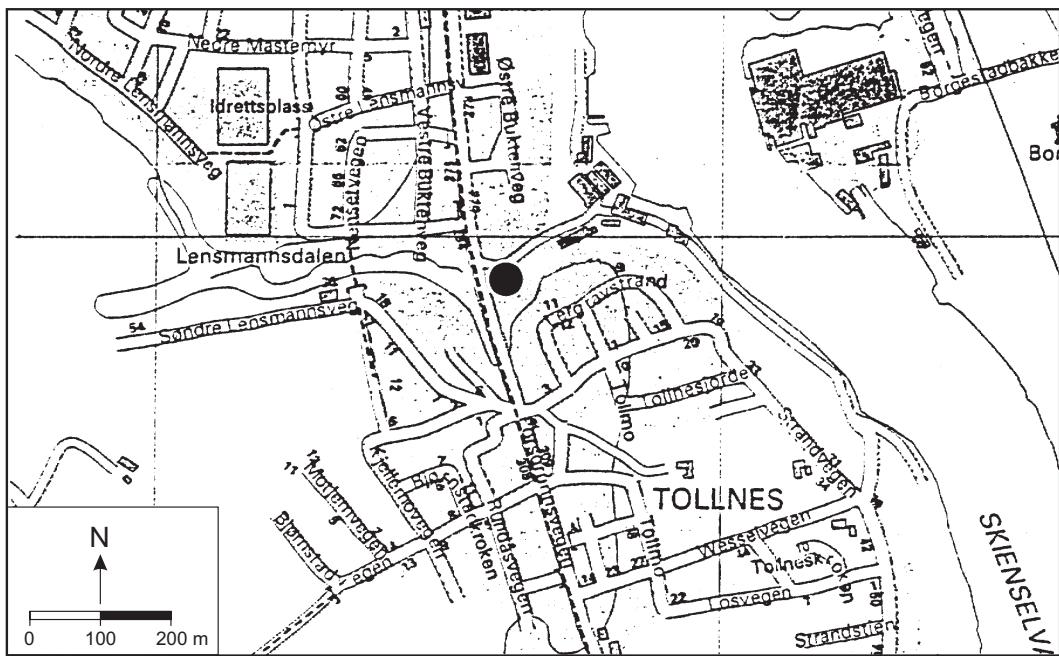

Figur 11: Klyve, Skien.

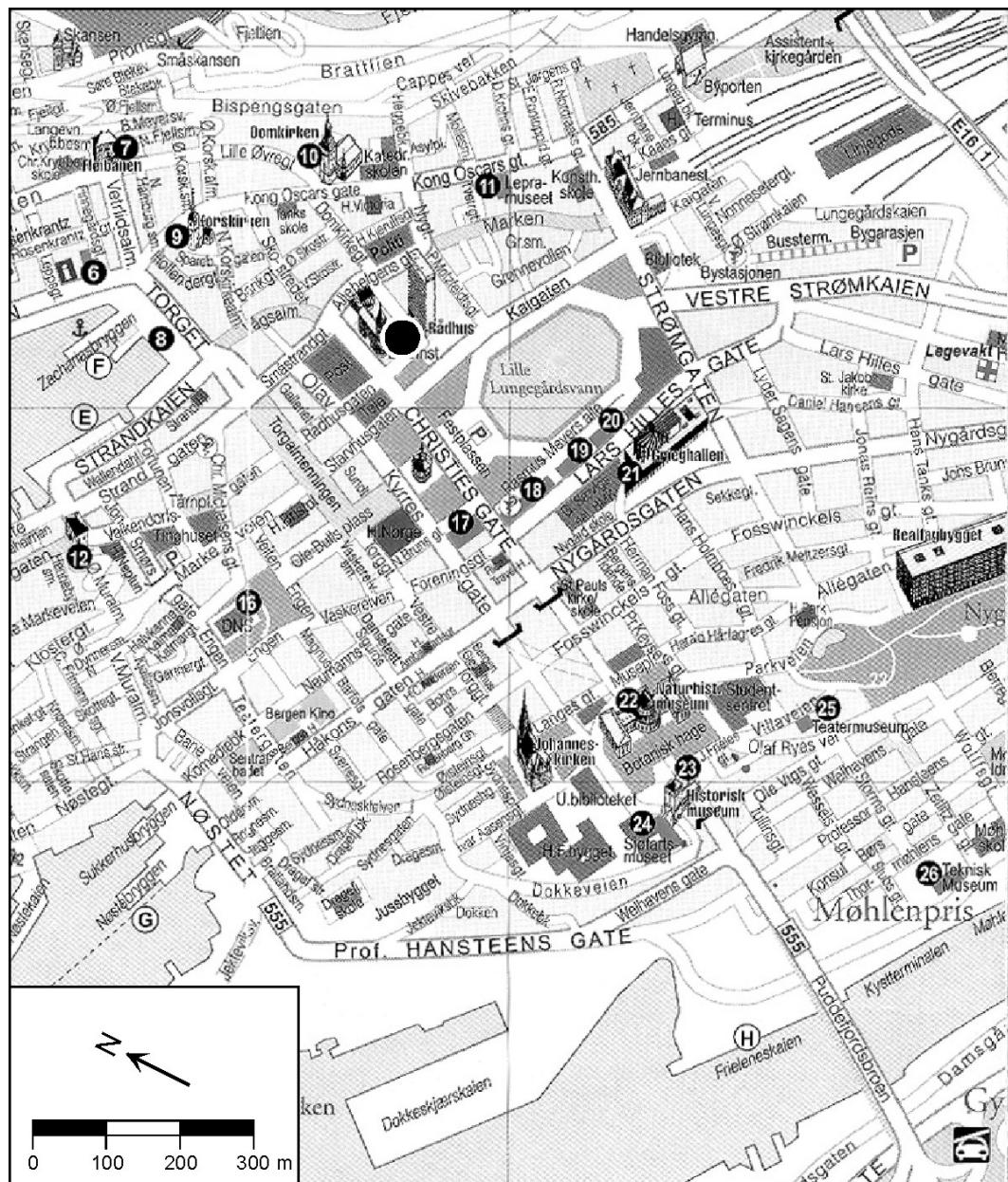
Utenfor boligområde, kan påvirkes av utslippene fra Hydro Porsgrunn.

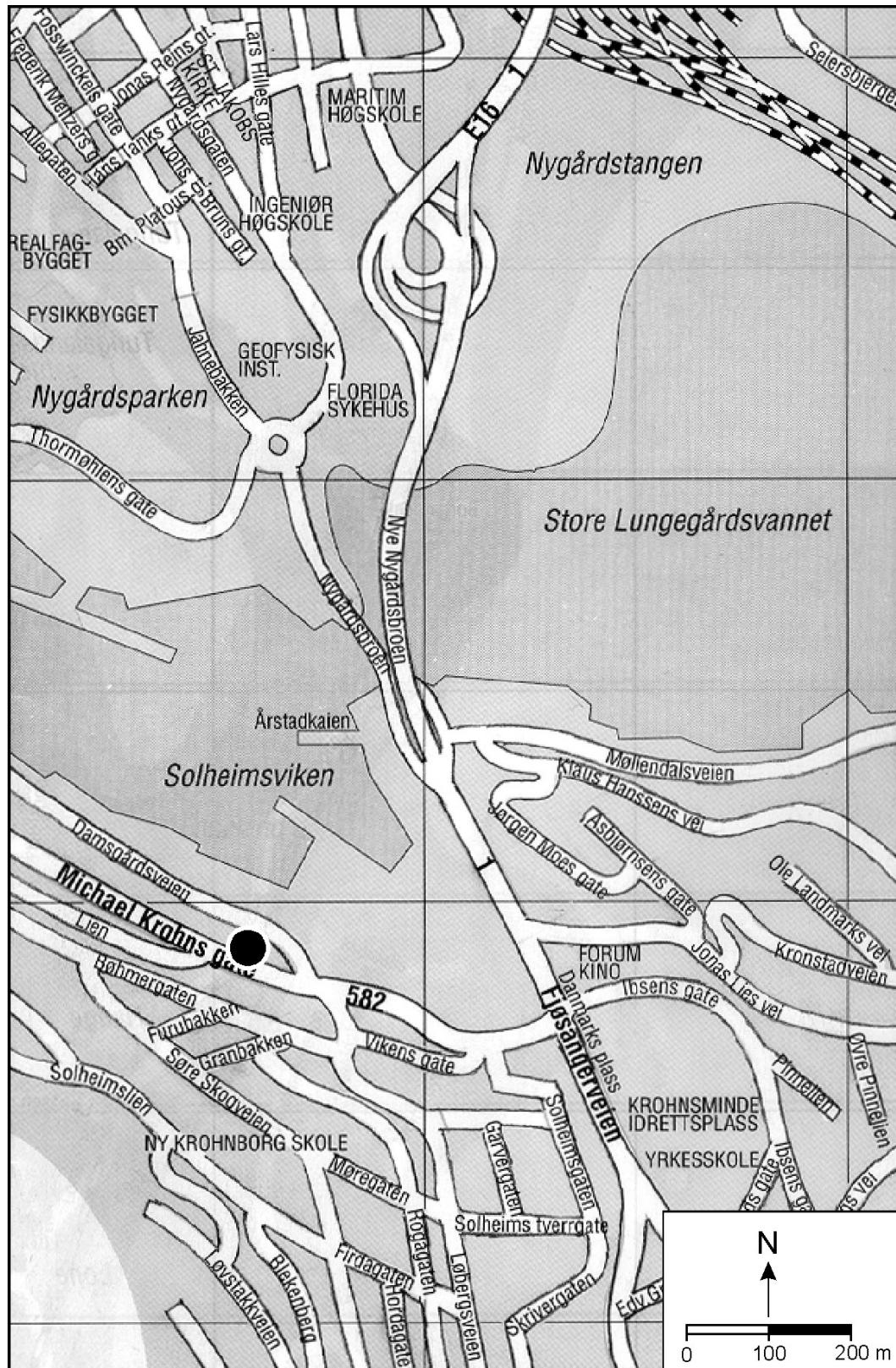
Figur 12: *Torggata (Holbergs gt.) i Skien.
Områderekognisering (bybakgrunn).*

Figur 13: Lensmannsdalen, Skien.
Gatestasjon 10 m fra Porsgrunnsveien (riksvei 354).

Figur 14: Fengslet i Bergen. Områdereforsamlingsstasjon (bybakgrunn).

Figur 15: Michael Krohns gate i Bergen. Gatestasjon.

4. Anbefalte luftkvalitetskriterier, Nasjonale mål, Forurensningslovens grenseverdier og EUs nye grenseverdier i EU/EØS-området

Ved vurdering av luftkvaliteten i et område er det vanlig å sammenlikne målte eller beregnede konsentrasjoner med grenseverdier for luftkvalitet. En arbeidsgruppe oppnevnt av SFT la i 1982 fram forslag til grenseverdier for luftkvalitet for stoffene SO₂, sot, NO₂, karbonmonoksid (CO), fotokjemiske oksidanter og fluorider på grunnlag av litteraturstudier om sammenhengen mellom luftforurensninger og skadefinningsstoffer på helse og miljø.

I 1992 gjennomførte en ny arbeidsgruppe oppnevnt av SFT en revisjon av grenseverdiarbeidet fra 1982. Resultatet av revisjonen er lagt fram i SFT-rapport nr. 92:16, "Virkninger av luftforurensning på helse og miljø. Anbefalte luftkvalitetskriterier".

Et forkortet sammendrag fra denne rapporten er gjengitt nedenfor:

SFT-gruppen har på grunnlag av litteraturstudier beskrevet sammenhengen mellom luftforurensning og skadefinningsstoffer på helse og vegetasjon (dose-effekt-forhold) for stoffene nitrogendioksid (NO₂), nitrogenmonoksid (NO), ozon (O₃), svoveldioksid (SO₂), svevestøv, sure aerosoler, karbonmonoksid (CO), fluorider (F), bly (Pb) og polsykliske aromatiske hydrokarboner (PAH). Eventuelle effekter på materialer er også kort beskrevet.

For NO₂, ozon, SO₂, svevestøv, CO og fluorider har gruppen foreslått anbefalte luftkvalitetskriterier med hensyn til helseeffekter. For NO₂, ozon, SO₂ og fluorider har gruppen foreslatt anbefalte luftkvalitetskriterier med hensyn til effekter på vegetasjon, og for fluorider er det i tillegg foreslått en anbefalt grenseverdi med hensyn til virkninger på dyr.

Gruppen har foreslått anbefalte luftkvalitetskriterier for eksponeringsnivåer som man ut fra nåværende viten antar befolkningen og miljøet kan utsettes for uten at alvorlige skadefinningsstoffer oppstår. Det er forsøkt å ta hensyn til sårbare grupper i befolkningen/sårbare plantegrupper, og det er tatt hensyn til eventuelle samspillseffekter mellom den aktuelle komponenten og de andre omtalte forurensningskomponentene.

For flere av komponentene innebefatter revisjonen ingen vesentlige endringer med hensyn til hva som anbefales som luftkvalitetskriterier. For enkelte komponenter derimot, foreslår SFT-gruppen til dels betydelig skjerpede anbefalte luftkvalitetskriterier. Dette gjelder spesielt verdien som er gitt for NO₂ med hensyn til helseeffekter.

Hovedårsakene til at de anbefalte luftkvalitetskriteriene for en del komponenter er skjerpet, er at nyere undersøkelser viser effekter på lavere nivåer enn tidligere kjent. Dessuten har SFT-gruppen når det gjelder de helsebaserte anbefalte luftkvalitetskriteriene funnet det påkrevet å anvende større usikkerhetsfaktorer for enkelte av komponentene.

Ved fastsettelse av de anbefalte luftkvalitetskriteriene med hensyn til helse er det benyttet usikkerhetsfaktorer på mellom 2 og 5. Dette betyr at eksponeringsnivåene må opp i 2-5 ganger høyere enn de angitte verdiene før det med sikkerhet er konstatert skadelige effekter. De anbefalte kriteriene kan derfor ikke tolkes slik at nivåer over disse er definitivt helseskadelige, men det kan heller ikke utelukkes effekter hos spesielt sårbare individer selv ved nivåer under anbefalte luftkvalitetskriterier.

Arbeidsgruppen gjør videre oppmerksom på at forurensset luft vanligvis også inneholder andre skadelige komponenter enn de som her er omtalt. Overholdelse av de anbefalte luftkvalitetskriteriene er derfor ingen garanti for at den forurensede luft er uten skadevirkninger.

I Tabell 2 er det gjengitt SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier (SFT, 1992), Nasjonale mål, Miljøverndepartementet (1998), Forurensningslovens tiltaks- og kartleggingsgrenser, Miljøverndepartementet (1997), og EUs nye grenseverdier for EU/EØS-området (Commission of the European Communities, 1997). Alle grenseverdiene gjelder for virkning på helse.

Tabell 2: SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier, Nasjonale mål, Forurensningslovens tiltaks- og kartleggingsgrenser og EUs nye grenseverdier for luftkvalitet med hensyn til virkning på helse. Grenseverdiene er gitt i $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Stoff	Midlingstid	1 time	24 timer	6 mnd	År
NO_2	SFTs anbefalte luft-kvalitetskriterier	100	75	50	
	Nasjonalt mål	150 ¹⁾ (8 pr. år)			
	Forurensningslovens tiltaksgrense	300 ²⁾			
	Forurensningslovens kartleggingsgrense	200			
	EUs nye grenseverdier (og antall tillatte overskridelser)	200 ¹⁾ (18 pr år)			40 ¹⁾
PM ₁₀	SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier		35	Ny verdi skal utarbeides	
	Nasjonalt mål		50 ²⁾ (25 pr. år) 50 ¹⁾ (7 pr. år)		
	Forurensningslovens tiltaksgrense		300 ²⁾		
	Forurensningslovens kartleggingsgrense		150		
	EUs nye grenseverdier (og antall tillatte overskridelser) Verdiene for 2010 er veilededende		50 ²⁾ (35 pr. år) 50 ¹⁾ (7 pr. år)		40 ²⁾ 20 ¹⁾
PM _{2,5}	SFTs anbefalte luft-kvalitetskriterier		20	Ny verdi skal utarbeides	

1) Skal overholdes innen 1.1.2010.

2) Skal overholdes innen 1.1.2005.

SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier for svevestøv er endret/skal endres. Statens institutt for folkehelse (Folkehelsa) har endret døgnmiddelverdien for PM₁₀ fra 70 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ til 35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ og innført en døgnmiddelverdi også for PM_{2,5}, som er satt til

20 µg/m³. Som en følge av disse endringene må også de anbefalte halvårsmiddelkriteriene for PM₁₀ og PM_{2,5} på henholdsvis 40 µg/m³ og 30 µg/m³ endres. De nye verdiene er foreløpig ikke fastsatt.

Forurensningslovens tiltaks- og kartleggingsgrenser for døgnmiddelverdi av PM₁₀ på henholdsvis 300 µg/m³ og 150 µg/m³ er betydelig høyere enn både SFTs anbefalte luftkvalitetskriterier og EUs nye grenseverdier. I Norge og det øvrige EU/EØS-området vil EUs grenseverdier være et minstekrav for luftkvalitet. EUs grenseverdier skal implementeres senest sommeren 2001.

Regjeringen har høsten 1998 vedtatt Nasjonale mål for luftkvalitet som skal overholdes innen 2005 eller 2010. Målene er bygget opp på samme måte som EUs nye grenseverdier, men er litt strengere. SFTs luftkvalitetskriterier er imidlertid betydelig strengere enn de nasjonale målene. Forurensningslovens kartleggings- og tiltaksgrenseverdier må endres på bakgrunn av de Nasjonale målene.

5. Hovedresultater fra luftkvalitetsmålingene

I dette kapitlet gis det et sammendrag av de viktigste resultatene fra luftkvalitetsmålingene i Oslo, Drammen, Sarpsborg, Fredrikstad, Porsgrunn, Skien og Bergen for vinterhalvåret 1998/99. En noe mer detaljert beskrivelse for hver enkelt by er gitt i kapittel 6.

Tabell 3-Tabell 5 gir et sammendrag av måneds- og halvårsmiddelverdiene av NO₂, PM_{2,5} og PM₁₀ for vinterhalvåret 1998/99.

I Figur 16 er det vist grafiske bilder av måneds- og halvårsmiddelverdiene av NO₂ og PM₁₀ i perioden oktober 1998-mars 1999 for et utvalg av bybakgrunns- og gatestasjoner.

De grafiske bildene viser at gatestasjonene var mer belastet enn bybakgrunnsstasjonene. Dette skyldes at biltrafikken er den viktigste utslippskilden. Størst forskjell var det mellom bybakgrunns- og gatestasjonen i Oslo for PM₁₀ i februar 1999. Dette skyldes tørre og bare veier og at hovedkilden til PM₁₀ i slike perioder er veidekkkeslitasje og oppvirveling fra veibanan.

Figur 17 viser maksimale døgnmiddelverdier av NO₂ og PM₁₀ ved en bybakgrunns- og gatestasjon i Oslo og Bergen for hver måned i perioden oktober 1998-mars 1999. For PM₁₀ var de høyeste verdiene betydelig høyere ved gatestasjonene enn ved bybakgrunnsstasjonene, spesielt i perioder med tørr veibane i piggdekkssesongen. For NO₂ var utslagene mindre enn for PM₁₀. Bare 5-10 % av utslippene av nitrogenoksider er som NO₂, resten er NO. NO reagerer med tilgjengelig O₃ og danner NO₂. Denne reaksjonen gir som regel det klart største bidraget til NO₂. I perioder med dårlig utlufting, som gir de høyeste konsentrasjonene, er det som regel så mye NO også i luften ved bybakgrunnsstasjonen at det er O₃-innholdet i luften som er begrensende for NO₂-nivået. I perioder med høy forurensning gir derfor reaksjonen mellom NO og O₃ omtrent like stort bidrag til NO₂-konsen-

trasjon på en bybakgrunnsstasjon som på en gatestasjon, og dette bidraget er ofte dominerende i forhold til det direkte NO₂-utslippet.

Tabell 6-Tabell 8 gir antall overskridelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier, Nasjonale mål og EUs nye grenseverdier i EU/EØS-området for vinterhalvåret 1998/99. De norske anbefalte luftkvalitetskriteriene (og WHOs grenseverdi for NO₂) tillater ingen overskridelser, mens Nasjonale mål og EU-grenseverdiene kan overskrides et visst antall ganger i året, se Tabell 2 i kapittel 4. Tabell 9-Tabell 11 gir frekvensen av overskridelser, dvs. antall overskridelser i forhold til antall måledata for stasjoner med minst 50% datadekning i vinterhalvåret. Tabell 12 viser maksimale time- og døgnmiddelverdier av NO₂ og maksimale døgnmiddelverdier av PM_{2,5} og PM₁₀ for stasjoner med minst 50 % datadekning i vinterhalvåret.

EUs og WHOs grenseverdi for timemiddelverdi av NO₂ på 200 µg/m³ ble overskredet ved Tåsen i Oslo tre ganger vinteren 1998/99. EUs grenseverdi tillates imidlertid overskredet 18 ganger i året. Både ved Linderud i Oslo og Fengslet i Bergen var det en timemiddelverdi av NO₂ over 200 µg/m³. Nasjonalt mål på 150 µg/m³ med 8 tillatte overskridelser i året ble overskredet 14 ganger ved Tåsen i Oslo. Andre stasjoner i Oslo, Drammen, Skien og Bergen hadde mindre enn 8 timemiddelverdier av NO₂ over 150 µg/m³.

Det norske anbefalte luftkvalitetskriteriet for timemiddelverdi av NO₂ på 100 µg/m³ ble overskredet ved nesten alle stasjonene i de største byene og oftest ved gatestasjonene Tåsen i Oslo, Kirkeveien i Oslo og Michael Krohns gate i Bergen (henholdsvis 2,5%, 1,4% og 1,2% av tiden). Det anbefalte norske luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av NO₂ på 75 µg/m³ ble overskredet på stasjonene i Oslo, Drammen og Bergen. Tåsen i Oslo hadde 9 overskridelser (4,9% av tiden) i perioden oktober 1998-mars 1999.

Det nye norske anbefalte luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av PM_{2,5} på 20 µg/m³ ble overskredet på de 4 stasjonene som hadde målinger. Flest overskridelser hadde Lensmannsdalen i Skien vinteren 1998/99 med 34 dager, tilsvarende 19,5% av målingene (Sofienbergparken i Oslo hadde overskridelse 20 dager av 63, tilsvarende 31,7% av målingene).

Nasjonalt mål og EUs nye grenseverdi for PM₁₀ på 50 µg/m³ ble overskredet 10-20% av tiden på de mest belastede gatestasjonene. Nasjonalt mål kan overskrides ca. 7% av tiden (25 ganger), mens EUs grenseverdi kan overskrides ca. 10% av tiden (35 ganger) fram til 2010 på årsbasis, deretter ca. 2% av tiden for begge. Det nye norske anbefalte luftkvalitetskriteriet på 35 µg/m³ ble overskredet rundt 35% av tiden ved Tåsen i Oslo vinteren 1998/99. De andre gatestasjonene i Oslo, Skien og Bergen hadde overskridelser i 16-23% av tiden.

*Tabell 3: Månedsmiddelkonsentrasjoner av NO_2 vinteren 1998/99 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).
 () betyr 10-20 dagers målinger, ()) betyr <10 dagers målinger.*

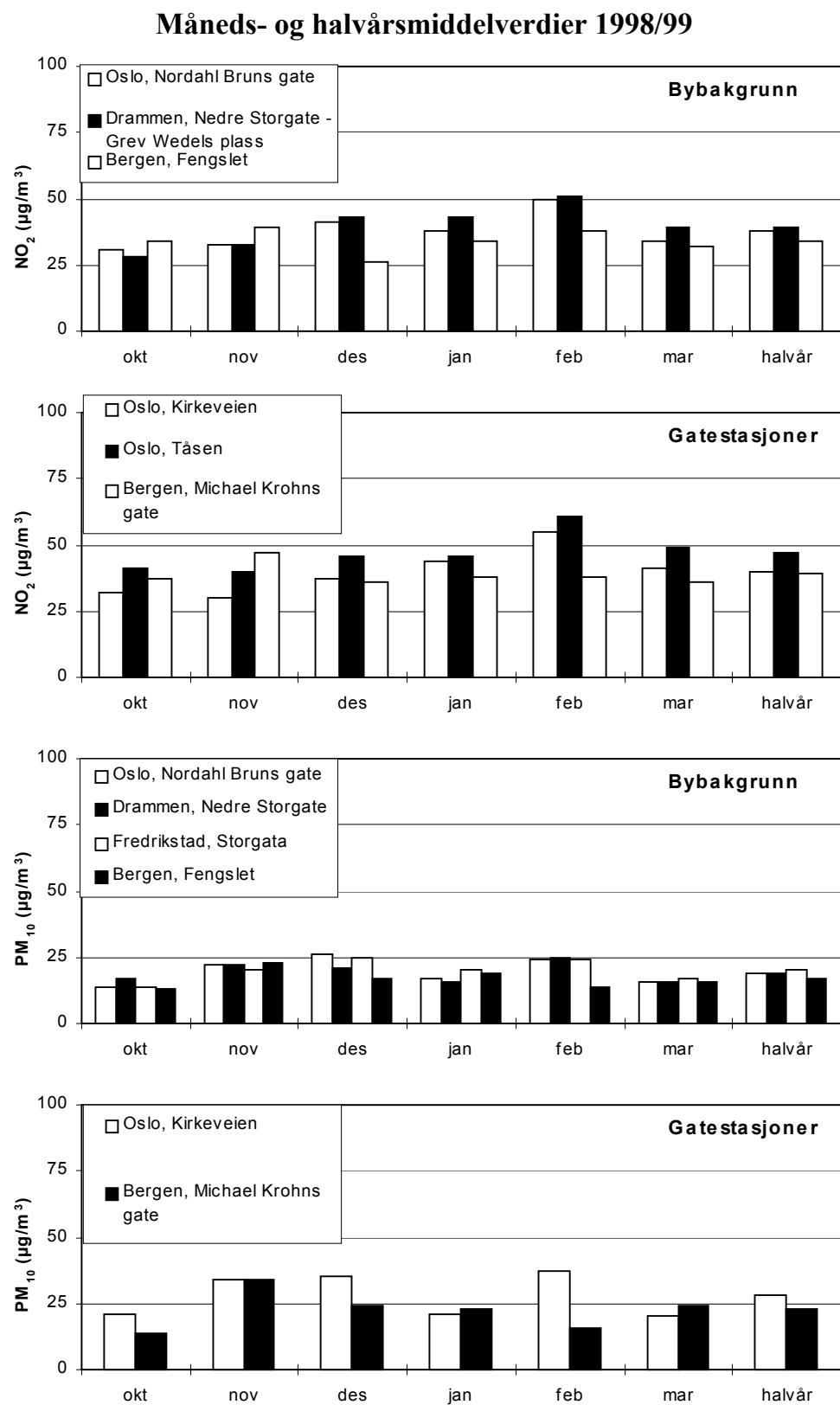
By	Stasjon	Representativitet	Oktobert 1998	November 1998	Desember 1998	Januar 1999	Februar 1999	Mars 1999	Middel- verdi
Oslo	Nordahl Bruns gate	Bybakgrunn	31	33	41	38	50	34	38
	Kirkeveien	Gate	32	30	37	44	55	41	40
	Tåsen	Gate	41	40	46	46	61	49	47
	Linderud	Gate	38	34	43	43	56	43	43
Drammen	Nedre Storgate 3- Grev Wedels plass 3	Bybakgrunn	28	33	43	43	51	39	39
	Nedre Storgate 3- Rynnings gate 3	Bybakgrunn	28	32	42	42	49	37	38
Porsgrunn	Ås	Bakgrunn	12	20	23	21	23	15	19
	Knarrdalstrand- Frednes	Bybakgrunn	17	24	27	25	29	19	23
	Knarrdalstrand- Porsgrunn VVS	Industri	16	23	27	27	29	21	24
Skien	Klyve	Boligområde	9	14	15	14	16	15	14
	Torggata	Bybakgrunn	19	22	30	33	40	31	29
	Lensmannsdalen	Gate	28	30	36	35	40	33	34
Bergen	Fengslet	Bybakgrunn	34	39	26	34	38	32	34
	Michael Krohns gate	Gate	37	47	36	38	38	36	39

*Tabell 4: Månedsmiddelkonsentrasjoner av $PM_{2,5}$ vinteren 1998/99 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).
 () betyr 10-20 dagers målinger, ()) betyr <10 dagers målinger.*

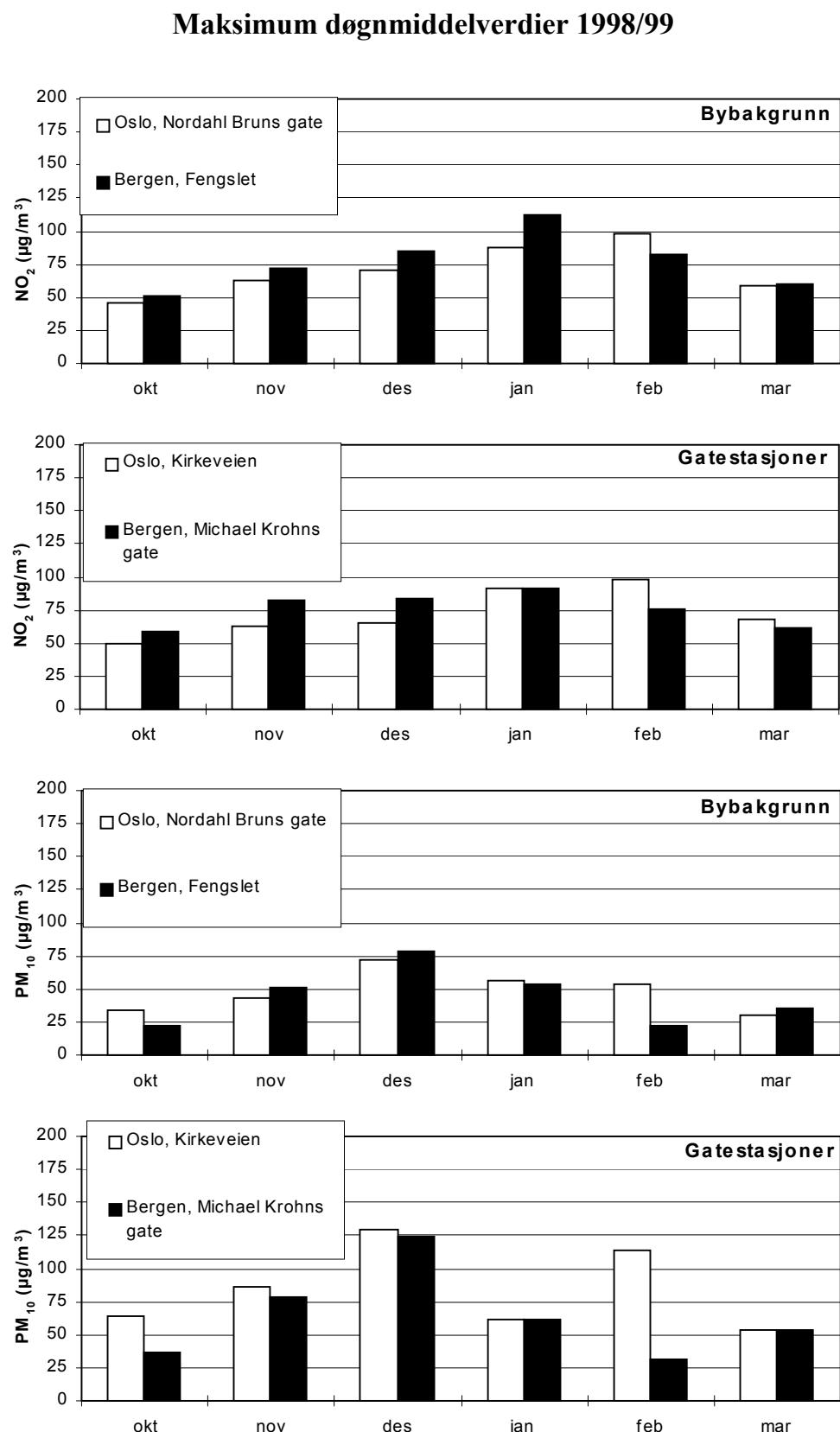
By	Stasjon	Representativitet	Okttober 1998	November 1998	Desember 1998	Januar 1999	Februar 1999	Mars 1999	Middel- verdi
Oslo	Kirkeveien	Gate			(15)	15	18	12	15
	Linderud	Gate				11	14	11	12
	Sofienbergparken	Bybakgrunn			((27))	24	24	16	20
Skien	Lensmannsdalen	Gate	9	23	16	14	17	15	15

*Tabell 5: Månedsmiddelkonsentrasjoner av PM_{10} vinteren 1998/99 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).
 () betyr 10-20 dagers målinger, (()) betyr <10 dagers målinger.*

By	Stasjon	Representativitet	Okttober 1998	November 1998	Desember 1998	Januar 1999	Februar 1999	Mars 1999	Middel- verdi
Oslo	Nordahl Bruns gate	Bybakgrunn	14	22	26	17	24	16	19
	Kirkeveien	Gate	21	34	35	21	37	20	28
	Tåsen	Gate	31	43	43	26	39	22	34
	Sofienbergparken	Bybakgrunn		27	28	21	34	21	25
	Linderud	Gate	17	33	29	16	33	20	24
Drammen	Nedre Storgate 3	Bybakgrunn	17	22	21	16	25	16	19
	Fayegata	Gate	24	28	27	(16)			24
	Bjørnsons gate	Gate					38	23	30
Sarpsborg	Posthuset	Bybakgrunn	12	16	16	15	19	14	15
	Storgata	Bybakgrunn	14	20	25	20	24	17	20
Porsgrunn	Ås	Bakgrunn	8	17	17	13	15	11	13
Skien	Klyve	Boligområde	8	14	11	11			
	Lensmannsdalen	Gate	16	29	27	19	37	29	26
Bergen	Fengslet	Bybakgrunn	13	23	17	19	14	16	17
	Michael Krohns gate	Gate	14	34	24	23	16	24	23

Figur 16: Måneds- og halvårsmiddelverdier av NO_2 og PM_{10} i perioden oktober 1998–mars 1999 ved utvalgte bybakgrunns- og gatestasjoner i Oslo, Drammen, Fredrikstad og Bergen ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Figur 17: Maksimale døgnmiddelverdier av NO_2 og PM_{10} i perioden oktober 1998-mars 1999 ved utvalgte bybakgrunns- og gatestasjoner i Oslo og Bergen ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Tabell 6: Overskrivelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier (N), Nasjonalt mål (NM), WHOs retningslinjer og EUs grenseverdi for time- og døgnmiddeleverdi av NO₂, vinteren 1998/99.

By og stasjon	Periode	Timemiddelverdier av NO ₂						Døgnmiddelverdier av NO ₂		
		Ant. timer >100 µg/m ³ (N)	Ant. timer >150 µg/m ³ (NM)	Ant. timer >200 µg/m ³ (WHO, EU)	Maks. time (µg/m ³)	Ant. obs. (timer)	Ant. døgn >75 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	Ant. obs. (døgn)	
Oslo - Nordahl Bruns gate	Okttober 1998	0	0	0	81	743	0	46	31	
	November	0	0	0	89	720	0	63	30	
	Desember	4	0	0	124	744	0	70	31	
	Januar 1999	9	0	0	146	743	1	88	31	
	Februar	30	0	0	143	672	2	98	28	
	Mars	0	0	0	98	742	0	59	31	
Oslo - Kirkeveien	Okttober 1998-mars 1999	43	0	0	146	4 364	3	98	182	
	Okttober 1998	0	0	0	86	739	0	50	31	
	November	1	0	0	102	712	0	63	30	
	Desember	2	0	0	110	722	0	65	30	
	Januar 1999	15	1	0	153	683	1	91	29	
	Februar	40	3	0	161	656	2	98	28	
Oslo - Tåssen	Mars	1	0	0	114	738	0	68	31	
	Okttober 1998-mars 1999	59	4	0	161	4 250	3	98	179	
	Okttober 1998	4	0	0	103	739	0	64	31	
	November	9	0	0	113	713	0	75	30	
	Desember	14	0	0	120	737	2	77	31	
	Januar 1999	20	5	0	176	739	1	103	31	
Oslo - Linderud	Februar	51	9	3	243	668	4	100	28	
	Mars	10	0	0	109	737	2	78	31	
	Okttober 1998-mars 1999	108	14	3	243	4 331	9	103	182	
	Okttober 1998	0	0	0	85	738	0	56	31	
	November	0	0	0	79	710	0	58	30	
	Desember	1	0	0	103	738	0	70	31	
	Januar 1999	6	1	0	164	733	1	83	31	
	Februar	29	3	1	209	668	3	92	28	
	Mars	3	0	0	103	736	0	66	31	
	Okttober 1998-mars 1999	39	4	1	209	4 323	4	92	182	

Tabell 6 fortss.

By og	Periode	Timemiddelverdier av NO ₂	Døgnmiddelverdier av NO ₂
-------	---------	--------------------------------------	--------------------------------------

stasjon	Periode	Ant. timer >100 µg/m ³ (N)	Ant. timer >150 µg/m ³ (NM)	Ant. timer >200 µg/m ³ (WHO, EU)	Maks. time (µg/m ³)	Ant. obs. (timer)	Ant. døgn >75 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	Ant. obs. (døgn)
Drammen- Nedre Storgate 3 - Grev Wedels plass 3	Okttober 1998	0	0	0	81	707	0	53	31
	November	0	0	0	90	716	0	57	30
	Desember	11	0	0	119	743	1	80	31
	Januar 1999	4	0	0	111	744	1	79	31
	Februar	16	1	0	153	669	0	64	28
	Mars	3	0	0	115	641	0	66	27
	Okttober 1998-mars 1999	37	1	0	153	4 204	2	80	178
	Okttober 1998	0	0	0	88	722	0	53	31
	November	0	0	0	82	719	0	52	30
	Desember	11	0	0	124	726	1	77	31
Drammen- Nedre Storgate 3- Rynningsgate 3	Januar 1999	8	0	0	114	740	1	84	31
	Februar	15	1	0	155	661	0	74	28
	Mars	4	0	0	114	636	0	70	27
	Okttober 1998-mars 1999	38	1	0	155	4 204	2	84	178
	Okttober 1998	0	0	0	57	742	0	30	31
	November	0	0	0	75	720	0	51	30
	Desember	0	0	0	82	728	0	58	31
	Januar 1999	0	0	0	88	741	0	53	31
	Februar	1	0	0	103	669	0	63	28
	Mars	0	0	0	64	743	0	29	31
Porsgrunn-Ås	Okttober 1998-mars 1999	1	0	0	103	4 343	0	63	182
	Okttober 1998	0	0	0	64	719	0	36	31
	November	0	0	0	84	715	0	46	30
	Desember	0	0	0	87	658	0	53	29
	Januar 1999	0	0	0	78	700	0	46	30
	Februar	5	0	0	131	633	0	67	28
	Mars	0	0	0	74	627	0	39	29
	Okttober 1998-mars 1999	5	0	0	131	4 052	0	67	177

Tabell 6 fortS.

By og stasjon	Periode	Timemiddelverdier av NO ₂				Døgnmiddelverdier av NO ₂			
		Ant. timer >100 µg/m ³ (N)	Ant. timer >150 µg/m ³ (NM)	Ant. timer >200 µg/m ³ (WHO, EU)	Maks. time (µg/m ³)	Ant. obs. (timer)	Ant. døgn >75 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	Ant. obs. (døgn)
Porsgrunn -	Okttober 1998	0	0	0	69	736	0	35	31

Knarrelstrand-Porsgrunn V/S	November	0	0	87	719	0	46	30
	Desember	0	0	90	705	0	58	30
	Januar 1999	0	0	83	735	0	47	31
	Februar	5	0	136	659	0	70	28
	Mars	0	0	72	700	0	44	30
	Okttober 1998-mars 1999	5	0	136	4 254	0	70	180
Skien - Klyve	Okttober 1998	0	0	42	738	0	19	31
	November	0	0	54	718	0	33	30
	Desember	0	0	57	744	0	31	31
	Januar 1999	0	0	56	741	0	29	31
	Februar	0	0	69	509	0	40	21
	Mars	0	0	63	703	0	27	29
Skien - Tørgata	Okttober 1998-mars 1999	0	0	69	4 153	0	40	173
	Okttober 1998	0	0	76	743	0	29	31
	November	0	0	59	718	0	34	30
	Desember	2	0	146	743	0	50	31
	Januar 1999	1	0	108	742	0	52	31
	Februar	7	0	110	671	0	65	28
Skien-Lensmannsdalen	Mars	2	1	165	744	0	50	31
	Okttober 1998-mars 1999	12	1	165	4 361	0	65	182
	Okttober 1998	0	0	99	743	0	41	31
	November	0	0	84	717	0	45	30
	Desember	1	0	102	740	0	54	31
	Januar 1999	1	0	105	741	0	48	31
Skien-Lensmannsdalen	Februar	6	0	117	671	0	63	28
	Mars	1	0	111	743	0	52	31
	Okttober 1998-mars 1999	0	0	117	4 355	0	63	182

Tabell 6 forts.

	Mars Okttober 1998-mars 1999	0	0	0	95	737	0	60	31
Bergen - Michael Krohns gate	Okttober 1998	41	5	1	218	4 327	3	112	182
	November	0	0	0	94	737	0	59	31
	Desember	19	0	0	148	713	3	82	30
	Januar 1999	11	0	0	124	734	1	84	31
	Februar	12	0	0	149	735	1	92	31
	Mars	8	0	0	123	664	1	76	28
	Okttober 1998-mars 1999	3	0	0	104	736	0	61	31
		53	0	0	149	4 319	6	92	182

Tabell 7: Overskridelser av det norske anbefalte luftkvalitetskriteriet (N) for døgnmidDELverdi av PM_{2,5} vinteren 1998/99.

By og stasjon	Periode	DøgnmidDELverdier av PM _{2,5}			
		Ant. døgn >20 µg/m ³ (N)	Ant. døgn >40 µg/m ³	Maks. døgn (µg/m ³)	Ant. obs. (døgn)
Oslo - Kirkeveien	OktOber 1998				
	November				
	Desember	1	0	21	14
	Januar 1999	4	1	42	29
	Februar	7	1	45	27
	Mars	0	0	20	31
	OktOber 1998-mars 1999	12	2	45	101
Oslo - Linderud	OktOber 1998				
	November				
	Desember				
	Januar 1999	1	0	26	21
	Februar	5	0	36	27
	Mars	1	0	21	31
	OktOber 1998-mars 1999	7	0	36	79
Oslo - Sofienbergparken	OktOber 1998				
	November				
	Desember				
	Januar 1999	2	1	45	4
	Februar	13	4	70	28
	Mars	5	0	31	31
	OktOber 1998-mars 1999	20	5	70	63
Skien-Lensmannsdalen	OktOber 1998	1	0	29	29
	November	11	6	66	28
	Desember	6	0	39	31
	Januar 1999	5	0	28	31
	Februar	8	0	35	28
	Mars	3	0	26	27
	OktOber 1998-mars 1999	34	6	66	174

Tabell 8: Overskridelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier (N), Nasjonalt mål (NM) og EUs grenseverdi for døgnmiddeleverdi av PM₁₀ vinteren 1998/99.

By og stasjon	Periode	Døgnmiddeleverdier av PM ₁₀		
		Ant. døgn >35 µg/m ³ (N)	Ant. døgn >50 µg/m ³ (NM), (EU)	Maks. døgn (µg/m ³)
Oslo - Nordahl Bruns gate	Okttober 1998	0	0	34
	November	5	0	43
	Desember	3	2	72
	Januar 1999	1	1	56
	Februar	6	1	54
	Mars	0	0	30
Oslo - Kirkeveien	Okttober 1998-mars 1999	15	4	1
	Okttober 1998	5	1	0
	November	11	5	2
	Desember	9	5	2
	Januar 1999	2	1	0
	Februar	13	6	1
Oslo - Tåsen	Mars	1	1	114
	Okttober 1998-mars 1999	41	19	0
	Okttober 1998	8	5	5
	November	16	10	129
	Desember	15	9	61
	Januar 1999	4	1	114
Oslo - Linderud	Februar	14	8	53
	Mars	4	0	53
	Okttober 1998-mars 1999	61	33	0
	Okttober 1998	2	1	129
	November	11	2	180
	Desember	8	4	86
	Januar 1999	0	0	30
	Februar	11	5	31
	Mars	3	3	29
	Okttober 1998-mars 1999	35	13	28
	Okttober 1998	2	1	31
	November	11	0	30
	Desember	8	3	31
	Januar 1999	0	0	31
	Februar	11	1	27
	Mars	3	0	31
	Okttober 1998-mars 1999	35	5	18
	Okttober 1998	2	1	91
	November	11	0	91
	Desember	8	3	33
	Januar 1999	0	0	77
	Februar	11	1	57
	Mars	3	0	57
	Okttober 1998-mars 1999	35	13	91

Tabell 8 fortss.

By og stasjon	Periode	Døgnmiddeleverdier av PM ₁₀
---------------	---------	--

		Ant. døgn >35 µg/m ³ (N)	Ant. døgn >50 µg/m ³ (NM), (EU)	Ant. døgn >70 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	Ant. obs. (døgn)
Oslo - Sofienbergparken	Okttober 1998	8	1	0	54	29
	November	8	4	1	85	31
	Desember	2	1	0	68	31
	Januar 1999	11	7	2	78	28
	Februar	2	0	0	45	30
	Mars					149
Drammen - Nedre Storgata 3	Okttober 1998-mars 1999	31	13	3	85	
	Okttober 1998	1	1	0	56	31
	November	2	0	0	39	28
	Desember	3	2	0	54	31
	Januar 1999	0	0	0	29	31
	Februar	6	1	0	53	27
	Mars	1	0	0	46	31
	Okttober 1998-mars 1999	13	4	0	56	179
Drammen - Fayegata	Okttober 1998	6	2	0	54	31
	November	7	1	0	57	27
	Desember	4	2	1	105	31
	Januar 1999	0	0	0	26	19
	Februar					
	Mars					
	Okttober 1998-mars 1999	17	5	1	105	108
Drammen - Bjørnsons gate	Okttober 1998					
	November					
	Desember					
	Januar 1999					
	Februar					
	Mars					
	Okttober 1998-mars 1999	15	10	3	88	22
				0	65	27
				3	88	49

Tabell 8 forts.

By og stasjon	Periode	Døgnmiddeledderverdier av PM ₁₀				Ant. obs. (døgn)
		Ant. døgn >35 µg/m ³ (N)	Ant. døgn >50 µg/m ³ (NM), (EU)	Ant. døgn >70 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	
Sarpsborg - Posthuset	Oktobter 1998	0	0	0	24	31

Tabell 8 forts.

By og stasjon	Periode	Døgnmiddele verdier av PM ₁₀				Ant. obs. (døgn)
		Ant. døgn >35 µg/m ³ (N)	Ant. døgn >50 µg/m ³ (NM), (EU)	Ant. døgn >70 µg/m ³ (N)	Maks. døgn (µg/m ³)	
Skien - Lensmannsdalen	Okttober 1998	1	0	0	36	31
	November	8	6	1	79	30
	Desember	4	3	2	153	30
	Januar 1999	2	1	0	60	31
	Februar	12	7	3	106	28

	Mars Okttober 1998-mars 1999	8	4	1	88	23
Bergen - Fengslet	Okttober 1998	35	21	7	153	173
	November	0	0	0	22	31
	Deseember	7	1	1	51	30
	Januar 1999	2	1	0	78	31
	Februar	2	1	0	54	31
	Mars	0	0	0	22	28
	Okttober 1998-mars 1999	0	0	0	35	31
Bergen - Michael Krohns gate	Okttober 1998	11	3	1	78	182
	November	1	0	0	36	31
	Deseember	11	8	2	79	30
	Januar 1999	4	2	2	124	31
	Februar	5	2	0	62	31
	Mars	0	0	0	32	28
	Okttober 1998-mars 1999	7	1	0	54	30
		28	13	4	124	181

Tabell 9: Frekvens (prosent) av overskridelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier (N) og Nasjonalt mål (NM) for time- og døgnmiddeleverdi av NO₂, samt WHOs og EUs grenseverdi for timemiddeleverdi av NO₂ vinteren 1998/99. Bare stasjoner med minst 50% datadekning er med. Tall markert med stjerne () betyr at datadekningen (*) mellom 50% og 75%.*

By	Stasjon	Representativitet	1998/99			
			NO ₂ timemiddelverdi >100 µg/m ³ (N)	NO ₂ timemiddelverdi >150 µg/m ³ (NM)	NO ₂ timemiddelverdi >200 µg/m ³ (WHO, EU)	døgnmiddeleverdi >75 µg/m ³ (N)
Oslo	Nordahl Bruns gate	Bybakgrunn	1,0	0	0	1,6
	Kirkeveien	Gate	1,4	<0,1	0	1,7
	Tåsen	Gate	2,5	0,3	<0,1	4,9
	Linderud	Gate	0,9	<0,1	<0,1	2,2
Drammen	Nedre Storgate 3- Grev Wedels plass 3	Bybakgrunn	0,9	<0,1	0	1,1
	Nedre Storgate 3-Rynnings gate 3	Bybakgrunn	0,9	0	0	1,1
Porsgrunn	Ås	Bakgrunn	<0,1	0	0	0
	Knaardalstrand-Frednes	Bybakgrunn	0,1	0	0	0
	Knaardalstrand-Porsgrunn VVS	Industri	0,1	0	0	0
Skien	Klyve	Boligområde	0	0	0	0
	Torggata	Bybakgrunn	0,3	<0,1	0	0
	Lensmannsdalen	Gate	0,2	0	0	0
Bergen	Fengslet	Bybakgrunn	0,9	0,1	<0,1	1,6
	Michael Krohns gate	Gate	1,2	0	0	3,3

Tabell 10: Frekvens (prosent) av overskridelser av det norske anbefalte luftkvalitetskriteriet (N) for døgnmiddelverdi av PM_{2,5} vinteren 1998/99. Bare stasjoner med minst 50% datadekning er med. Tall markert med stjerne () betyr at datadekningen er mellom 50% og 75%.*

By	Stasjon	Representativitet	1998/99	
			PM _{2,5} døgnmiddelverdi >20 µg/m ³ (N)	PM _{2,5} døgnmiddelverdi >40 µg/m ³
Oslo	Kirkeveien	Gate	11,9*	2,0
Skien	Lensmannsdalen	Gate	19,5	3,4

Tabell 11: Frekvens (prosent) av overskridelser av norske anbefalte luftkvalitetskriterier (N), Nasjonalt mål (NM) og EU:s grenseverdi for døgnmiddeleverdi av PM₁₀ vinteren 1998/99. Bare stasjoner med minst 50% datadekning er med. Tall markert med stjerne () betyr at datadekningen er mellom 50% og 75%.*

By	Stasjon	Representativitet	1998/99		
			PM ₁₀ døgnmiddeleverdi >35 µg/m ³ (N)	PM ₁₀ døgnmiddeleverdi >50 µg/m ³ (NM), (EU)	PM ₁₀ døgnmiddeleverdi >70 µg/m ³ (N)
Oslo	Nordahl Bruns gate	Bybakgrunn	8,2	2,2	0,5
	Kirkeveien	Gate	22,8	10,6	2,8
	Tåsen	Gate	34,3	18,5	6,2
	Sofienbergparken	Bybakgrunn	20,8	8,7	2,0
	Linderud	Gate	19,3	7,2	2,8
Drammen	Nedre Storgate 3	Bybakgrunn	7,3	2,2	0
	Fayegata	Gate	15,7*	4,6*	0,9*
Sarpsborg	Posthuset	Bybakgrunn	2,9	0,6	0
Fredrikstad	Storgata	Bybakgrunn	8,4	1,7	0
Porsgrunn	Ås	Bakgrunn	3,8	0	0
Skien	Klyve	Boligområde	0	0	0
	Lensmannsdalen	Gate	20,2	12,1	4,0
Bergen	Fengslet	Bybakgrunn	6,0	1,6	0,5
	Michael Krohns gate	Gate	15,5	7,2	2,2

Tabell 12: Maksimale time- og døgnmiddeverdier av NO₂ og maksimale døgnmiddeverdier av PM_{2,5} og PM₁₀ i vinterhalvåret 1998/99. Bare stasjoner med minst 50% datadekning er tatt med. Tall markert med stjerne () betyr at datadekningen er mellom 50% og 75%.*

By	Stasjon	Representativitet	1998/99			PM ₁₀ Maks. døgn ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
			NO ₂ Maks. time ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	NO ₂ Maks. døgn ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	PM _{2,5} Maks. døgn ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
Oslo	Nordahl Bruns gate	Bybakgrunn	146	98	45*	72
	Kirkeveien	Gate	161	98		129
	Tåsen	Gate	243	103		142
	Sofienbergparken	Bybakgrunn				85
	Linderud	Gate	209	92		91
Drammen	Nedre Storgate 3	Bybakgrunn				56
	Nedre Storgate 3-Grev Wedels plass 3	Bybakgrunn	153	80		
	Nedre Storgate 3-Ryrrings gate 3	Bybakgrunn	155	84		
Sarpsborg	Posthuset	Bybakgrunn				53
	Storgata	Bybakgrunn				67
Fredrikstad	As	Bakgrunn	103	63		
	Knarrdalstrand-Frednes	Bybakgrunn	131	67		
	Knarrdalstrand-Porsgrunn V/S	Industri	136	70		
Skien	Klyve	Boligområde	69	40		32
	Torggata	Bybakgrunn	165	65		
	Lensmannsdalen	Gate	117	63	66	153
Bergen	Fengslet	Bybakgrunn	218	112		78
	Michael Krohns gate	Gate	149	92		124

6. Luftkvalitet i de enkelte byene

I dette kapitlet gis det en mer detaljert beskrivelse av hovedresultatene av målingene av luftkvalitet for hver enkelt by. Måleprogrammet er beskrevet i detalj i Tabell 1 i kapittel 3.

Grafiske tidsplott for hver stasjon av time- og døgnmiddelverdier av luftkvalitetsparametrene for hver måned er gitt i vedlegg A.

6.1 Oslo

Tabell 13-Tabell 15 gir sammendrag av måleresultatene av nitrogendioksid (NO_2) og svevestøv ($\text{PM}_{2,5}$ og PM_{10}) ved målestasjonene i Oslo for vinterhalvåret 1998/99. $\text{PM}_{2,5}$ er partikler med diameter under $2,5 \mu\text{m}$ (respirable partikler), mens PM_{10} er partikler med diameter under $10 \mu\text{m}$ (inhalerbare partikler). De minste partiklene kan følge med luftstrømmen helt ned i menneskers lunger, mens de større partiklene ($\text{PM}_{2,5-10}$) avsettes i de øvre luftveiene.

De høyeste halvårsmiddelverdiene av NO_2 ble målt på gatestasjonene Tåsen og Linderud med verdier litt under det anbefalte luftkvalitetskriteriet på $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Den laveste halvårsmiddelverdien ble målt ved Nordahl Bruns gate ($38 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Det anbefalte luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av NO_2 på $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet ved alle 4 målestasjonene. Gatestasjonen Tåsen hadde flest overskridelser, 9 dager. Den høyeste døgnmiddelverdien ($103 \mu\text{g}/\text{m}^3$) ble også målt ved Tåsen. Det anbefalte luftkvalitetskriteriet for timemiddelverdi av NO_2 på $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet ved alle 4 stasjonene. De fleste overskridelsene ble målt ved Tåsen (108 ganger). Nasjonalt mål for timemiddelverdi på $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ med 8 tillatte overskridelser ble overskredet 14 ganger ved Tåsen. Kirkeveien og Linderud hadde 4 verdier over $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$, mens det ikke var noen ved Nordahl Bruns gate.

Målingene av $\text{PM}_{2,5}$ viste halvårsmiddelverdier på $15 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Kirkeveien og $12 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Linderud. Sofienbergparken hadde en middelverdi på $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ fra slutten av januar og ut mars 1999. Disse verdiene er godt under det tidligere luftkvalitetskriteriet på $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Her skal det imidlertid fastsettes et nytt og noe lavere kriterium. Det nye (1998) fastsatte luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2,5}$ på $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet på de 3 stasjonene, 7 ganger ved Linderud, 12 ganger ved Kirkeveien og 20 ganger (av 63) ved Sofienbergparken.

Også for PM_{10} skal det fastsettes et nytt og noe lavere luftkvalitetskriterium for halvårsmiddelverdi. Den tidligere verdien på $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble ikke overskredet ved noen av stasjonene. Det anbefalte luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av PM_{10} ble i 1998 halvert fra $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$ til $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Den nye verdien ble overskredet fra 15 ganger ved Nordahl Bruns gate til 61 ganger ved Tåsen. Nasjonalt mål for PM_{10} på $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ med 25 tillatte overskridelser fra 2005 og 7 tillatte overskridelser fra 2010 ble også overskredet ved de mest belastede stasjonene, 19 ganger ved Kirkeveien og 33 ganger ved Tåsen. Den høyeste døgnmiddelverdien var $142 \mu\text{g}/\text{m}^3$ Tåsen i desember 1998.

Tabell 13: Statistikk over måleresultater av NO_2 i Oslo i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Oslo	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>50	>75	>100			>100	>150
Nordahl Bruns gate	Oktober 1998	31	46	31	0	0	0	81	743	0	0
	November	33	63	30	3	0	0	89	720	0	0
	Desember	41	70	31	8	0	0	124	744	4	0
	Januar 1999	38	88	31	2	1	0	146	743	9	0
	Februar	50	98	28	13	2	0	143	672	30	0
	Mars	34	59	31	2	0	0	98	742	0	0
Kirkeveien	Oktober 1998-mars 1999	38	98	182	28	3	0	146	4 364	43	0
	Oktober 1998	32	50	31	0	0	0	86	739	0	0
	November	30	63	30	3	0	0	102	7412	1	0
	Desember	37	65	30	6	0	0	110	722	2	0
	Januar 1999	44	91	29	7	1	0	153	683	15	1
	Februar	55	98	28	17	2	0	161	656	40	3
Tåsen	Mars	41	68	31	8	0	0	114	738	1	0
	Oktober 1998-mars 1999	40	98	179	41	3	0	161	4 250	59	4
	Oktober 1998	41	64	31	8	0	0	103	739	4	0
	November	40	75	30	6	0	0	113	713	9	0
	Desember	46	77	31	13	2	0	120	737	14	0
	Januar 1999	46	103	31	10	1	1	176	737	20	5
Linderud	Februar	61	100	28	21	4	0	243	668	51	9
	Mars	48	78	31	13	2	0	109	737	10	0
	Oktober 1998-mars 1999	47	103	182	71	9	1	243	4 331	108	14
	Oktober 1998	38	56	31	4	0	0	85	738	0	0
	November	34	58	30	3	0	0	79	710	0	0
	Desember	43	70	31	10	0	0	103	738	1	0
Oktobers 1998-mars 1999	Januar 1999	43	83	31	9	1	0	164	733	6	1
	Februar	56	92	28	16	3	0	209	668	29	3
	Mars	43	66	31	8	0	0	109	736	3	0
	Oktobers 1998-mars 1999	43	92	182	50	4	0	209	4 323	39	4
											1

Tabell 14: Statistikk over måleresultater av $PM_{2,5}$ i Oslo i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Oslo	Periode	Middel-verdi	Maks-døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks-time	Antall timer	Antall timer	
					>20	>30			>50	>100
Kirkeveien	Okttober 1998									
	November	15	21	14	1	0	46	337	0	0
	Desember	15	42	29	4	1	81	670	10	0
	Januar 1999	18	45	27	7	5	82	645	25	0
	Februar	12	20	31	0	0	37	739	0	0
	Mars	15	45	101	12	6	82	2 391	35	0
Linderud	Okttober 1998									
	November	11	26	21	1	0	62	490	1	0
	Desember	14	36	27	5	2	0	649	4	0
	Januar 1999	11	21	31	1	0	0	738	0	0
	Februar	12	36	79	7	2	0	73	1 877	5
	Mars	20	70	63	20	12	5	161	1 485	86
Sofienbergparken	Okttober 1998									
	November	27	45	4	2	2	1	91	85	10
	Desember	24	70	28	13	9	4	161	665	66
	Januar 1999	16	31	31	5	1	0	81	735	10
	Februar	20	70	63	20	12	5	161	1 485	86
	Mars	20	70	63	20	12	5	161	1 485	86
Ostmarka	Okttober 1998									
	November	15	21	14	1	0	46	337	0	0
	Desember	15	42	29	4	1	81	670	10	0
	Januar 1999	18	45	27	7	5	82	645	25	0
	Februar	12	20	31	0	0	37	739	0	0
	Mars	15	45	101	12	6	82	2 391	35	0

Tabell 15: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Oslo i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Oslo	Periode	Middel-verdi	Maks-døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>35	>50			>70	>100

Nordahl Bruns gate	Okttober 1998	14	34	31	0	0	0	75	737	0	0
November	22	43	30	5	0	0	110	718	1	0	0
Desember	26	72	21	3	2	1	252	517	12	2	2
Januar 1999	17	56	31	1	1	0	103	741	3	0	0
Februar	24	54	28	6	1	0	165	663	4	0	0
Mars	16	30	31	0	0	0	73	739	0	0	0
Oktober 1998-mars 1999	19	72	172	15	4	1	252	4 115	20	2	2
Kirkeveien	Okttober 1998	21	64	31	5	1	0	162	739	3	0
November	34	86	30	11	5	2	163	713	32	0	0
Desember	35	129	31	9	5	2	363	737	44	10	10
Januar 1999	21	61	29	2	1	0	121	680	4	0	0
Februar	37	114	28	13	6	1	248	643	39	4	4
Mars	20	53	31	1	1	0	111	740	2	0	0
Oktober 1998-mars 1999	28	129	180	41	19	5	363	4 252	124	14	14
Tåsen	Okttober 1998	31	85	30	8	5	2	201	675	26	1
November	43	103	30	16	10	3	189	712	59	0	0
Desember	43	142	31	15	9	3	338	709	58	19	19
Januar 1999	26	59	28	4	1	0	201	672	11	1	1
Februar	39	99	28	14	8	3	220	662	50	1	1
Mars	22	46	31	4	0	0	117	740	3	0	0
Oktober 1998-mars 1999	34	142	178	61	33	11	338	4 170	207	22	22

Tabell 15 *forts.*

Oslo	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>35	>50			>70	>100
Linderud	Oktober 1998	17	71	31	2	1	134	743	7	0
	November	33	62	30	11	2	149	717	17	0
	Desember	29	91	31	8	4	234	746	35	6
	Januar 1999	16	33	31	0	0	100	727	1	0
	Februar	33	77	27	11	5	1	170	646	30
	Mars	20	57	31	3	1	0	123	738	4
Sofienbergparken	Oktober 1998-mars 1999	24	91	181	35	13	5	234	4 314	94
	Oktober 1998	27	54	29	8	1	0	124	707	1
	November	28	85	31	8	4	1	316	744	17
	Desember	21	68	31	2	1	0	127	744	5
	Januar 1999	34	78	28	11	7	2	199	670	12
	Februar	21	45	30	2	0	0	130	731	4
	Mars	25	85	149	31	13	3	316	3 596	39
	Oktober 1998-mars 1999									4

6.2 Drammen

Målingene i Drammen har omfattet NO_2 og PM_{10} . NO_2 ble målt med DOAS-teknikk som gjennomsnitt over to sløyfer fra taket på Nedre Storgate 3 til henholdsvis taket ved Grev Wedels plass 3 (sentrum) og taket ved Rynnings gate 3 (over Drammenselva). PM_{10} ble målt ved Nedre Storgate 3 (takstasjon), ved Fayegata (gatestasjon) (oktober 1998-januar 1999) og ved Bjørnsons gate (februar-mars 1999). Måleresultatene er vist i Tabell 16-Tabell 17.

Halvårsmiddelverdiene av NO_2 var 38-39 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, dvs. noe lavere enn det anbefalte luftkvalitetskriteriet på 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Døgnmiddelkriteriet på 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet 2 ganger på begge målestrekningene. Høyeste døgnmiddelverdi var 84 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i januar 1999. Timemiddelkriteriet ble overskredet 37-38 ganger, og høyeste timemiddelverdi var 155 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i februar 1999. Nasjonalt mål på 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overholdt da det bare var 1 overskridelse på hver av målestrekningene.

Det nye døgnmiddelkriteriet for PM_{10} på 35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet 19 ganger ved Nedre Storgate, 24 ganger ved Fayegata og 30 ganger ved Bjørnsons gate. Nasjonalt mål på 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ tillater 25 overskridelser fra 2005 og 7 overskridelser fra 2010. Bjørnsons gate hadde overskridelse av 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i 10 av 49 døgn, mens Fayegata hadde 5 overskridelser på 108 døgn. Ved Bjørnsons gate overskrides dermed sikkert Nasjonalt mål og også EUs grenseverdi, som skal overholdes innen 2005 (35 tillatte overskridelser i året). Overskridelsene skyldes bare og tørre veier som slites på grunn av piggdekk, samt at oppvirving av støv fra veikantene blir stor i slike perioder.

Tabell 16: Statistikk over måleresultater av NO_2 i Drammen i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Drammen	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	Antall timer		
					>50	>75	>100			>100	>150	>200
Nedre Storgate 3-Grev Wedels plass 3	Okttober 1998	28	53	31	1	0	0	81	707	0	0	0
	November	33	57	30	2	0	0	90	716	0	0	0
	Desember	43	80	31	9	1	0	119	743	11	0	0
	Januar 1999	43	79	31	10	1	0	111	744	4	0	0
	Februar	51	74	28	18	0	0	153	669	16	1	0
	Mars	39	66	27	6	0	0	115	641	6	0	0
	Okttober 1998-mars 1999	39	80	178	46	2	0	153	4 220	37	1	0
	Okttober 1998	28	53	31	2	0	0	88	722	0	0	0
	November	32	52	30	1	0	0	82	719	0	0	0
	Desember	42	77	31	10	1	0	124	726	11	0	0
Nedre Rynnings gate 3	Januar 1999	42	84	31	8	1	0	114	740	8	0	0
	Februar	49	74	28	18	0	0	155	661	15	1	0
	Mars	37	70	27	6	0	0	114	636	4	0	0
	Okttober 1998-mars 1999	38	84	178	45	2	0	155	4 204	38	1	0

Tabell 17: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Drammen i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Drammen	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	>100	>200
					>35	>50	>70				
Nedre Storgate 3	Oktober 1998	17	56	31	1	1	0	154	741	7	0
	November	22	39	28	2	0	0	109	692	2	0
	Desember	21	54	31	3	2	0	166	717	7	0
	Januar 1999	16	29	31	0	0	0	77	742	0	0
	Februar	25	53	27	6	1	0	154	623	5	0
	Mars	16	46	31	1	0	0	110	736	3	0
	Oktober 1998-mars 1999	19	56	179	13	4	0	166	4 251	24	0
Fayegata	Oktober 1998	24	54	31	6	2	0	166	731	12	0
	November	28	57	27	7	1	0	148	642	7	0
	Desember	27	105	31	4	2	1	541	734	11	3
	Januar 1999	16	26	19	0	0	0	53	432	0	0
	Februar										
	Mars										
	Oktober 1998-mars 1999	24	105	108	17	5	1	541	2 539	30	3
Bjørnsons gate	Oktober 1998										
	November										
	Desember										
	Januar 1999										
	Februar										
	Mars										
	Oktober 1998-mars 1999	30	88	49	15	10	3	221	539	34	2

6.3 Sarpsborg og Fredrikstad

Målingene omfattet PM₁₀ på en stasjon i hver av byene. Begge er plassert på tak og representerer middelbelastningen over sentrum. Måleresultatene er vist i Tabell 18 og Tabell 19.

Halvårsmiddelverdiene av PM₁₀ var 15 µg/m³ i Sarpsborg og 20 µg/m³ i Fredrikstad. De høyeste døgnmiddelverdiene var 53 µg/m³ i Sarpsborg og 67 µg/m³ i Fredrikstad. Det anbefalte døgnmiddelkriteriet for PM₁₀ på 35 µg/m³ ble overskredet 5 ganger i Sarpsborg og 15 ganger i Fredrikstad i vinterhalvåret 1998/99. Nasjonalt mål og EUs nye grenseverdi ble imidlertid ikke overskredet.

Tabell 18: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Sarpsborg i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Sarpsborg	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	>100	>200
					>35	>50	>70				
Posthuset	Oktober 1998	12	24	31	0	0	0	65	744	0	0
	November	16	43	26	1	0	0	71	642	0	0
	Desember	16	30	31	0	0	0	126	736	1	0
	Januar 1999	15	36	31	1	0	0	85	740	0	0
	Februar	19	53	26	3	1	0	207	609	7	1
	Mars	14	23	31	0	0	0	89	727	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	15	53	170	5	1	0	207	4 198	8	1

Tabell 19: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Fredrikstad i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Fredrikstad	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	>100	>200
					>35	>50	>70				
Storgata	Oktober 1998	14	25	31	0	0	0	72	716	0	0
	November	20	43	30	3	0	0	90	718	0	0
	Desember	25	67	28	4	3	0	148	643	6	0
	Januar 1999	20	50	31	2	0	0	179	703	2	0
	Februar	24	45	28	6	0	0	121	665	6	0
	Mars	17	31	31	0	0	0	85	741	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	20	67	179	15	3	0	179	4 186	14	0

6.4 Porsgrunn og Skien

Målingene i Porsgrunn og Skien har omfattet NO_2 , $\text{PM}_{2,5}$ og PM_{10} og er i hovedsak rettet mot overvåking av industriutslipp. Stasjonen Torggata i Skien er imidlertid en bybakgrunnsstasjon, og den nye stasjonen Lensmannsdalen er sterkt trafikkeksponert. Ved Knarrdalstrand er NO_2 målt med DOAS-teknikk over to sløyfer til henholdsvis Frednes og Porsgrunn VVS. Måleresultatene er gitt i Tabell 20-Tabell 24. $\text{PM}_{2,5}$ måles bare ved Lensmannsdalen.

Halvårsmiddelverdiene av NO_2 var lavere enn i de største byene og varierte fra $14 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Klyve til $29 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Torggata i Skien og $34 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Lensmannsdalen, dvs. verdier godt under SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium på $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Ingen av stasjonene hadde døgnmiddelverdier av NO_2 over $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Høyeste døgnmiddelverdi var $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Det ble målt flest timemiddelverdier over $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Torggata (12 ganger). Høyeste timemiddelverdi hadde også Torggata med $165 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i mars 1999. Nasjonalt mål på $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overholdt med god margin, siden det er tillatt med 8 overskridelser i året.

Målingene av $\text{PM}_{2,5}$ ved Lensmannsdalen viste en middelverdi på $15 \mu\text{g}/\text{m}^3$, som er godt under det tidligere luftkvalitetskriteriet på $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Her skal det imidlertid fastsettes et nytt og noe lavere kriterium. Det nye (1998) fastsatte luftkvalitetskriteriet for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2,5}$ på $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ble overskredet 39 ganger (22,4% av målingene) i vinterhalvåret 1998/99. Den høyeste verdien var $66 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Halvårsmiddelverdiene av PM_{10} ved Klyve og Ås ($11-13 \mu\text{g}/\text{m}^3$) var klart lavere enn i de største byene. Det ble målt 7 døgnmiddelverdier over $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ved Ås og ingen ved Klyve. Nasjonalt mål ble overholdt på disse stasjonene. De lave verdiene skyldes at stasjonene er lite utsatt for biltrafikk og at industriutslippene ikke gir store bidrag til PM_{10} . Den nye stasjonen i Lensmannsdalen, som er trafikkeksponert, hadde en middelverdi på $26 \mu\text{g}/\text{m}^3$ og en maksimal døgnmiddelverdi på $153 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Det var 35 dager over $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ og 21 dager over $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Med målinger hele året er det ikke sikkert at Nasjonalt mål og kanskje heller ikke EUs grenseverdi for 2005 overholdes ved Lensmannsdalen.

Tabell 20: Statistikk over måleresultater av NO_2 i Porsgrunn i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Porsgrunn	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>50	>75			>100	>150
Ås	Oktober 1998	12	30	31	0	0	57	742	0	0
	November	20	51	30	1	0	75	720	0	0
	Desember	23	58	31	2	0	82	728	0	0
	Januar 1999	21	53	31	1	0	88	741	0	0
	Februar	23	63	28	3	0	103	669	1	0
	Mars	15	29	31	0	0	64	743	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	19	63	182	7	0	0	103	4 343	1
	Oktober 1998	17	36	31	0	0	64	719	0	0
Knarrdalstrand-Frednes	November	24	46	30	0	0	84	715	0	0
	Desember	27	53	29	1	0	87	658	0	0
	Januar 1999	25	46	30	0	0	78	700	0	0
	Februar	29	67	28	4	0	0	131	633	5
	Mars	19	39	29	0	0	74	627	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	23	67	177	5	0	0	131	4 052	5
	Oktober 1998	16	35	31	0	0	69	736	0	0
	November	23	46	30	0	0	87	719	0	0
Porsgrunn VVS	Desember	27	58	30	1	0	90	705	0	0
	Januar 1999	27	47	31	0	0	83	735	0	0
	Februar	29	70	28	2	0	0	136	659	5
	Mars	21	44	30	0	0	72	700	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	24	70	180	3	0	0	136	4 254	5
										0

Tabell 21: Statistikk over målresultater av NO_2 i Skien i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Skien	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	Antall timer		
					>50	>75	>100			>100	>150	>200
Klyve	Oktober 1998	9	19	31	0	0	0	42	738	0	0	0
	November	14	33	30	0	0	0	54	718	0	0	0
	Desember	15	31	31	0	0	0	57	744	0	0	0
	Januar 1999	14	29	31	0	0	0	56	741	0	0	0
	Februar	16	40	21	0	0	0	69	509	0	0	0
	Mars	15	27	29	0	0	0	63	703	0	0	0
	Oktobre 1998-mars 1999	14	40	173	0	0	0	69	4 153	0	0	0
Torggata	Oktober 1998	19	29	31	0	0	0	76	743	0	0	0
	November	22	34	30	0	0	0	59	718	0	0	0
	Desember	30	50	31	0	0	0	146	743	2	0	0
	Januar 1999	33	52	31	1	0	0	108	742	1	0	0
	Februar	40	65	28	6	0	0	110	671	7	0	0
	Mars	31	50	31	0	0	0	165	744	2	1	0
	Oktobre 1998-mars 1999	29	65	182	7	0	0	165	4 361	12	1	0
Lensmannsdalen	Oktober 1998	28	41	31	0	0	0	99	743	0	0	0
	November	30	45	30	0	0	0	84	717	0	0	0
	Desember	36	54	31	2	0	0	102	740	1	0	0
	Januar 1999	35	48	31	0	0	0	105	741	1	0	0
	Februar	40	63	28	4	0	0	117	671	6	0	0
	Mars	33	52	31	2	0	0	111	743	1	0	0
	Oktobre 1998-mars 1999	34	63	182	8	0	0	117	4 355	9	0	0

Tabell 22: Statistikk over måleresultater av $PM_{2,5}$ i Skien i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Skien	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>20	>30	>40		>50	>100
Lensmannsdalen	Oktober 1998	9	29	29	1	0	0	55	714	2
	November	23	66	28	11	7	6	191	650	80
	Desember	16	39	31	6	2	0	82	744	15
	Januar 1999	14	28	31	5	0	0	110	741	5
	Februar	17	35	28	8	2	0	73	668	19
	Mars	15	26	27	3	0	0	94	662	3
	Oktober 1998-mars 1999	15	66	174	39	11	6	191	4 179	124

Tabell 23: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Porsgrunn i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Skien	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>35	>50	>70		>100	>200
Ås	Oktober 1998	8	15	31	0	0	0	36	741	0
	November	17	40	30	3	0	0	110	716	1
	Desember	17	44	31	1	0	0	128	728	2
	Januar 1999	13	38	31	1	0	0	75	741	0
	Februar	15	37	28	2	0	0	99	669	0
	Mars	11	25	31	0	0	0	44	740	0
	Oktober 1998-mars 1999	13	44	182	7	0	0	128	4 335	3

Tabell 24: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Skien i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Skien	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn		Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>35	>50			>100	>200
Klyve	Oktober 1998	8	15	31	0	0	41	742	0	0
	November	14	32	30	0	0	62	716	0	0
	Desember	11	22	31	0	0	60	744	0	0
	Januar 1999	11	29	31	0	0	49	741	0	0
	Februar	11	25	28	0	0	74	668	0	0
	Mars	12	22	31	0	0	96	742	0	0
	Oktober 1998-mars 1999	11	32	182	0	0	96	4 353	0	0
Lensmannsdalen	Oktober 1998	16	36	31	1	0	74	740	0	0
	November	29	79	30	8	6	1	220	718	30
	Desember	27	153	30	4	3	2	338	726	27
	Januar 1999	19	60	31	2	1	0	211	741	8
	Februar	37	106	28	12	7	3	268	669	47
	Mars	29	88	23	8	4	1	254	557	35
	Oktober 1998-mars 1999	26	153	173	35	21	7	338	4 151	147

6.5 Bergen

Målingene i Bergen har omfattet NO₂ og PM₁₀ ved bybakgrunnsstasjonen Fengslet og ved gatestasjonen Michael Krohns gate. Måleresultatene er gitt i Tabell 25 og Tabell 26. Halvårsmiddelverdien av NO₂ ved Fengslet var 34 µg/m³ vinteren 1998/99, mens Michael Krohns gate hadde 39 µg/m³. Høyeste døgnmiddelverdi var 112 µg/m³ ved Fengslet i januar 1999. De to målestasjonene hadde 3-6 døgnmiddelverdier over 75 µg/m³, flest ved Michael Krohns gate. Begge stasjonene hadde en del timemiddelverdier over 100 µg/m³, og de fleste ble målt ved Michael Krohns gate (53). Fengslet hadde 5 timemiddelverdier over 150 µg/m³. Nasjonalt mål ble dermed ikke overskredet. Den høyeste timemiddelverdien var 218 µg/m³. Målinger gjennom flere år viser at NO₂-nivået i Bergen i ugunstige værsituasjoner kan bli høyere enn i de andre storbyene.

PM₁₀-målingene viste litt lavere halvårsmiddelverdier enn i Oslo. Michael Krohns gate hadde en halvårsmiddelverdi på 23 µg/m³. Begge stasjonene hadde døgnmiddelverdier over det nye luftkvalitetskriteriet på 35 µg/m³. Michal Krohns gate hadde 28 døgnmiddelverdier over 35 µg/m³ vinteren 1998/99, og den høyeste døgnmiddelverdien var 124 µg/m³. De to stasjonene hadde henholdsvis 3 og 13 døgnmiddelverdier over 50 µg/m³. Nasjonalt mål fra 2010 ble dermed overskredet ved Michael Krohns gate.

Tabell 25: Statistikk over måleresultater av NO_2 i Bergen i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Bergen	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>50	>75	>100			>100	>150
Fengset	Okttober 1998	34	51	31	1	0	0	94	737	0	0
	November	39	72	30	11	0	0	137	714	8	0
	Desember	26	85	31	2	1	0	130	735	9	0
	Januar 1999	34	112	31	5	1	1	218	738	13	5
	Februar	38	82	28	7	1	0	130	666	11	0
	Mars	32	60	31	2	0	0	95	737	0	0
	Okttober 1998-mars 1999	34	112	128	28	3	1	218	4 327	41	5
Michael Krohns gate	Okttober 1998	37	59	31	3	0	0	94	737	0	0
	November	47	82	30	13	3	0	148	713	19	0
	Desember	36	84	31	4	1	0	124	734	11	0
	Januar 1998	38	92	31	4	1	0	149	735	12	0
	Februar	38	76	28	7	1	0	123	664	8	0
	Mars	36	61	31	3	0	0	104	736	3	0
	Okttober 1998-mars 1999	39	92	182	34	6	0	149	4 319	53	0

Tabell 26: Statistikk over måleresultater av PM_{10} i Bergen i perioden oktober 1998-mars 1999 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Bergen	Periode	Middel-verdi	Maks. døgn	Antall døgn	Antall døgn			Maks. time	Antall timer	Antall timer	
					>35	>50	>70			>100	>200
Fengslet	Okttober 1998	13	22	31	0	0	0	66	716	0	0
	November	23	51	30	7	1	0	120	712	3	0
	Desember	17	78	31	2	1	1	171	733	9	0
	Januar 1999	19	54	31	2	1	0	204	720	6	1
	Februar	14	22	28	0	0	0	50	662	0	0
	Mars	16	35	31	0	0	0	93	738	0	0
	Okttober 1998-mars 1999	17	78	182	11	3	1	204	4 281	18	1
Michal Krohns gate	Okttober 1998	14	36	31	1	0	0	147	733	1	0
	November	34	79	30	11	8	2	198	715	40	0
	Desember	24	124	31	4	2	2	268	737	27	4
	Januar 1999	23	62	31	5	2	0	283	733	17	1
	Februar	16	32	28	0	0	0	64	668	0	0
	Mars	24	54	30	7	1	0	125	692	5	0
	Okttober 1998-mars 1999	23	124	181	28	13	4	283	4 278	90	5

7. Luftkvalitet og meteorologiske forhold

De meteorologiske forholdene har stor betydning for spredningen av luftforurensende utslipp og dermed for hvilke konsentrasjoner som måles. De viktigste parametrene er vindretning, vindstyrke og stabilitetsforhold (temperaturgradienten med høyden).

På de områderekrepresentative stasjonene i de største byene har vindretningen mindre betydning enn på industri- og trafikkpåvirkede stasjoner. I dette kapitlet ser vi på betydningen av vindstyrke og stabilitet for luftkvaliteten ved bybakgrunnsstasjonene i Oslo (Nordahl Bruns gate), Drammen (Nedre Storgate) og Bergen (Fengslet). I denne undersøkelsen er timevise data for vindstyrke og stabilitet sammenholdt med samtidige timevise data for luftkvalitet for henholdsvis NO, NO_x, NO₂ og PM₁₀. Antall timer med samtidige data av PM₁₀ og meteorologiske forhold vil kunne avvike noe fra antall timer med data av nitrogenoksid (NO, NO_x, NO₂) og meteorologiske forhold siden det benyttes ulike måleinstrumenter.

Ved analysen er dataene delt inn i åtte vindstyrkeklasser i Oslo og Bergen og fem vindstyrkeklasser i Drammen. I Drammen, hvor vinden måles 10 m o.b., er det lav frekvens av vindstyrke over 3 m/s. I Oslo måles det 25 m o.b., og i Bergen måles det 30 m o.b. Dette medfører høyere frekvens av høyere vindstyrker og også høyere middelvindstyrke, særlig i Bergen. For vindstyrker over 4 m/s er det delt inn i tre klasser både i Oslo og Bergen, men klassene er gjort bredere i Bergen siden det er atskillig flere observasjoner med høye vindstyrker der.

Stabilitet som måles ved temperaturdifferansen (ΔT) i to ulike høyder over bakken, er et mål for termisk turbulens og er avgjørende for den vertikale spredningen og fortynningen av luftforurensninger. Fire stabilitetsklasser defineres på følgende måte:

	Oslo, Drammen	Bergen
Ustabil sjiktning	$\Delta T < 0,5^{\circ}\text{C}$	$\Delta T < 1,0^{\circ}\text{C}$
Nøytral sjiktning	$-0,5 \leq \Delta T < 0^{\circ}\text{C}$	$-1,0^{\circ}\text{C} \leq \Delta T < 0^{\circ}\text{C}$
Lett stabil sjiktning	$0 \leq \Delta T < 0,5^{\circ}\text{C}$	$0 \leq \Delta T < 1,0^{\circ}\text{C}$
Stabil sjiktning	$0,5 \leq \Delta T \leq 1,0^{\circ}\text{C}$	

I Oslo måles ΔT mellom 25 og 8 m o.b. og i Drammen mellom 10 og 2 m o.b. Dette anses som likeverdige mål for stabiliteten tatt hensyn til at gradienten er størst nærmest bakken. I Bergen måles det mellom 30 og 2 m o.b., og stabilitetsklassene er gjort bredere for å ta hensyn til den store høydeforskjellen.

Vanligvis avtar temperaturen litt med høyden, og det er da nøytral sjiktning. Nøytral sjiktning er det oftest ved overskyet vær med eller uten nedbør og i perioder med sterkt vind. Ved sterkt solinnstråling oppvarmes bakken mye, og temperaturen avtar raskt med høyden (ustabilt). Både nøytral og særlig ustabil sjiktning gir god spredning av luftforurensende utslipp. Ved sterkt utstråling (vanligvis om natta og om vinteren) avkjøles bakken sterkt, og temperaturen øker med høyden (lett stabil eller stabil sjiktning, dvs. inversjon). Ved slike forhold undertrykkes spredningen av forurensninger. Ustabil sjiktning er mest ugunstig for

skorsteinsutslipp, da disse kan slå ned på bakken nær utslippet. Utslipp fra høye skorsteiner når ikke bakken før på store avstander ved stabil sjikning.

7.1 Oslo (Nordahl Bruns gate)

For å se på betydningen av de meteorologiske forholdene for luftkvaliteten i Oslo sentrum (Nordahl Bruns gate) er det benyttet meteorologiske data fra Miljøetatens stasjon på Hovin. Tabell 27 gir forekomst av kombinasjoner av åtte vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser for vinterhalvåret 1998/99 for de timene (observasjonene) det også finnes luftkvalitetsdata ved Nordahl Bruns gate for henholdsvis nitrogenoksid og PM₁₀.

Tabell 27: Forekomst (frekvens) av kombinasjoner av åtte vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser ved Hovin i Oslo for vinterhalvåret 1998/99.

Bare de observasjonene er tatt med hvor det også foreligger luftkvalitetsdata fra Nordahl Bruns gate for henholdsvis nitrogenoksid (NO, NO_x, NO₂) og svevestøv (PM₁₀). Totalt antall samtidige data er også gitt i tabellen.

1998/99 Parameter	Vindstyrke Stabilitet	0-1 (m/s)	1-1,5 (m/s)	1,5-2 (m/s)	2-3 (m/s)	3-4 (m/s)	4-5 (m/s)	5-6 (m/s)	>6 (m/s)	Sum
NO, NO _x og NO ₂ 4 192 obs.	Ustabilt	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4
	Nøytralt	8,0	10,1	11,3	19,9	14,5	9,9	5,5	5,7	85,1
	Lett stabilt	2,8	2,4	2,4	2,2	0,5	0,2	0,0	0,0	10,6
	Stabilt	1,0	1,2	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9
	Sum	11,9	13,9	14,8	22,7	15,1	10,2	5,6	5,8	100,0
PM ₁₀ 3 944 obs.	Ustabilt	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4
	Nøytralt	7,6	9,8	11,5	20,4	14,6	9,8	5,4	5,9	85,1
	Lett stabilt	2,7	2,4	2,5	2,2	0,6	0,2	0,1	0,0	10,5
	Stabilt	1,1	1,3	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0
	Sum	11,5	13,5	15,0	23,2	15,2	10,1	5,5	6,0	100,0

De oftest forekommende vindstyrkeklassene var 2-3 m/s og 3-4 m/s. Om lag 85% av tiden var det nøytral sjikning. Ustabilt sjikning forekom nesten ikke, men dette er ikke uvanlig for vinterhalvåret.

Tabell 28 gir middelkonsentrasjoner av nitrogenoksid og PM₁₀ som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitet. Tabellen viser at konsentrasjonene avtok med økende vindstyrke. Dette var særlig markert for NO og NO_x. Konsentrasjonen av NO₂ avtok mindre med vindstyrken enn NO og NO_x. Dette skyldes at reaksjonen mellom NO og O₃ gir vesentlige NO₂-bidrag ved alle vindstyrker. PM₁₀ avtok enda mindre med økende vindstyrke enn NO₂ og faktisk økte ved vind over 6 m/s. Dette skyldes antagelig økende oppvirveling fra bakken med økende vindstyrke og at langtransporterte forurensninger også gir størst bidrag ved høyere vindstyrker.

Tabell 28: Middelkonsentrasjoner av NO, NO_x, NO₂ og PM₁₀ ved Nordahl Bruns gate i Oslo i perioden oktober 1998-mars 1999 som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitetsforhold ved Hovin. I tabellen er det også gitt standardavvikene på middelverdiene for vindstyrke- og stabilitetskassene (µg/m³).

1998/99		Vindstyrke	0-1 (m/s)	1-1,5 (m/s)	1,5-2 (m/s)	2-3 (m/s)	3-4 (m/s)	4-5 (m/s)	5-6 (m/s)	>6 (m/s)	Standardavvik på middelverdien
Parameter	Stabilitet										
NO 4 192 obs.	Ustabil	148,6	38,5	20,3	4,9	3,1	0,0	4,1	44,8	21,3	26,9
	Nøytralt	49,4	34,6	25,7	21,3	9,8	6,4	32,7	68,3	0,7	0,7
	Leit stabil	91,1	77,6	66,4	48,3	30,3	3,9	1,7	81,7	4,7	4,7
	Stabil	94,6	70,9	79,0	97,5	7,8	1,4			8,4	8,4
	Middelverdi	63,8	45,2	36,0	25,7	14,3	9,6	6,3	4,2	28,8	0,9
	Standardavvik på middelverdien	4,0	3,1	2,7	1,6	1,0	0,9	0,6	0,3	0,9	
NO _x 4 192 obs.	Ustabil	293,0	100,7	78,9	29,0	25,7	11,4		106,8		48,3
	Nøytralt	122,3	95,8	77,4	68,7	52,8	44,4	35,7	67,7	1,3	1,3
	Leit stabil	197,0	177,8	158,2	122,5	86,4	38,6	21,5	106,3	8,1	8,1
	Stabil	206,8	164,0	175,2	204,3	53,7	22,9		181,4	14,3	14,3
	Middelverdi	148,3	115,9	97,4	77,0	54,0	44,1	35,5	28,9	82,0	1,6
	Standardavvik på middelverdien	7,0	5,3	4,7	2,9	2,0	2,0	1,7	1,2	1,6	
NO ₂ 4 192 obs.	Ustabil	65,9	41,9	47,9	21,5	21,0	11,4		38,4		7,6
	Nøytralt	46,8	42,9	38,2	36,2	31,8	29,5	25,9	22,3	35,1	0,3
	Leit stabil	57,7	59,2	56,9	48,6	40,1	32,3	18,9	56,4	54,4	1,1
	Stabil	62,2	55,7	54,4	55,3	41,8	20,9		56,6	56,6	1,8
	Middelverdi	50,1	46,8	42,3	37,8	32,1	29,4	25,8	22,4	38,0	0,3
	Standardavvik på middelverdien	1,0	0,8	0,8	0,6	0,7	0,9	1,0	0,8	0,3	
PM ₁₀ 3 944 obs.	Ustabil	38,9	17,2	18,0	16,1	27,0	5,7		22,0		6,3
	Nøytralt	23,2	20,6	18,1	18,7	16,3	14,9	15,0	18,0	0,2	0,2
	Leit stabil	29,7	28,9	28,3	24,6	20,4	7,4	5,2	27,1	1,2	1,2
	Stabil	30,0	28,6	30,9	44,1	5,2	1,8		31,4	2,6	2,6
	Middelverdi	25,5	22,7	20,6	19,9	16,5	14,8	14,9	16,6	19,5	0,3
	Standardavvik på middelverdien	0,8	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,3	

Konsentrasjonene var som oftest høyere ved stabil sjiktning enn ved lett stabil sjiktning, som igjen hadde høyere konsentrasjoner enn ved nøytral sjiktning. Ved stabil sjiktning, som oftest er kombinert ved svak vind, øker temperaturen med høyden. Det dannes da et inversjonslokk (sperresjikt) som begrenser spredningen i vertikal retning.

7.2 Drammen (Nedre Storgate 3)

For å se på betydningen av luftkvaliteten i Drammen sentrum (Nedre Storgate 3) er det benyttet meteorologiske data fra Helseavdelingens stasjon på Marienlyst. Tabell 29 gir forekomst av kombinasjoner av fem vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser for de timene (observasjonene) det også finnes luftkvalitetsdata ved Nedre Storgate 3 for henholdsvis NO_2 og PM_{10} .

Tabell 29: Forekomst (frekvens) av kombinasjoner av fem vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser ved Marienlyst i Drammen for vinterhalvåret 1998/99. Bare de observasjonene er tatt med hvor det også foreligger luftkvalitetsdata fra Nedre Storgate 3 for henholdsvis NO_2 og PM_{10} . Totalt antall samtidige data er også gitt i tabellen.

1998/99 Parameter	Vindstyrke Stabilitet	0-1 (m/s)	1-1,5 (m/s)	1,5-2 (m/s)	2-3 (m/s)	>3 (m/s)	Sum
NO ₂ (over sentrum) 4 117 obs.	Ustabilt	0,3	0,9	0,8	0,3	0,0	2,3
	Nøytralt	17,4	15,8	9,7	6,8	1,8	51,5
	Lett stabilt	15,5	6,8	3,6	3,6	2,3	31,9
	Stabilt	10,8	2,2	0,8	0,5	0,0	14,3
	Sum	44,0	25,7	14,8	11,2	4,3	100,0
PM_{10} 4 147 obs.	Ustabilt	0,3	0,9	0,8	0,3	0,0	2,4
	Nøytralt	17,1	15,6	9,8	7,5	1,8	51,9
	Lett stabilt	15,7	6,8	3,4	3,6	2,0	31,4
	Stabilt	10,9	2,2	0,8	0,4	0,0	14,3
	Sum	43,9	25,4	14,9	11,9	3,8	100,0

De oftest forekommende vindstyrkeklassene var 0-1 m/s og 1-1,5 m/s. De fleste observasjonene var i den nøytrale klassen, og det var relativt få ustabile tilfeller.

Tabell 30 gir middelkonsentrasjoner av NO_2 og PM_{10} som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitet. Tabellen viser at som i Oslo avtok konsentrasjonene med økende vindstyrke og med minkende stabilitet.

Tabell 30: Middelkonsentrasjoner av NO_2 (kort løype over sentrum) og PM_{10} ved Nedre Storgate 3 i Drammen i perioden oktober 1997-mars 1998 som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitetsforhold ved Marienlyst. I tabellen er det også gitt standardavvikene på middelverdiene for vindstyrke- og stabilitetsklassene ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

1998/99		Vindstyrke		0-1 (m/s)		1-1,5 (m/s)		1,5-2 (m/s)		>3 (m/s)		Standardavvik på middelverdien
Parameter	Stabilitet											
NO_2 4 117 obs.	Ustabil	48,6	44,3	33,7	27,2	1,5	38,2					2,1
	Nøytral	40,2	33,9	31,9	23,9	15,6	33,7					0,4
	Leit stabil	48,5	42,0	31,9	23,9	19,1	40,3					0,7
	Stabil	59,1	44,3	44,6	35,4	42,9	55,2					1,1
	Middelverdi	47,8	37,3	32,7	24,5	17,7	39,0					0,4
	Standardavvik på middelverdien	0,6	0,7	0,8	0,8	1,1	0,4					
PM_{10} 4 147 obs.	Ustabil	29,4	20,2	19,6	10,0	8,1	19,3					1,3
	Nøytral	20,0	16,2	15,3	12,6	14,6	16,7					0,3
	Leit stabil	23,0	19,8	16,6	12,9	12,6	19,8					0,4
	Stabil	30,4	15,9	13,4	10,6	13,9	26,6					0,9
	Middelverdi	23,7	17,3	15,7	12,6	13,5	19,2					0,2
	Standardavvik på middelverdien	0,4	0,3	0,5	0,4	0,8	0,2					

7.3 Bergen (Fengslet)

For å se på betydningen av de meteorologiske forholdene for luftkvaliteten i Bergen sentrum (Fengslet) er det benyttet meteorologiske data fra Aanderaa Instruments stasjoner på Florida (Vervarslinga for Vestlandet). Tabell 31 gir forekomst av kombinasjoner av åtte vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser for de timene (observasjonene) det også finnes luftkvalitetsdata ved Fengslet for henholdsvis nitrogenoksid og PM₁₀.

Tabell 31: Forekomst (frekvens) av kombinasjoner av åtte vindstyrkeklasser og fire stabilitetsklasser ved Florida i Bergen for vinterhalvåret 1998/99. Bare de observasjonene er tatt med hvor det også foreligger luftkvalitetsdata fra Fengslet for henholdsvis nitrogenoksid (NO, NO_x, NO₂) og svevestøv (PM₁₀). Totalt antall samtidige data er også gitt i tabellen.

1998/99 Parameter	Vindstyrke Stabilitet	0-1 (m/s)	1-1,5 (m/s)	1,5-2 (m/s)	2-3 (m/s)	3-4 (m/s)	4-5 (m/s)	5-6 (m/s)	>6 (m/s)	Sum
NO, NO _x og NO ₂ 4 074 obs.	Ustabilt	1,1	0,7	0,8	1,0	0,8	0,9	0,8	0,3	6,5
	Nøytralt	4,9	2,3	2,5	7,4	9,3	19,2	16,4	8,1	70,0
	Lett stabilt	5,4	2,6	1,7	3,1	1,7	2,0	0,2	0,1	16,8
	Stabilt	4,0	1,6	0,5	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	6,7
	Sum	15,4	7,1	5,5	12,0	11,8	22,1	17,4	8,6	100,0
PM ₁₀ 4 027 obs.	Ustabilt	1,1	0,8	0,9	1,0	0,8	1,0	0,8	0,3	6,7
	Nøytralt	4,9	2,3	2,5	7,5	9,4	19,3	16,3	7,5	69,8
	Lett stabilt	5,5	2,7	1,7	3,2	1,7	1,9	0,2	0,1	16,9
	Stabilt	4,0	1,6	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7
	Sum	15,6	7,4	5,6	12,1	11,9	22,2	17,3	7,9	100,0

Den oftest forekommende vindstyrkeklassen var 4-6 m/s. Det var størst frekvens av nøytral sjikting og lavest frekvens av ustabil og stabil sjikting.

Tabell 32 gir middelkonsentrasjoner av nitrogenoksid og PM₁₀ som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitet. Tabellen viser at konsentrasjonene avtok med økende vindstyrke. Dette var mest markert for NO og NO_x. Som i Oslo og Drammen avtok konsentrasjonene av NO₂ og PM₁₀ mindre med økende vindstyrke enn NO og NO_x, og det var en svak økning i PM₁₀ igjen ved vindstyrke over 6 m/s.

Som i Oslo og Drammen avtok også konsentrasjonene med minkende stabilitet. Relativt høye konsentrasjoner av nitrogenoksid ved ustabil sjikting og svak vind kan eventuelt skyldes nedslag fra fyringsutslipper i nærområdet. Forhøyede konsentrasjoner av PM₁₀ ved ustabil sjikting og sterkt vind skyldes antagelig oppvirveling av støv fra bakken, og da i hovedsak støv som slites av veidekket på grunn av piggdekk.

Tabell 32: Middelkonsentrasjoner av NO , NO_x , NO_2 og PM_{10} ved Fengslet i Bergen i perioden oktober 1998–mars 1999 som funksjon av kombinasjoner av vindstyrke og stabilitetsforhold ved Florida. I tabellen er det også gitt standardavvikene på middelverdene for vindstyrke- og stabilitetsklassene ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

1998/99		Vindstyrke	0-1 (m/s)	1-1,5 (m/s)	1,5-2 (m/s)	2-3 (m/s)	3-4 (m/s)	4-6 (m/s)	6-8 (m/s)	>8 (m/s)	Middel-verdi	Standardavvik på middelverdien
Parameter	Stabilitet											
NO 4 074 obs.	Ustabil	73,8	65,3	24,7	24,9	13,2	13,3	8,6	9,2	31,5	3,1	
	Nøytralt	39,5	32,4	23,5	14,6	8,6	7,4	6,0	4,8	11,3	0,5	
	Lett stabil	62,5	52,2	35,2	25,8	13,6	7,6	3,9	5,4	38,8	2,7	
	Stabil	96,0	121,7	110,6	117,0	40,1	1,4			103,1	8,8	
	Middelverdi	64,7	62,7	35,8	21,8	9,9	7,7	6,1	5,0	23,4	0,9	
Standardavvik på middelverdien		3,9	6,8	4,1	1,9	0,8	0,4	0,3	0,3	0,9		
NO_x 4 074 obs.	Ustabil	162,0	155,2	84,0	85,4	57,9	56,7	46,5	48,0	91,5	5,7	
	Nøytralt	102,4	94,0	77,2	55,7	40,6	35,4	31,0	25,2	44,1	1,0	
	Lett stabil	144,1	130,7	99,8	80,1	47,0	31,8	19,3	25,6	100,2	4,9	
	Stabil	196,3	249,7	239,2	242,3	94,7	17,6			212,4	15,0	
	Middelverdi	145,6	148,0	101,0	70,7	43,1	35,9	31,6	26,1	67,8	1,7	
Standardavvik på middelverdien		6,8	11,8	7,6	3,7	2,0	1,1	1,0	1,1	1,7		
NO_2 4 074 obs.	Ustabil	49,3	55,5	46,4	47,3	37,8	36,5	33,4	33,9	43,3	1,2	
	Nøytralt	41,9	44,5	41,2	33,4	27,4	24,0	21,8	17,8	26,7	0,4	
	Lett stabil	48,6	51,0	46,0	40,7	26,2	20,2	13,3	17,4	40,9	1,0	
	Stabil	49,5	63,7	70,2	63,5	33,4	15,4			54,9	1,8	
	Middelverdi	46,8	52,2	46,3	37,5	27,9	24,2	22,2	18,4	32,1	0,4	
Standardavvik på middelverdien		0,9	1,7	1,6	1,1	0,9	0,6	0,6	0,8	0,4		
PM_{10} 4 027 obs.	Ustabil	21,5	23,2	17,4	15,6	14,0	17,3	29,2	27,1	20,0	0,7	
	Nøytralt	18,0	14,9	14,2	13,3	12,8	13,1	13,4	12,8	13,6	0,2	
	Lett stabil	21,7	19,9	18,0	15,4	13,2	10,7	10,1	17,9	17,6	0,7	
	Stabil	26,5	28,2	29,9	31,0	35,3				27,5	1,5	
	Middelverdi	21,8	20,5	17,4	14,6	13,0	13,1	14,1	13,5	15,6	0,2	
Standardavvik på middelverdien		0,9	1,0	0,8	0,5	0,4	0,3	0,4	0,6	0,2		

8. Referanser

Aunan, K., Låg, M., Schwarze, P., Nygaard, P., Braathen, O.A., Aune, T. (1992) Virkninger av luftforurensninger på helse og miljø. Anbefalte luftkvalitetskriterier. Oslo (SFT-rapport 92:16).

European Communities (1999) Council Directive 1999/30/EC of 22 April 1999 relating to limit values for sulphur dioxide, nitrogen dioxide and oxides of nitrogen, particulate matter and lead in ambient air. *OJL 163* 29.06.1999, p. 41.

Hagen, L.O., Arnesen, K. og Haugsbakk, I. (1999a) Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet. Oktober 1995-mars 1996 og oktober 1996-mars 1997. Kjeller (NILU OR 13/99).

Hagen L.O., Arnesen, K. og Haugsbakk, I. (1999b) Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet. Oktober 1997-mars 1998. Kjeller (NILU OR 14/99).

Hagen, L.O. og Haugsbakk, I. (1999) Måling av nitrogenokside og svevestøv ved tre sterkt trafikkerte veier i Oslo vinteren 1998/99. Kjeller (NILU OR 60/99).

Hagen, L.O. og Johnsrud, M. (1996) Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet. Oktober 1994-mars 1995. Kjeller (NILU OR 8/96).

Norge. Miljøverndepartementet (1998) Stortingsproposisjon nr. 1 (1998-99) for budsjetterminen 1999. Miljøverndepartementet. Oslo (St.prp. 1 (1998-99)).

Norge. Miljøverndepartementet (1997) Forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy fastsatt i medhold av lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven). Oslo (MD T-1189).

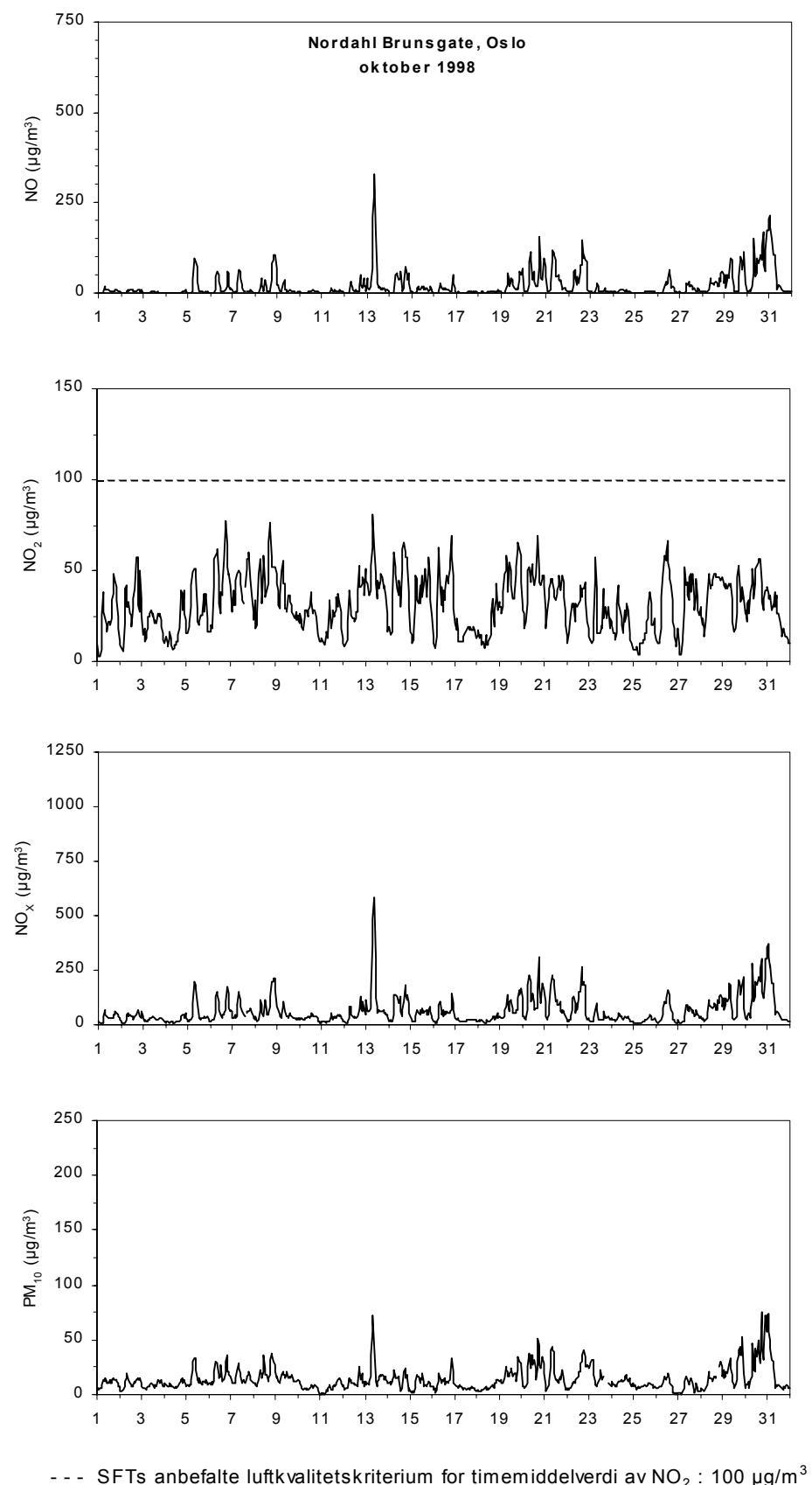
Vedlegg A

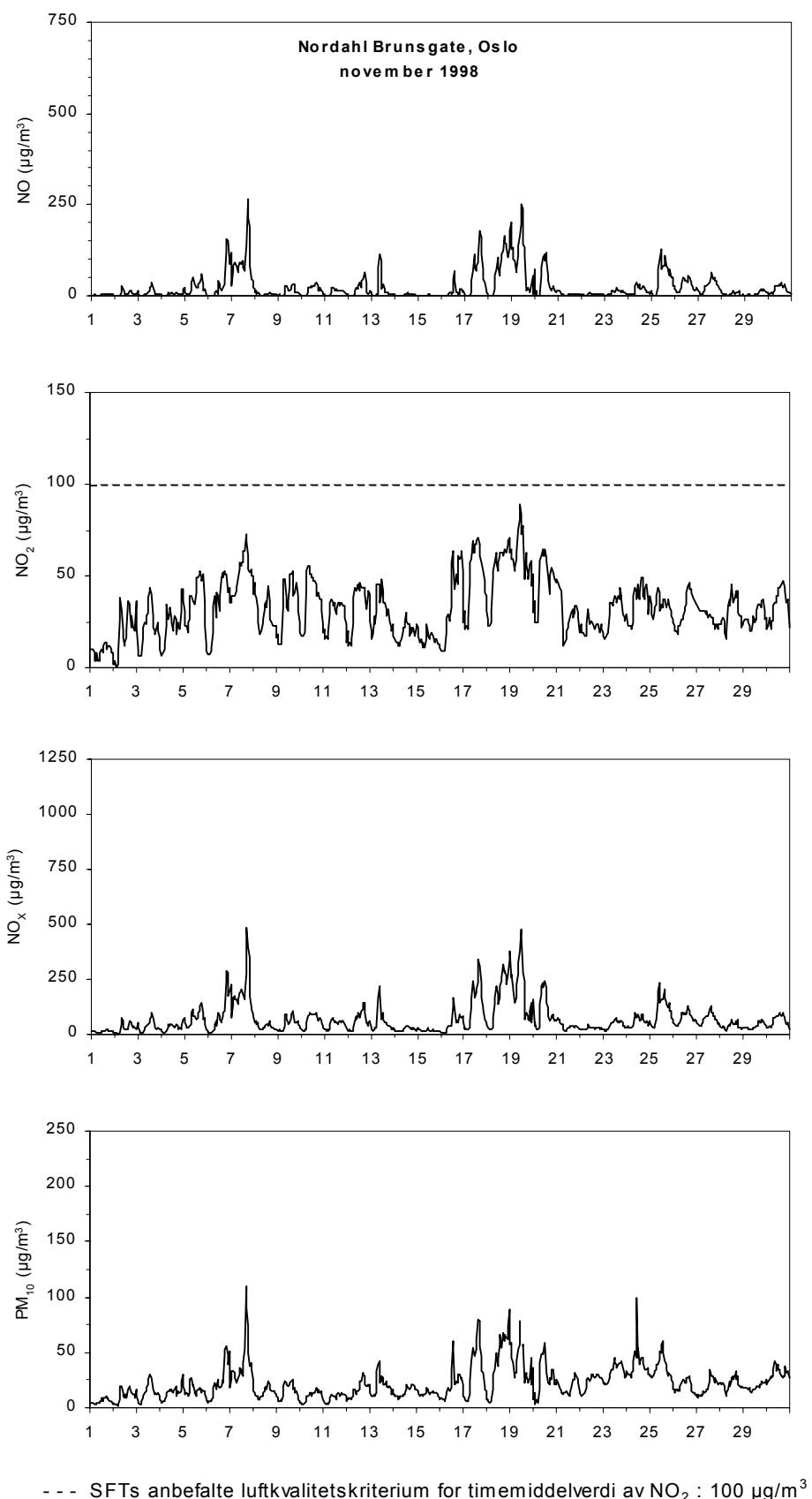
**Grafisk presentasjon på månedsbasis av time- og
døgnmiddeldata for nitrogenoksid og svevestøv
($\mu\text{g}/\text{m}^3$)**

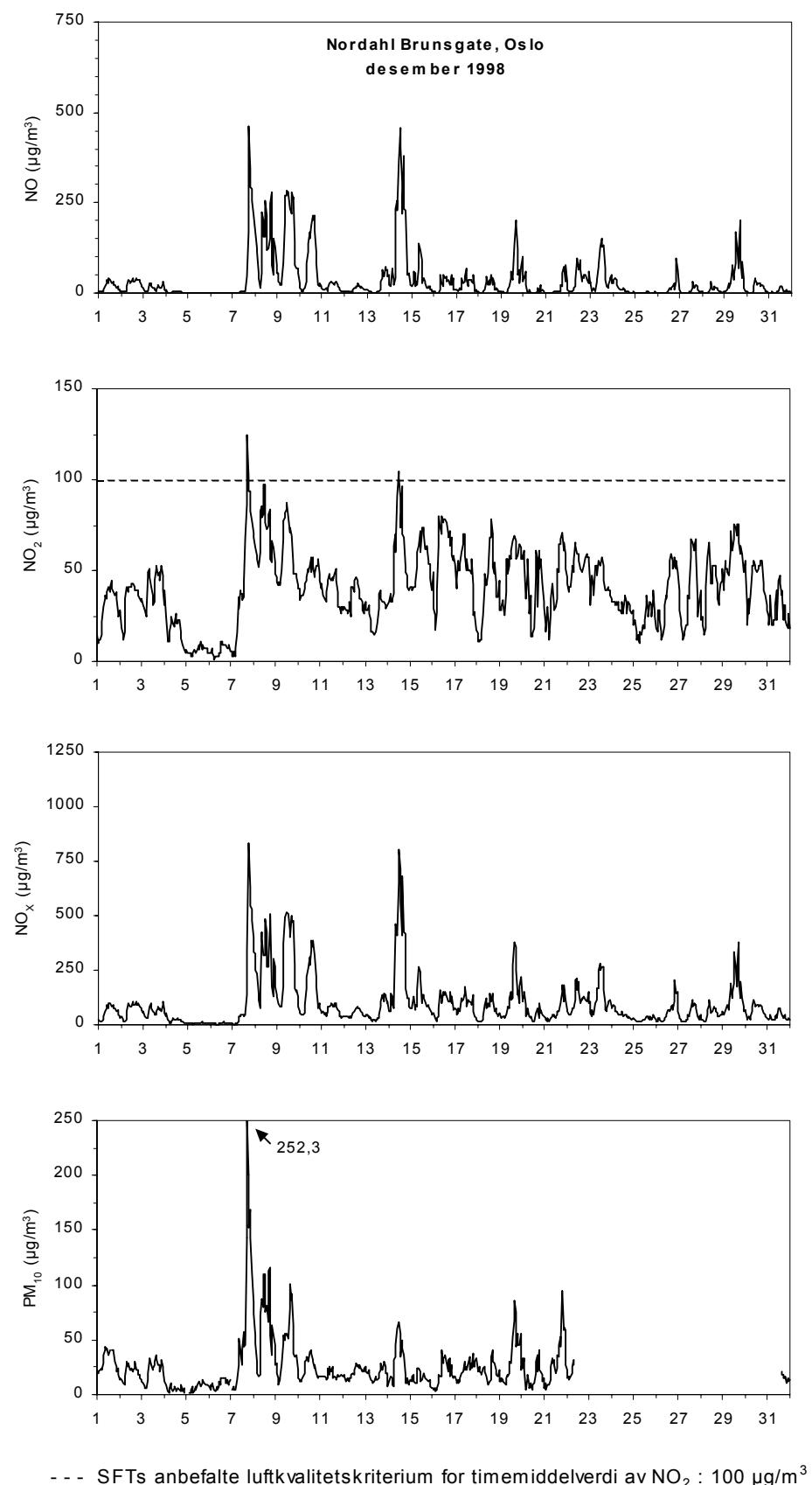
Oslo

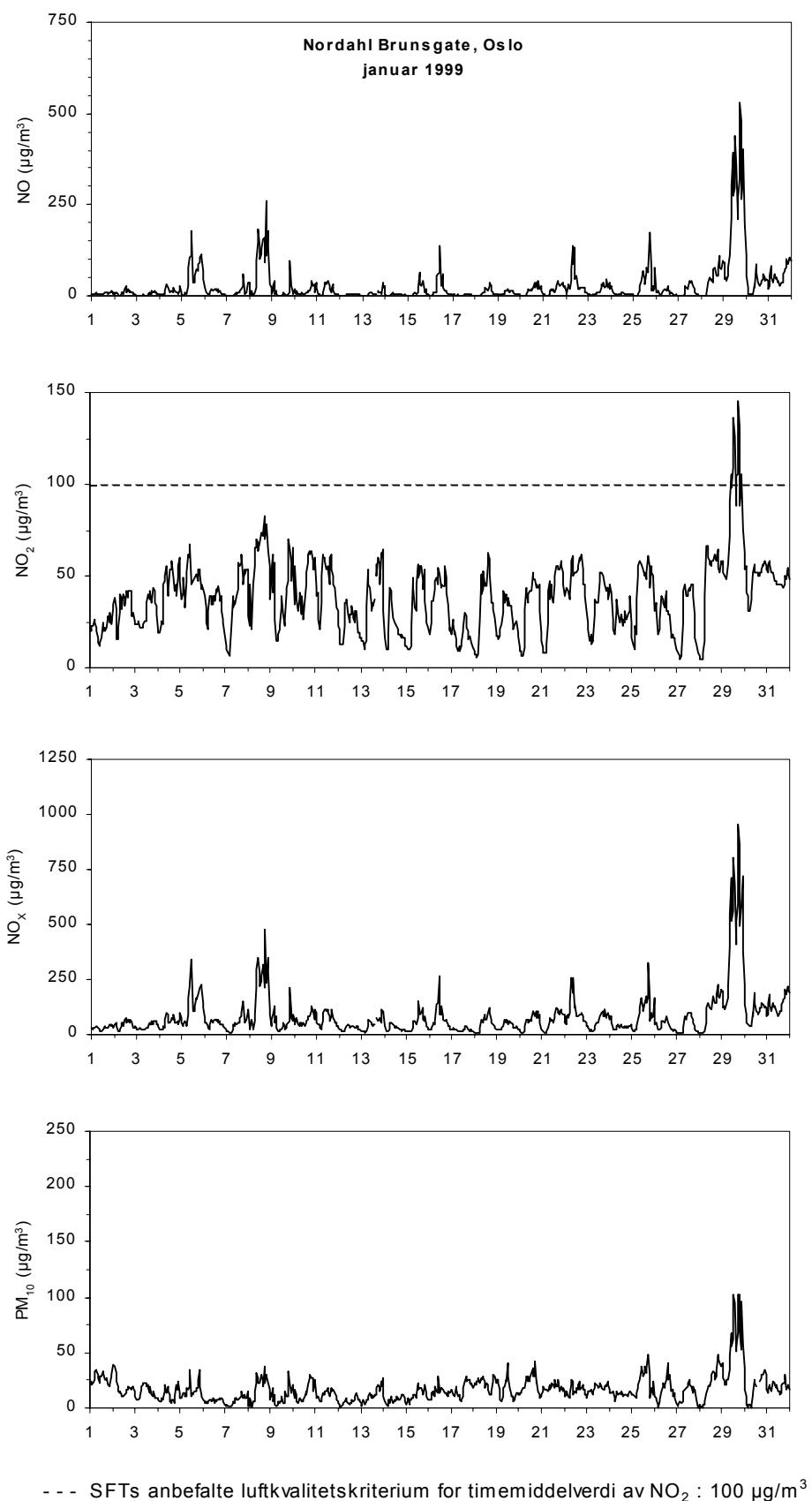
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

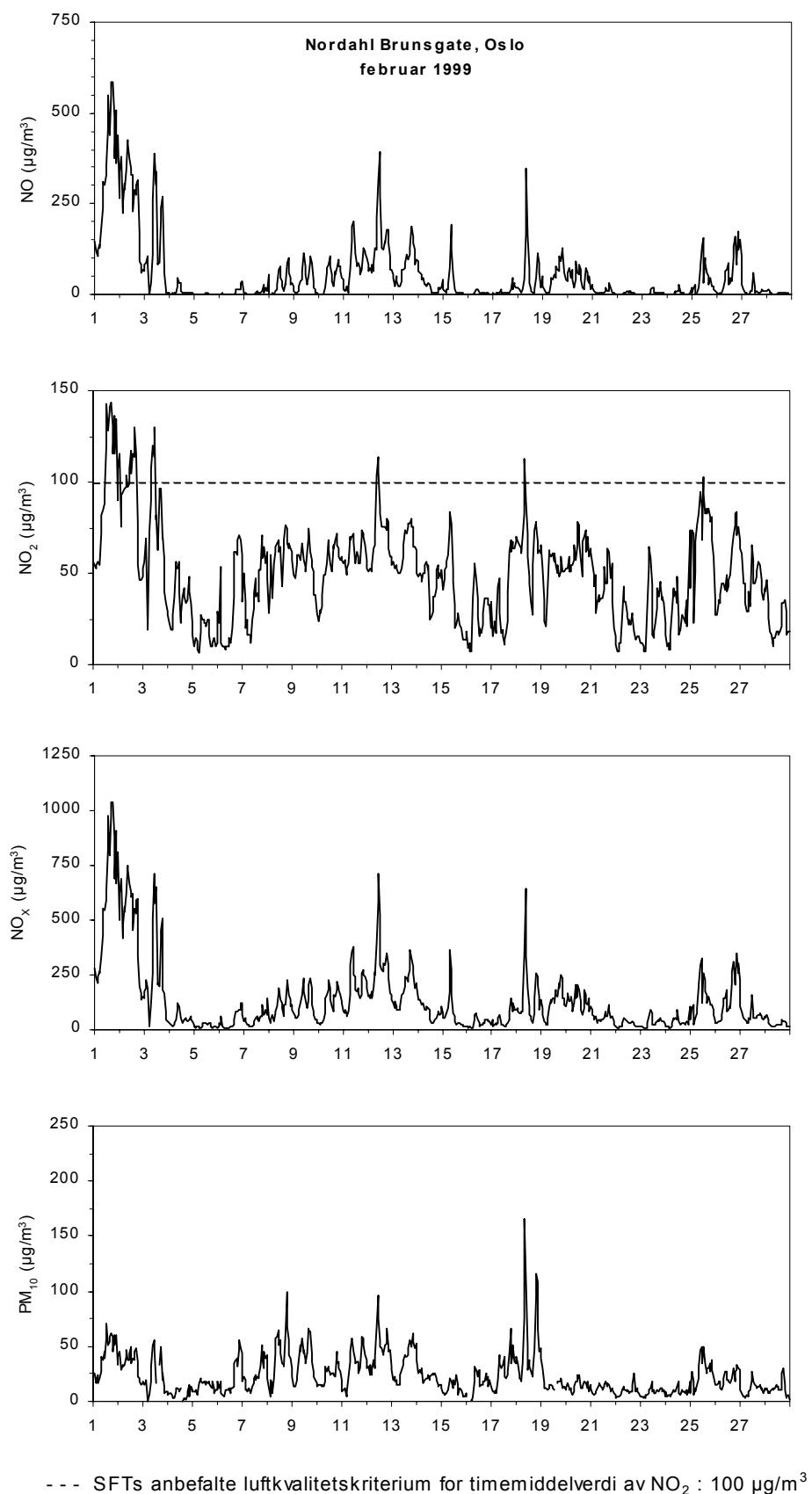
Parameter	Midlingstid	Periode	Nordahl Bruns gate	Kirke- veien	Tåsen	Sofien- berg- parken	Linderud
NO, NO ₂ , NO _x	Time	1998/99	x	x	x		x
PM _{2,5}	Time	1998/99		x		x	x
PM ₁₀	Time	1998/99	x	x	x	x	x
NO ₂	Døgn	1998/99	x	x	x		x
PM _{2,5}	Døgn	1998/99		x		x	x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x	x	x	x	x

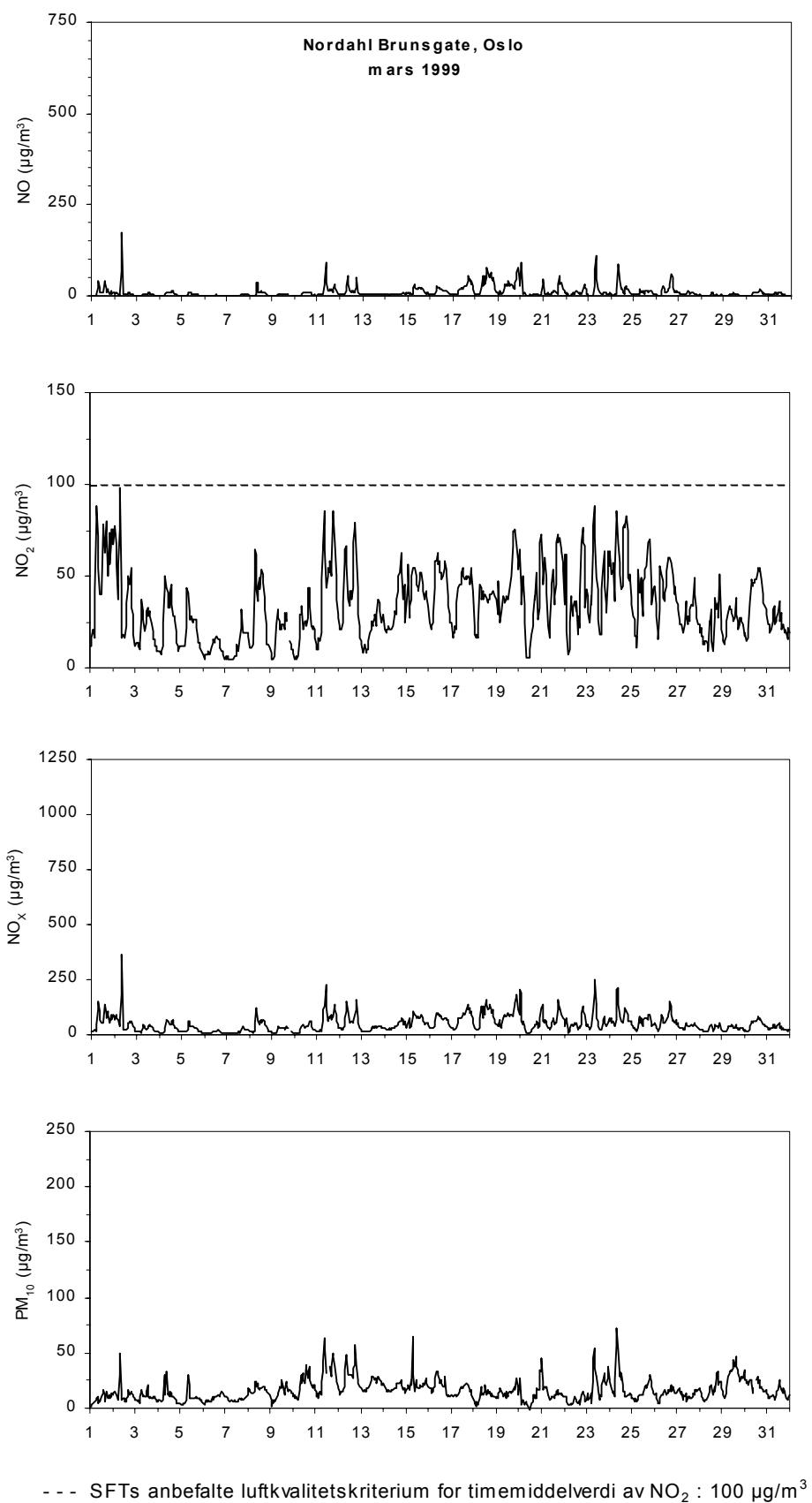

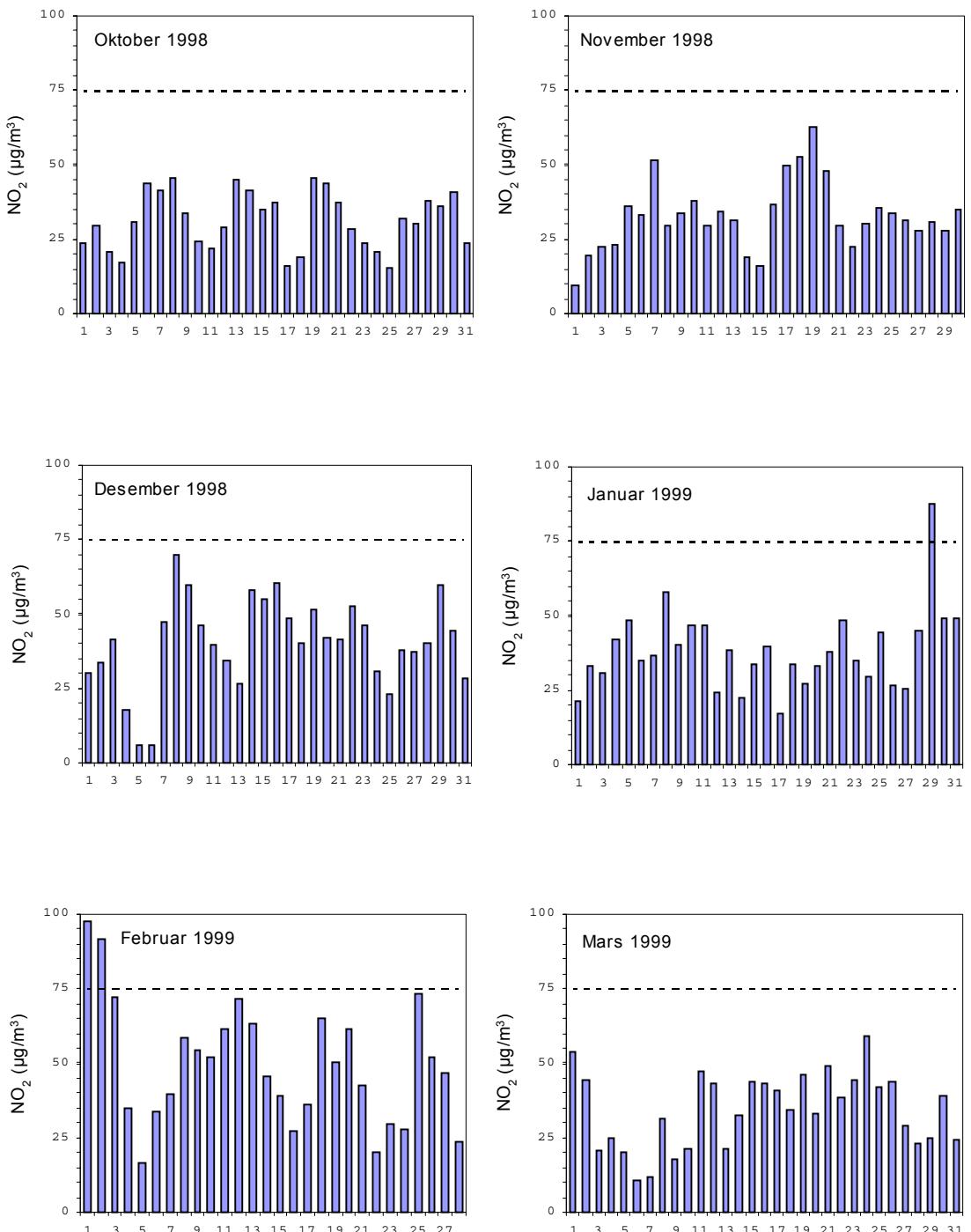

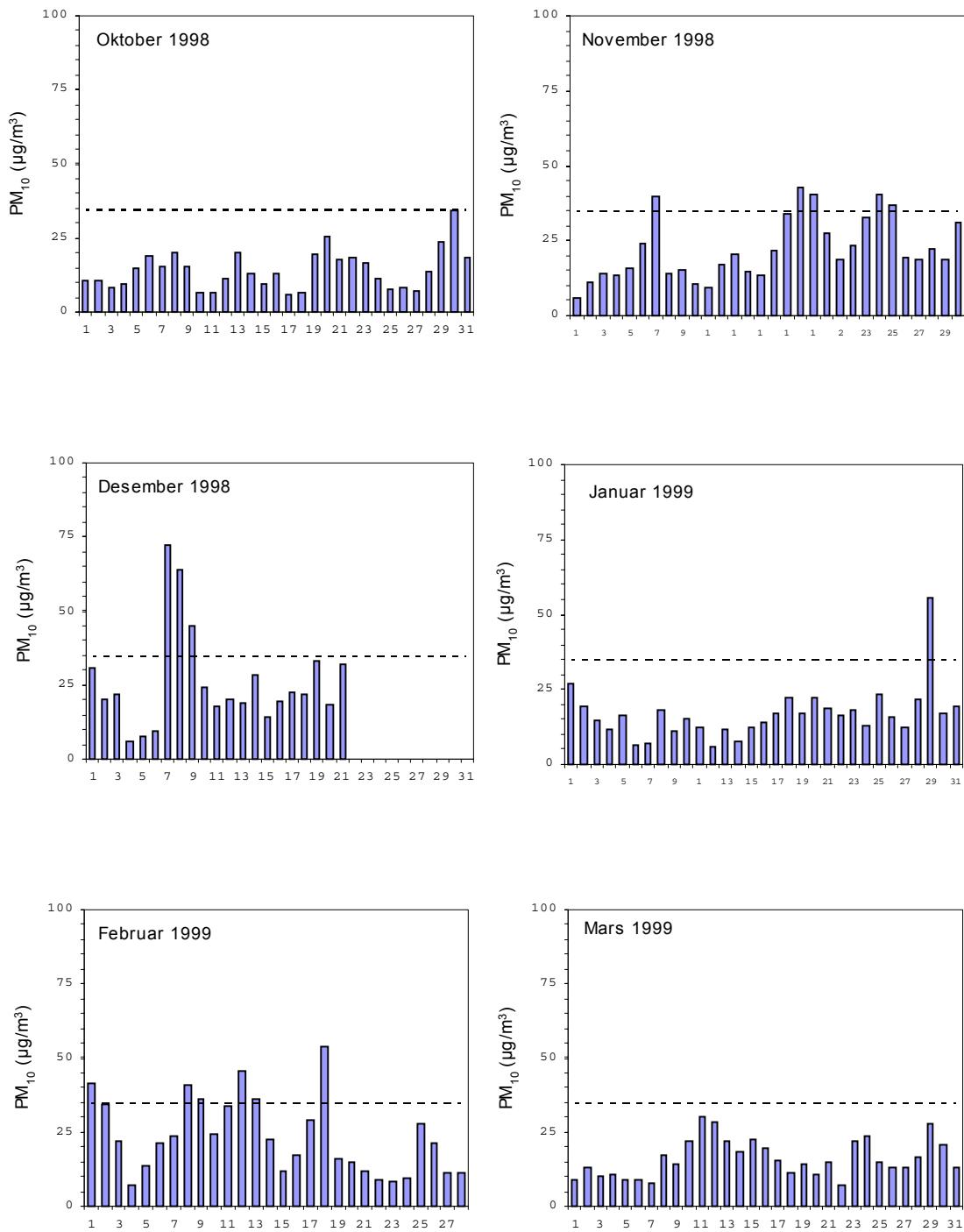

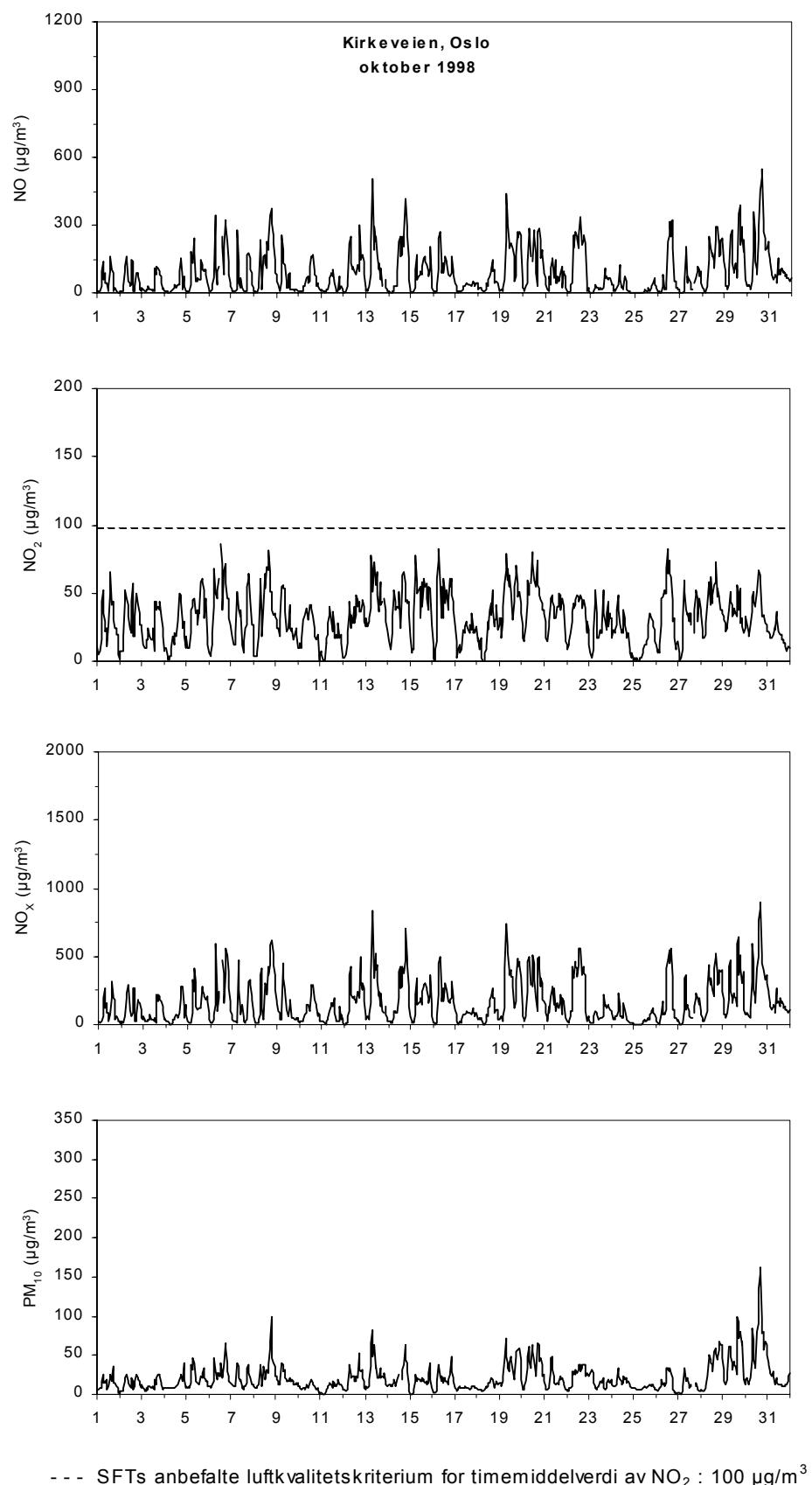

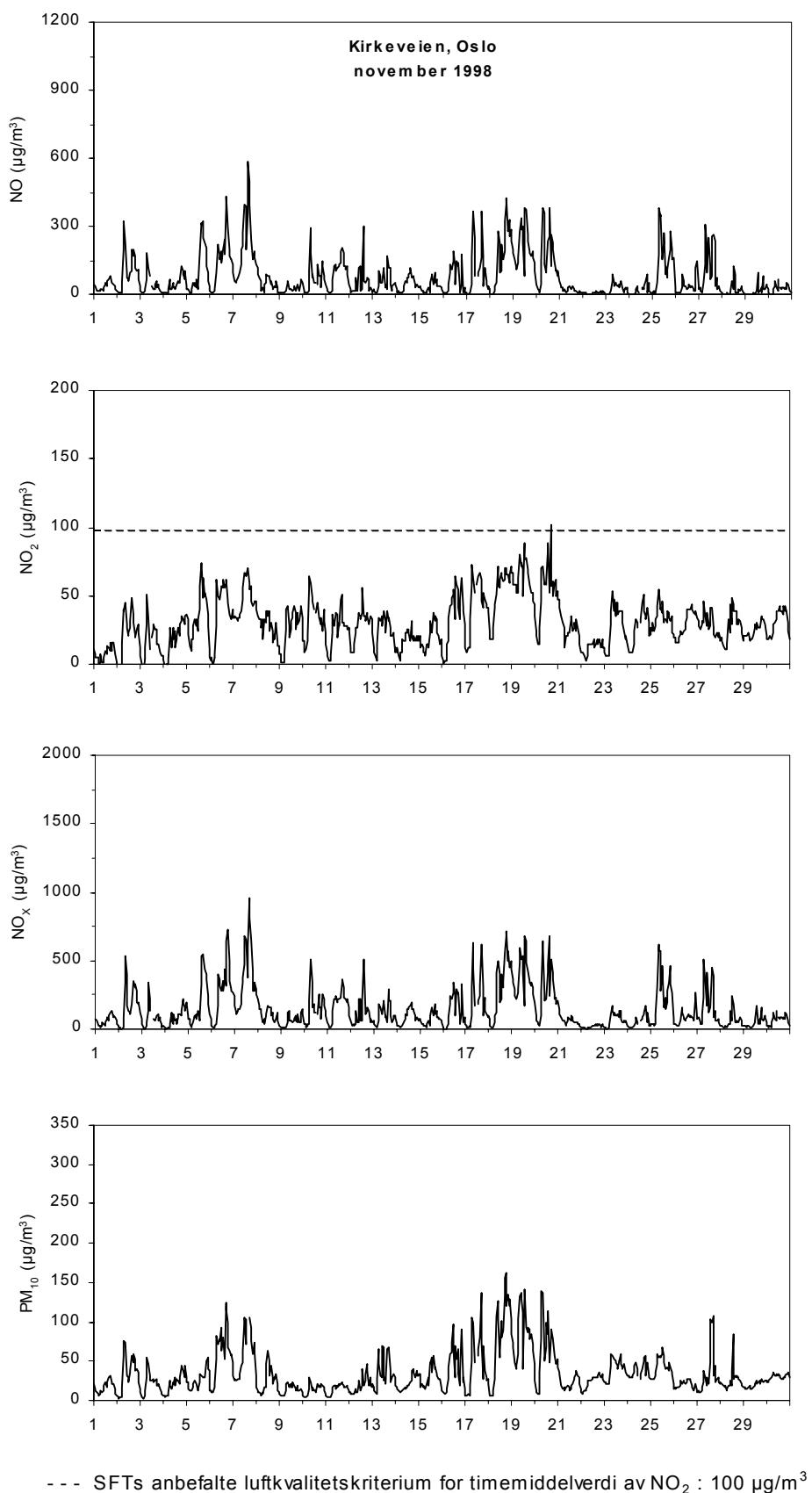
Nordahl Brunsgate, Oslo

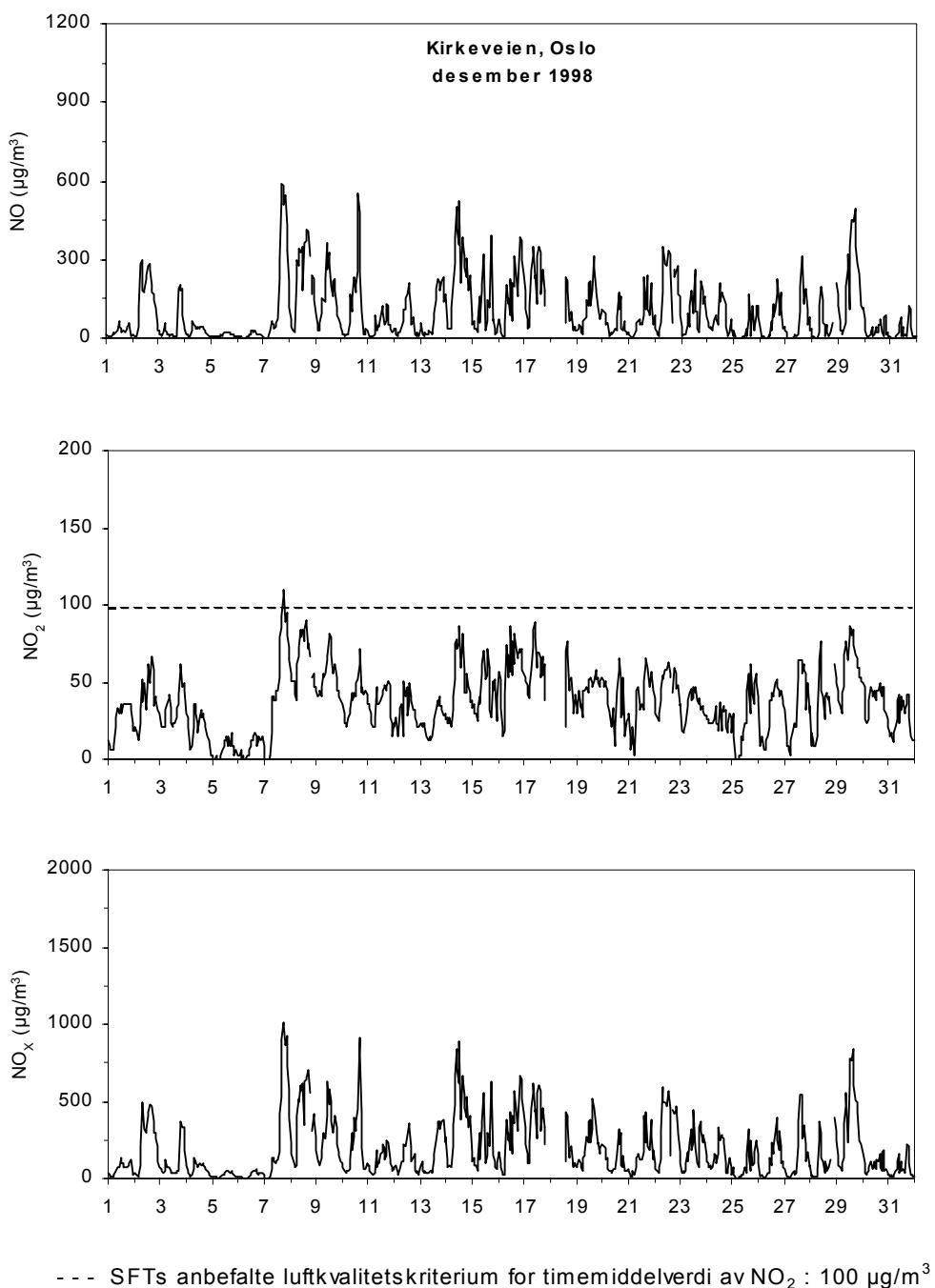
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

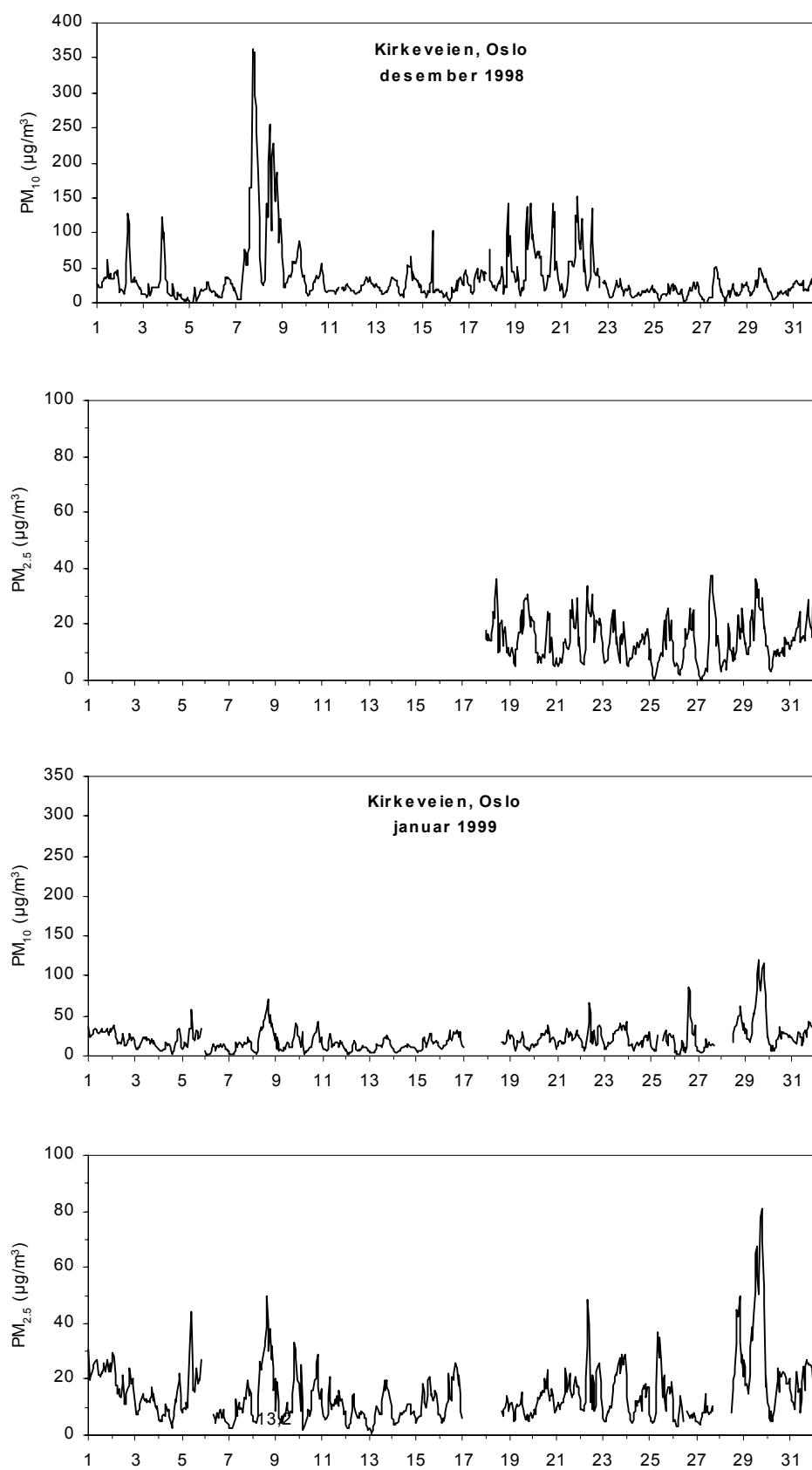
Nordahl Brunsgate, Oslo

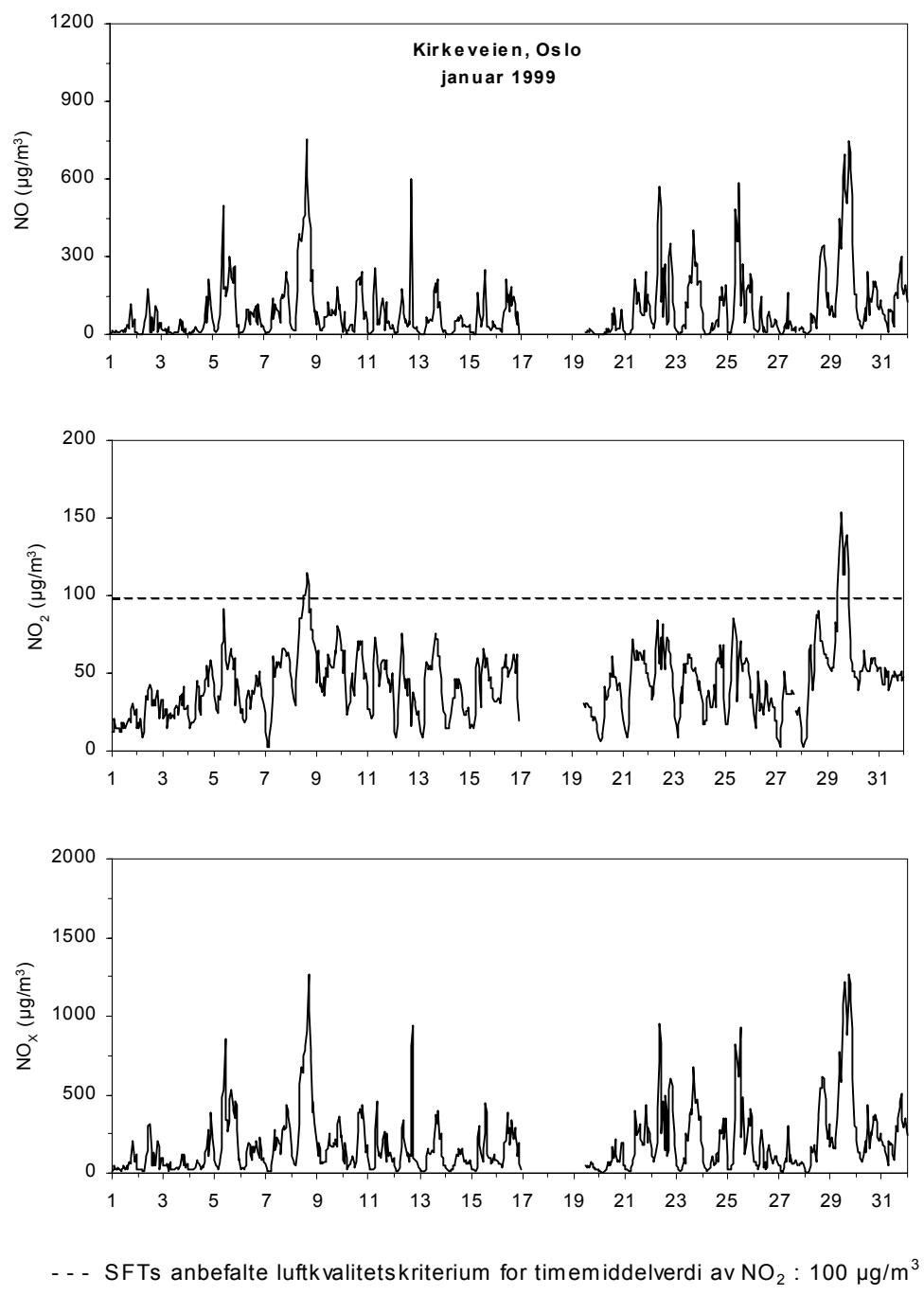
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

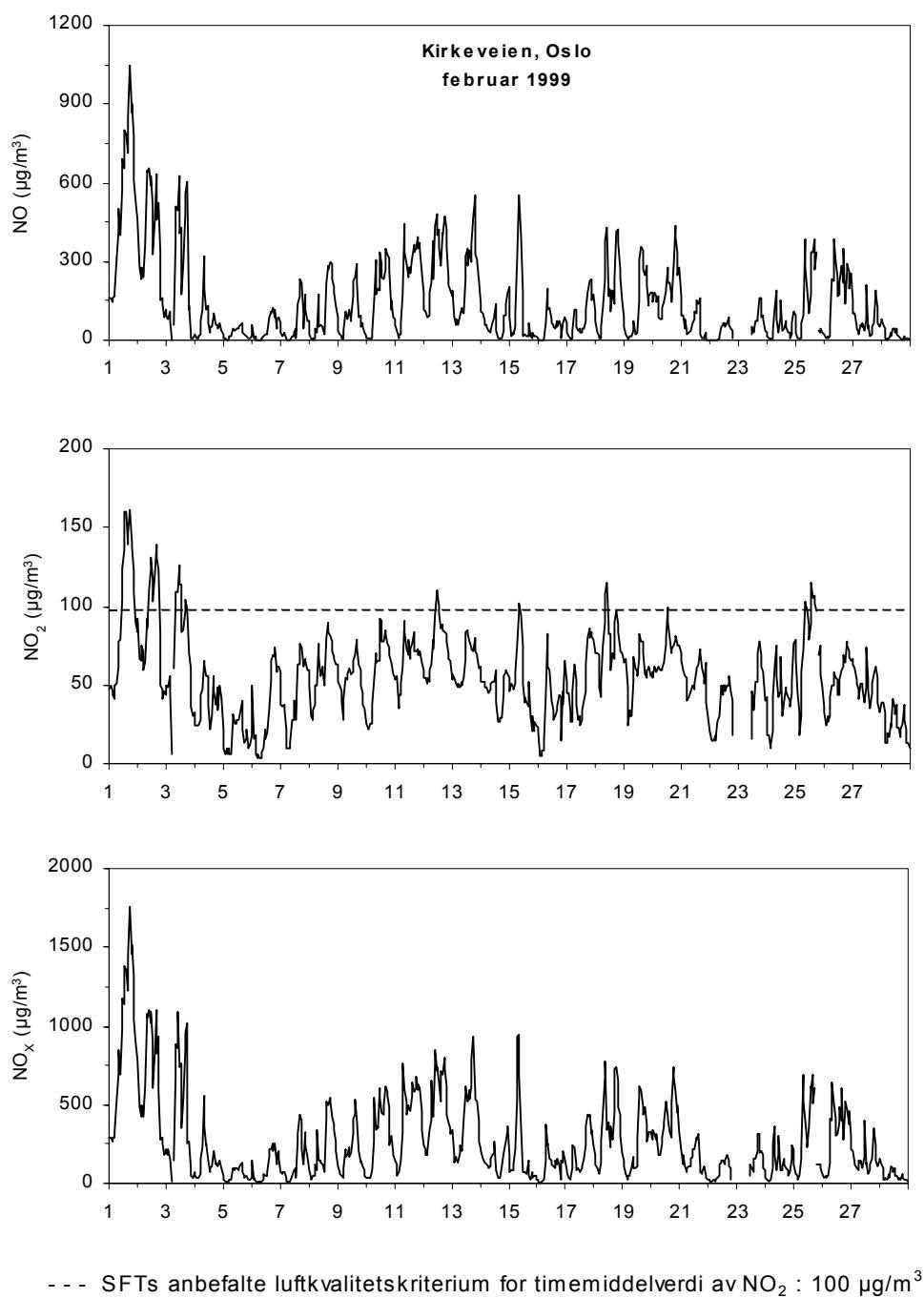

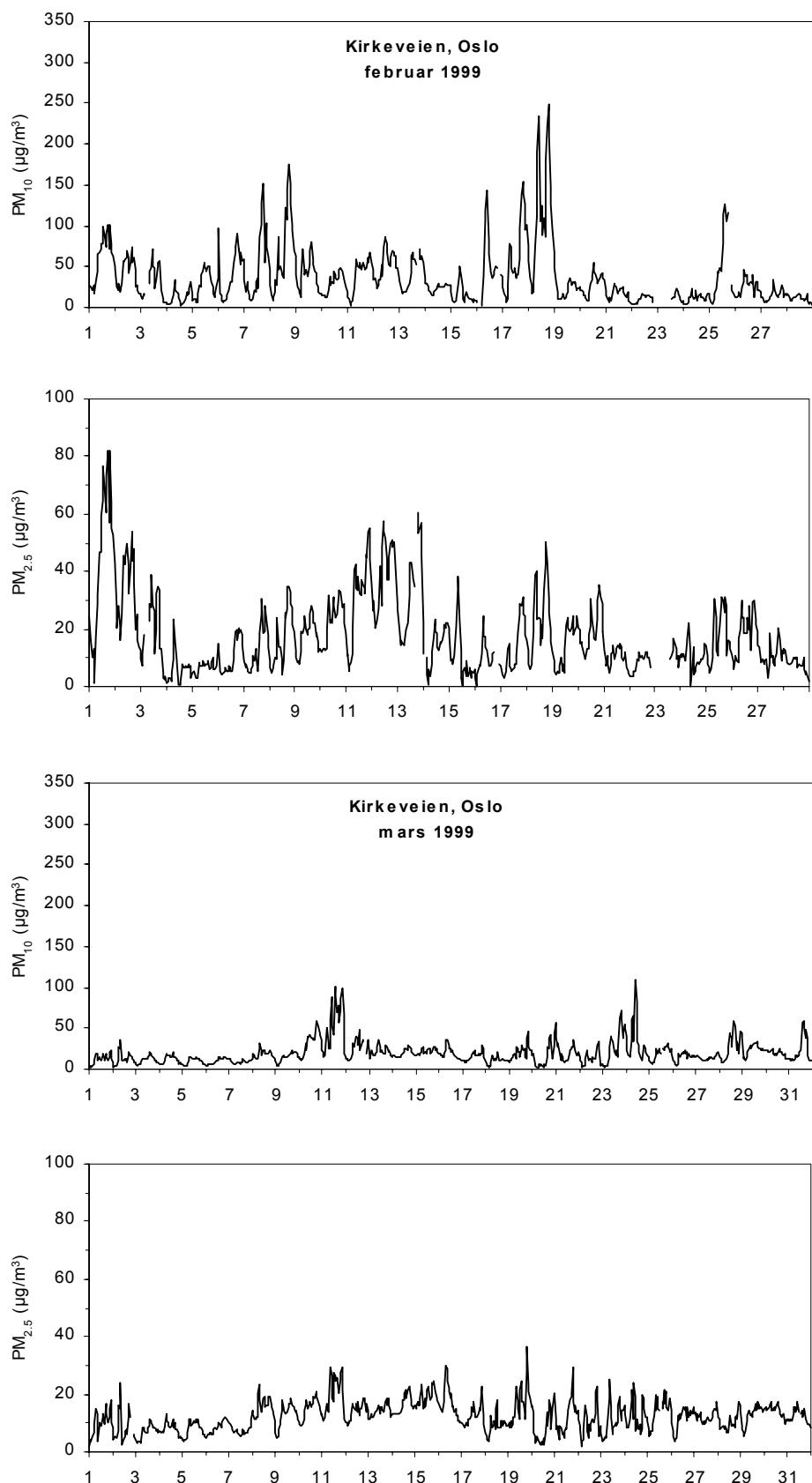

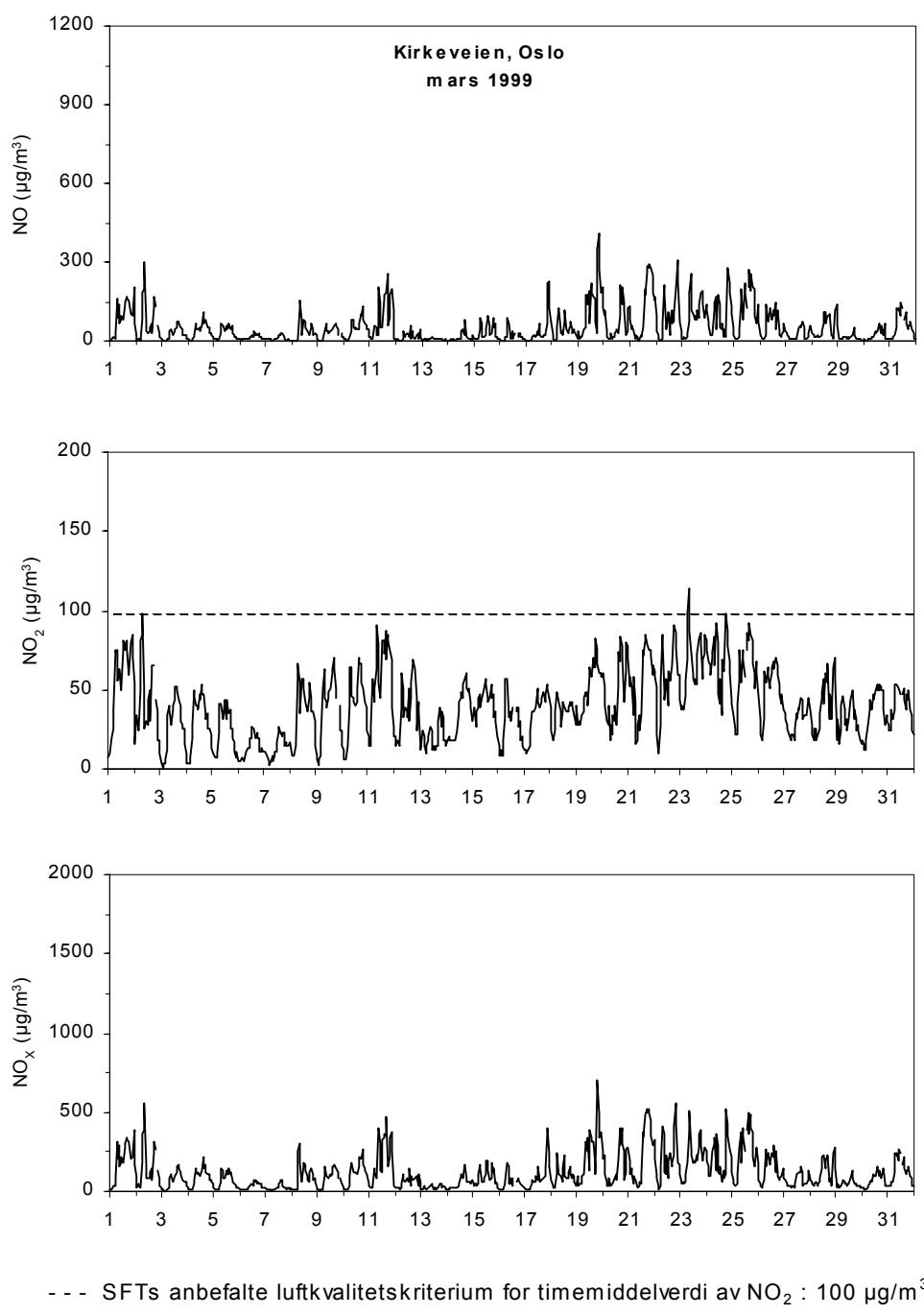

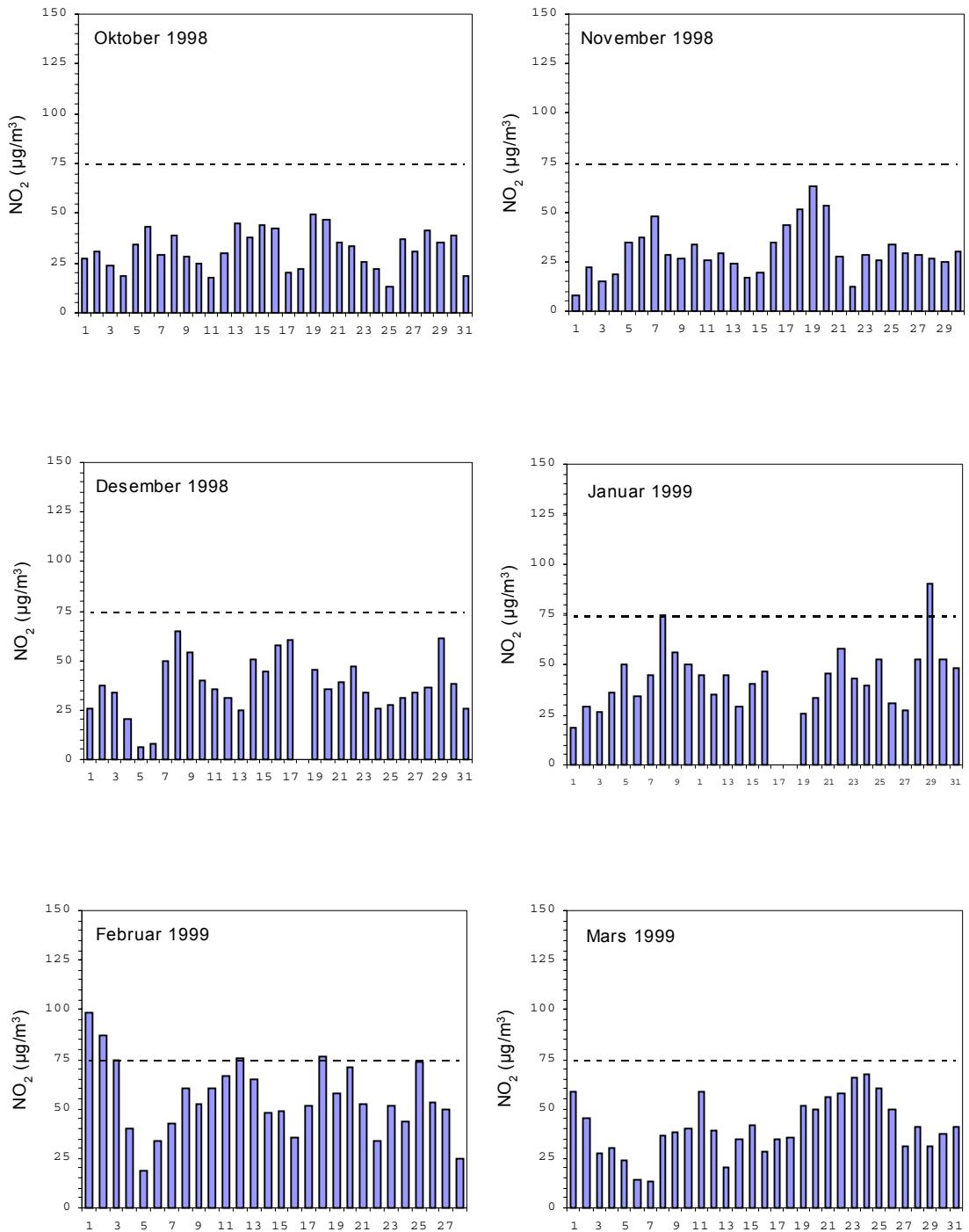

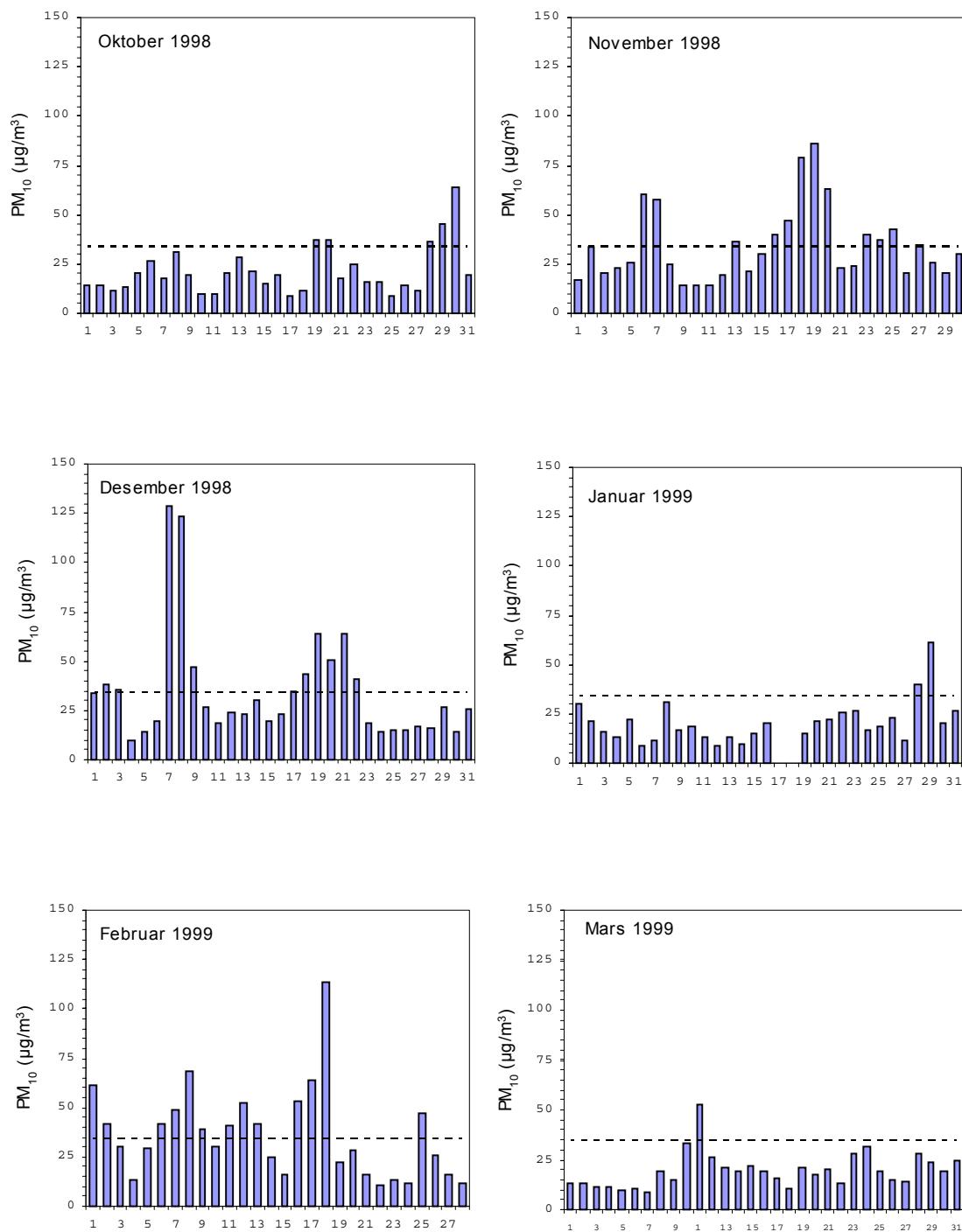

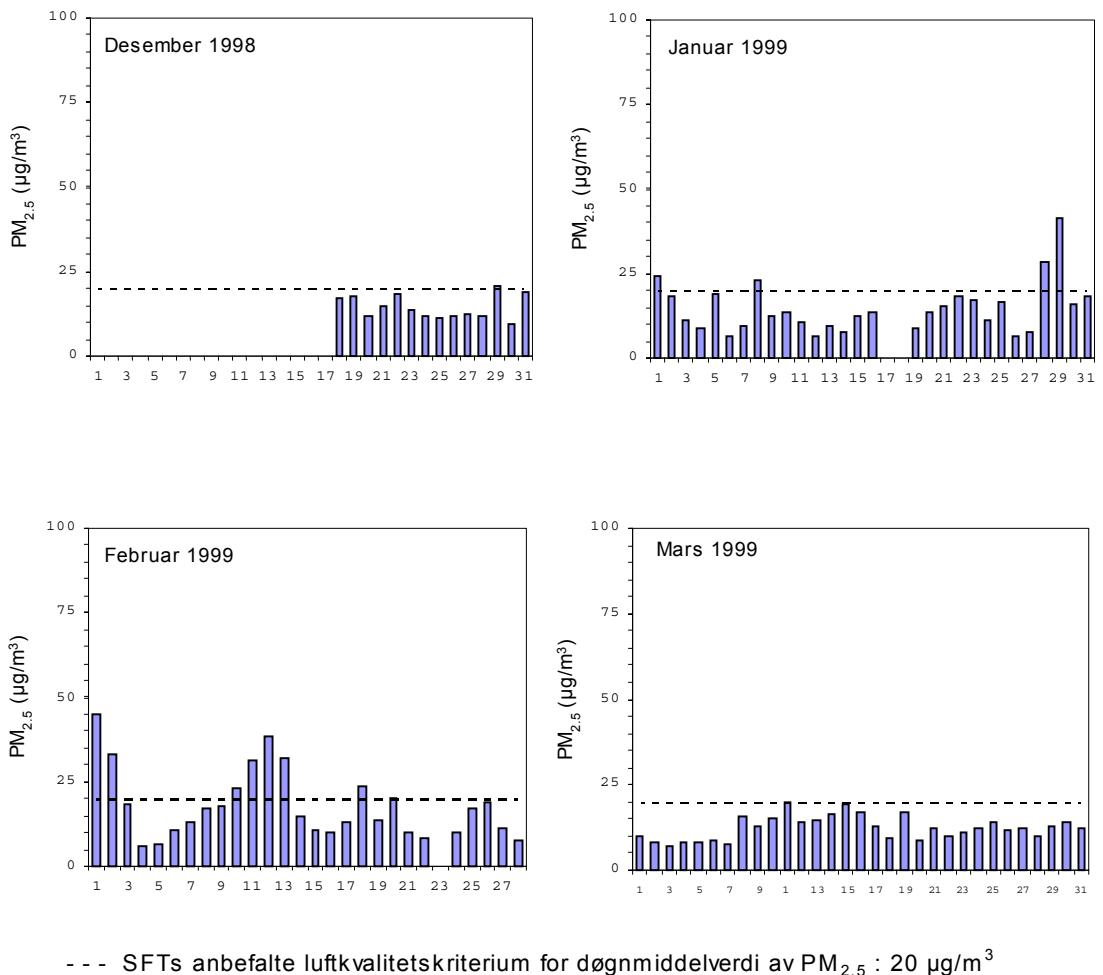

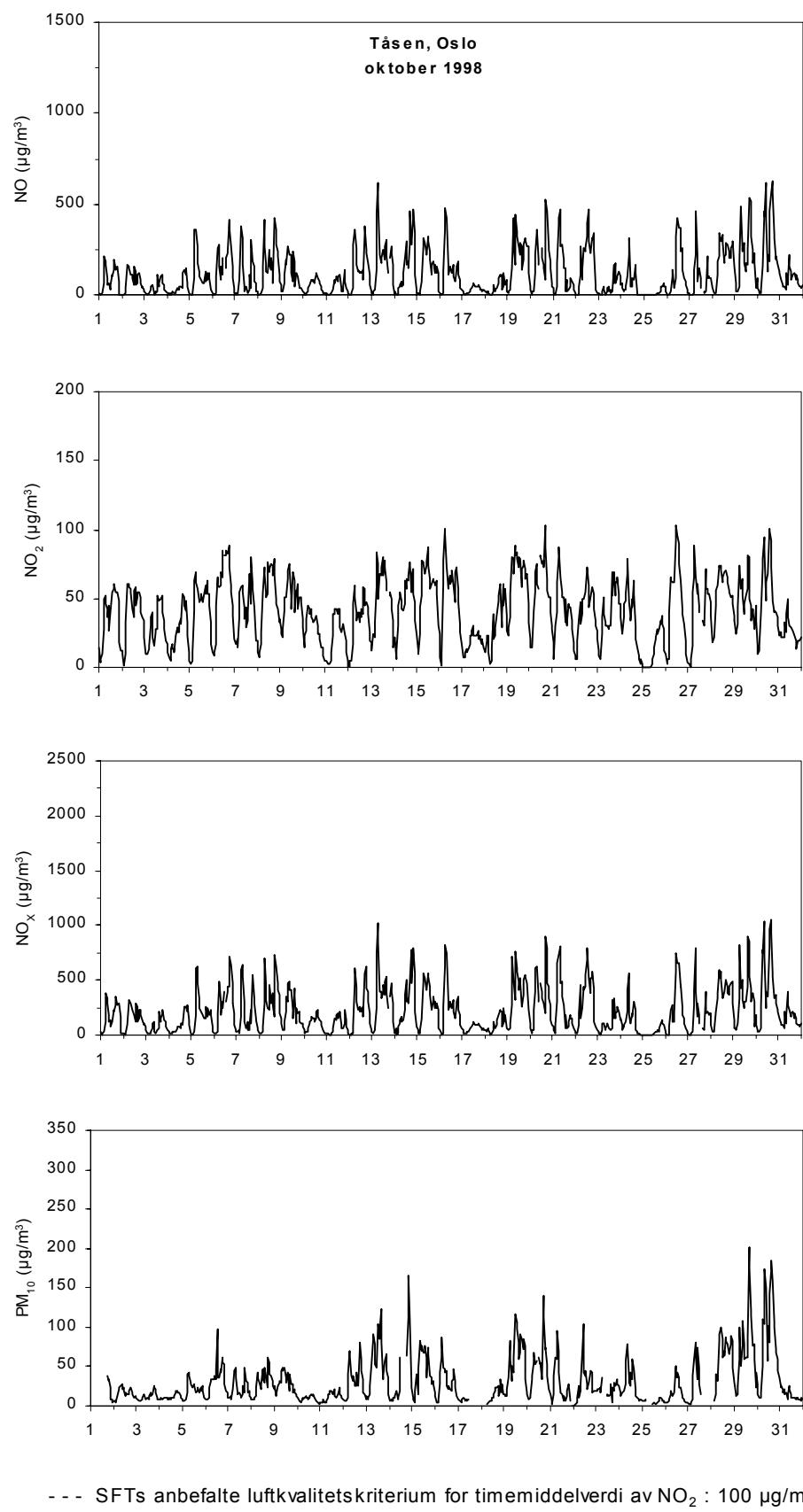
Kirkeveien, Oslo

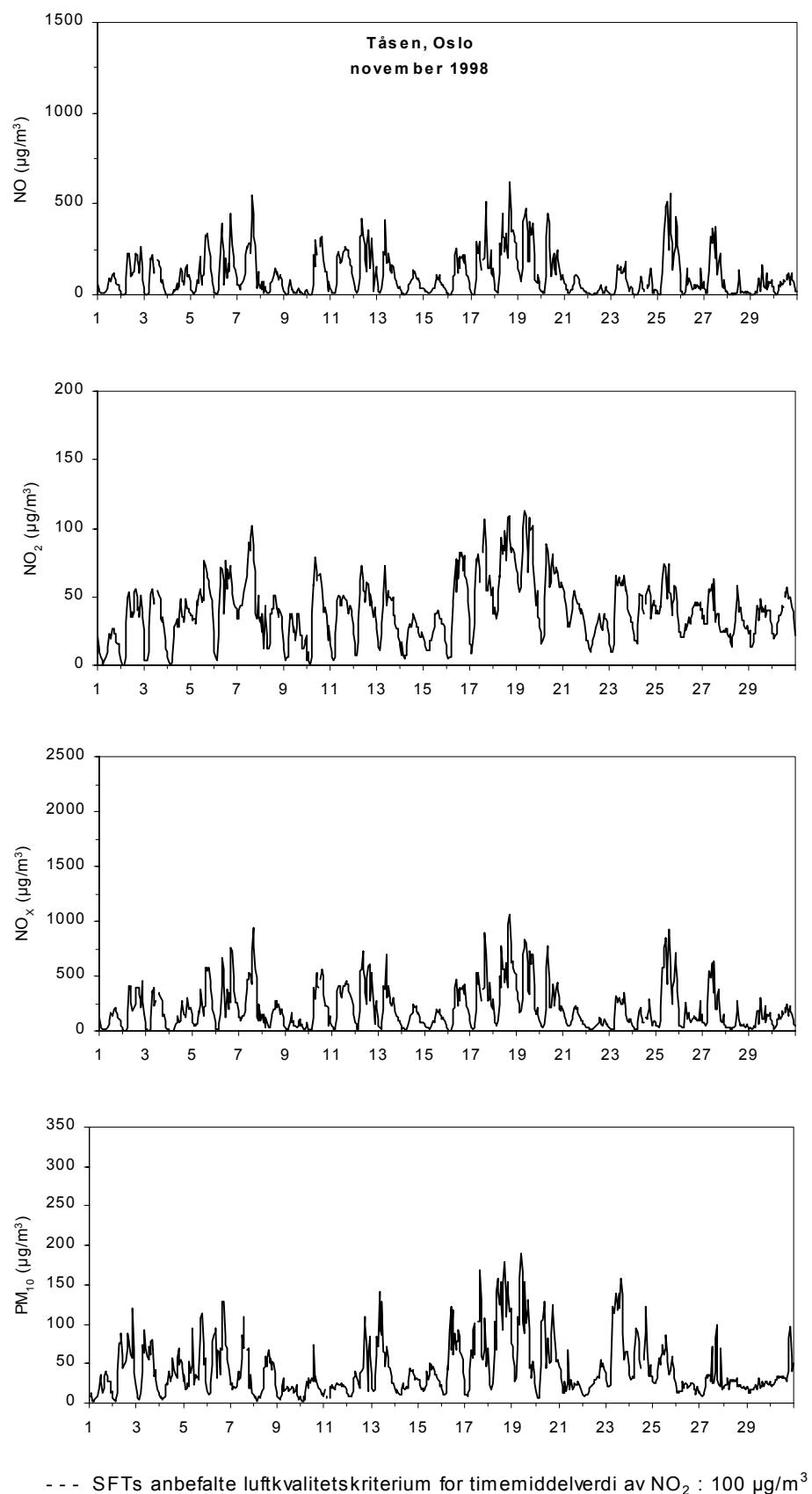
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO₂ : 75 µg/m³

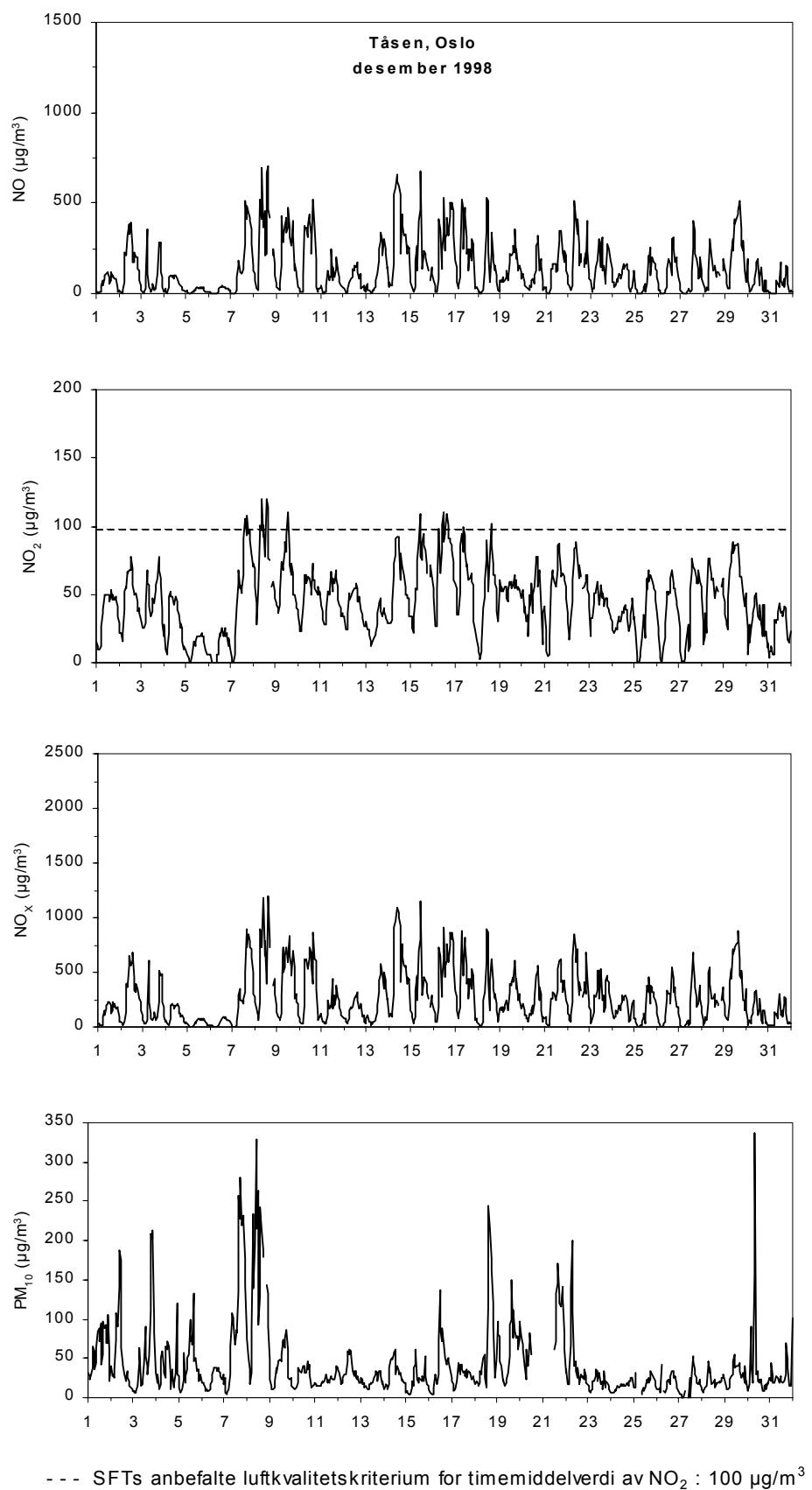
Kirkeveien, Oslo

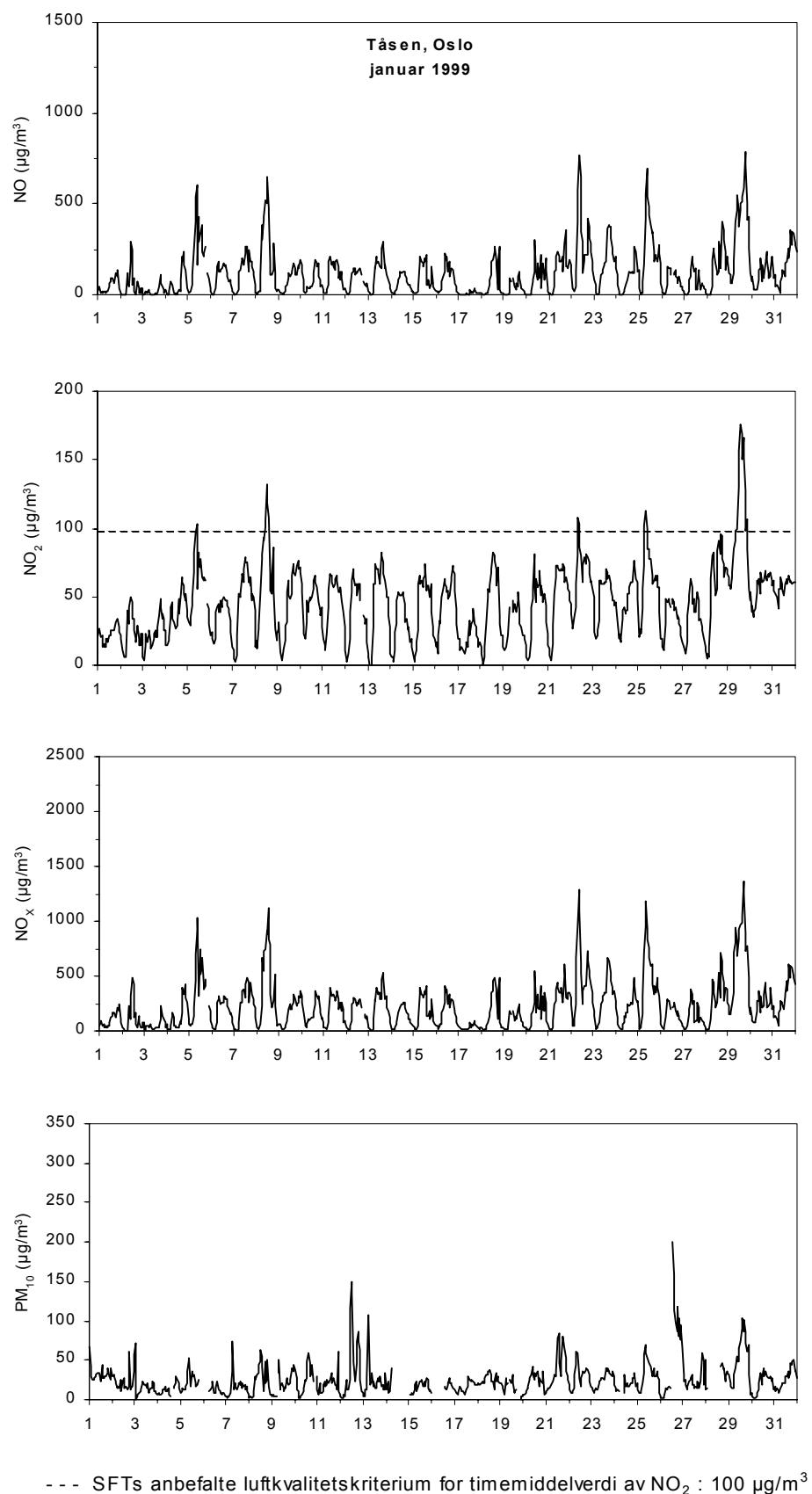
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

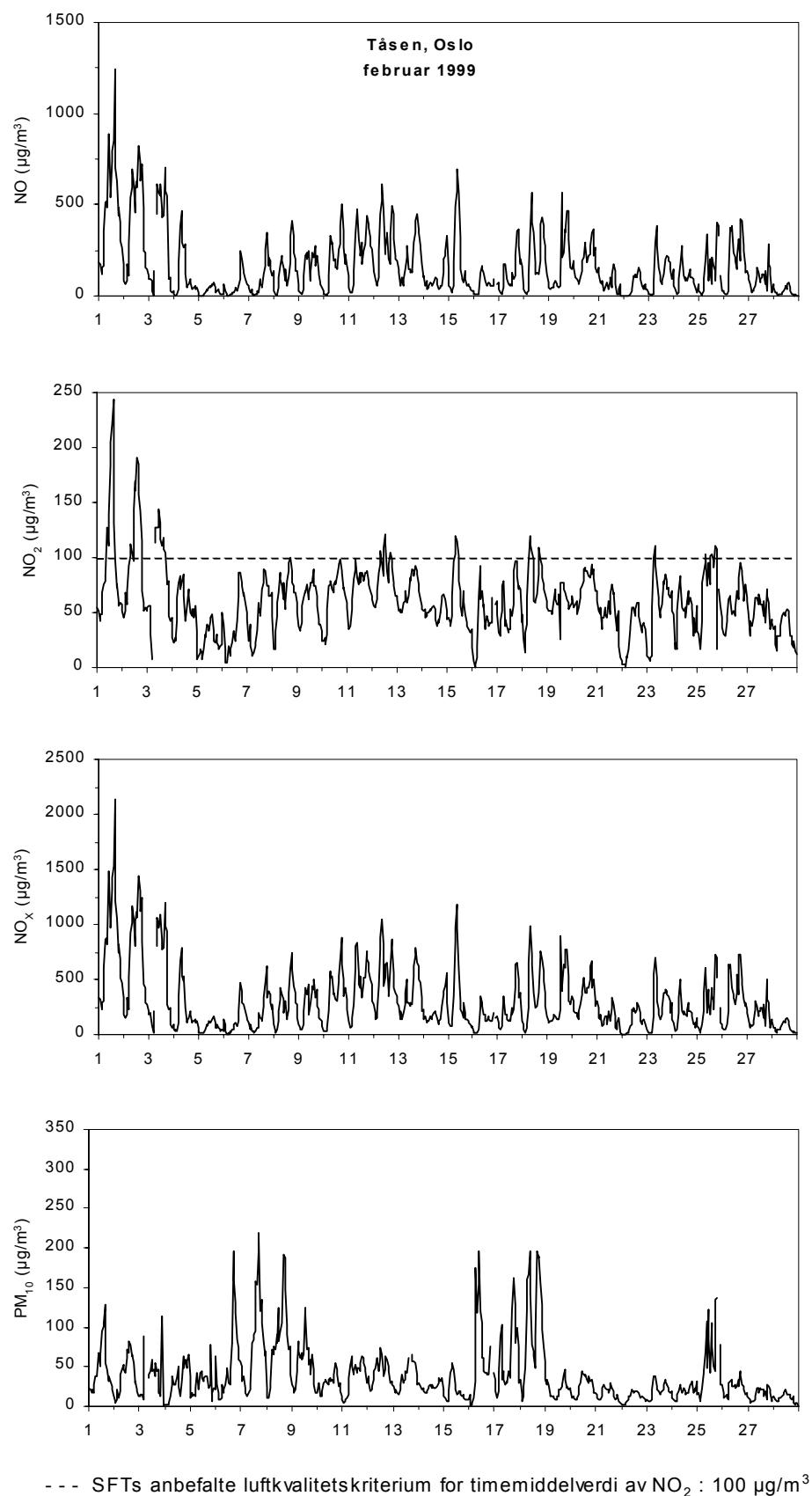
Kirkeveien, Oslo

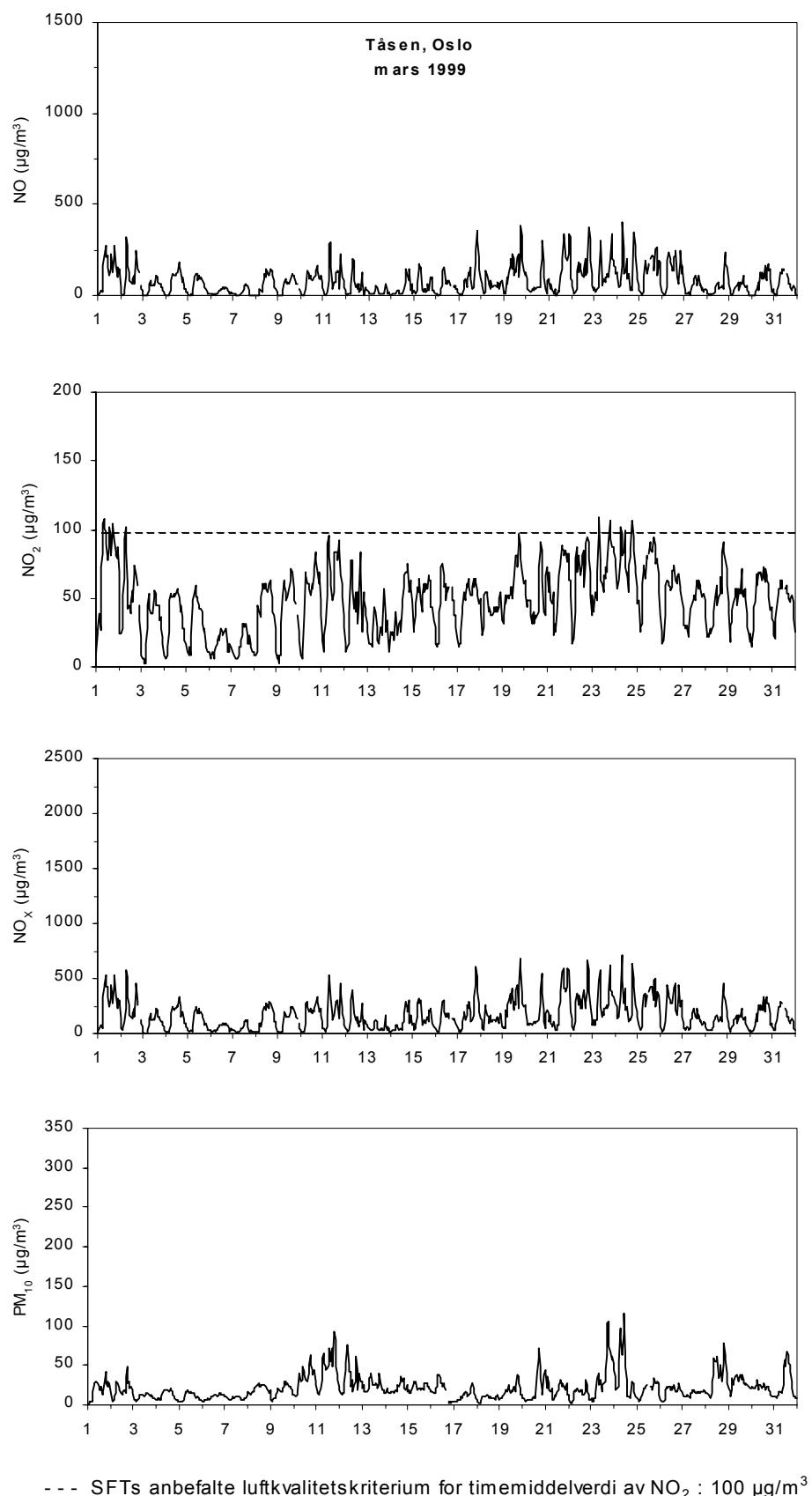

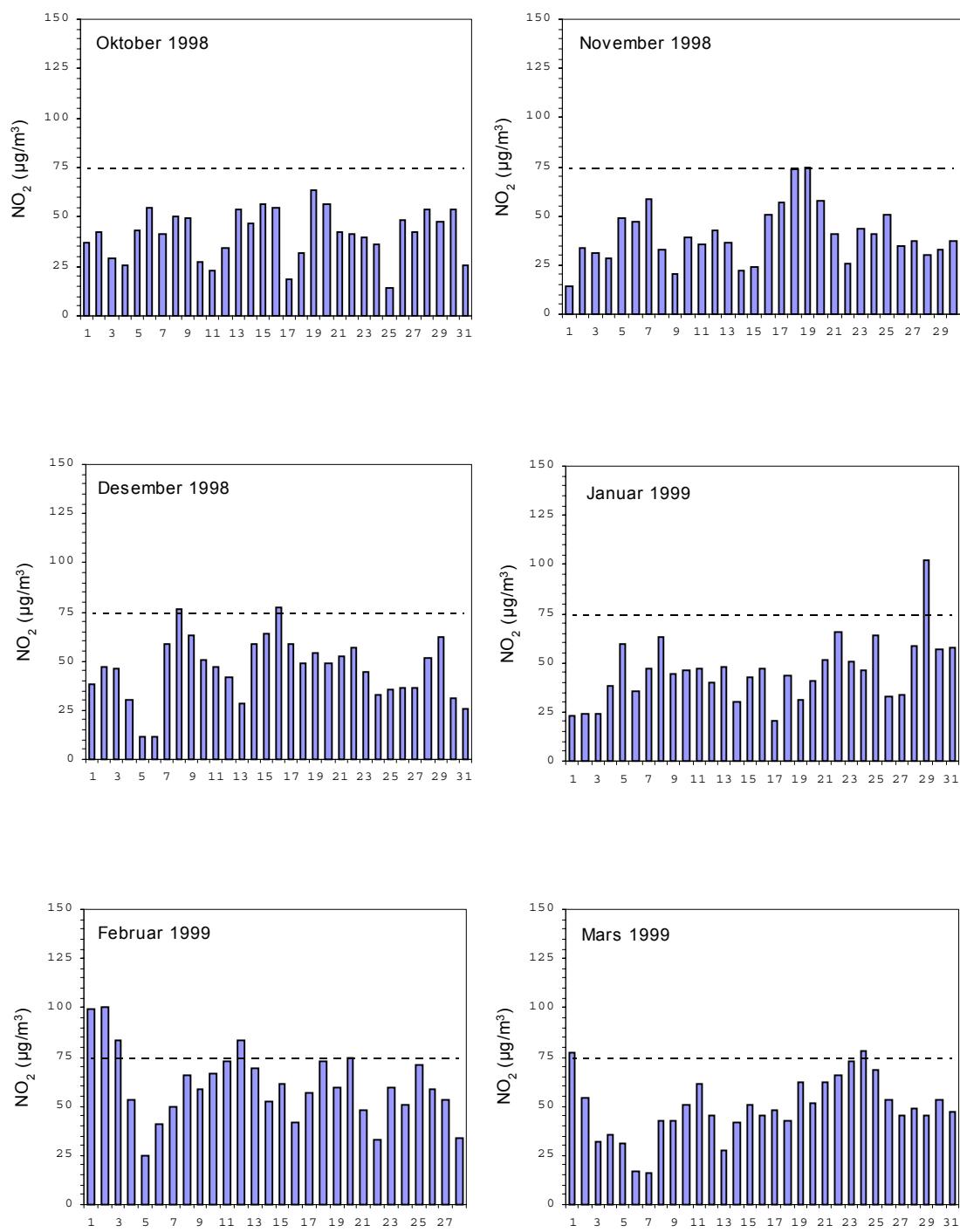

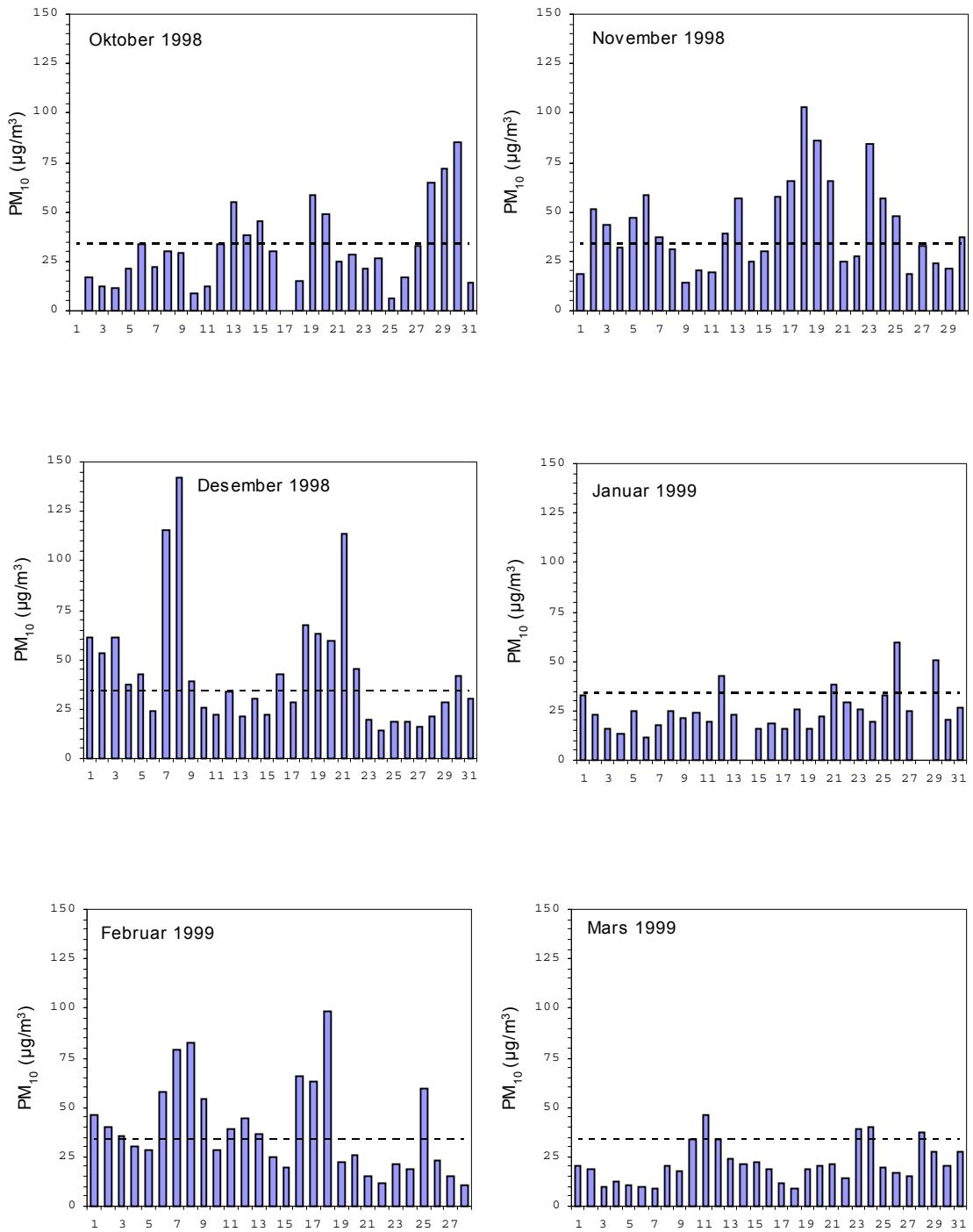

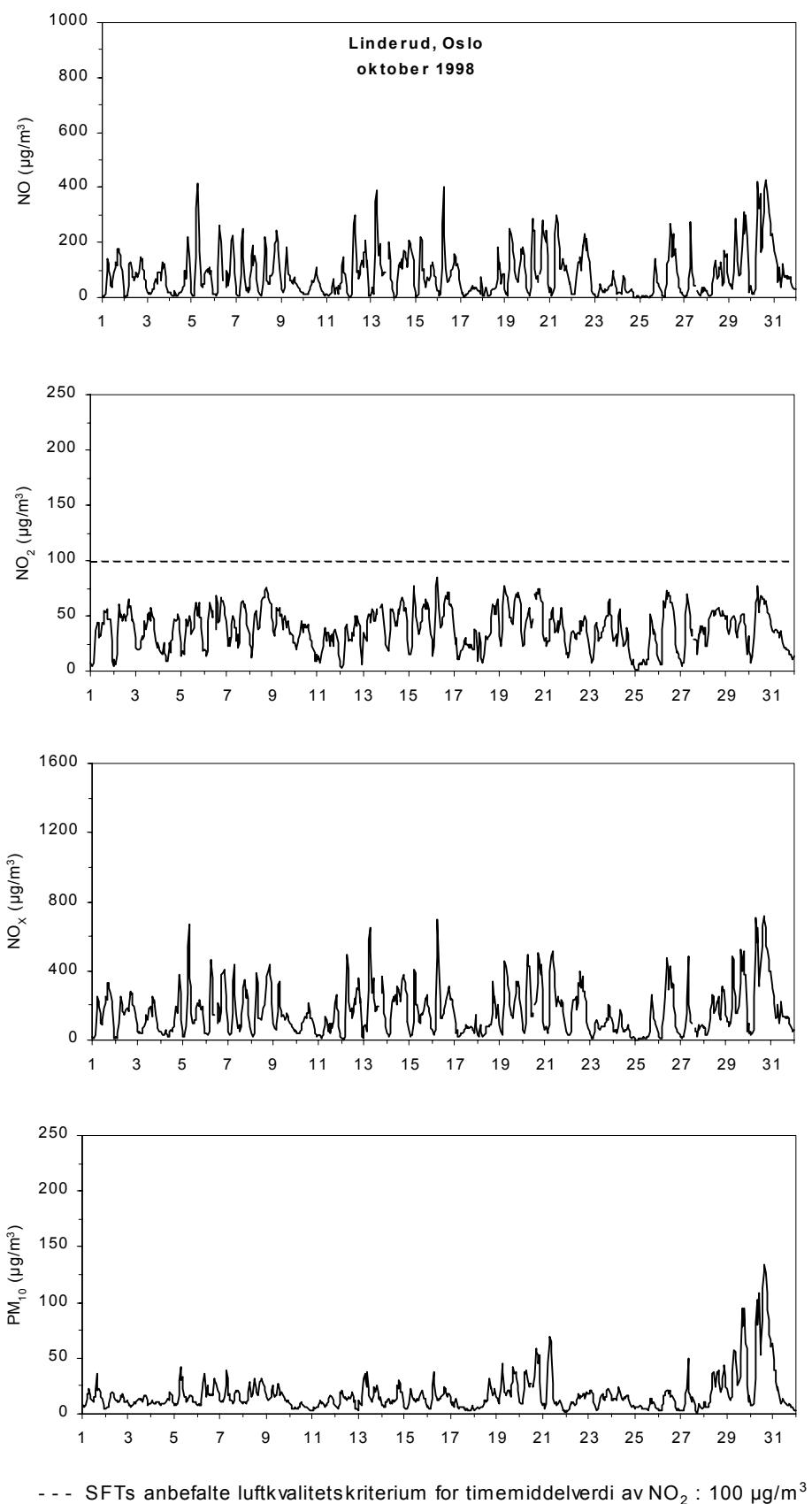

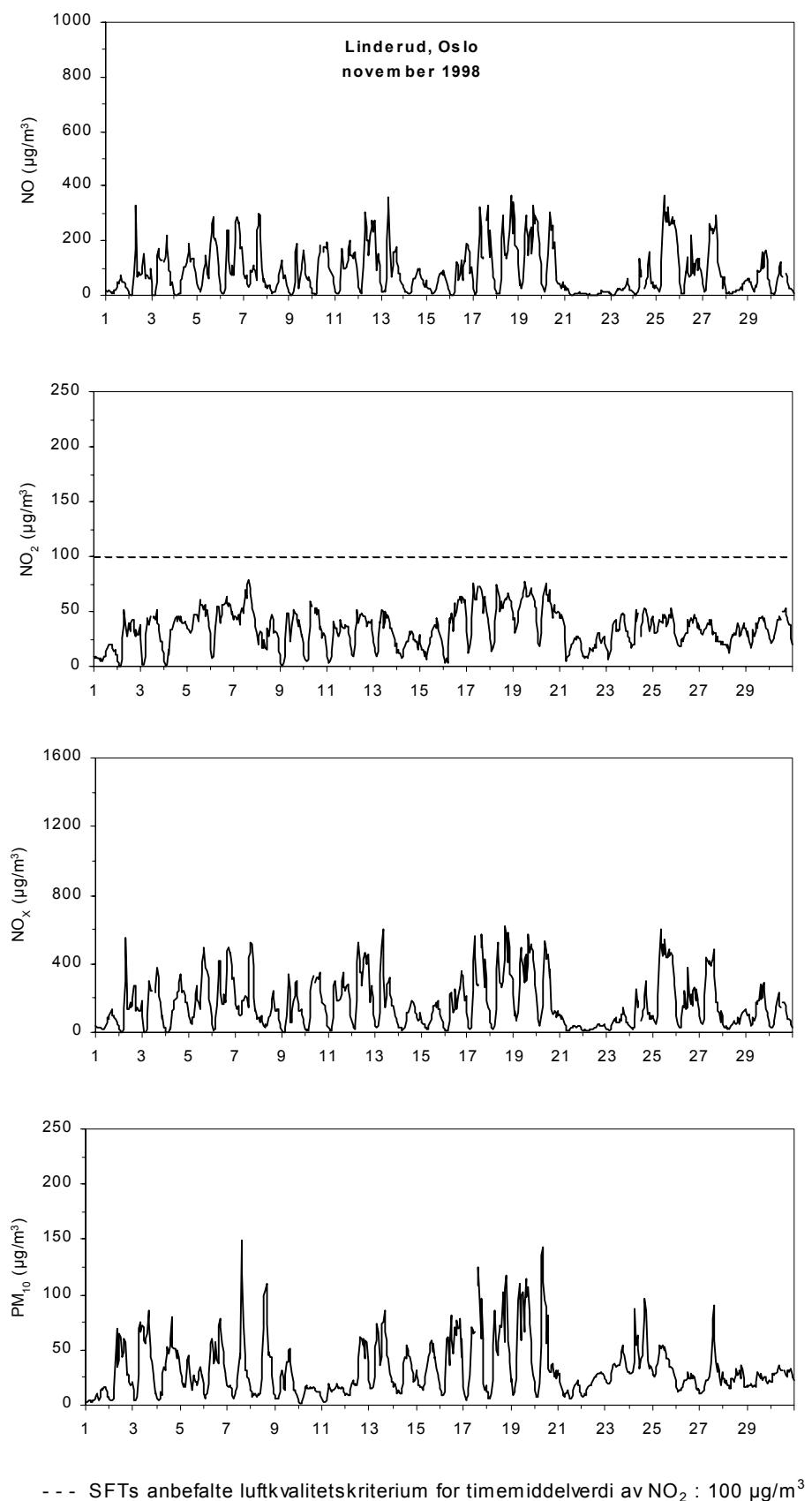
Tåsen, Oslo

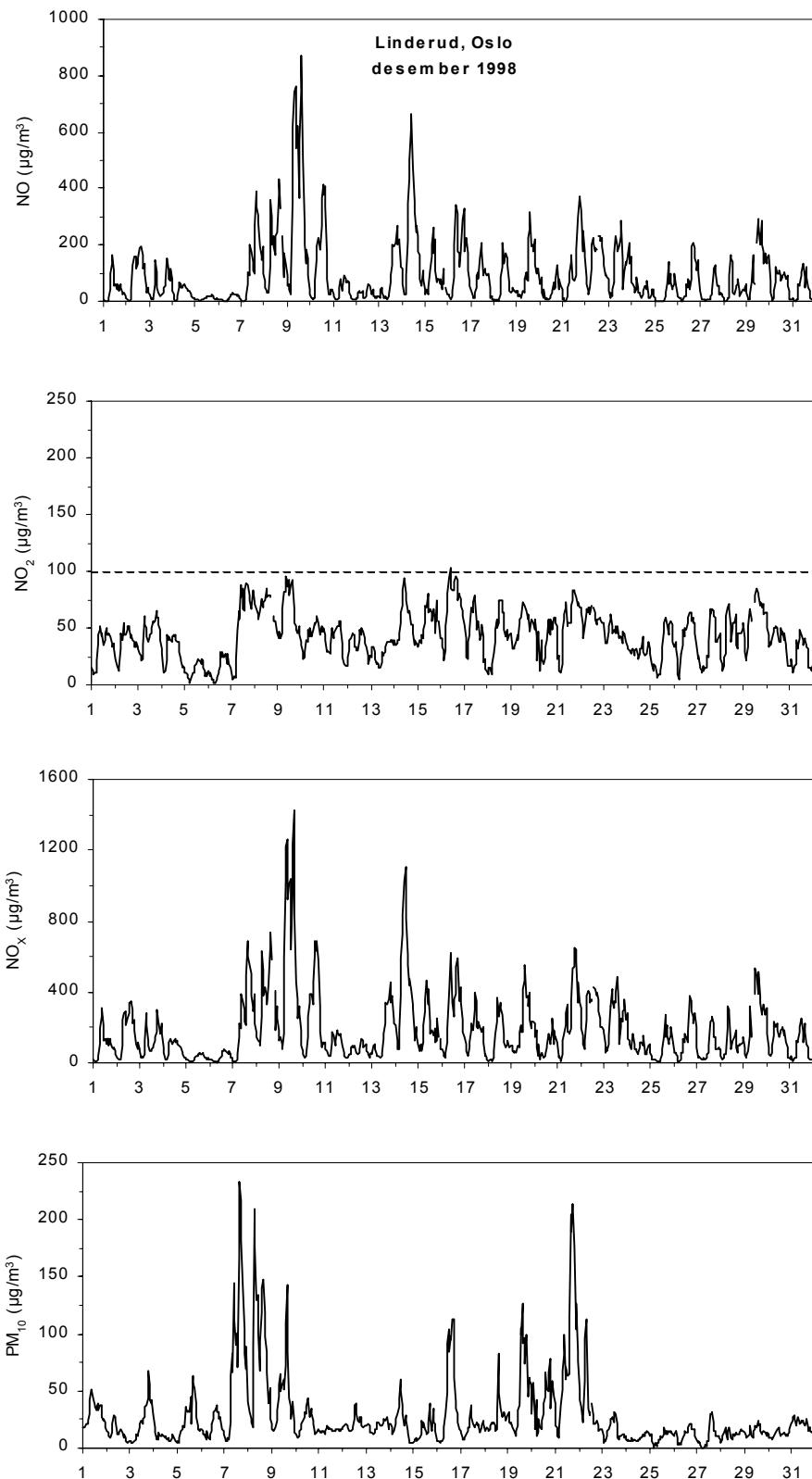
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Tåsen, Oslo

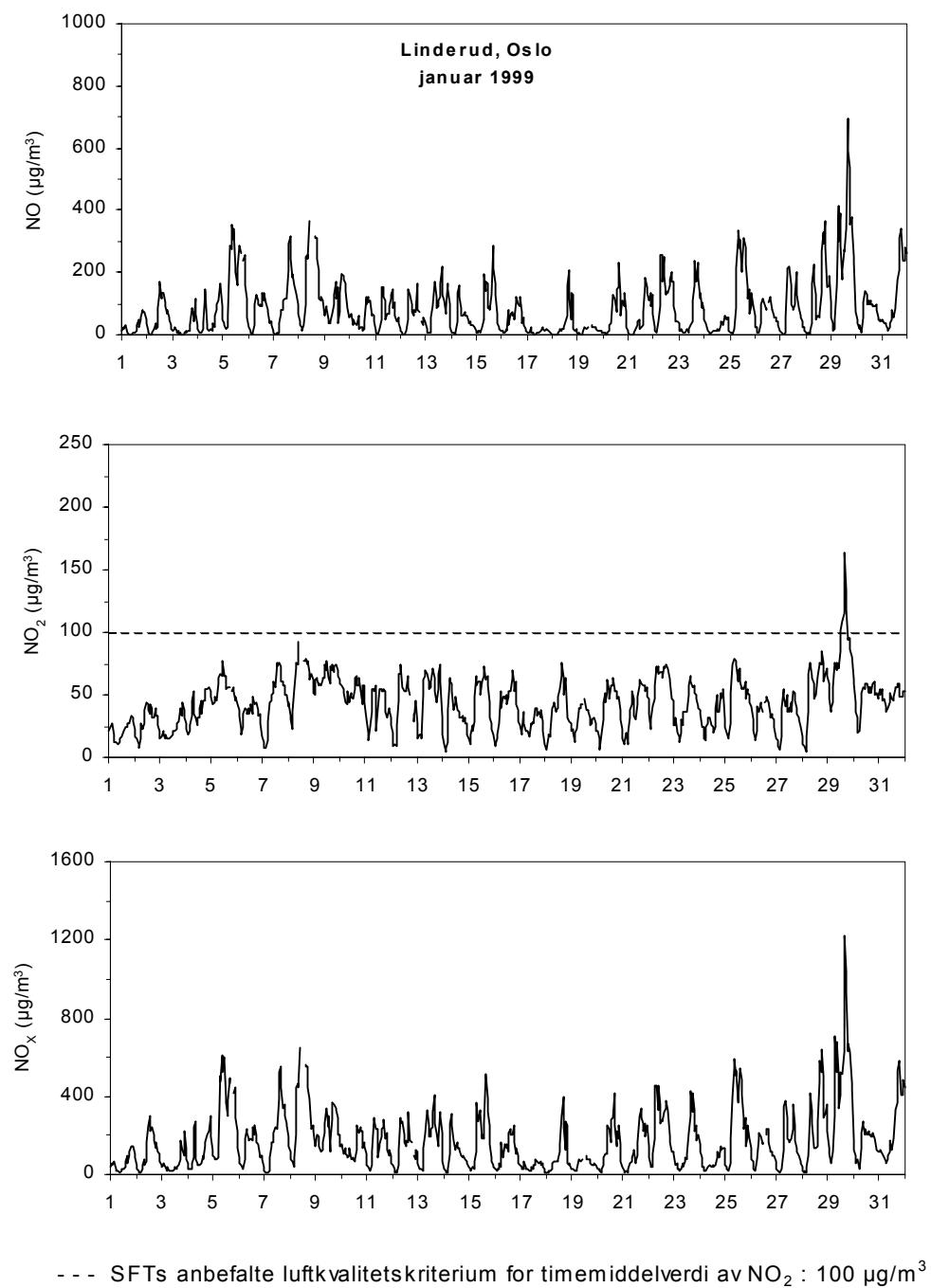
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

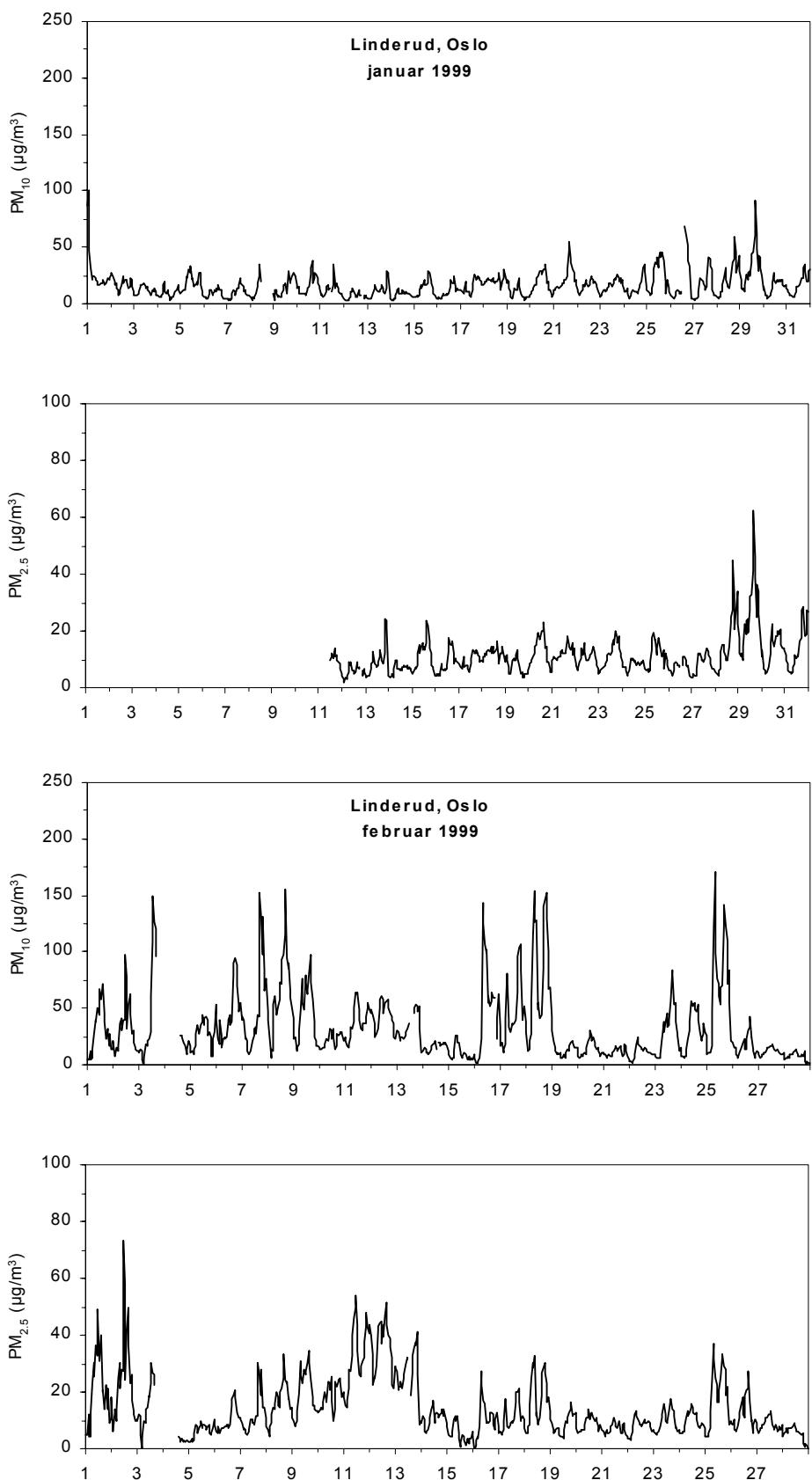

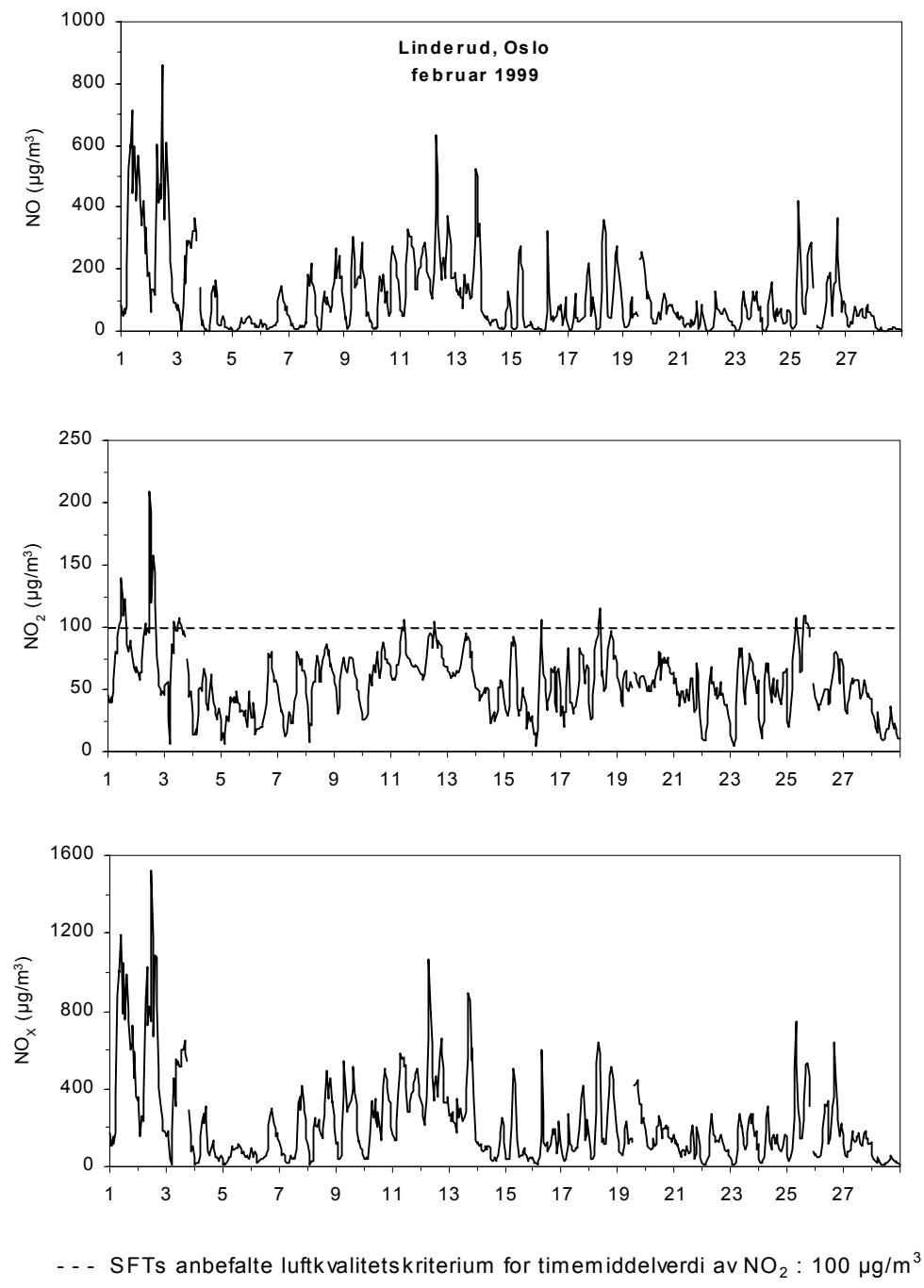

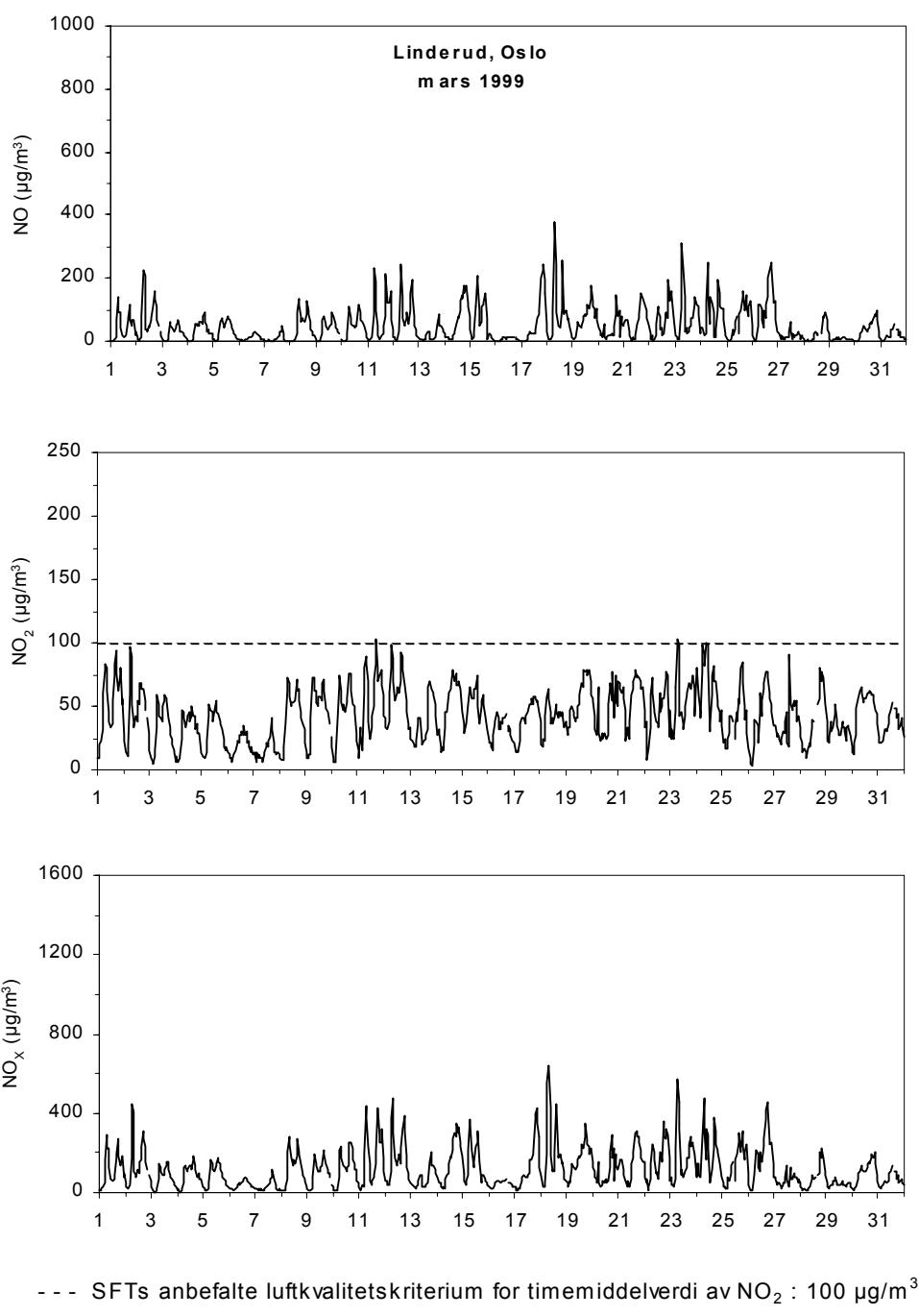

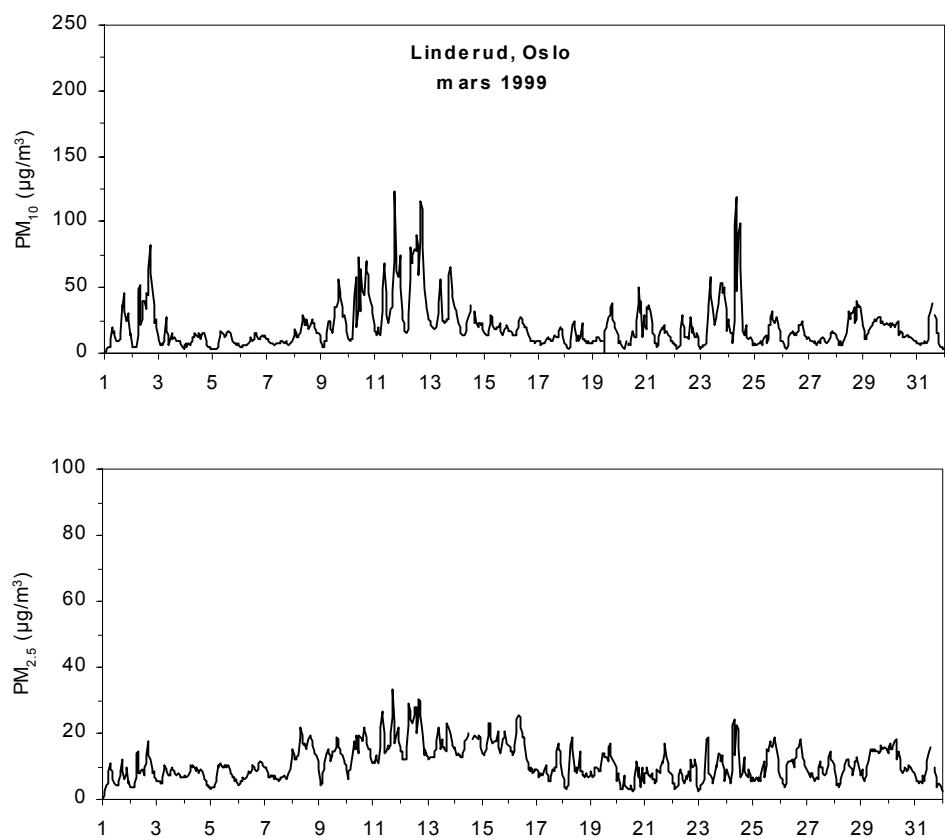
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO₂ : 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

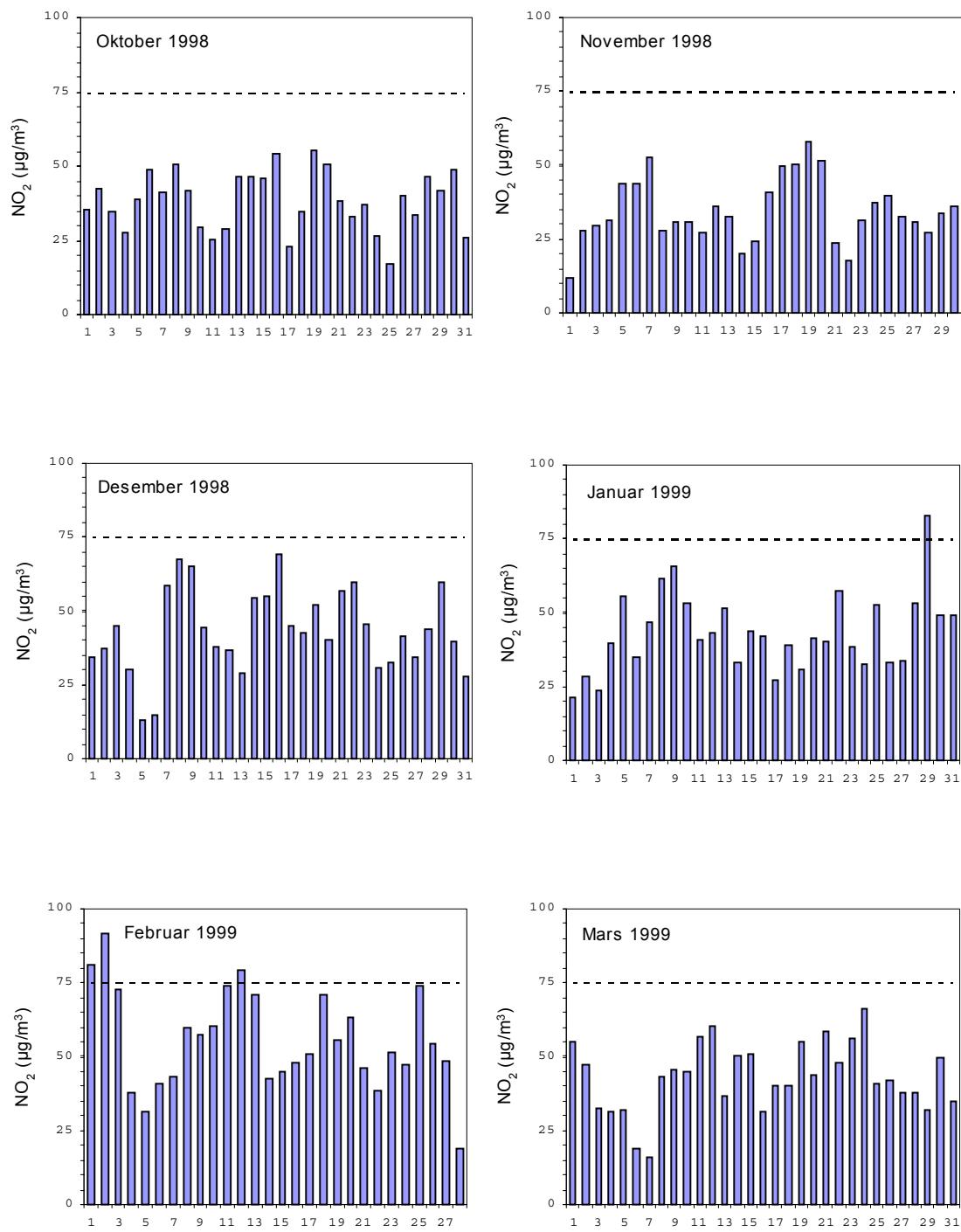

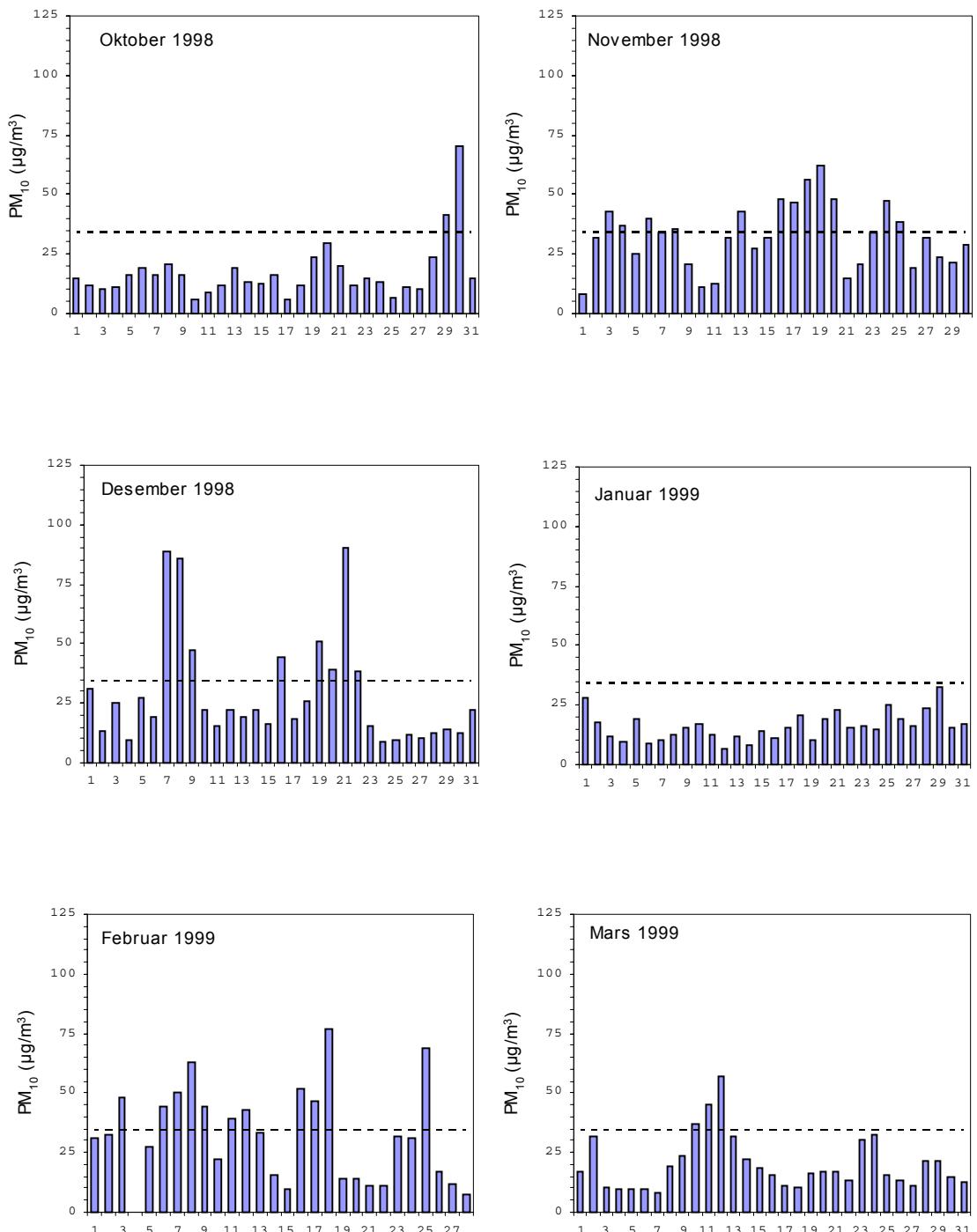

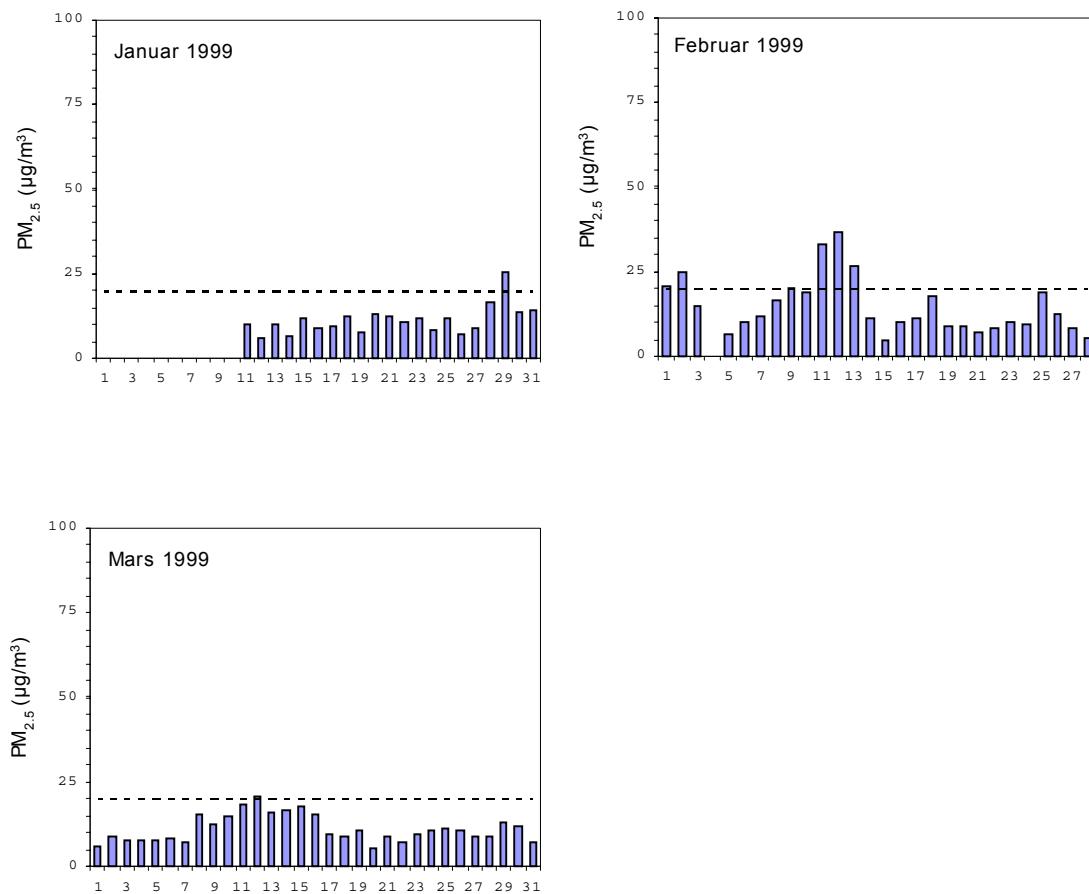

Linderud, Oslo

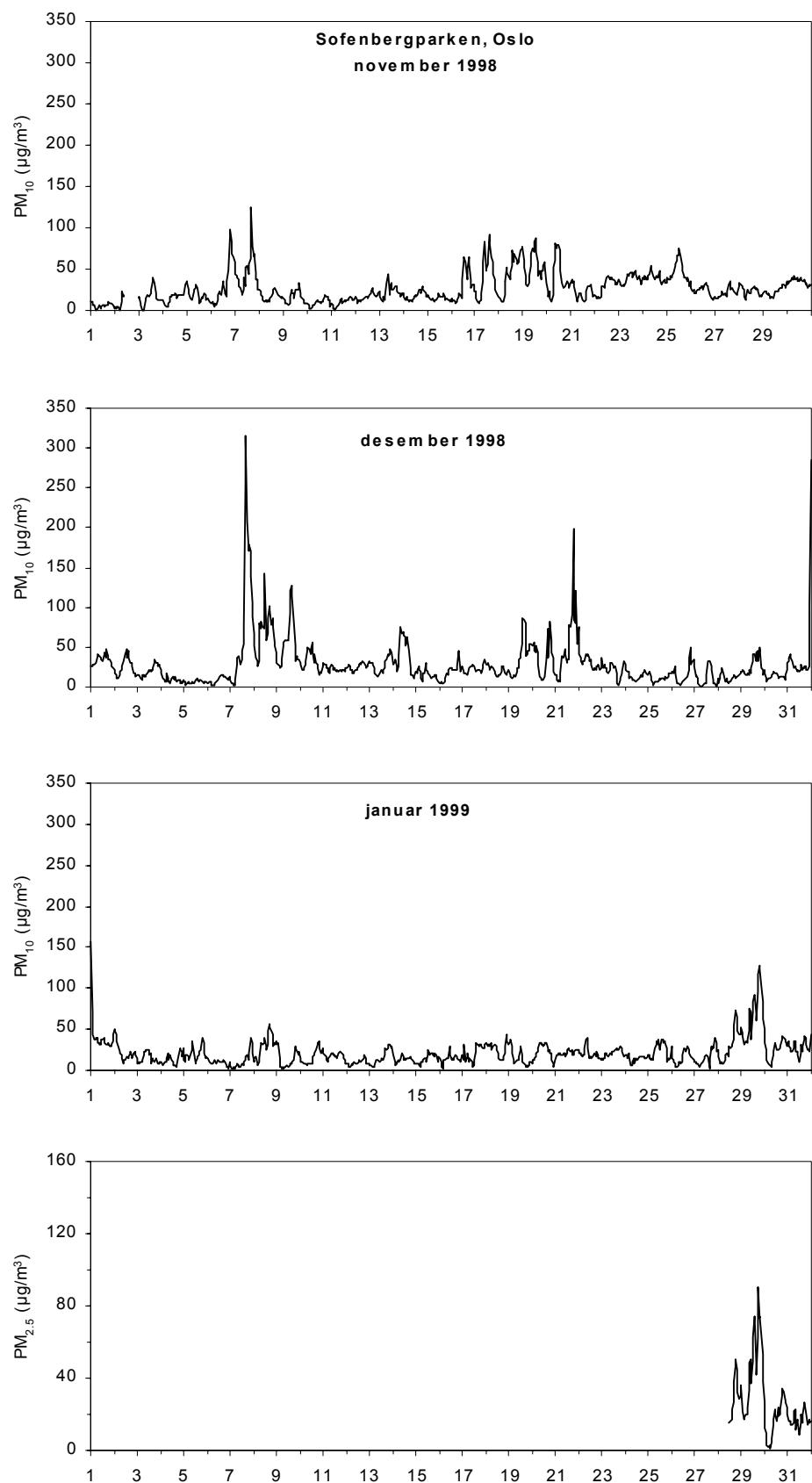
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$

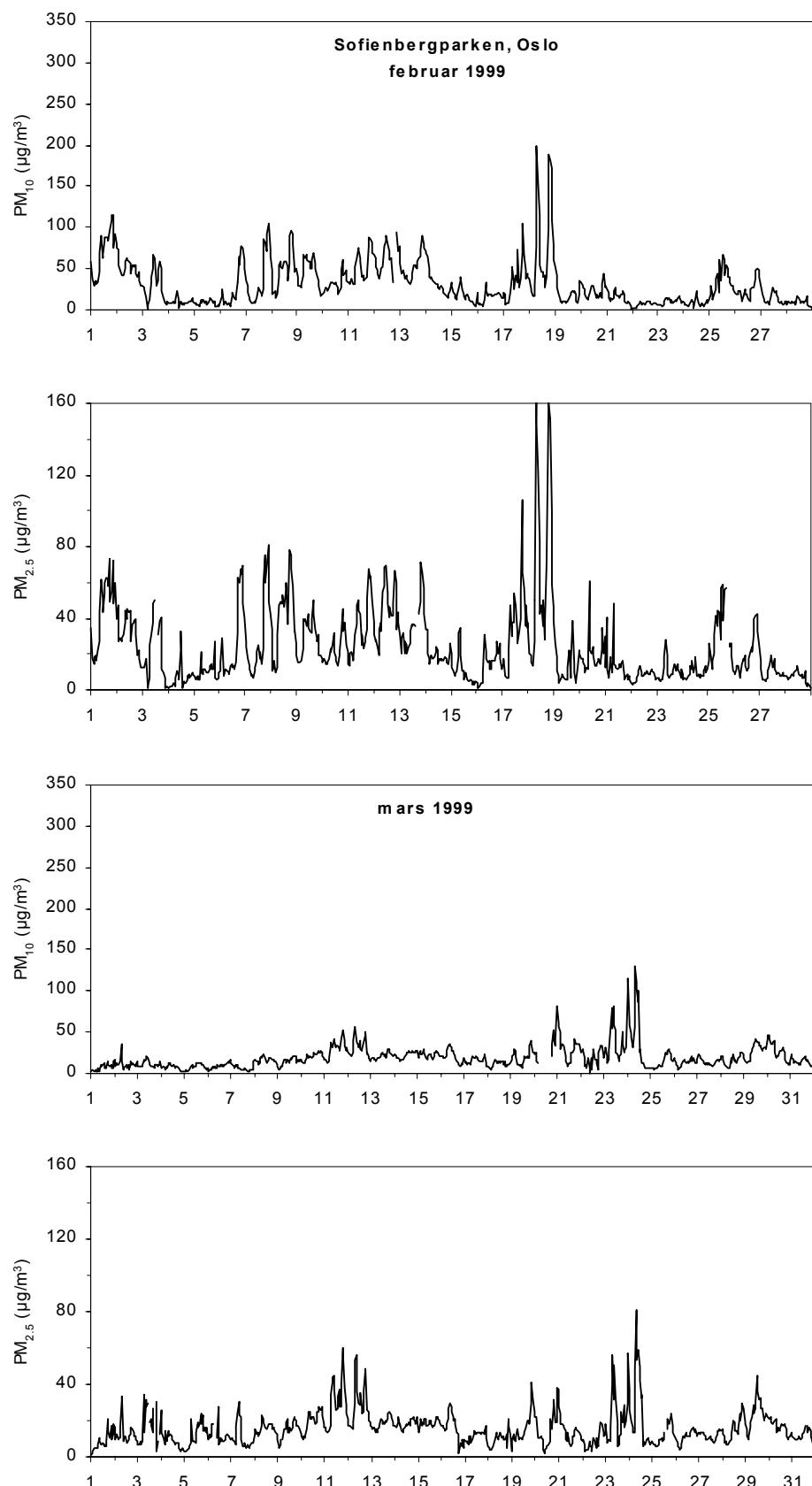
Linderud, Oslo

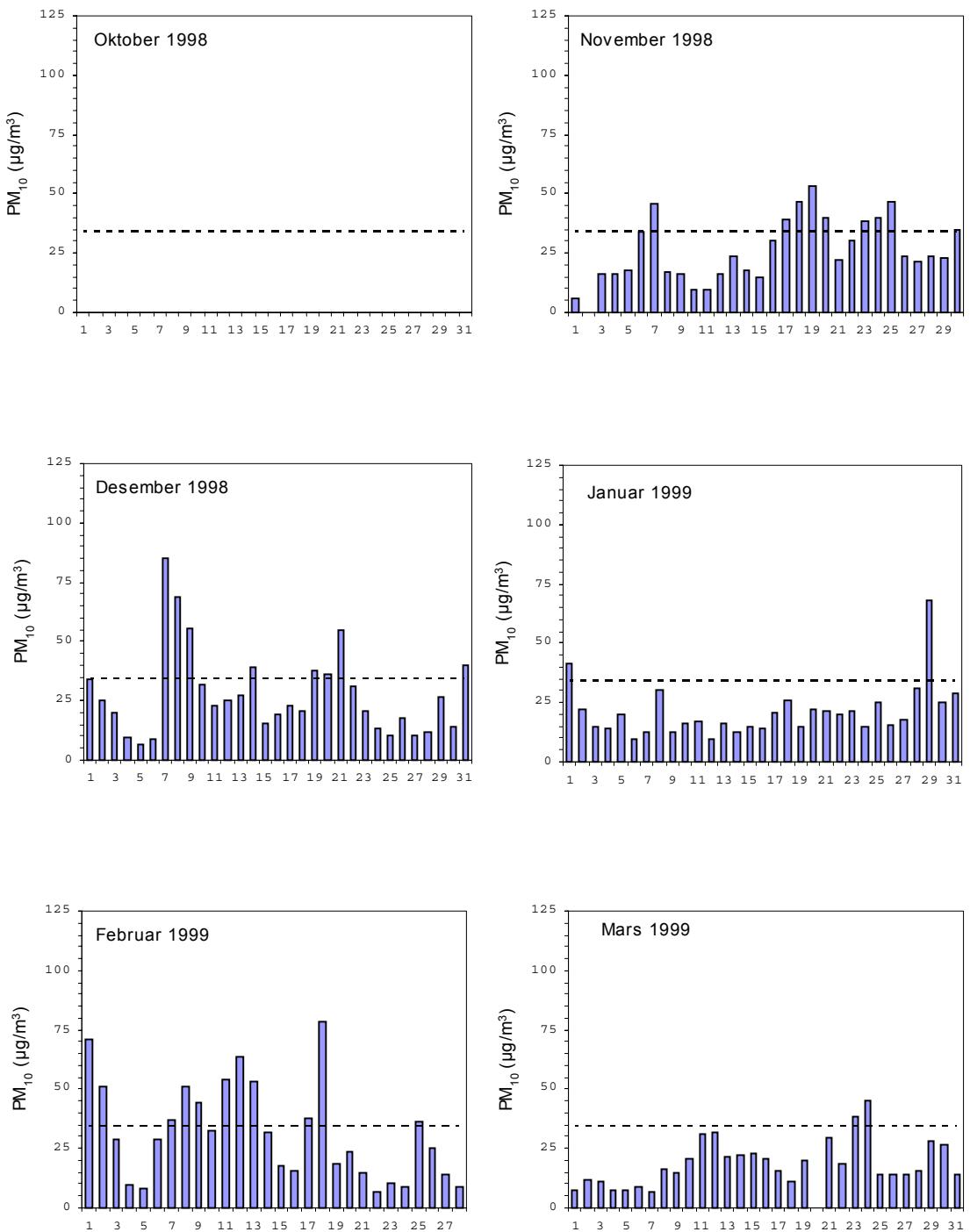
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Linderud Oslo

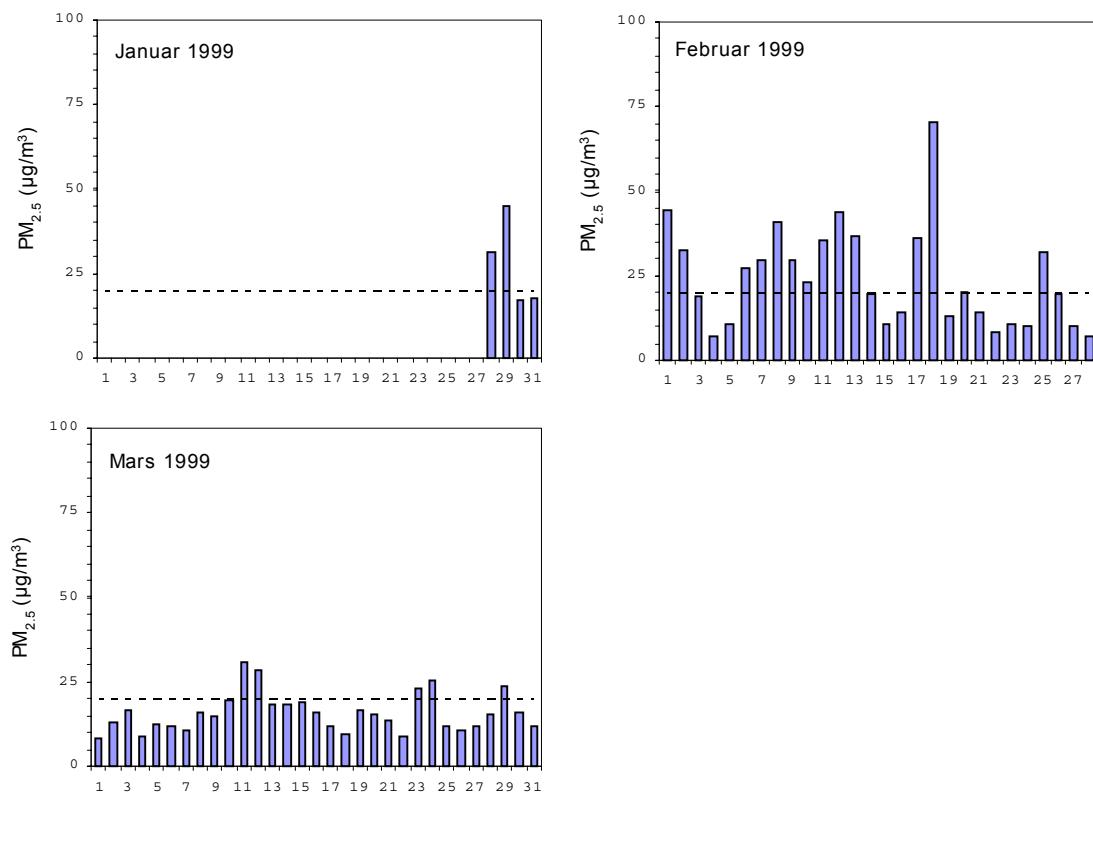
--- SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2.5}$: $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Sofienbergparken, Oslo

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

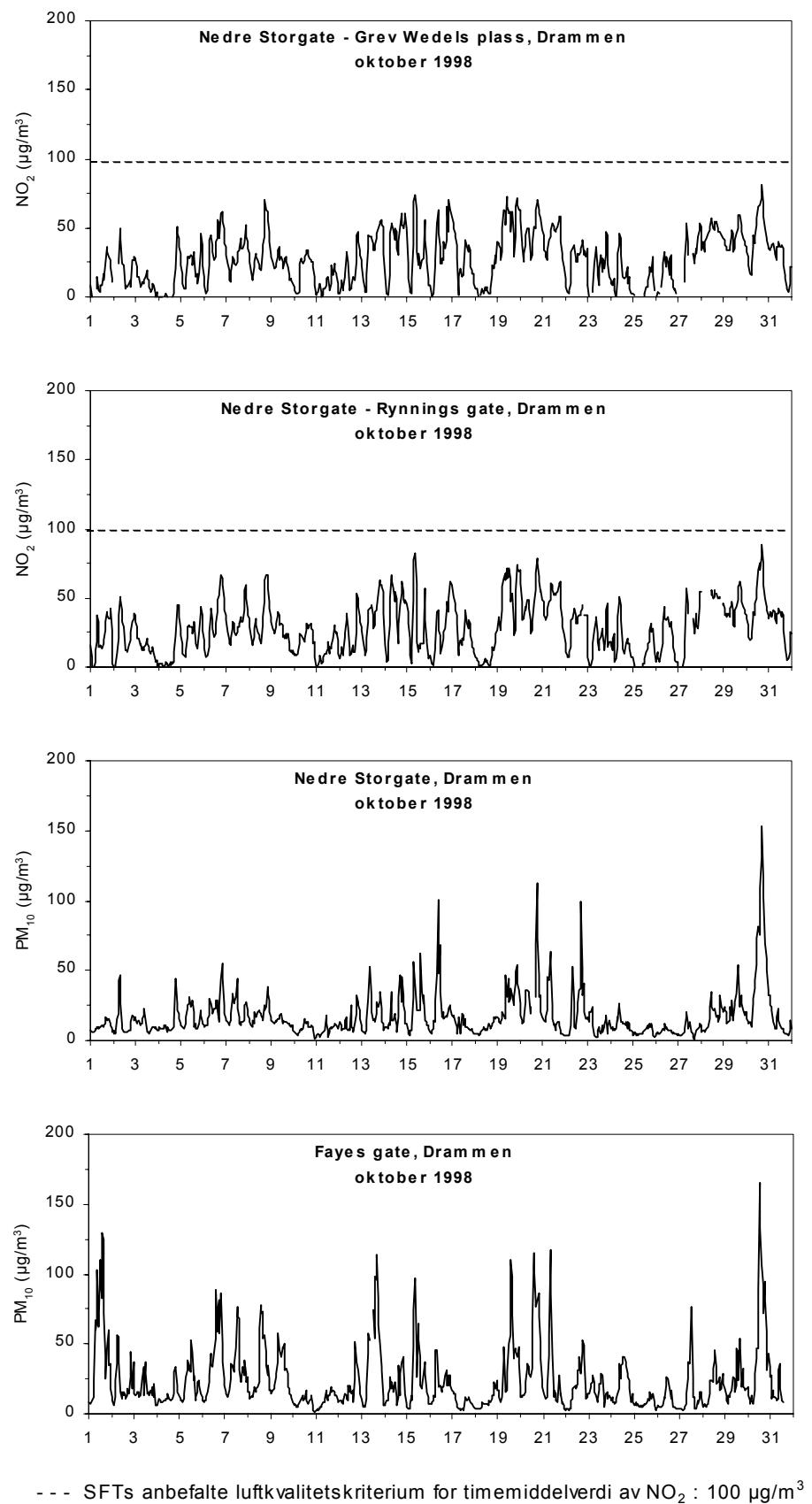
Sofienbergparken, Oslo

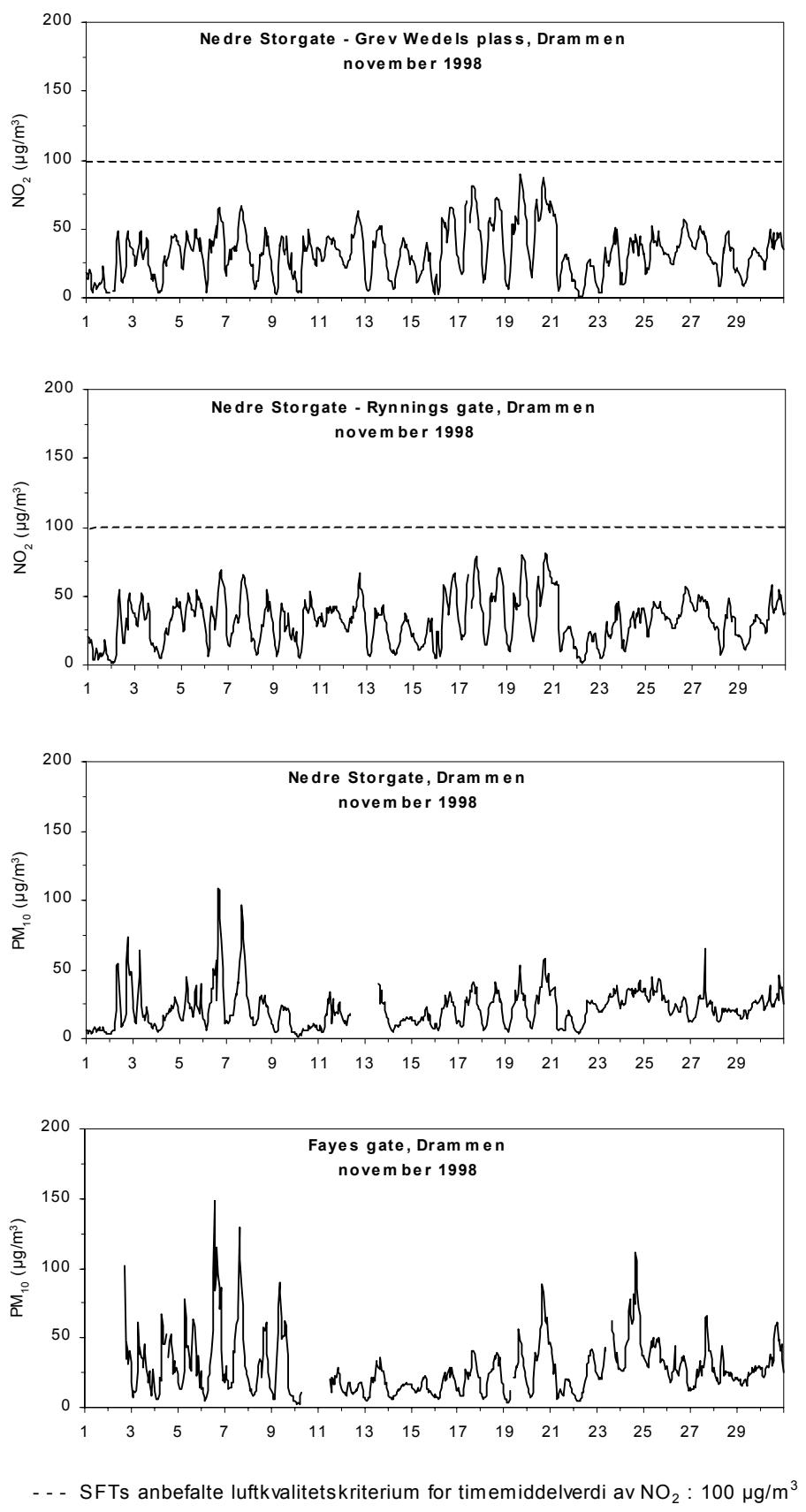
--- SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2.5}$: $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$

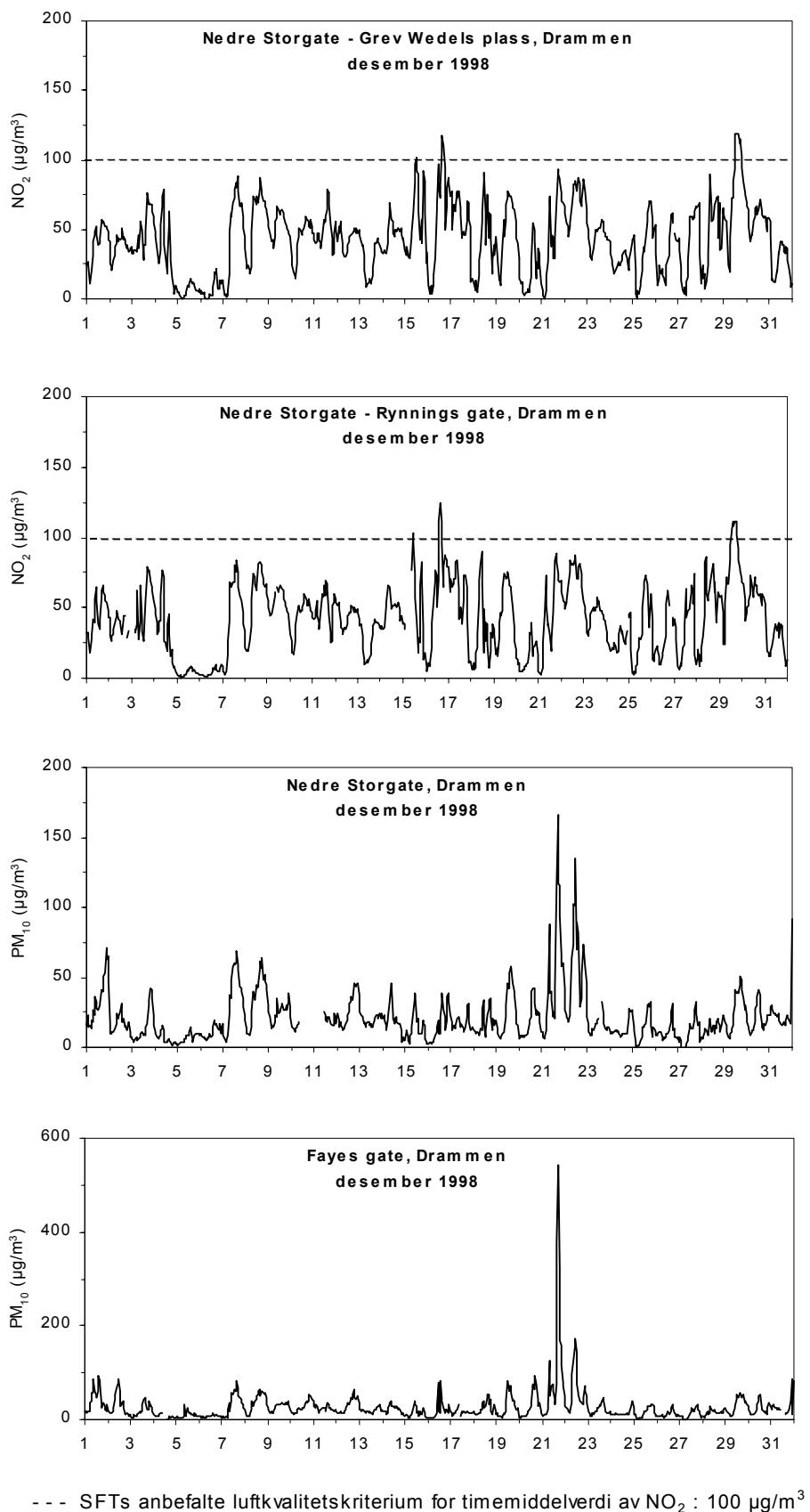
Drammen

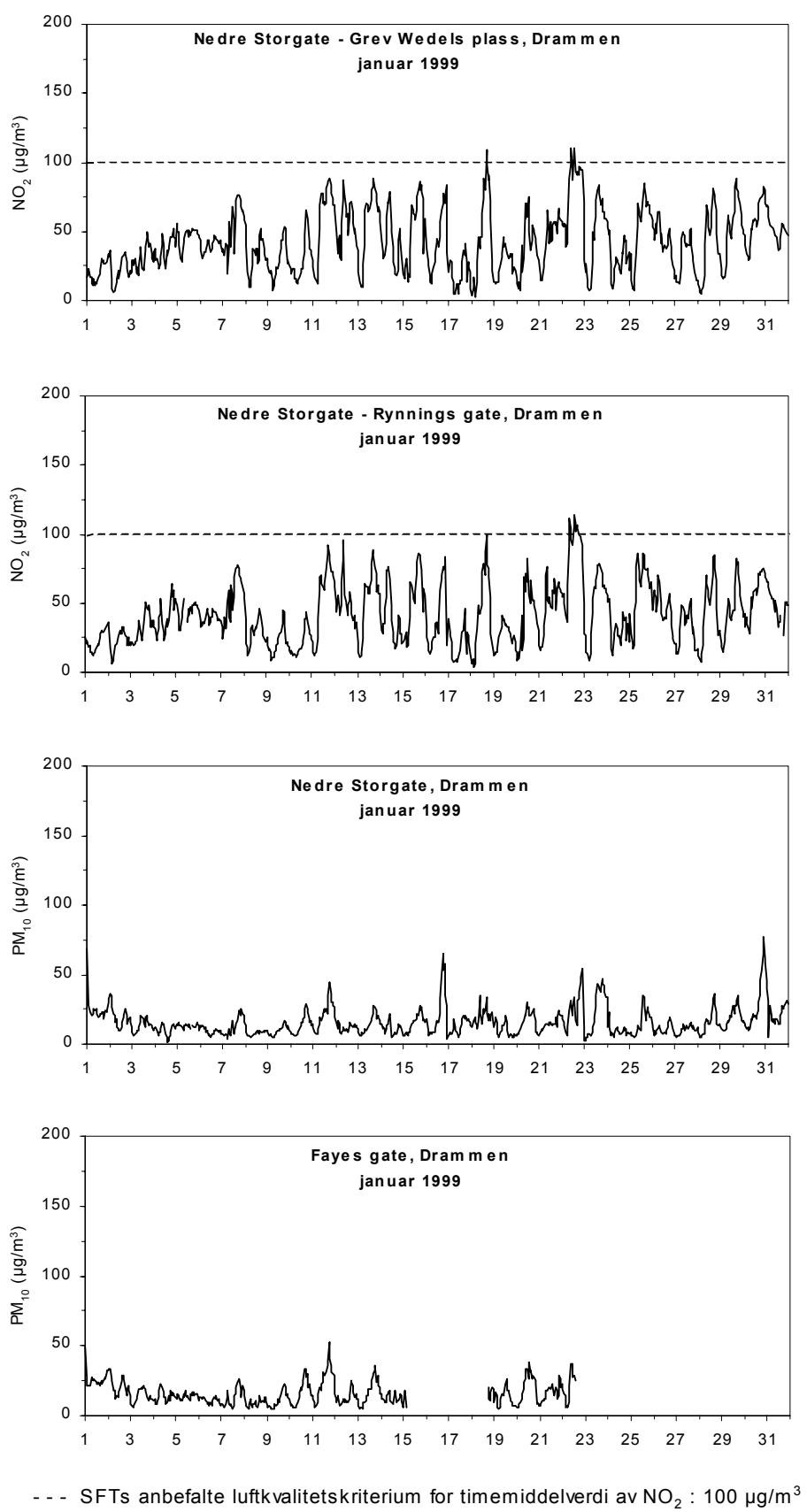
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

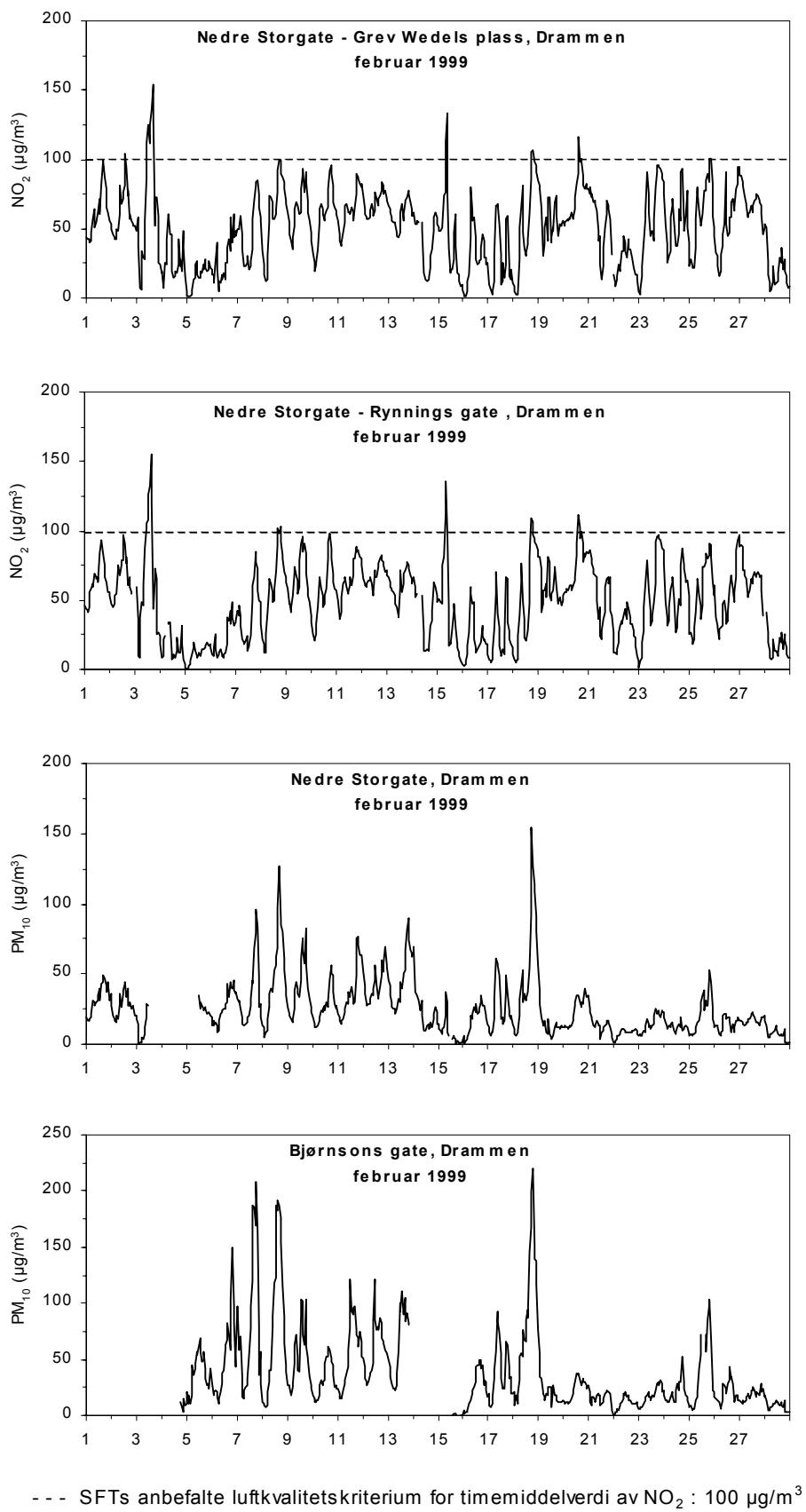
Parameter	Midlingstid	Periode	Nedre Storgate 3	Nedre Storgate 3- Grev Wedels plass 3	Nedre Storgate 3- Rynnings- gate 3	Fayegata	Bjørnsons gate
NO ₂	Time	1998/99		x	x		
PM ₁₀	Time	1998/99	x			x	x
NO ₂	Døgn	1998/99		x	x		
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x			x	x

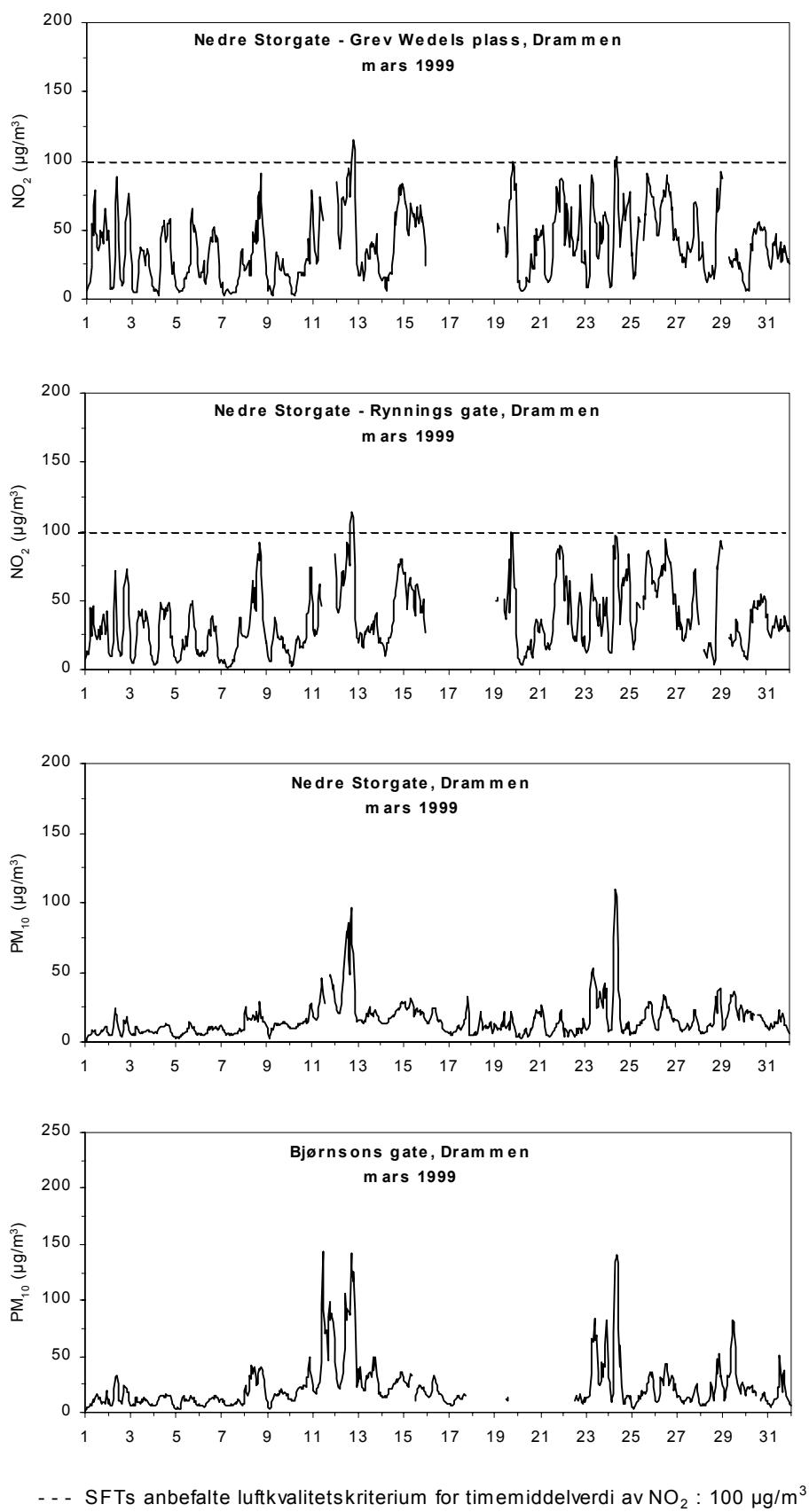

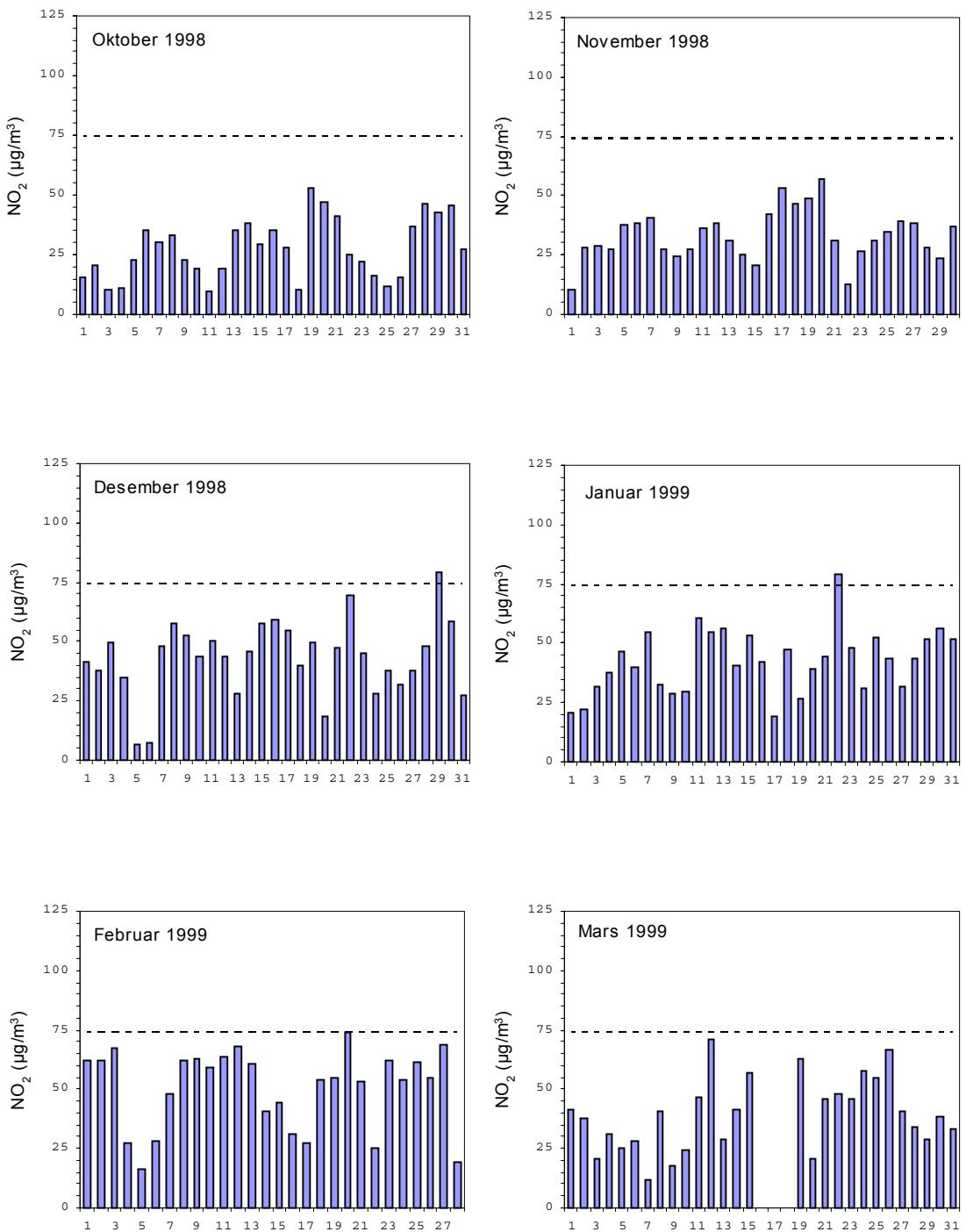

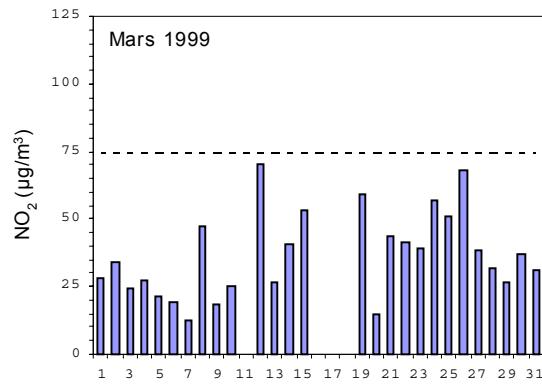
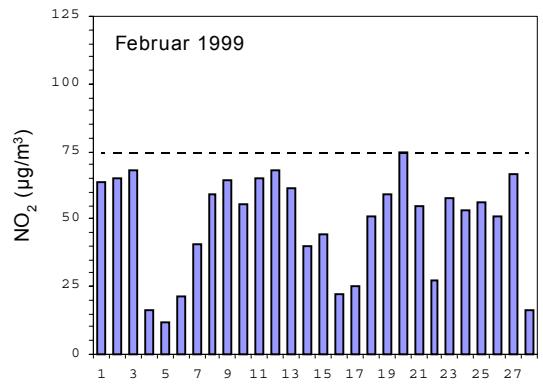
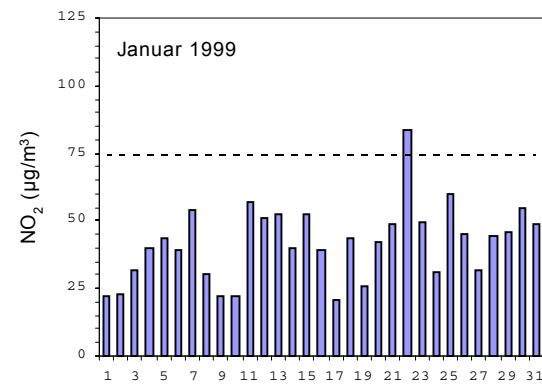
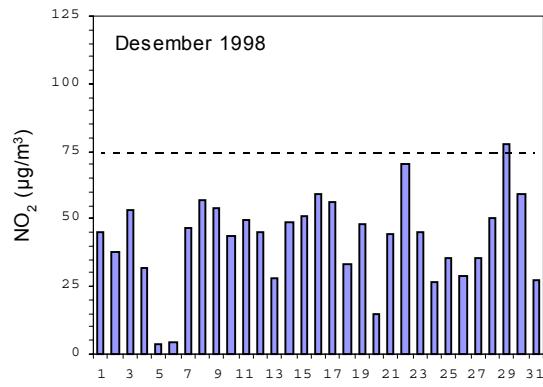
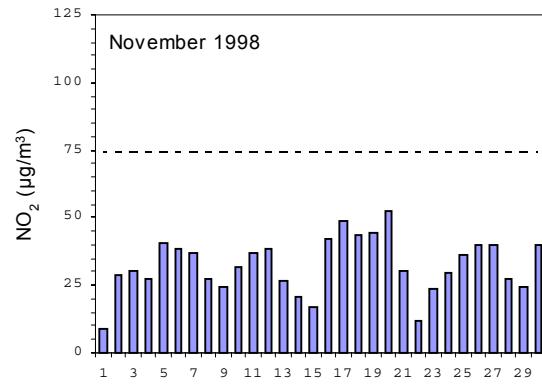
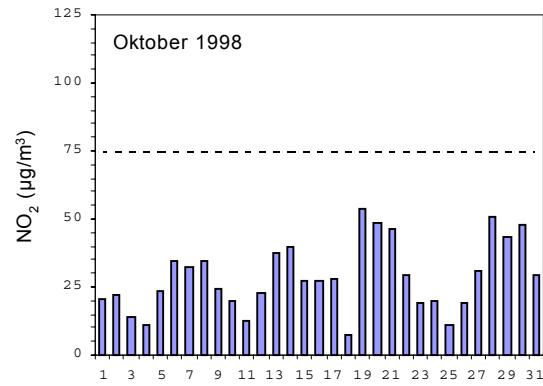

Nedre Storgate - Grev Wedels plass, Drammen

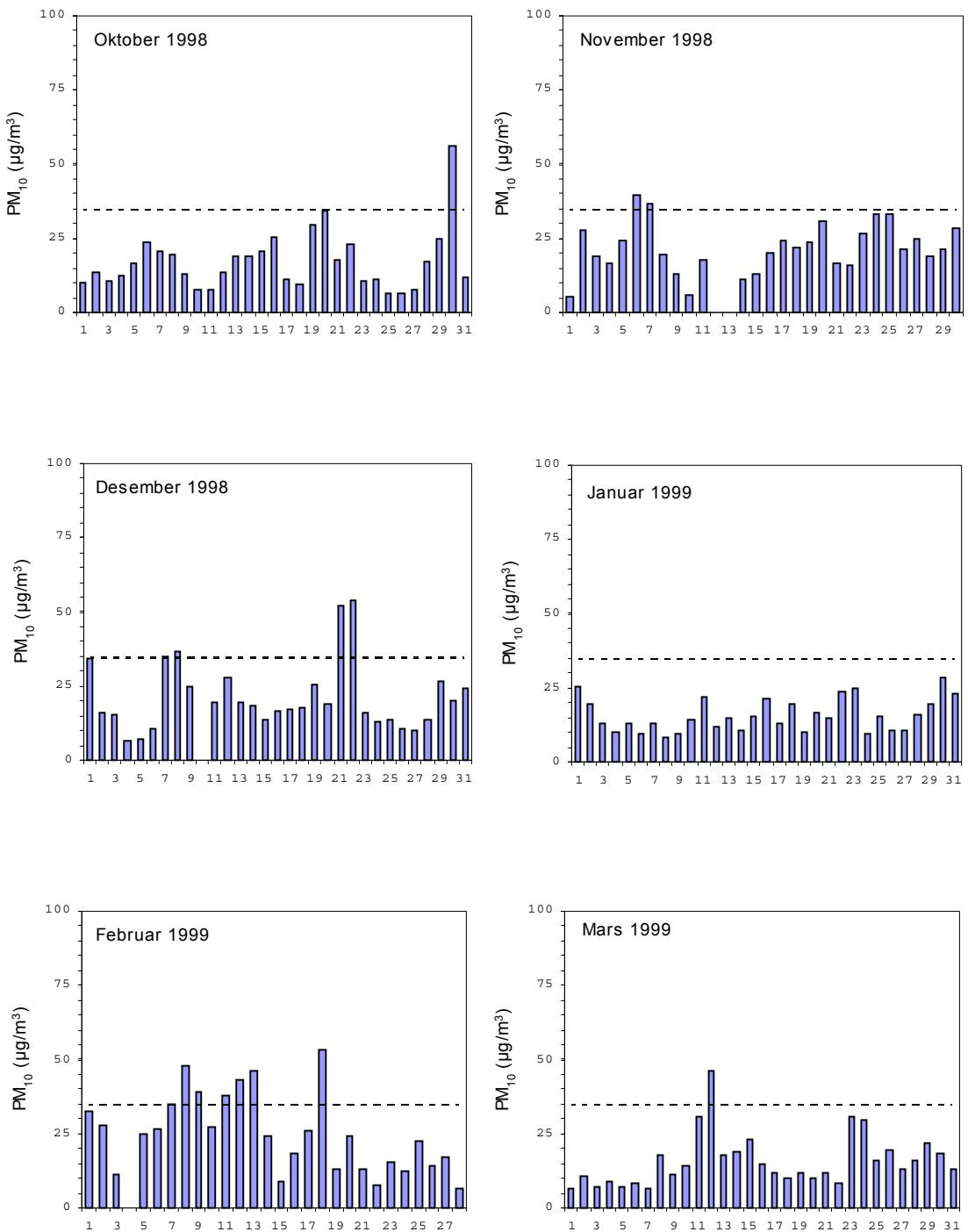

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

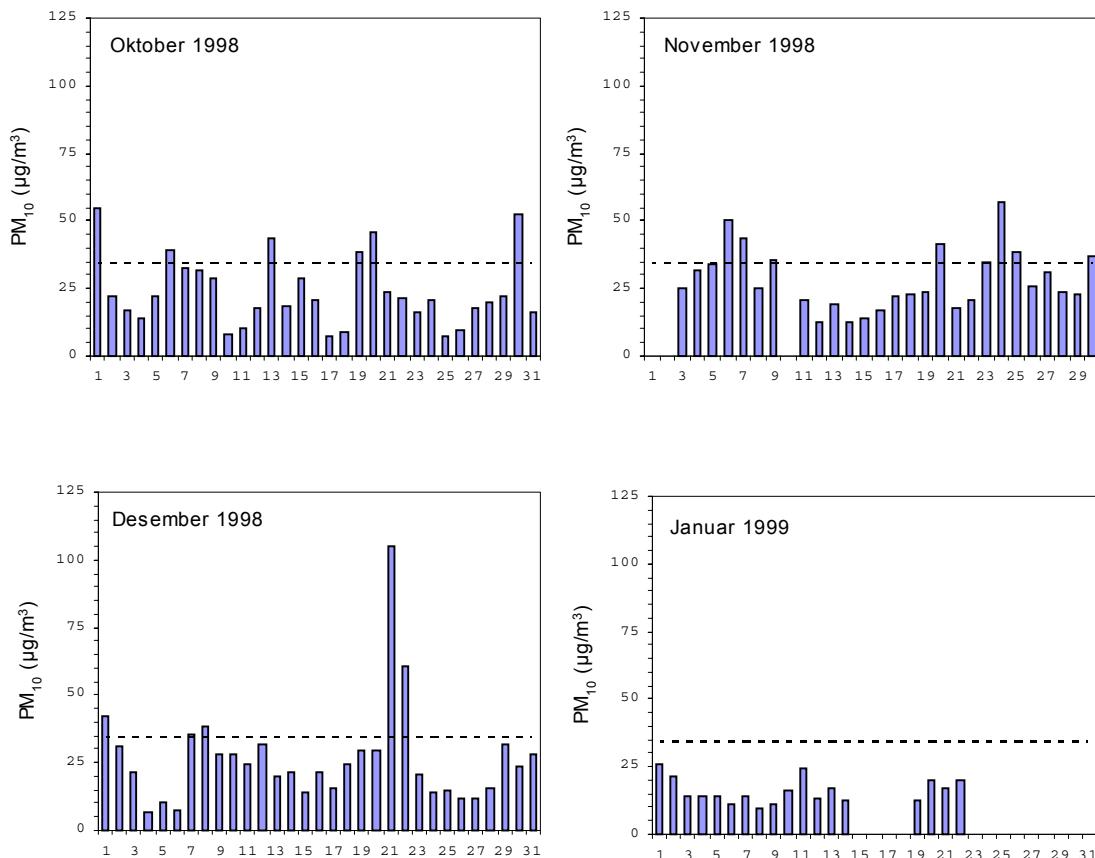
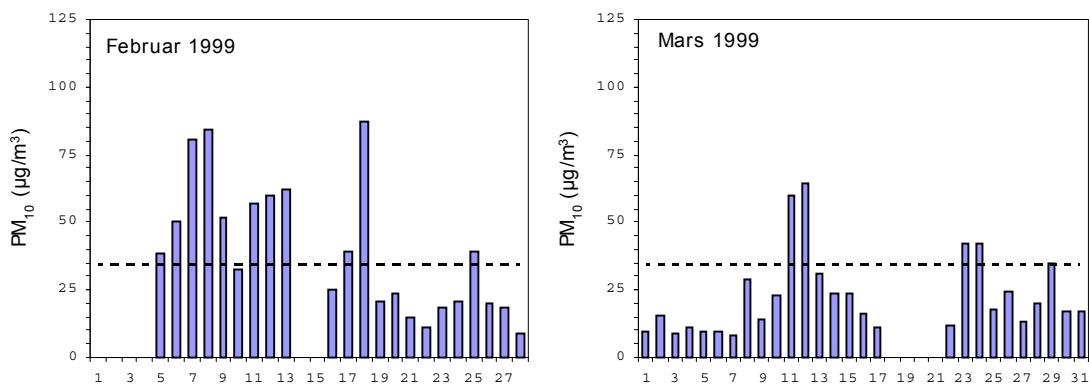
Nedre Storgate - Rynnings gate, Drammen

--- SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO₂ : 75 µg/m³

Nedre Storgate, Drammen

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

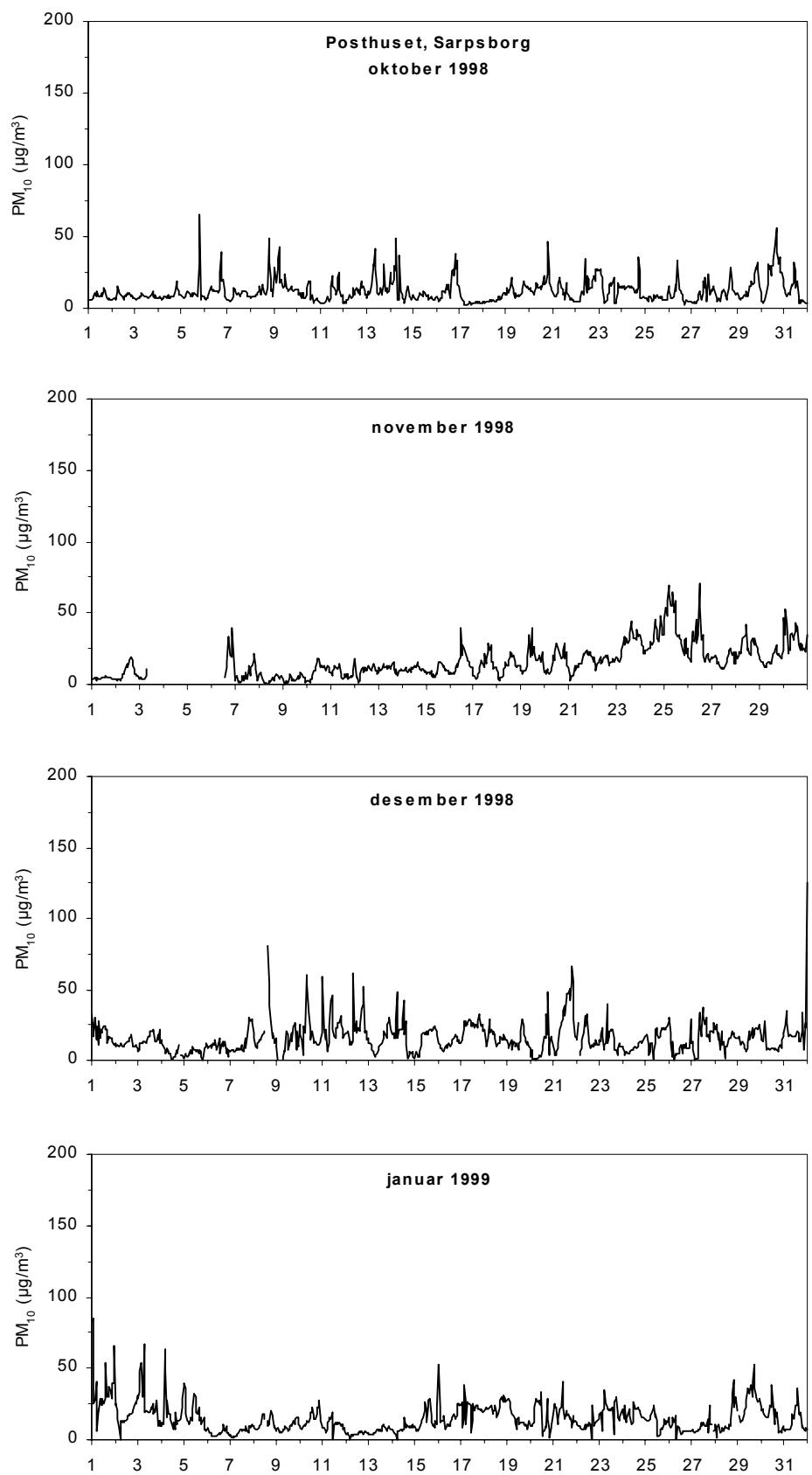
Fayes gate, Drammen**Bjørnsons gate, Drammen**

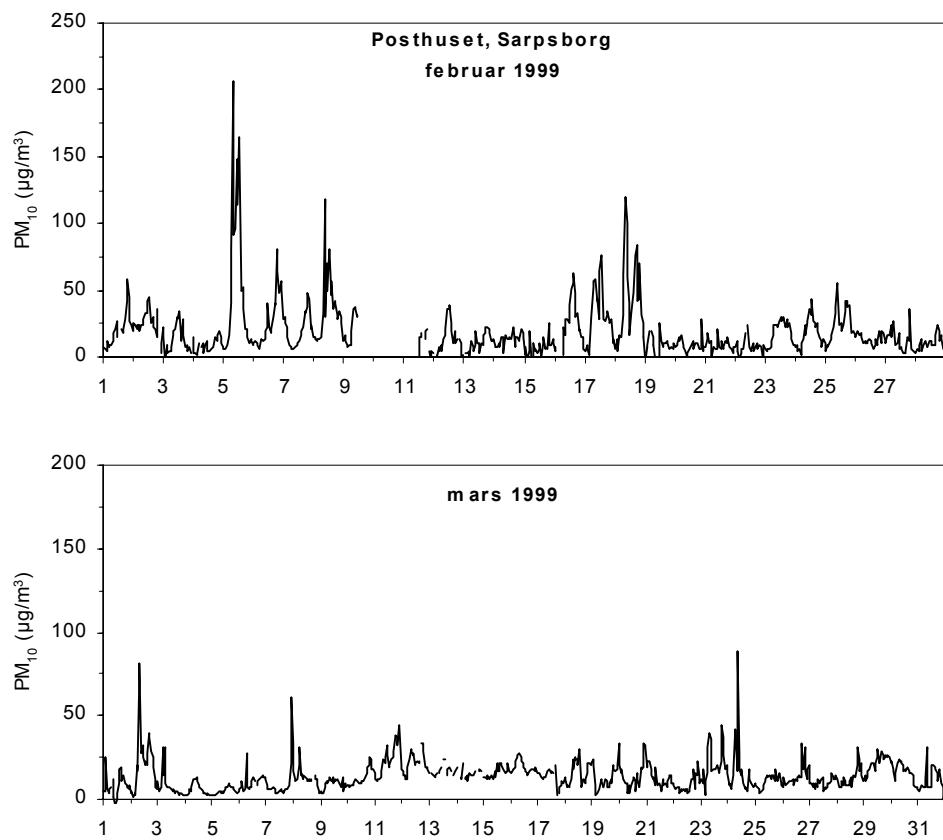
--- SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM₁₀ : 35 µg/m³

Sarpsborg

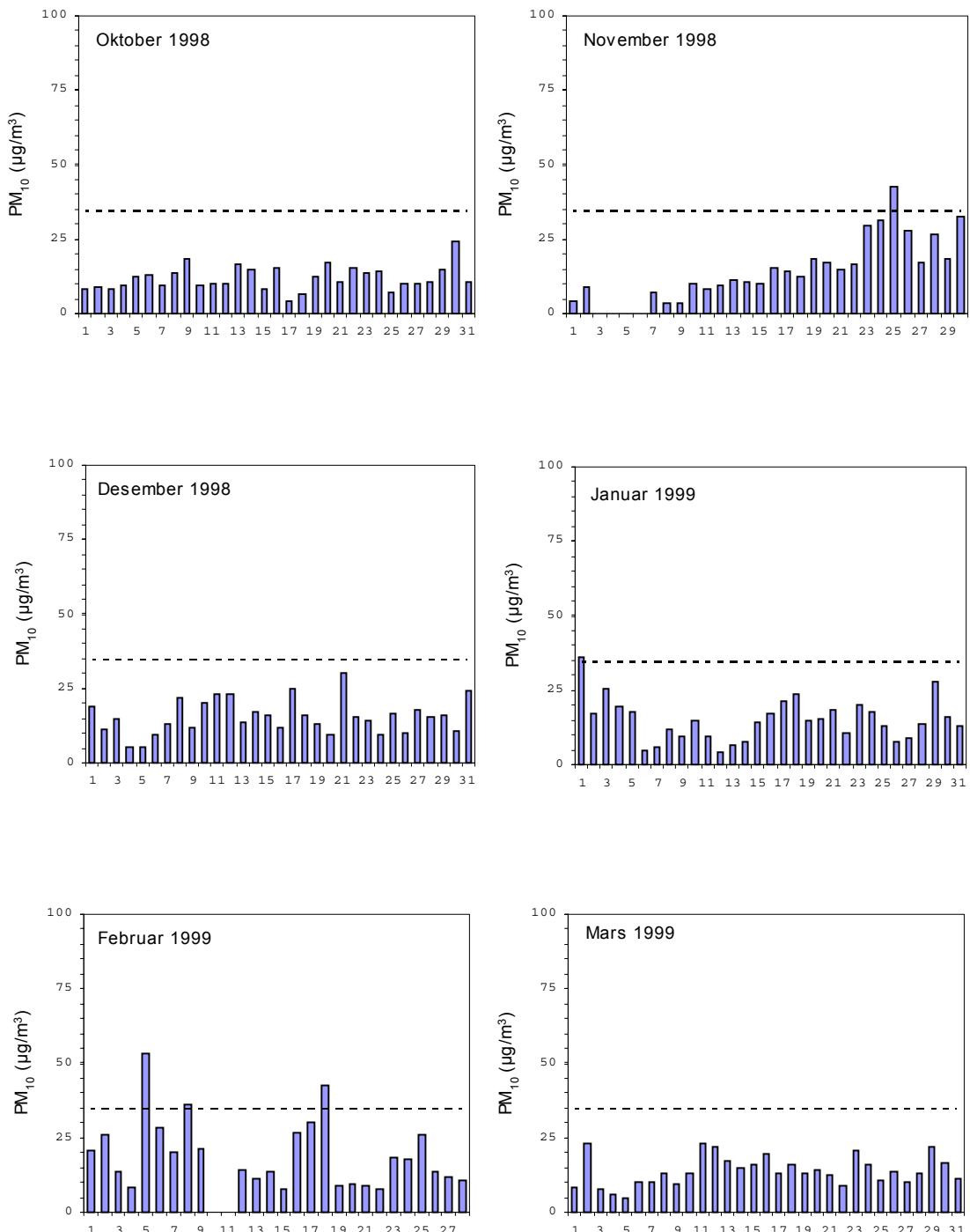
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

Parameter	Midlingstid	Periode	Posthuset
PM ₁₀	Time	1998/99	x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x

Posthuset, Sarpsborg

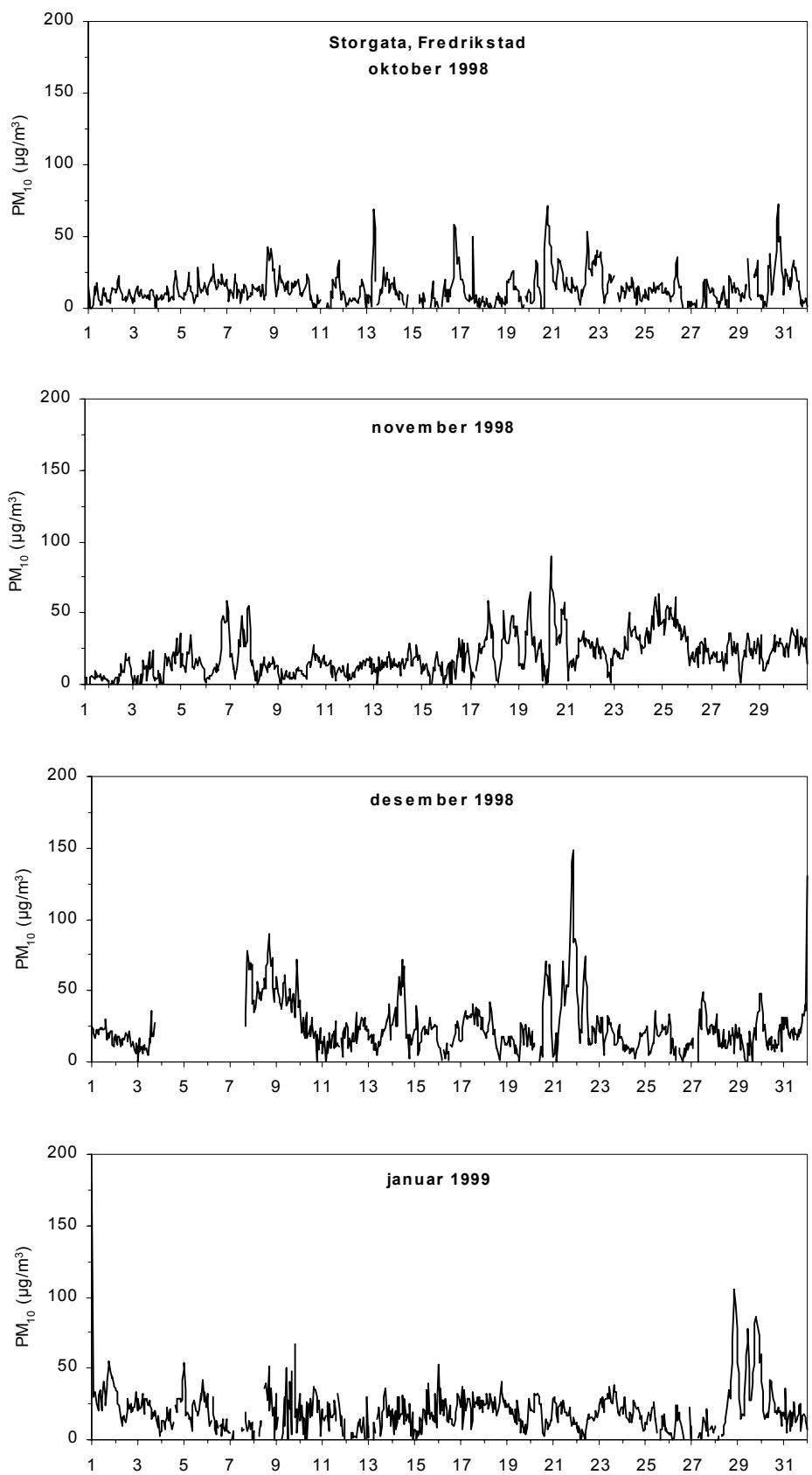

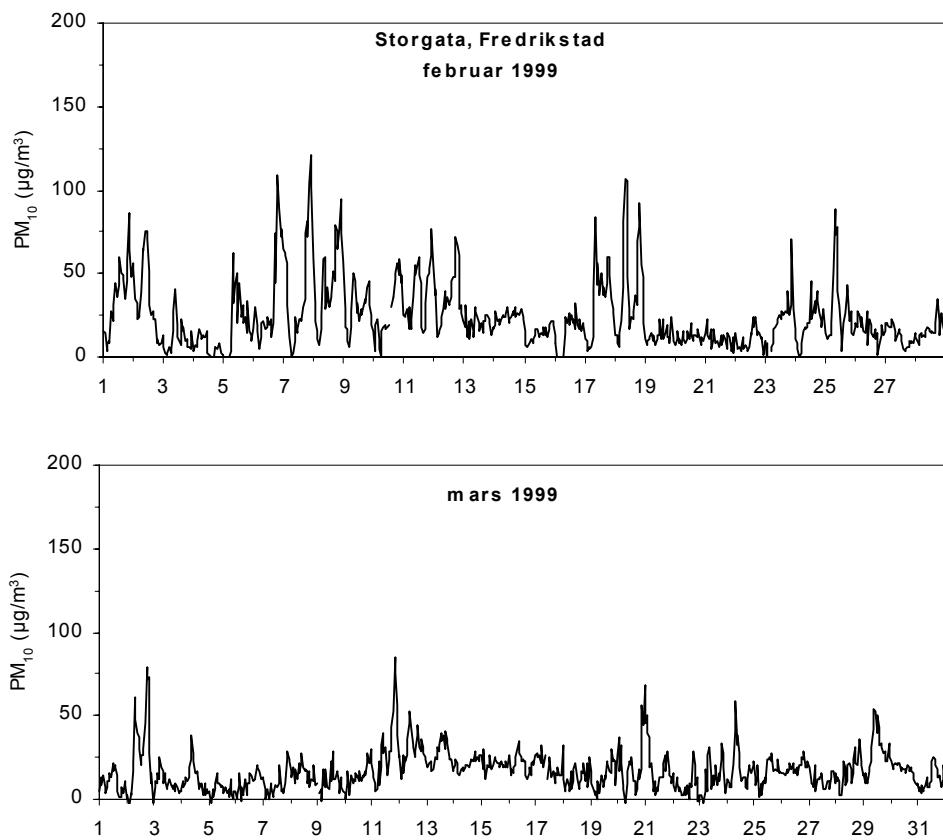
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

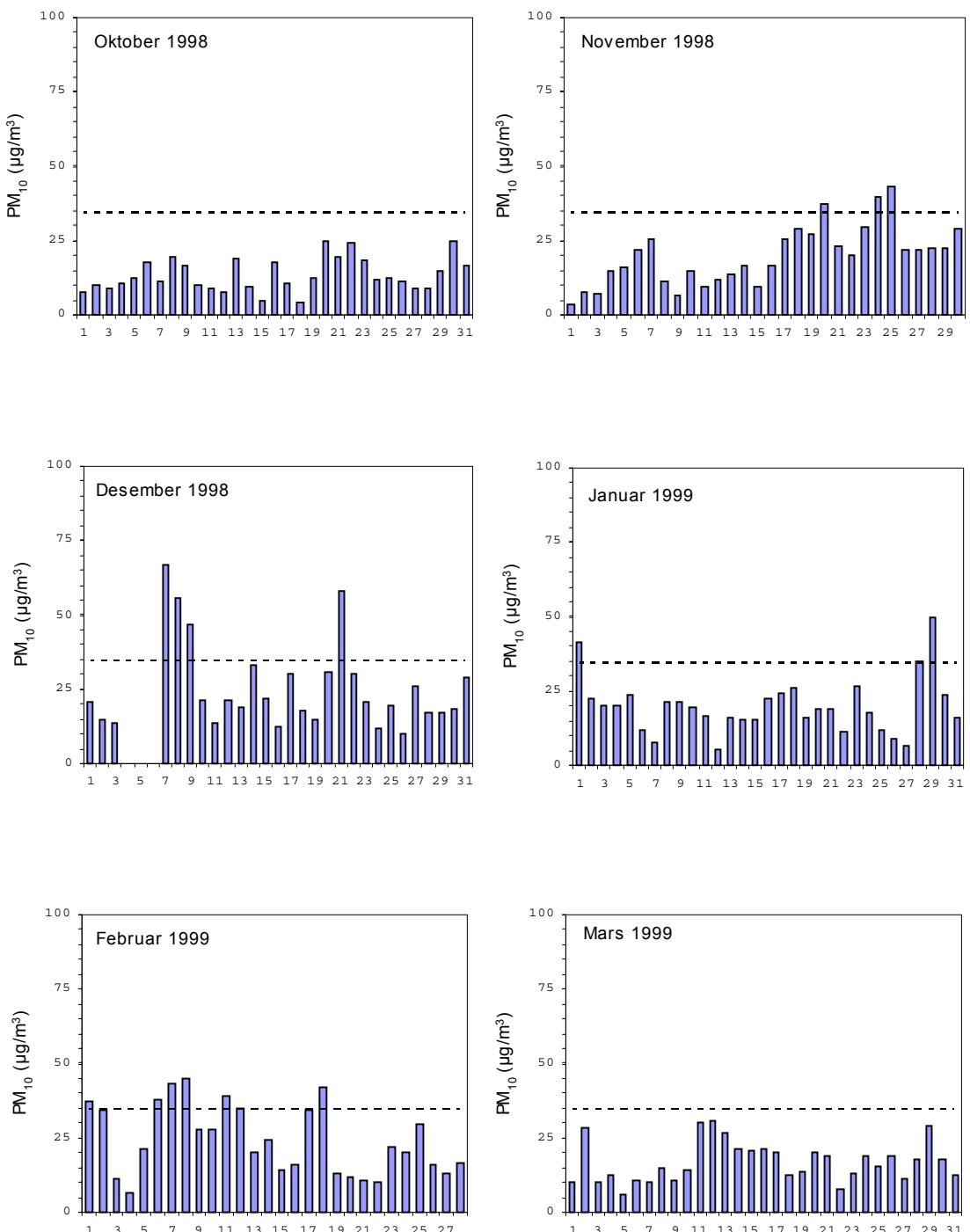
Fredrikstad

Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

Parameter	Midlingstid	Periode	Storgata
PM ₁₀	Time	1998/99	x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x

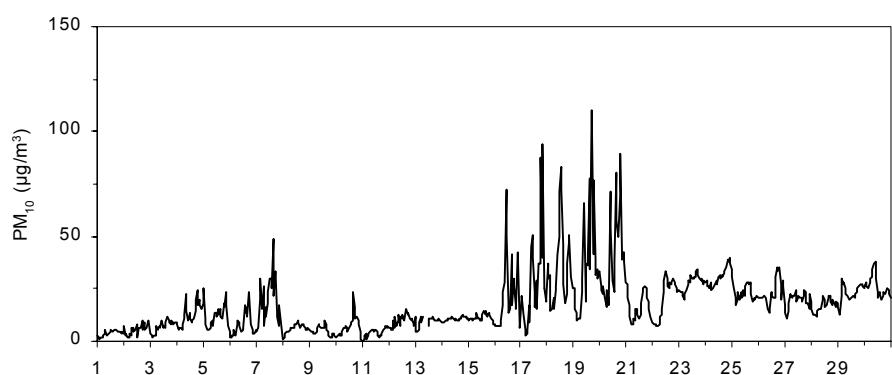
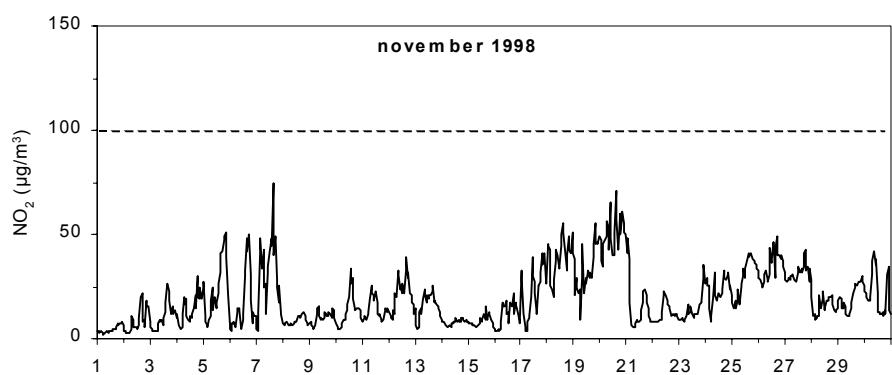
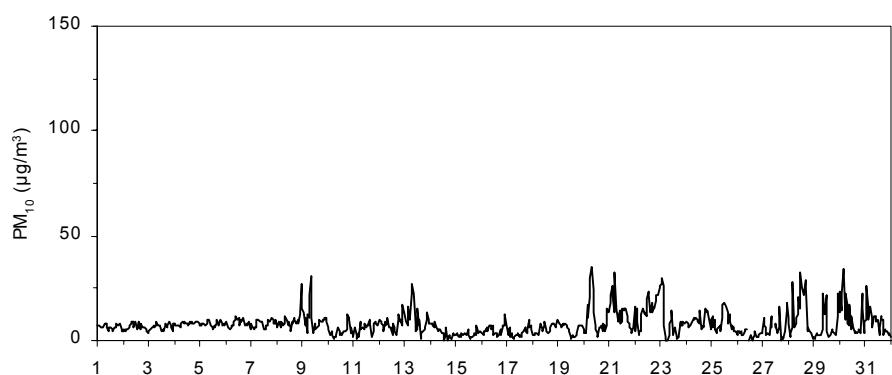
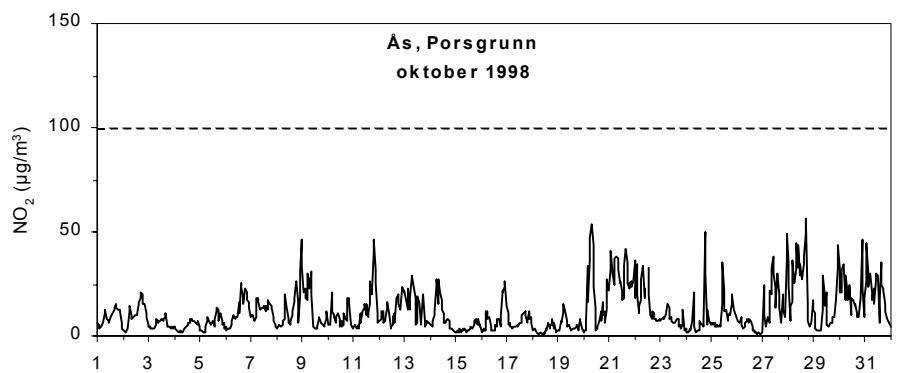
Storgata, Fredrikstad

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

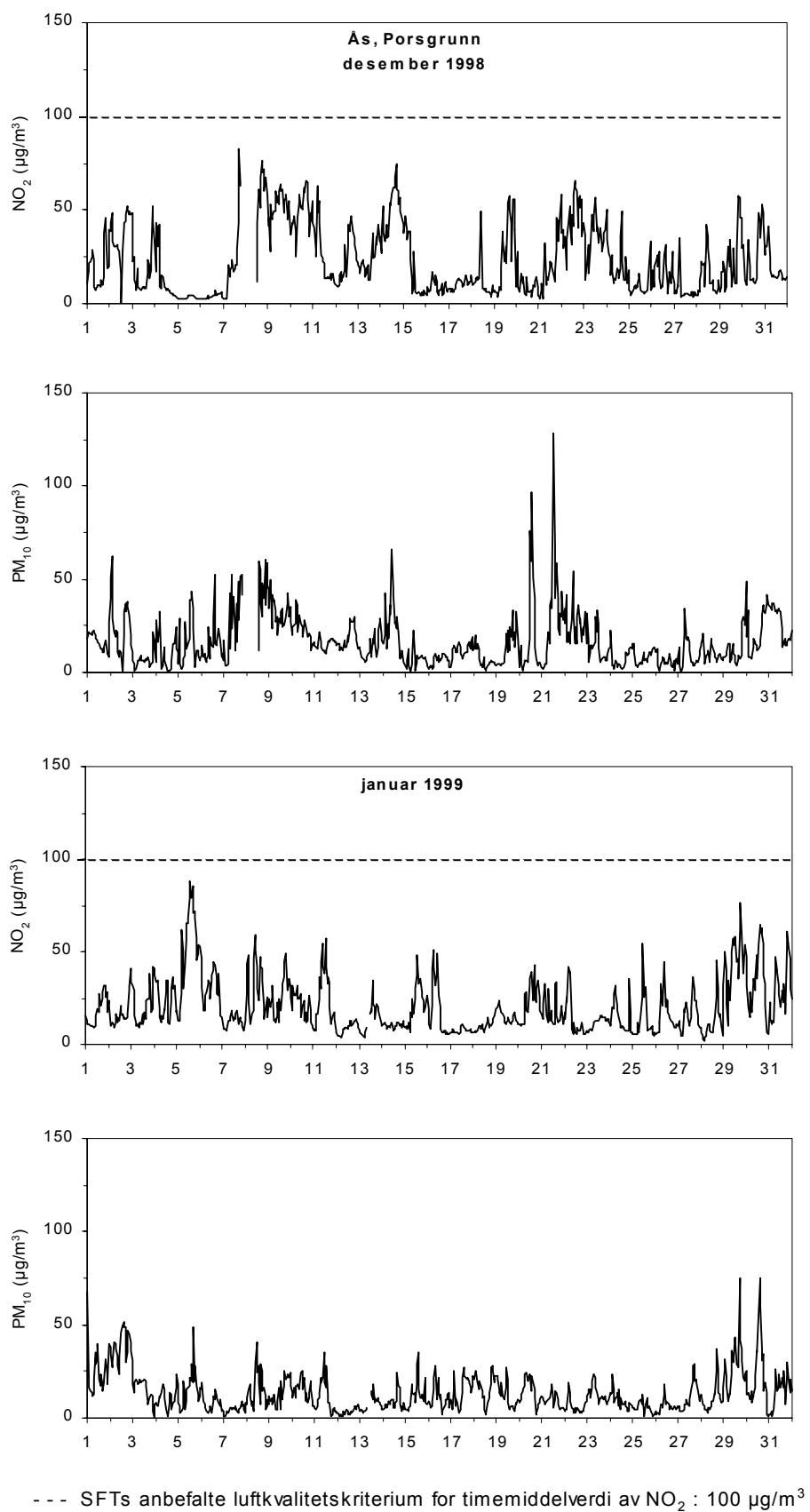
Porsgrunn

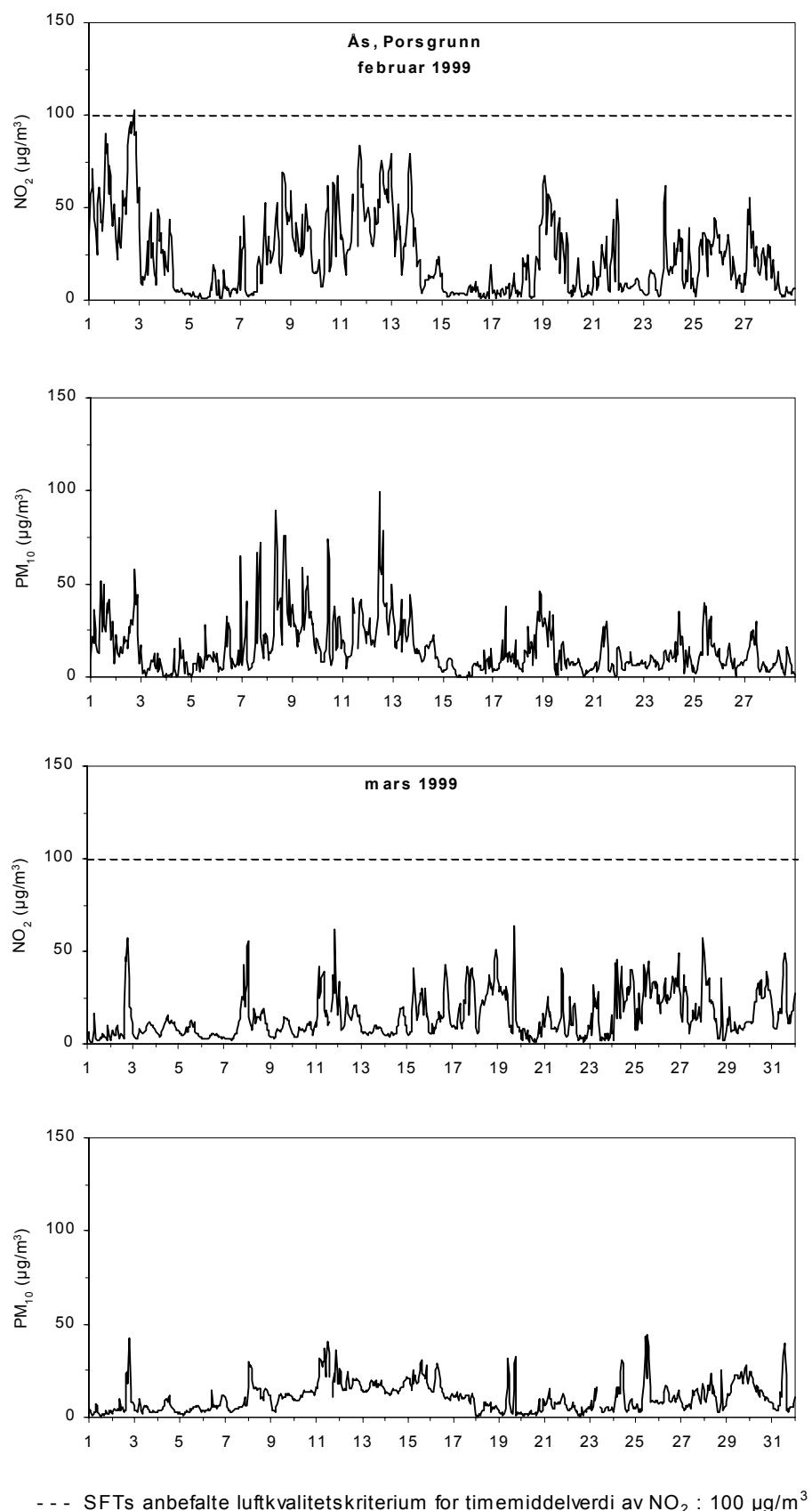
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

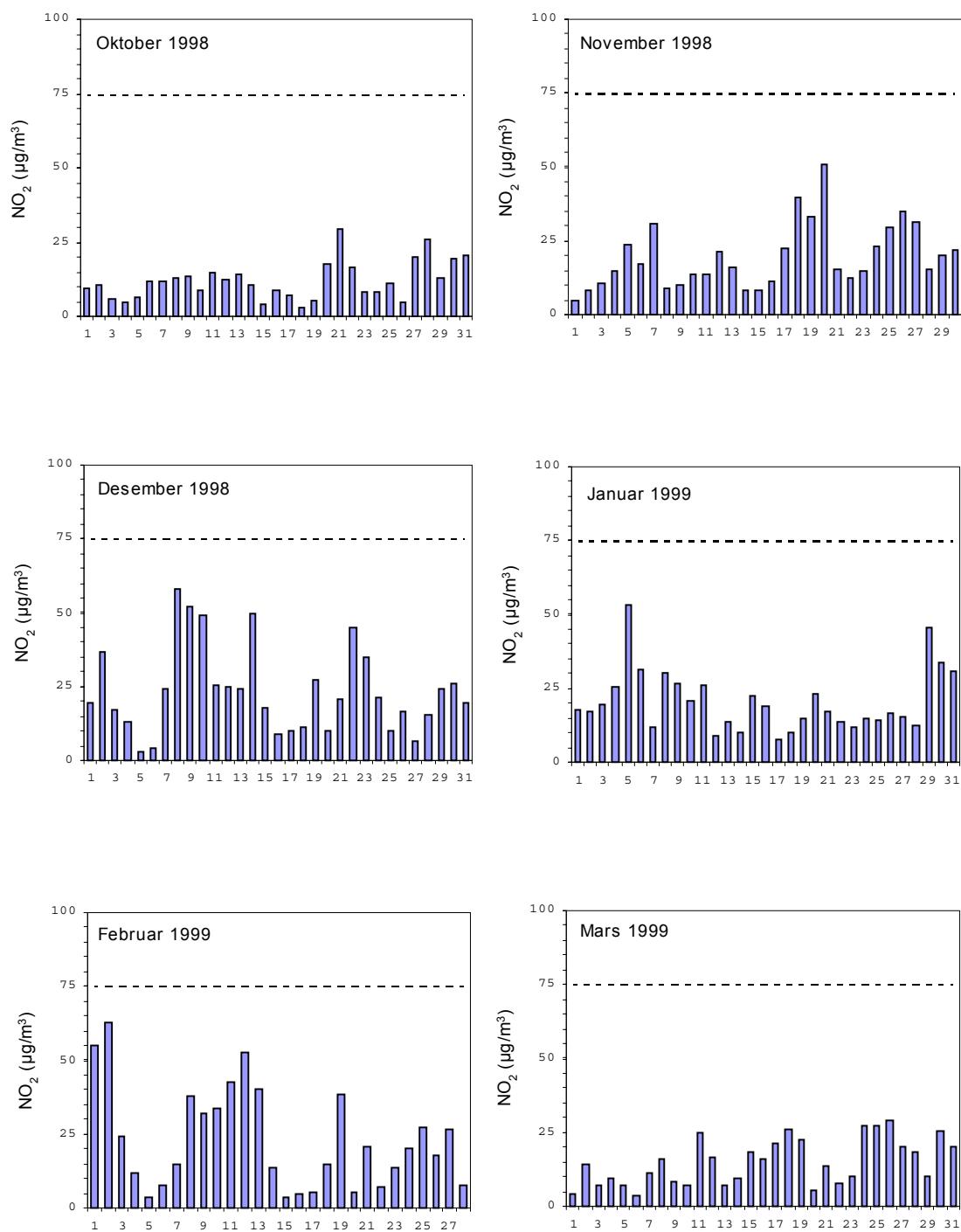
Parameter	Midlingstid	Periode	Ås	Knarrdalstrand-Frednes	Knarrdalstrand-Porsgrunn VVS
NO ₂	Time	1998/99	x	x	x
PM ₁₀	Time	1998/99	x		
NO ₂	Døgn	1998/99	x	x	x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x		

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO₂ : 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

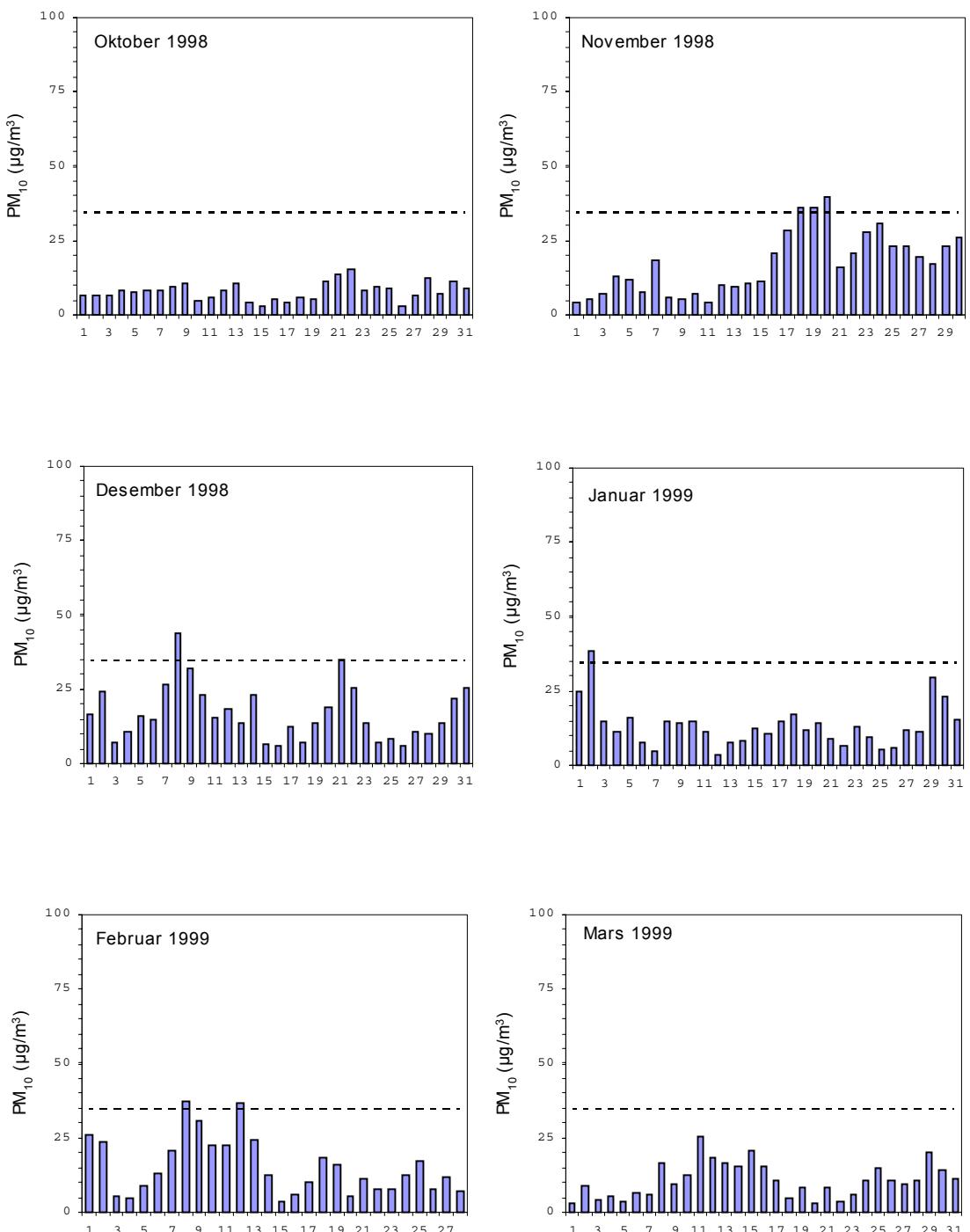

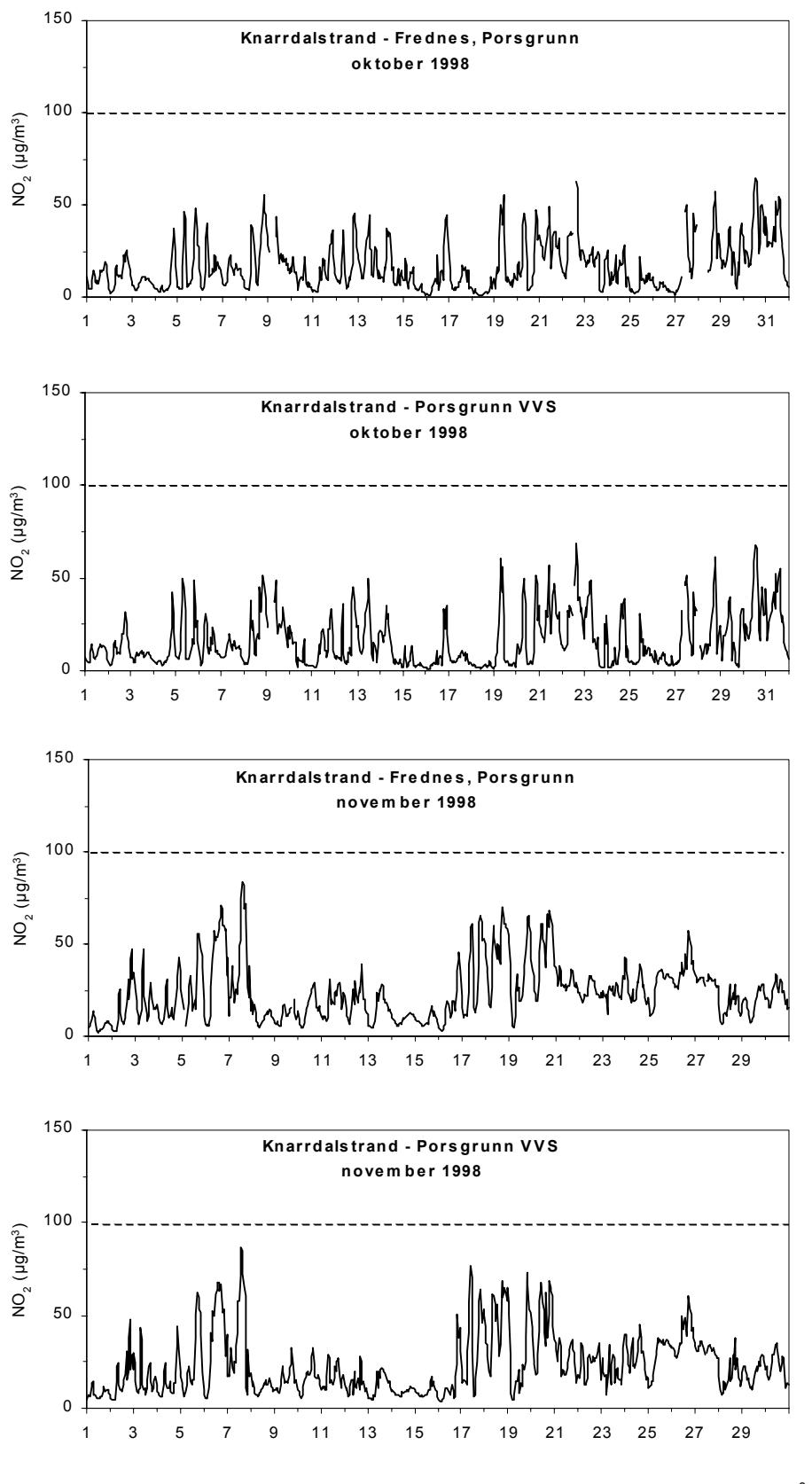
Ås, Porsgrunn

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$

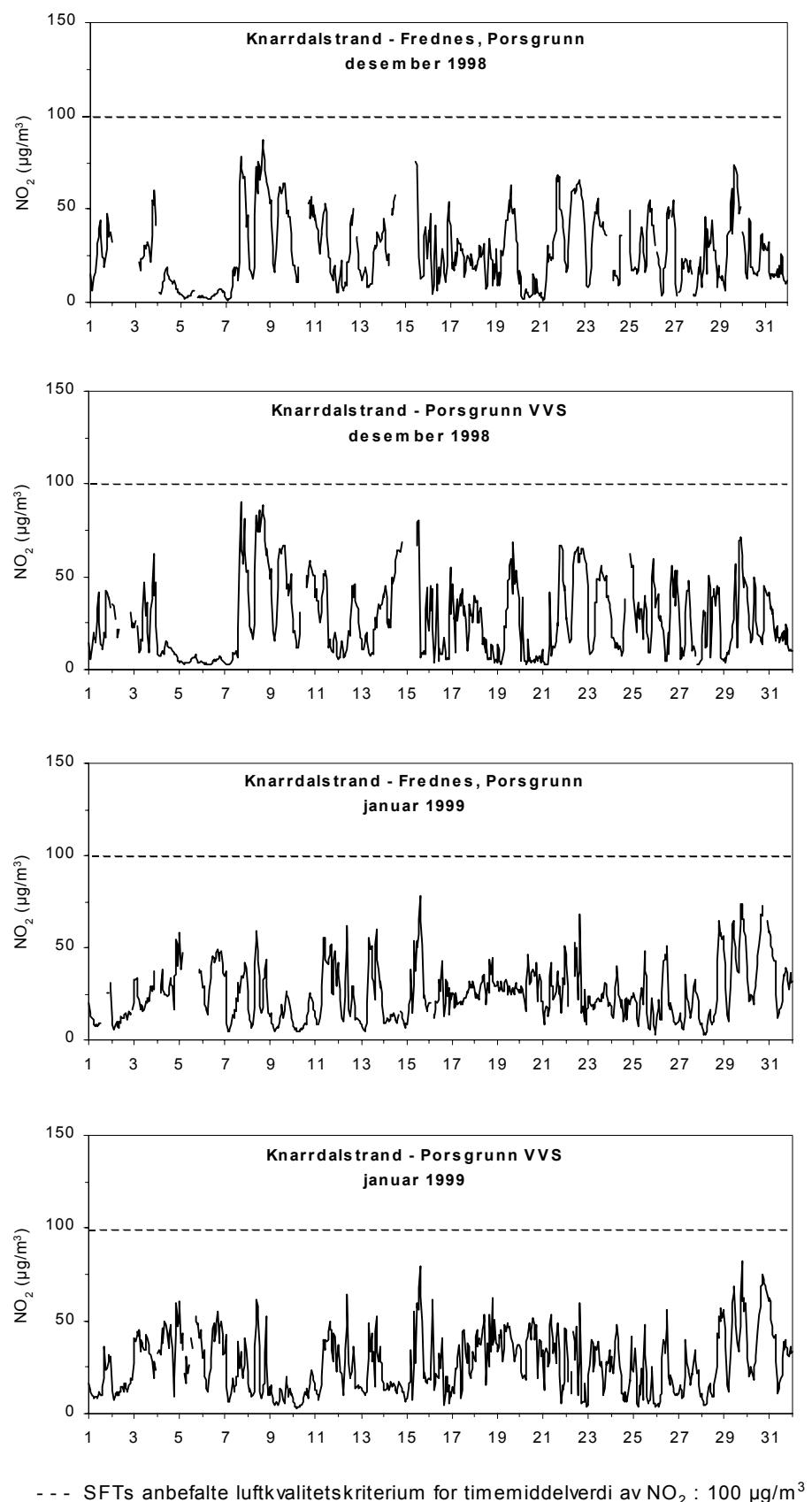
Ås, Porsgrunn

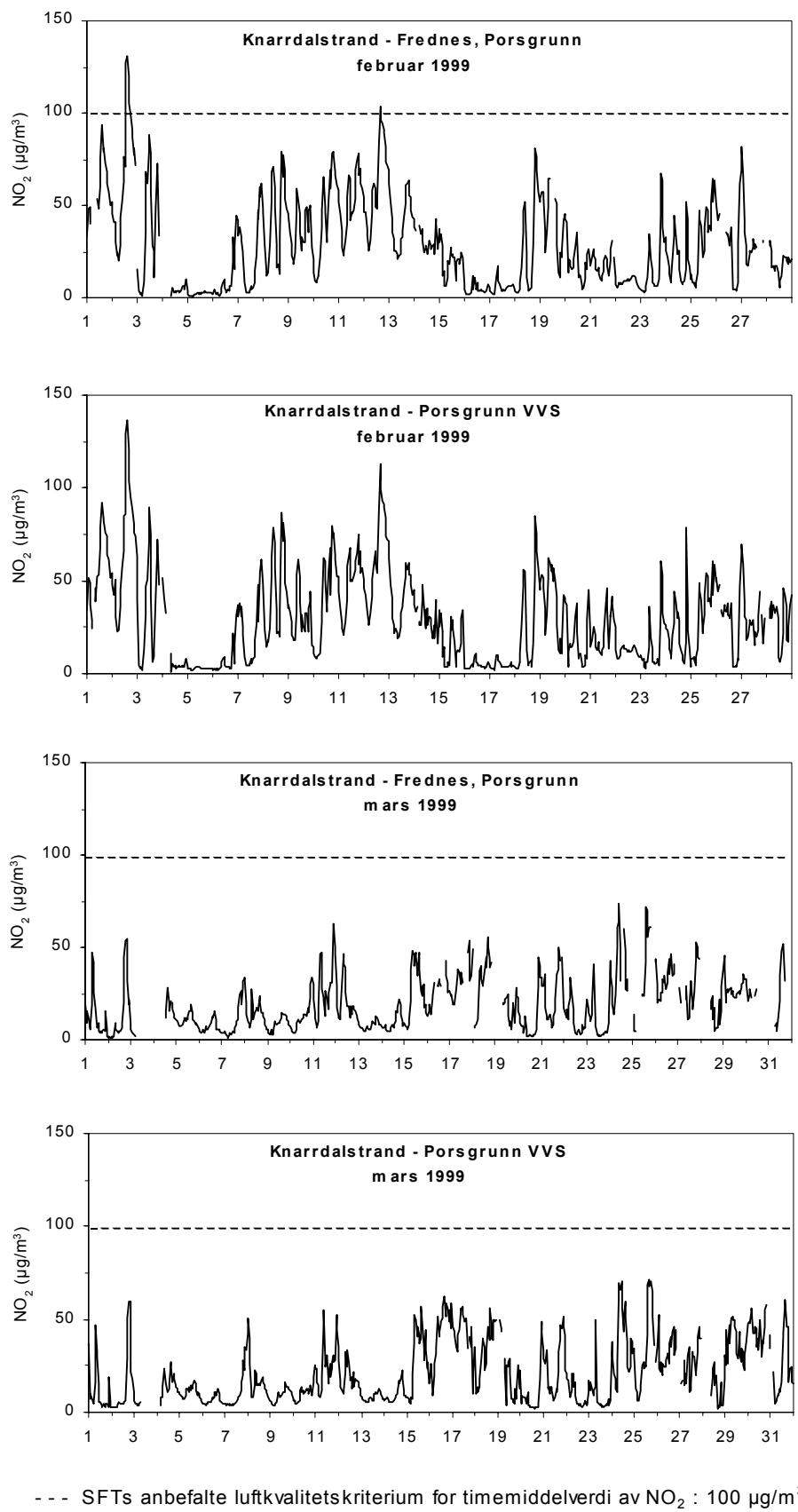

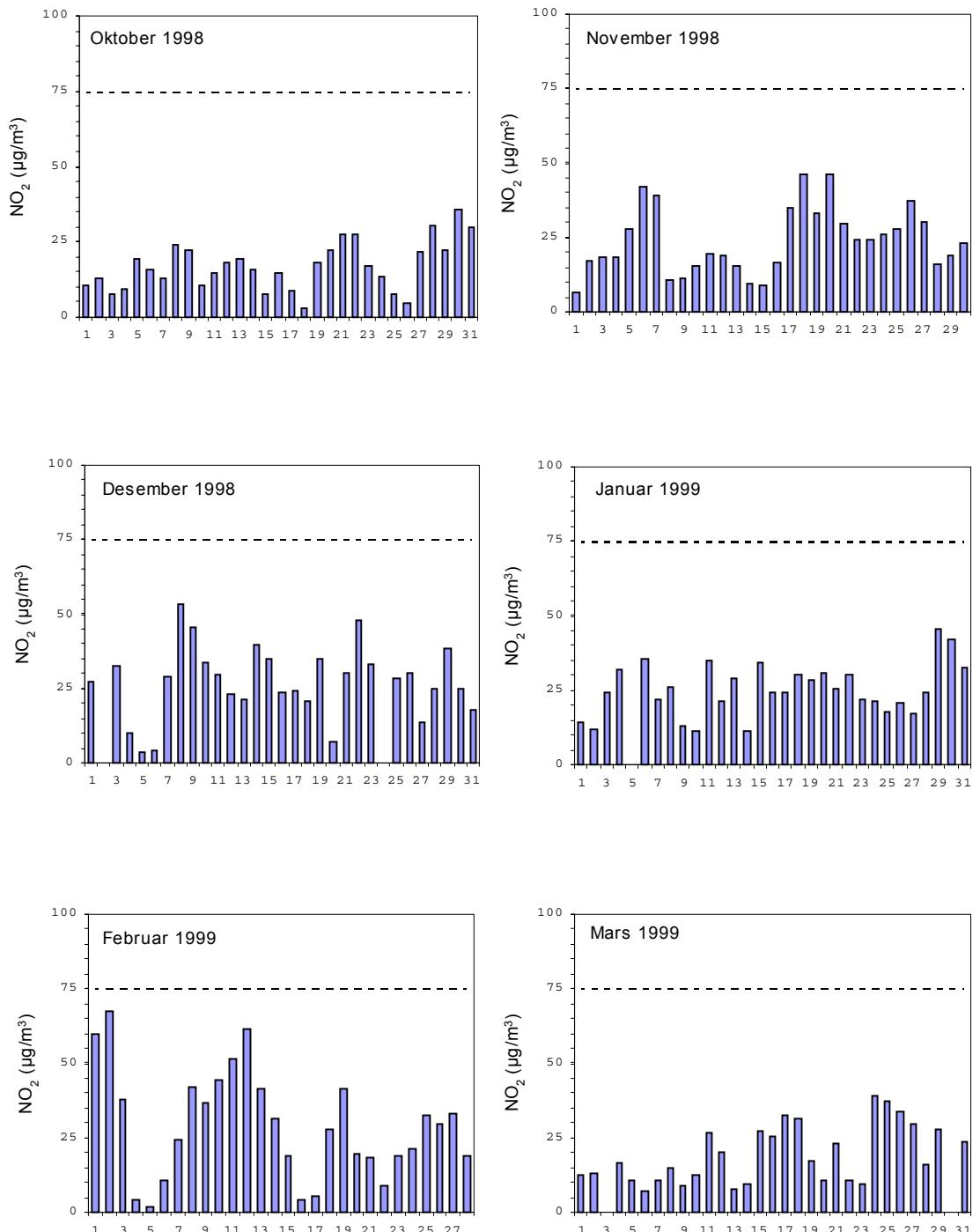
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

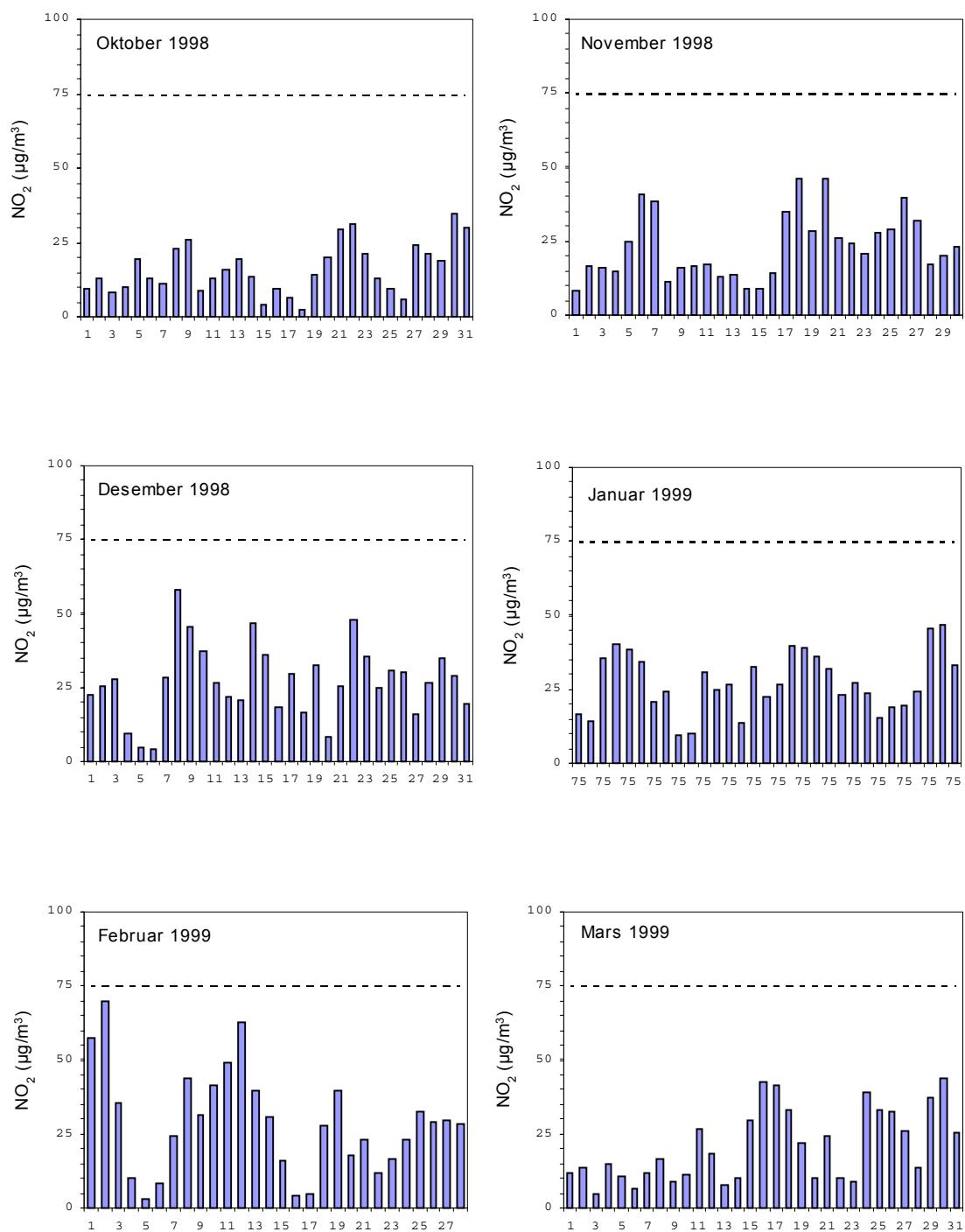
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Knarrdalstrand - Frednes, Porsgrunn

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO₂ : 75 µg/m³

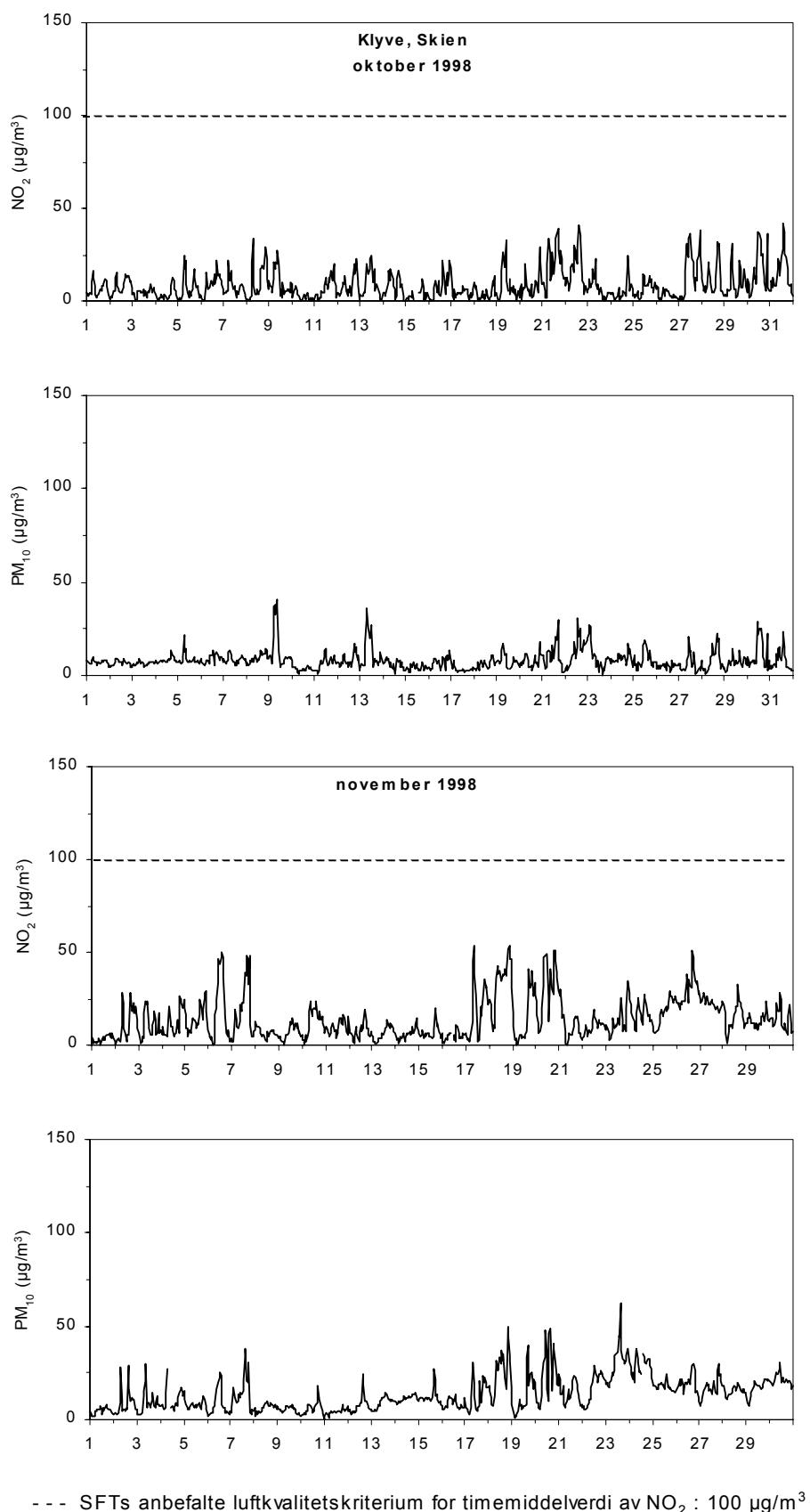
Knarrdalstrand - Porsgrunn VVS

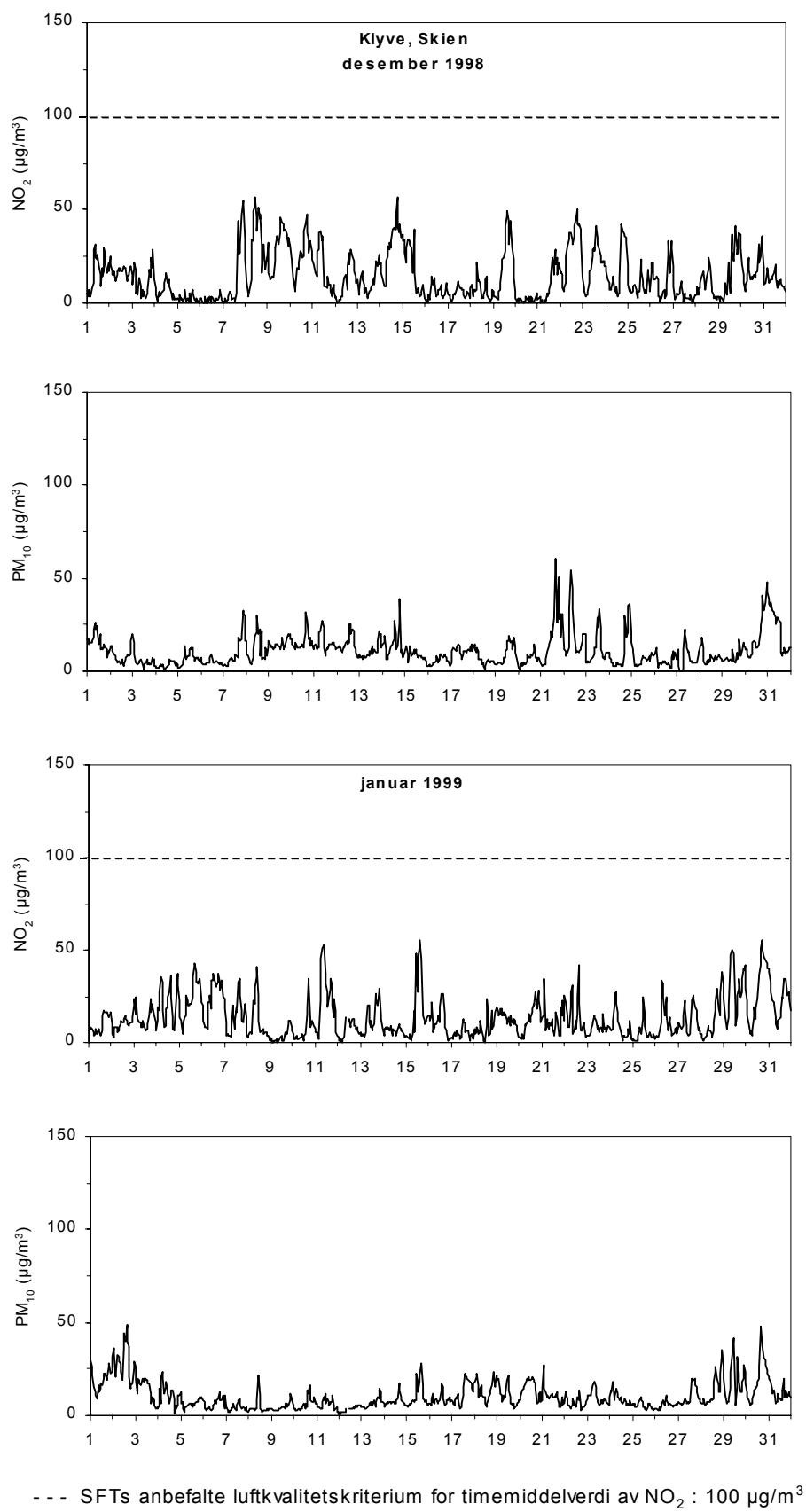
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

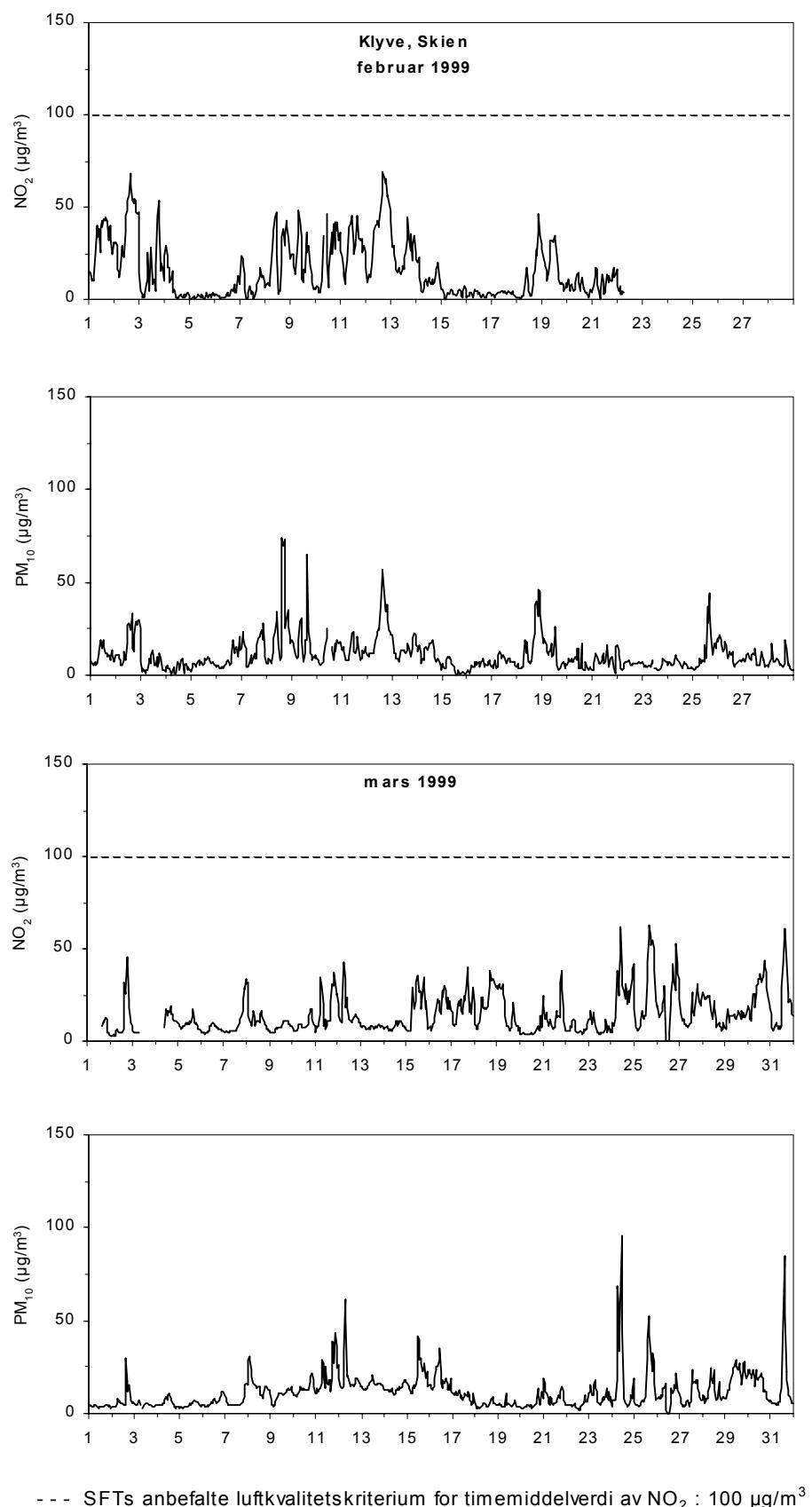
Skien

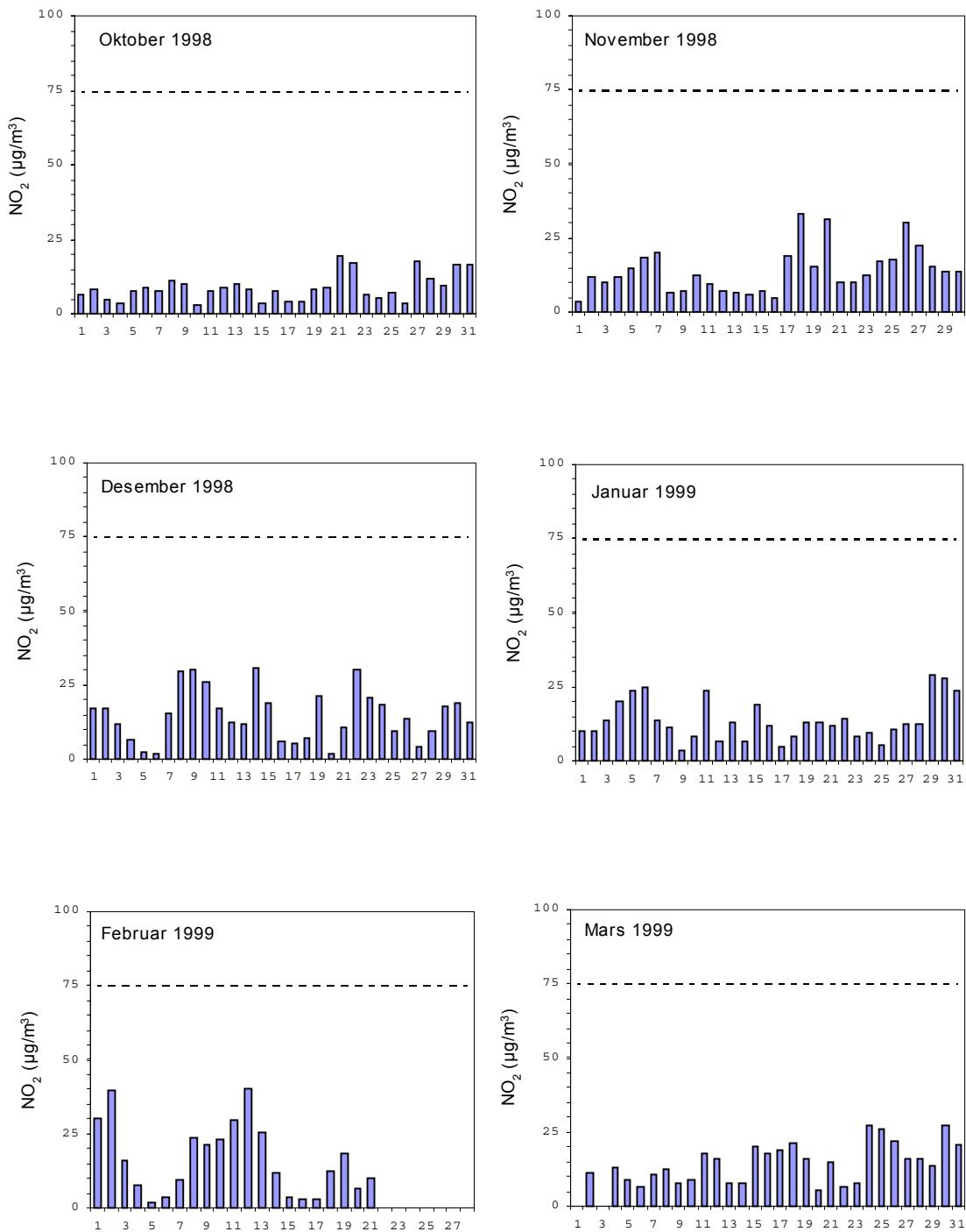
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

Parameter	Midlingstid	Periode	Klyve	Torggata 22	Lensmannsdalen
NO ₂	Time	1998/99	x	x	x
PM _{2,5}	Time	1998/99			x
PM ₁₀	Time	1998/99	x		x
NO ₂	Døgn	1998/99	x	x	x
PM _{2,5}	Døgn	1998/99			x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x		x

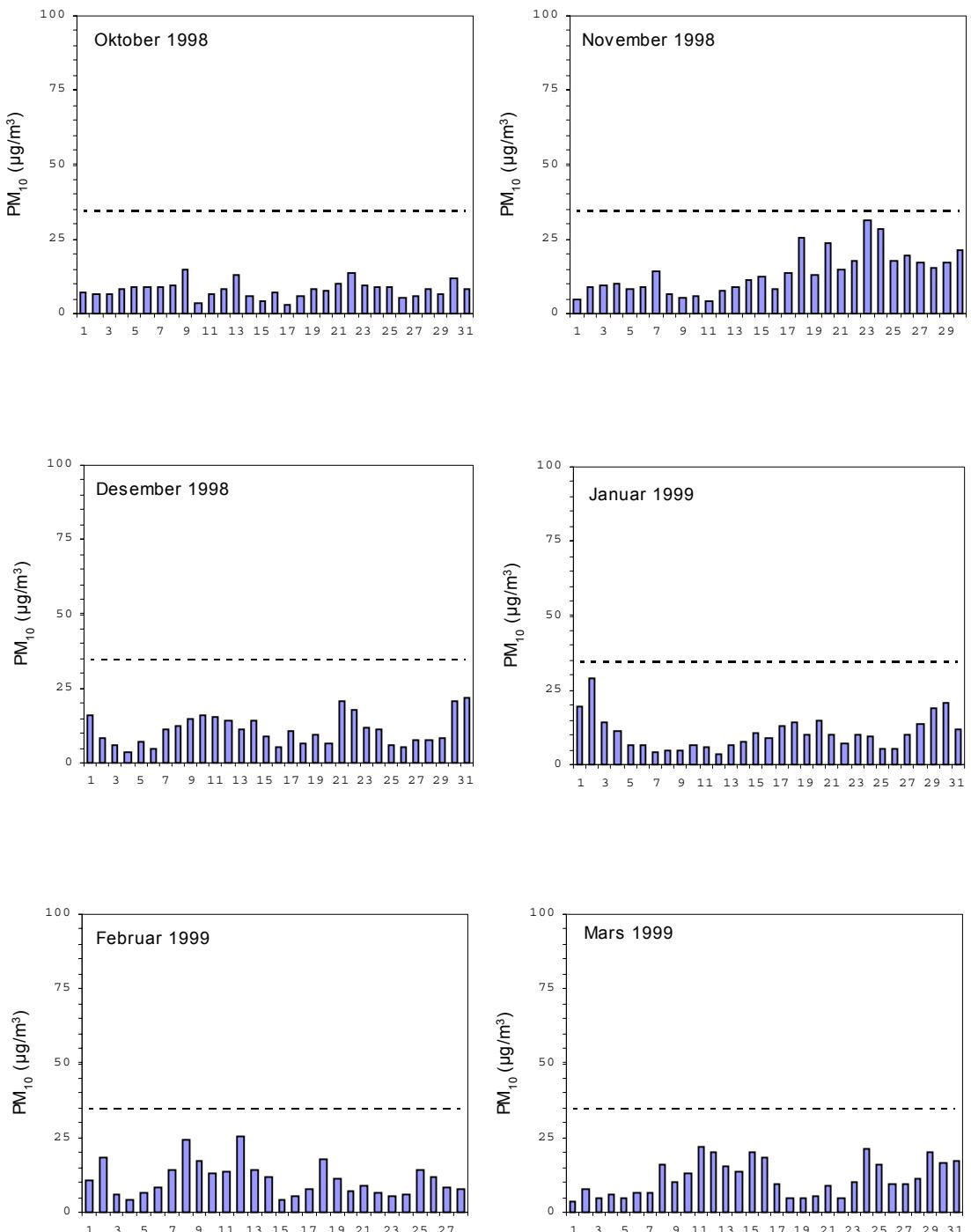

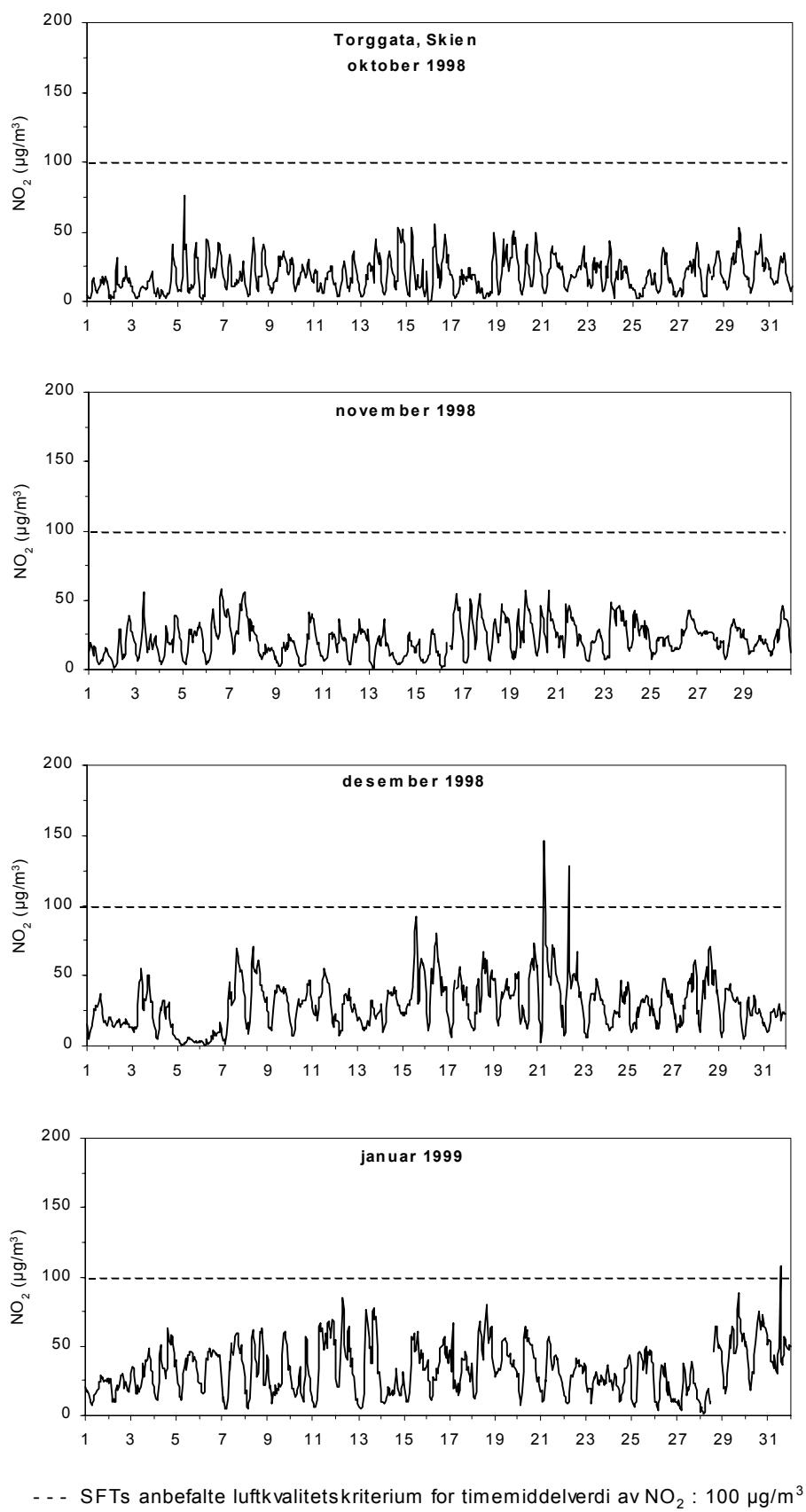

Klyve, Skien

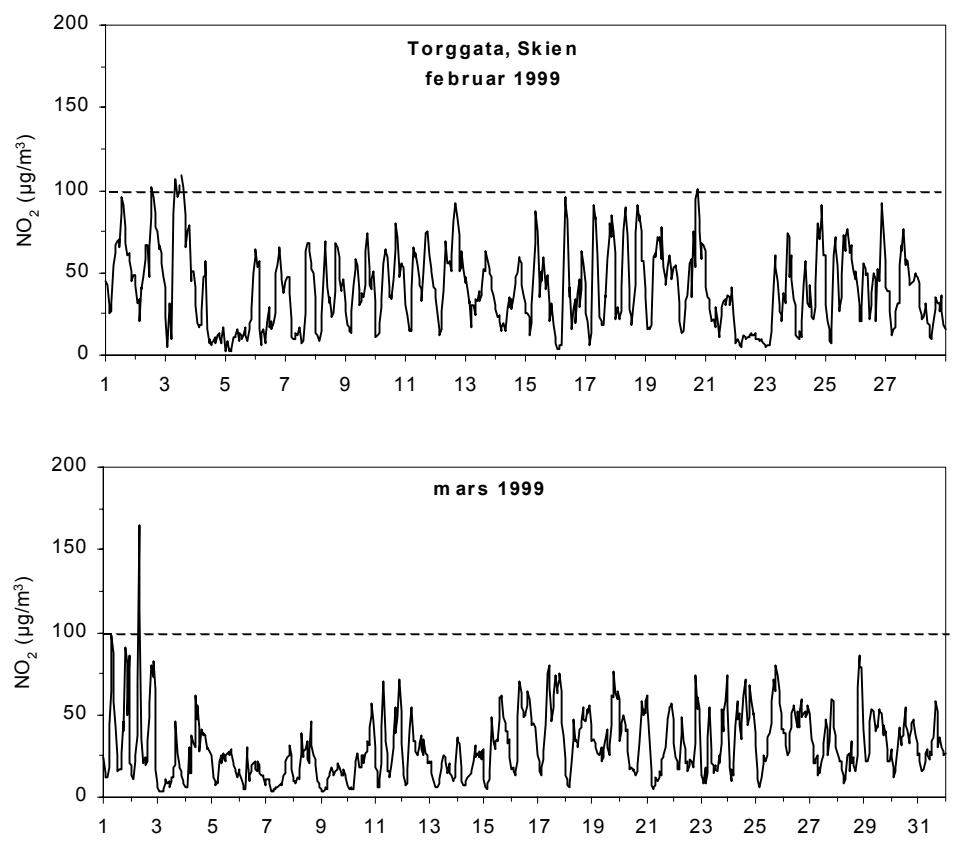
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Klyve, Skien

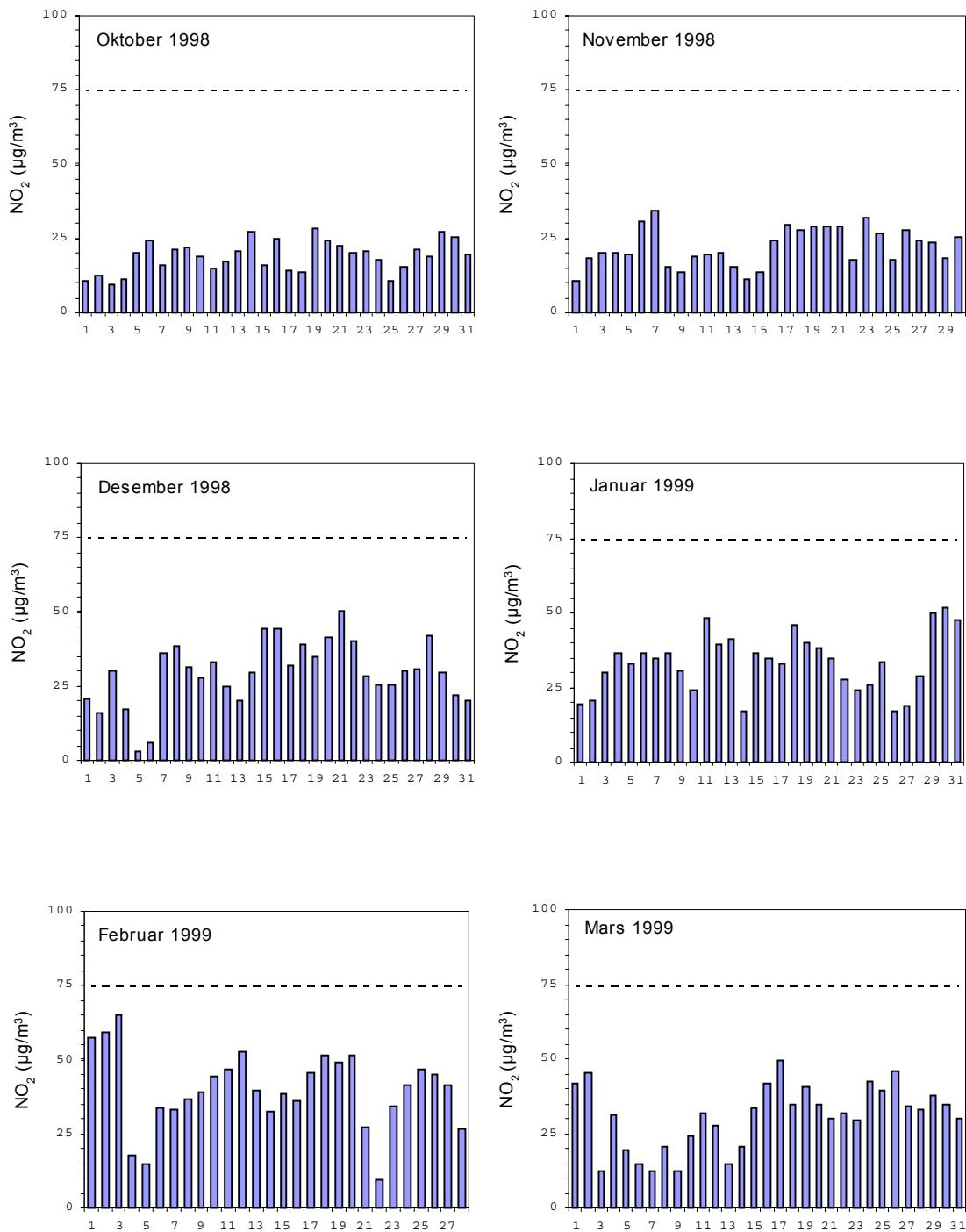
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM_{10} : $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$

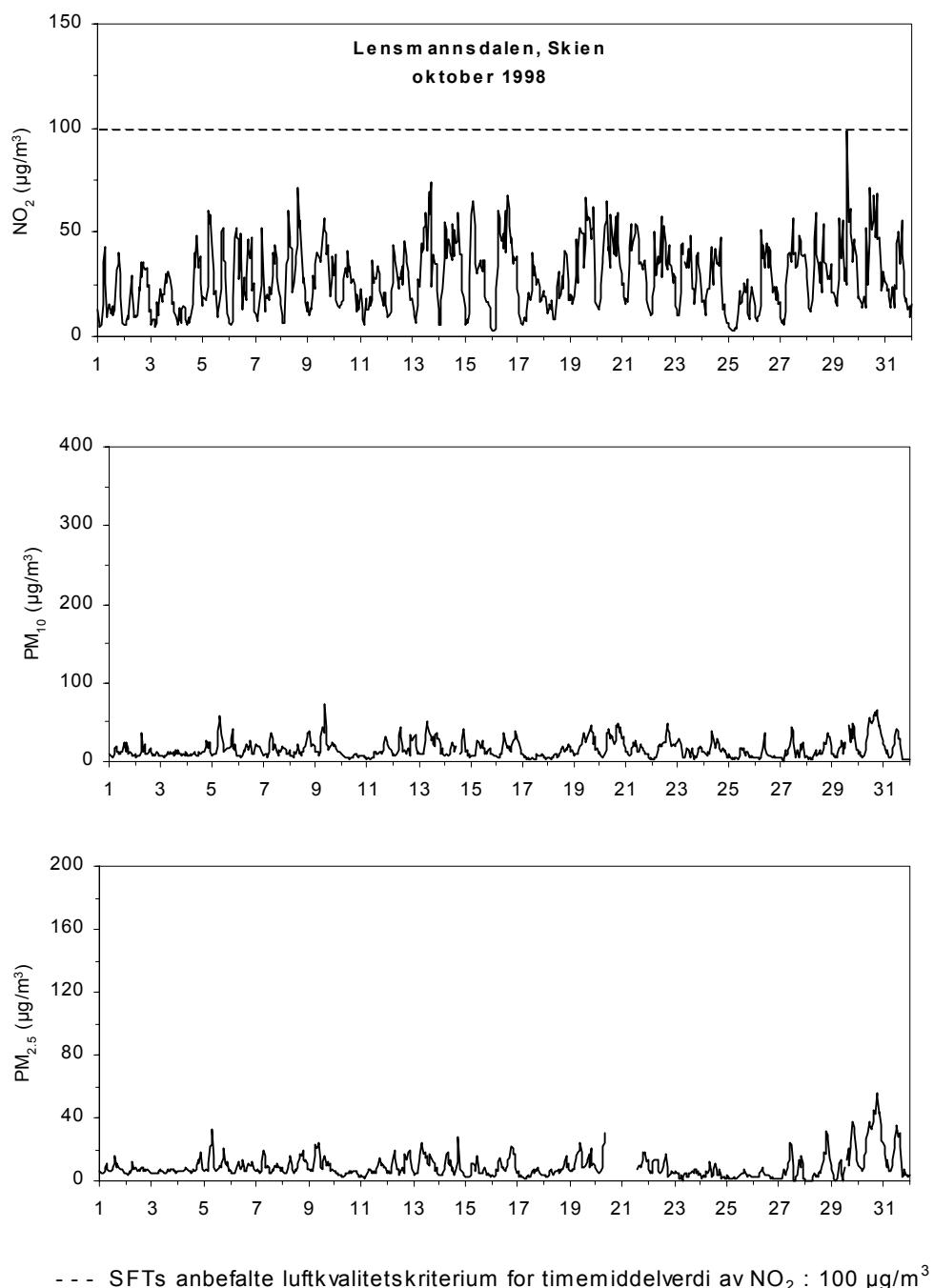
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

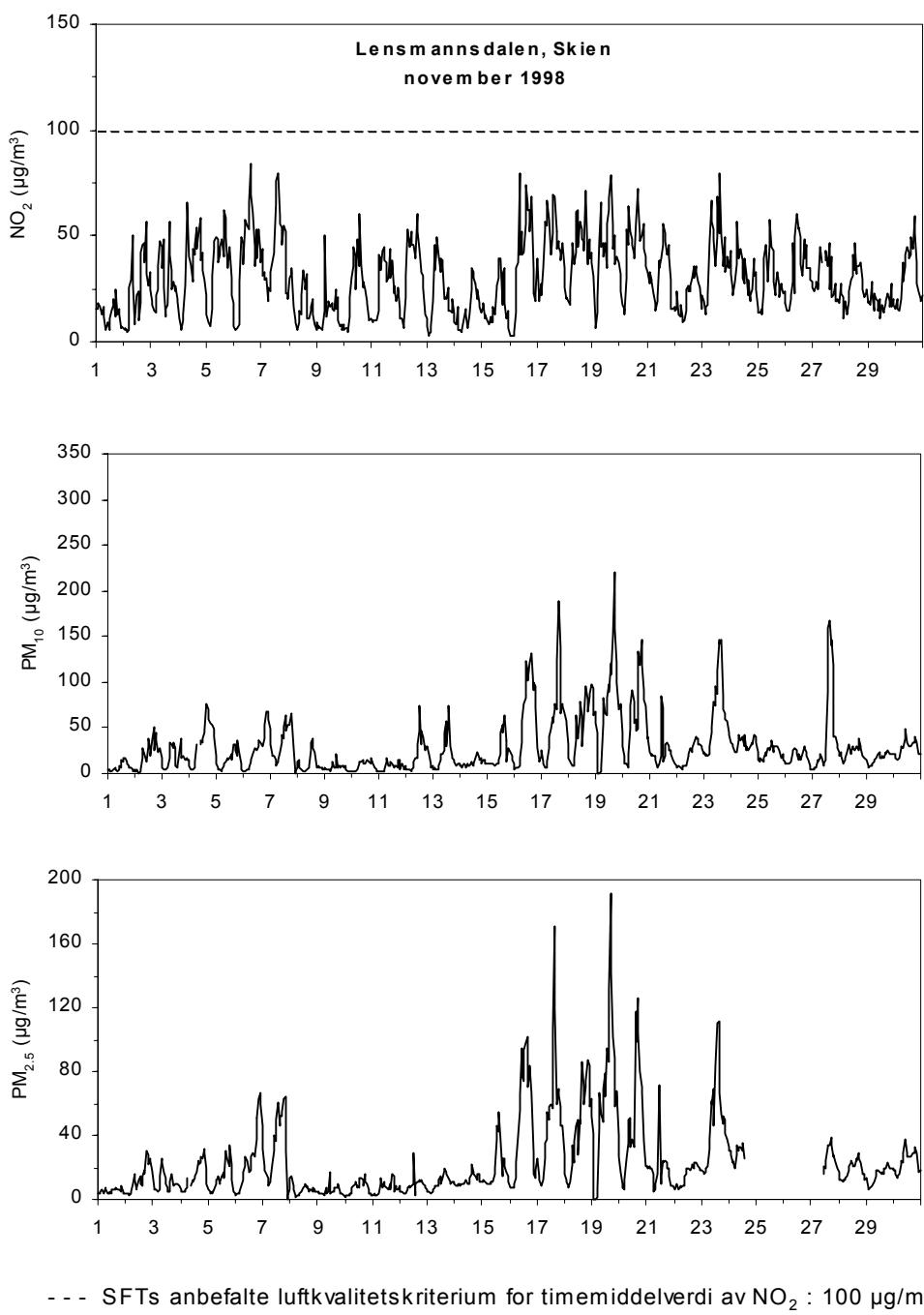

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO₂ : 100 µg/m³

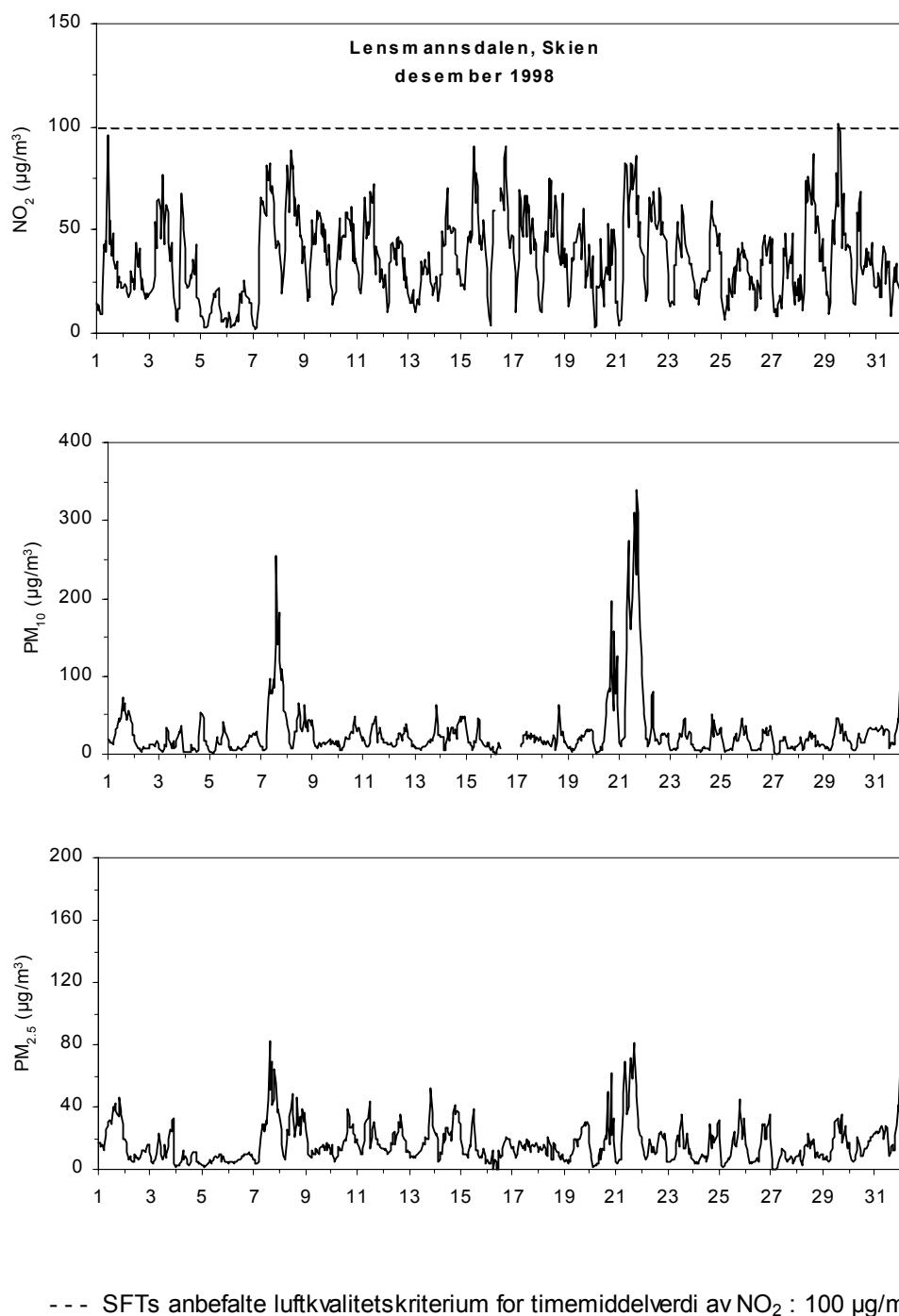
Torggata, Skien

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

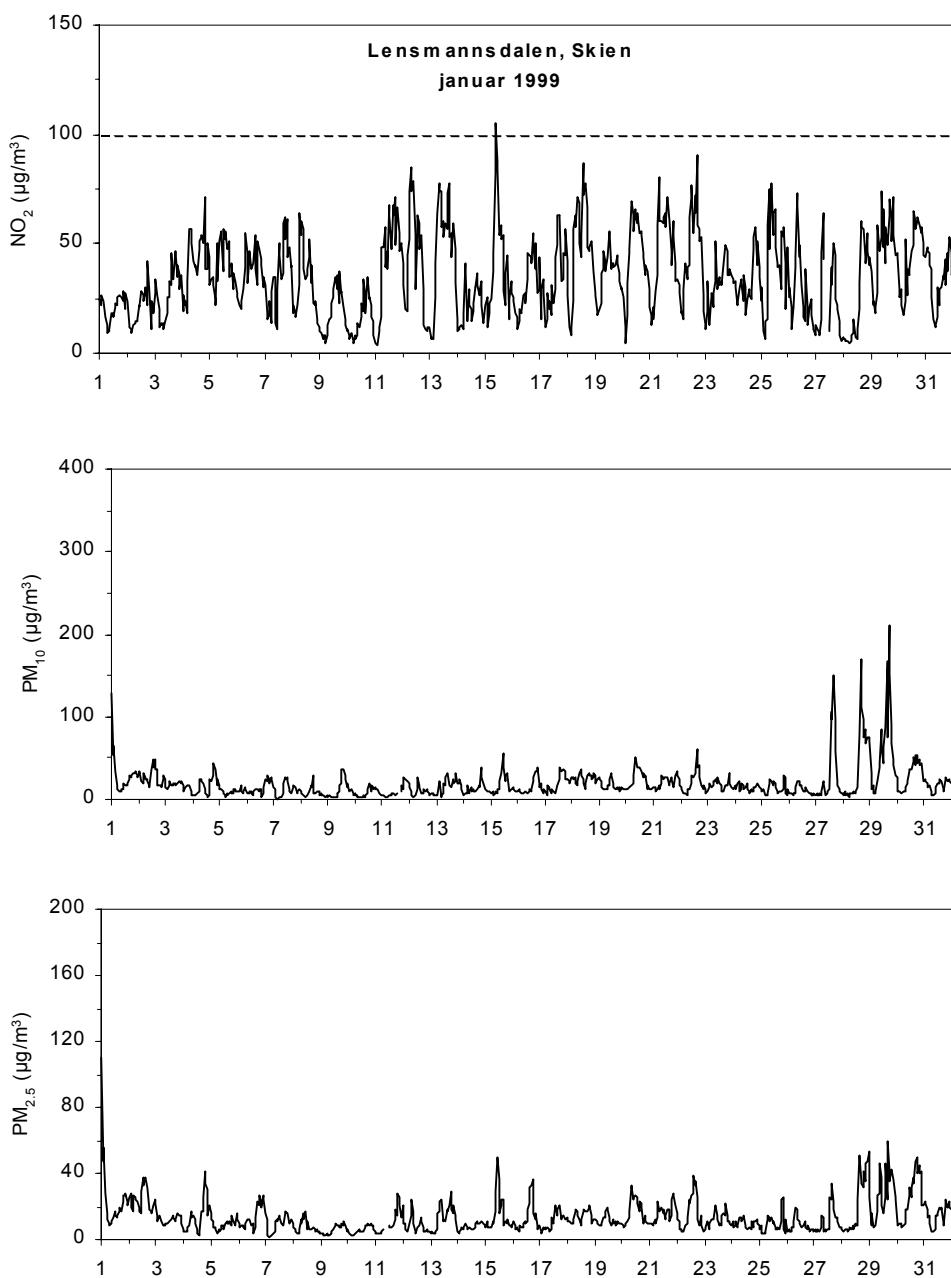

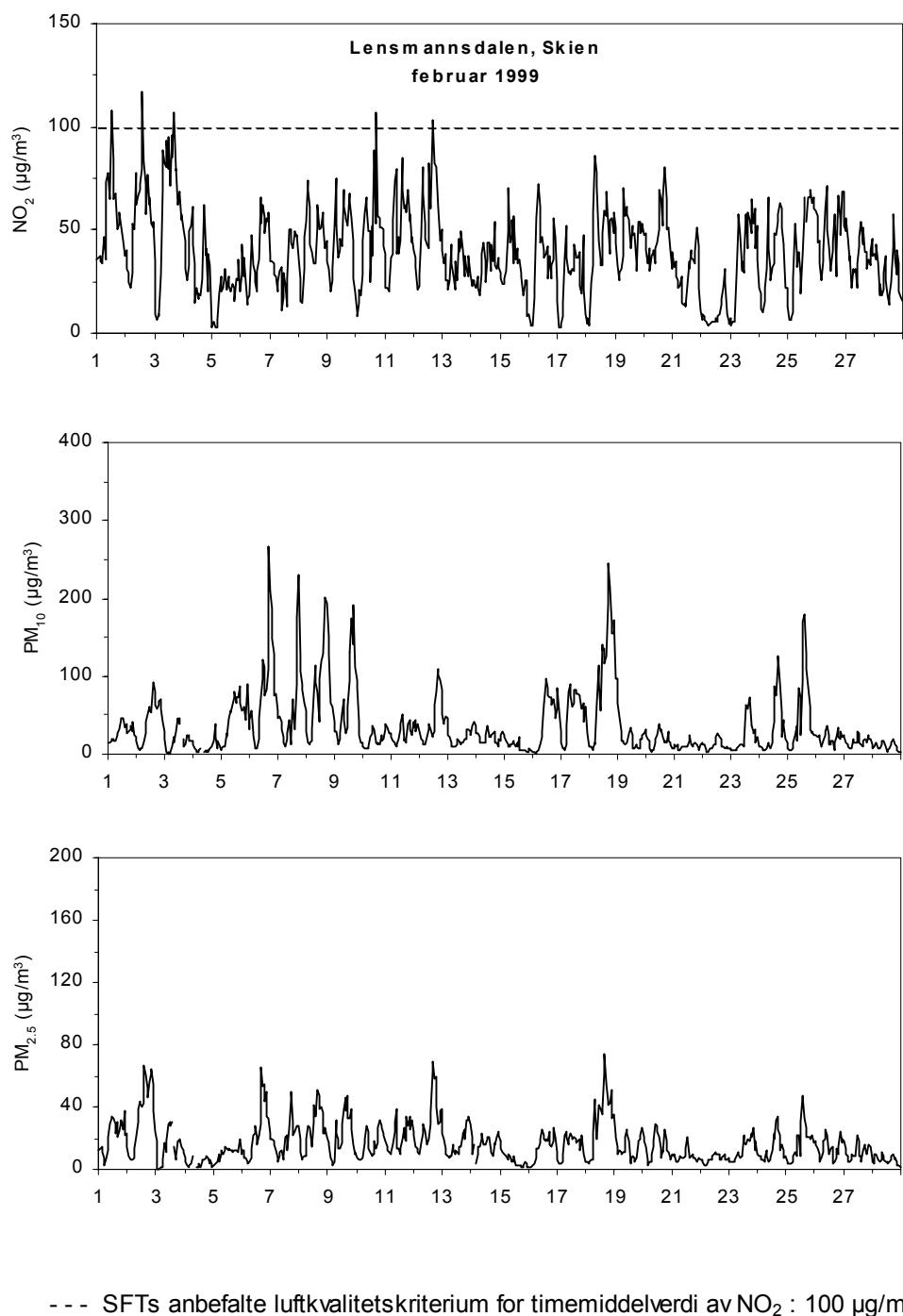
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

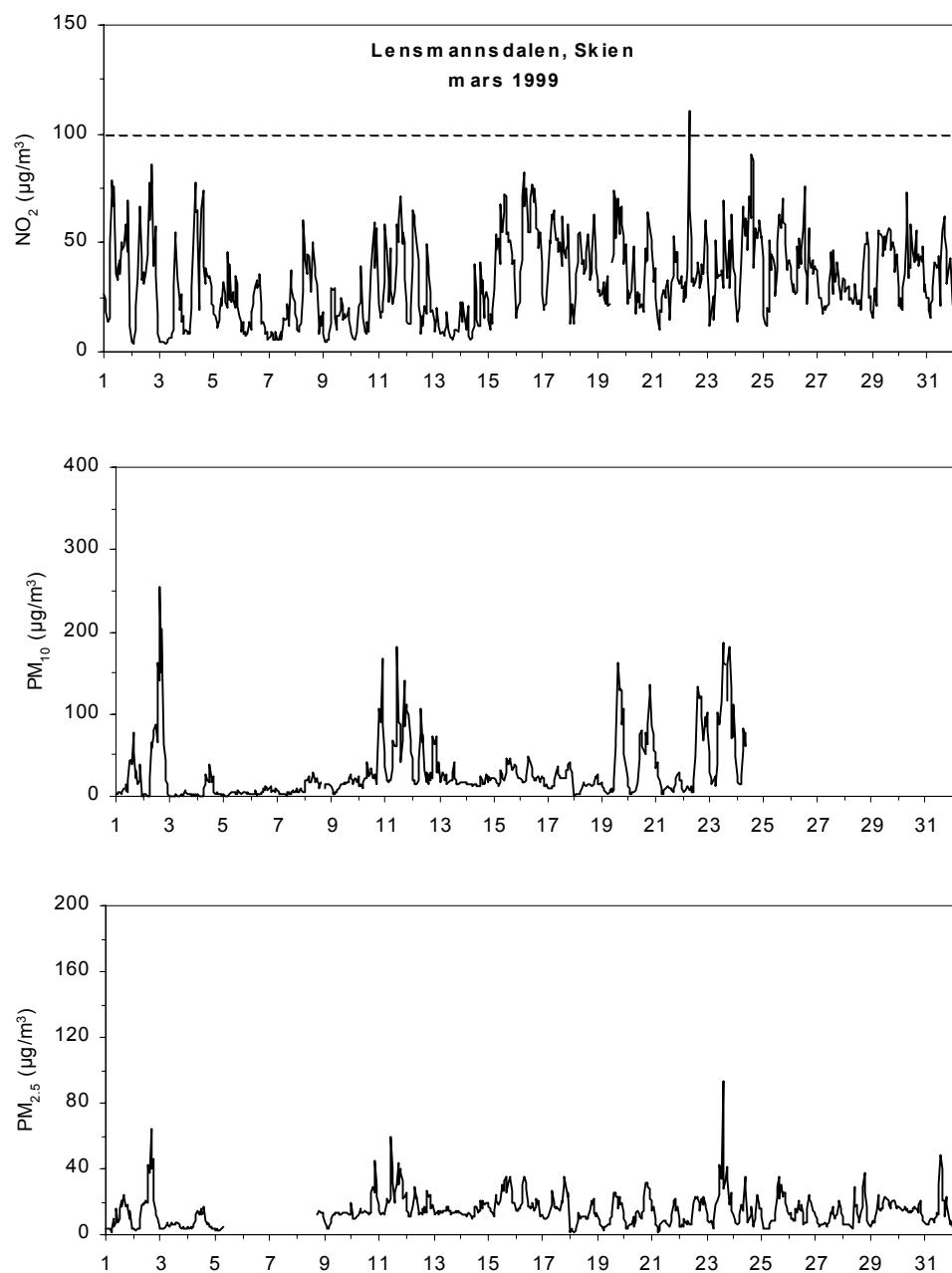
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

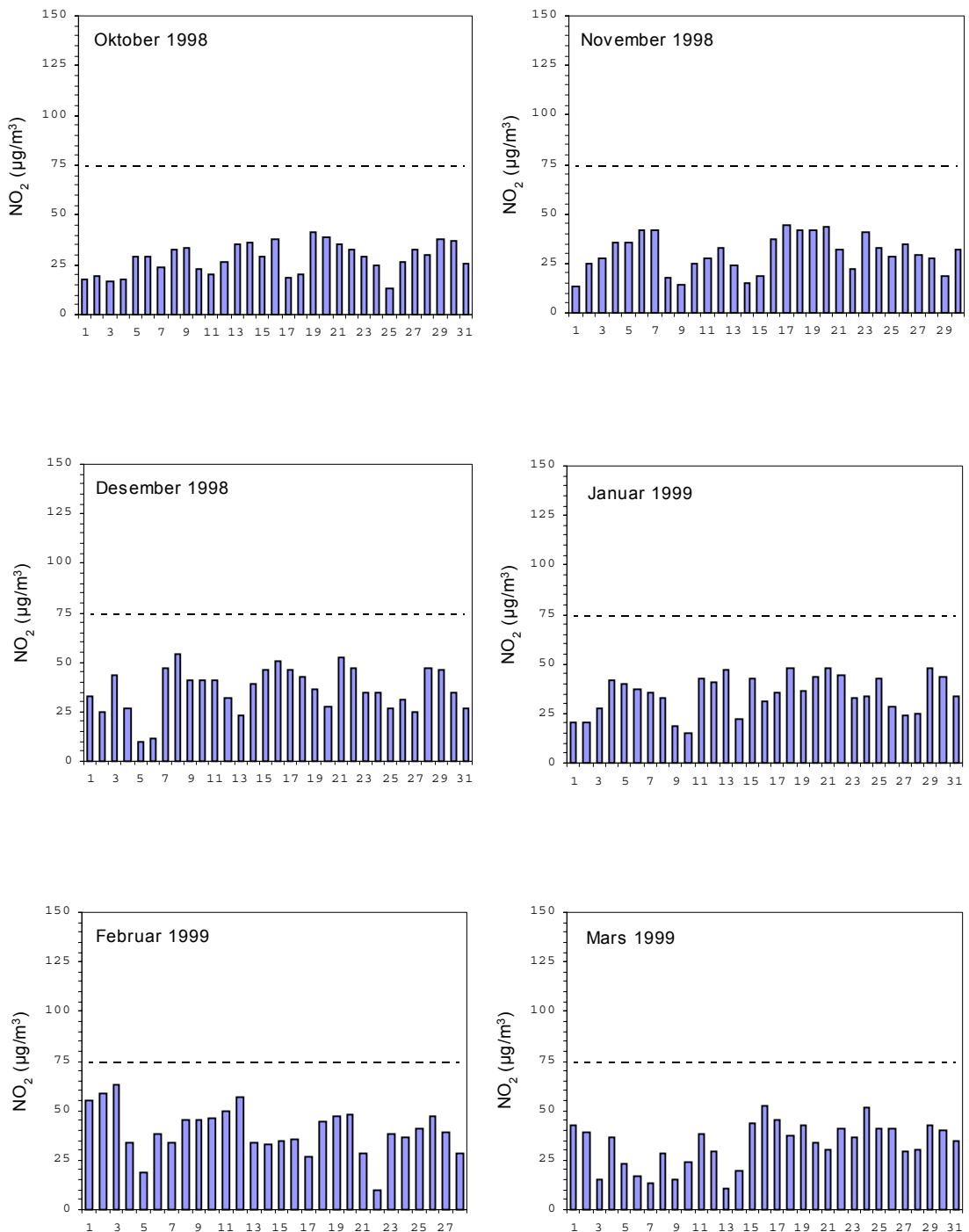
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO₂ : 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

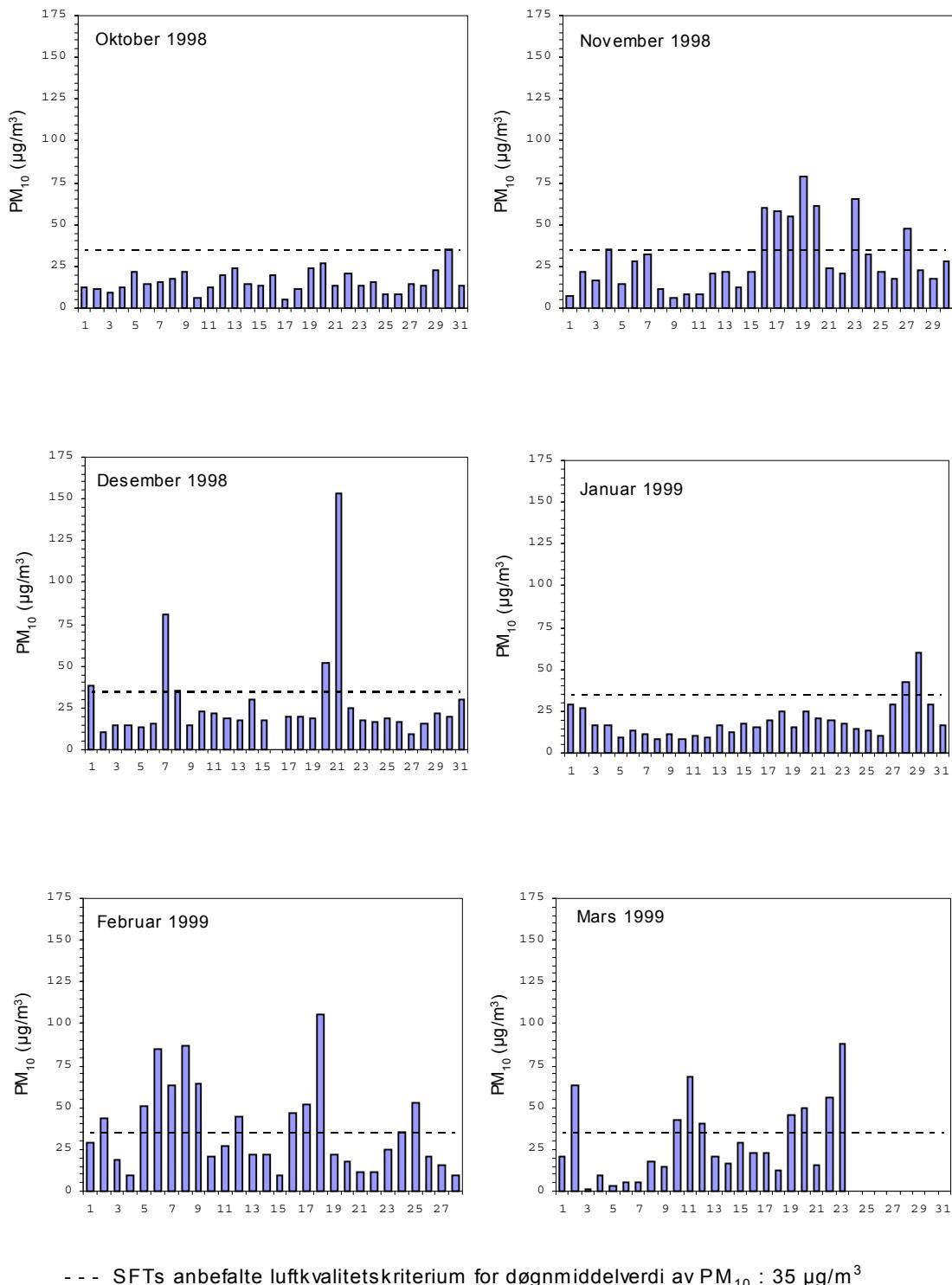
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

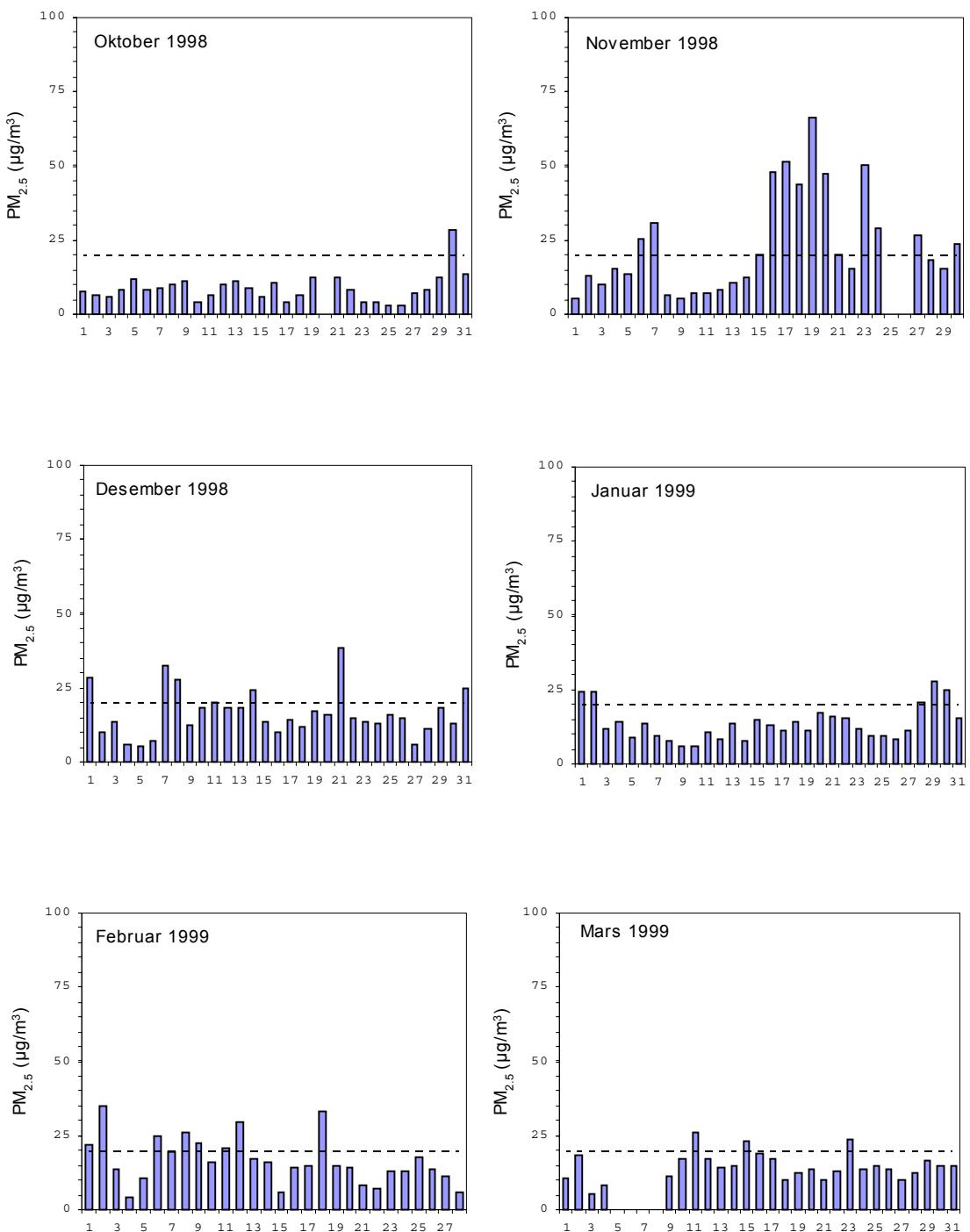

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for timemiddelverdi av NO_2 : $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Lensmannsdalen, Skien

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Lensmannsdalen, Skien

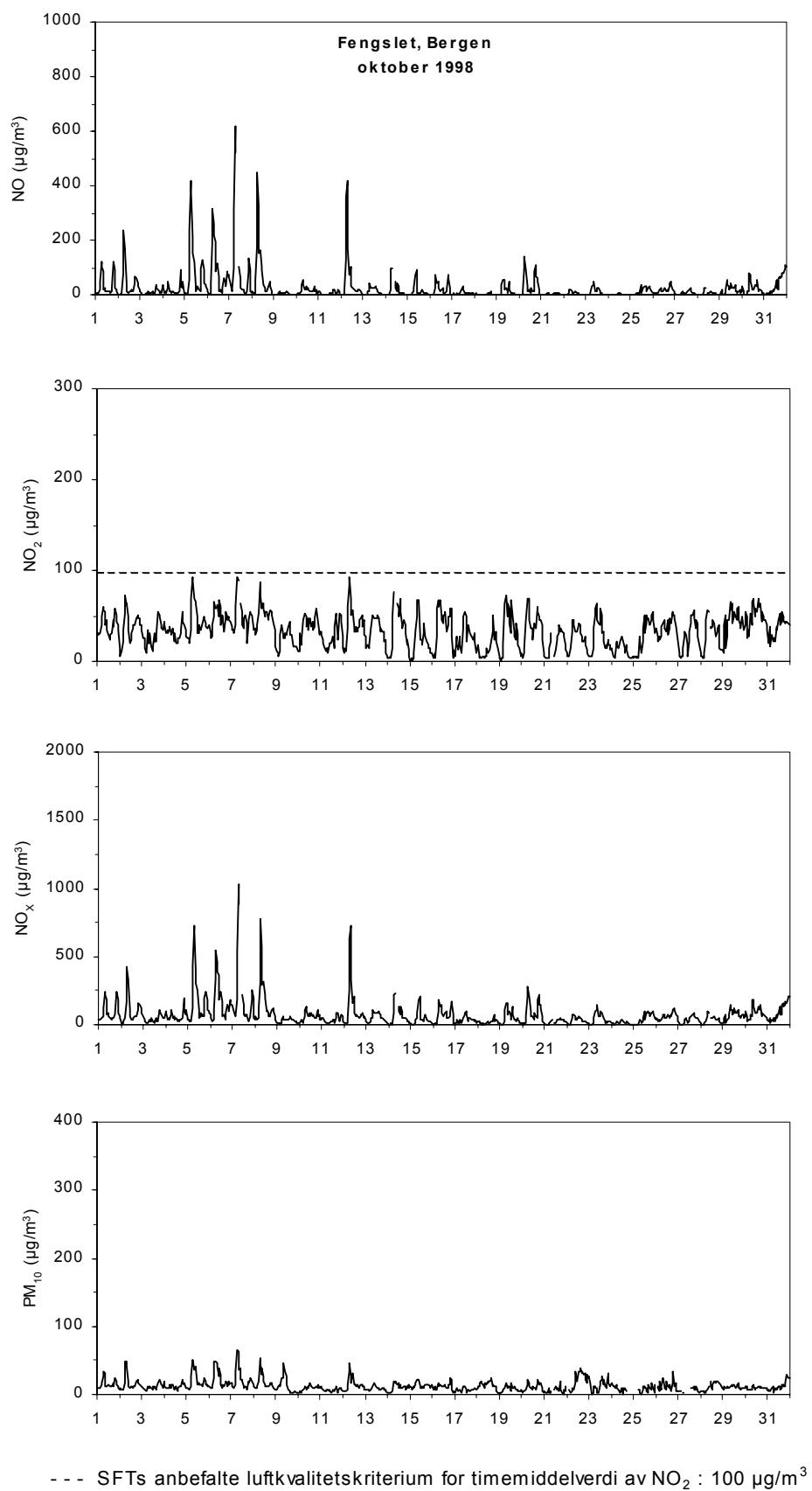
Lensmannsdalen, Skien

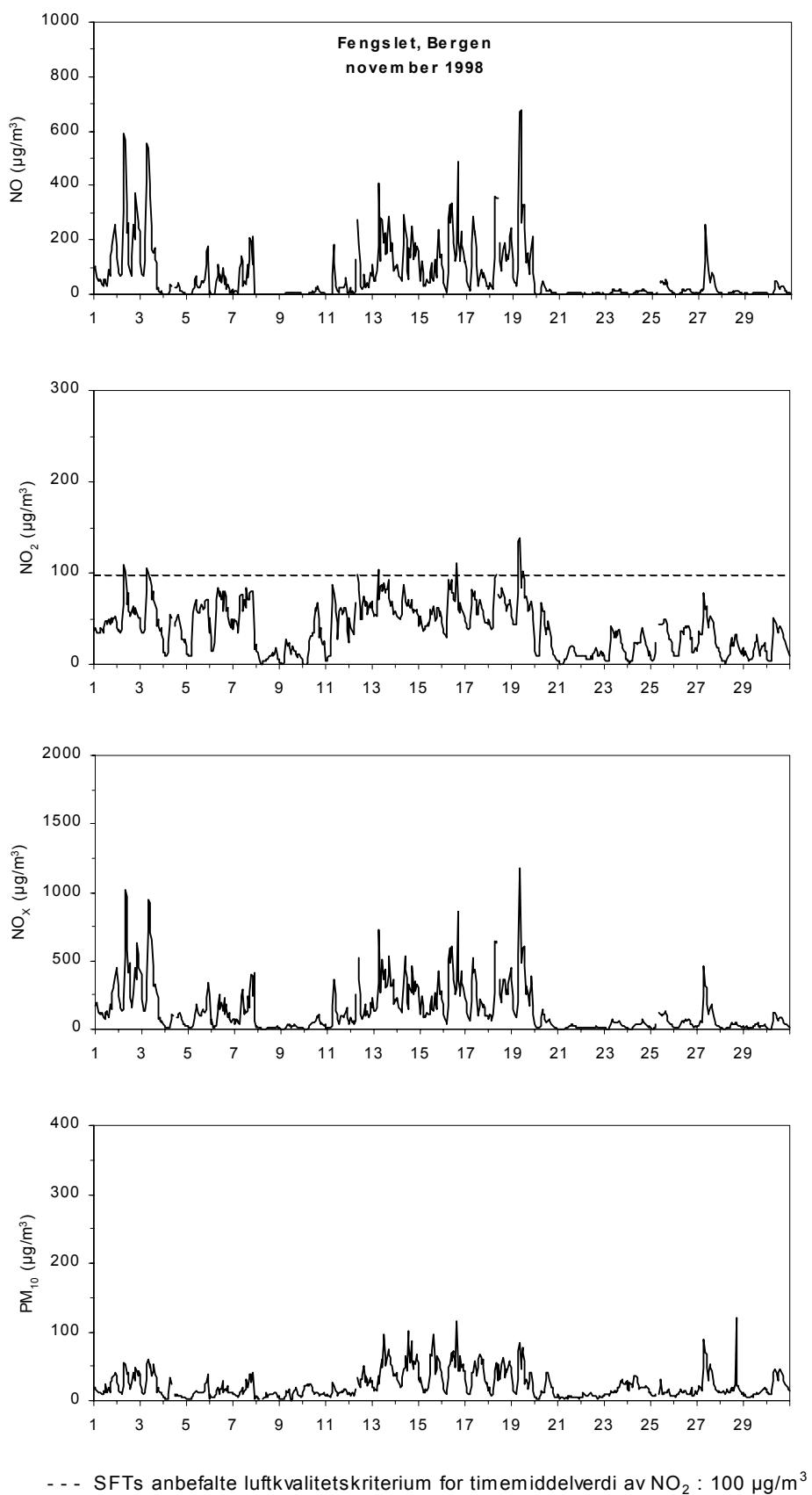
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av $\text{PM}_{2.5}$: $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$

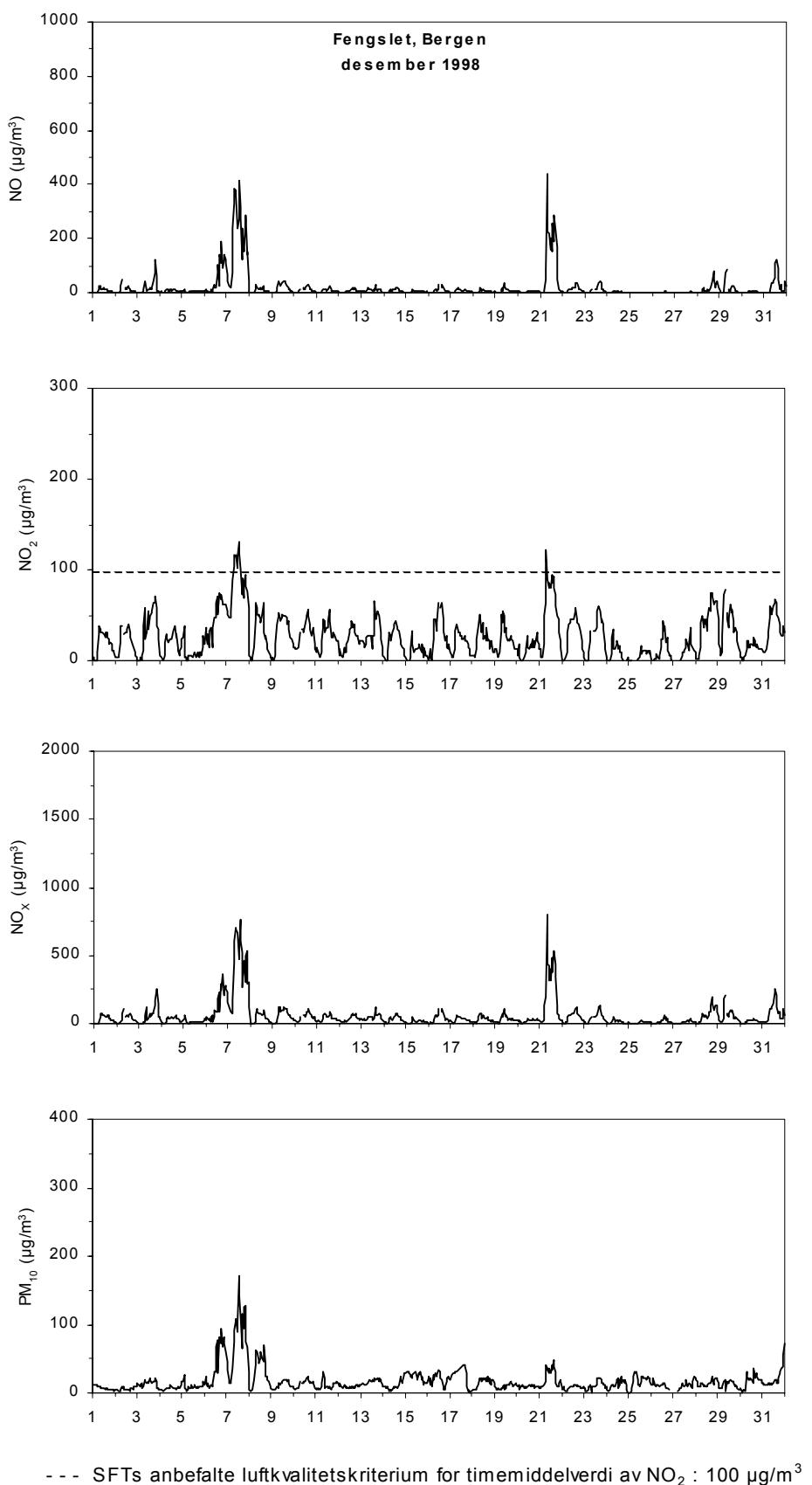
Bergen

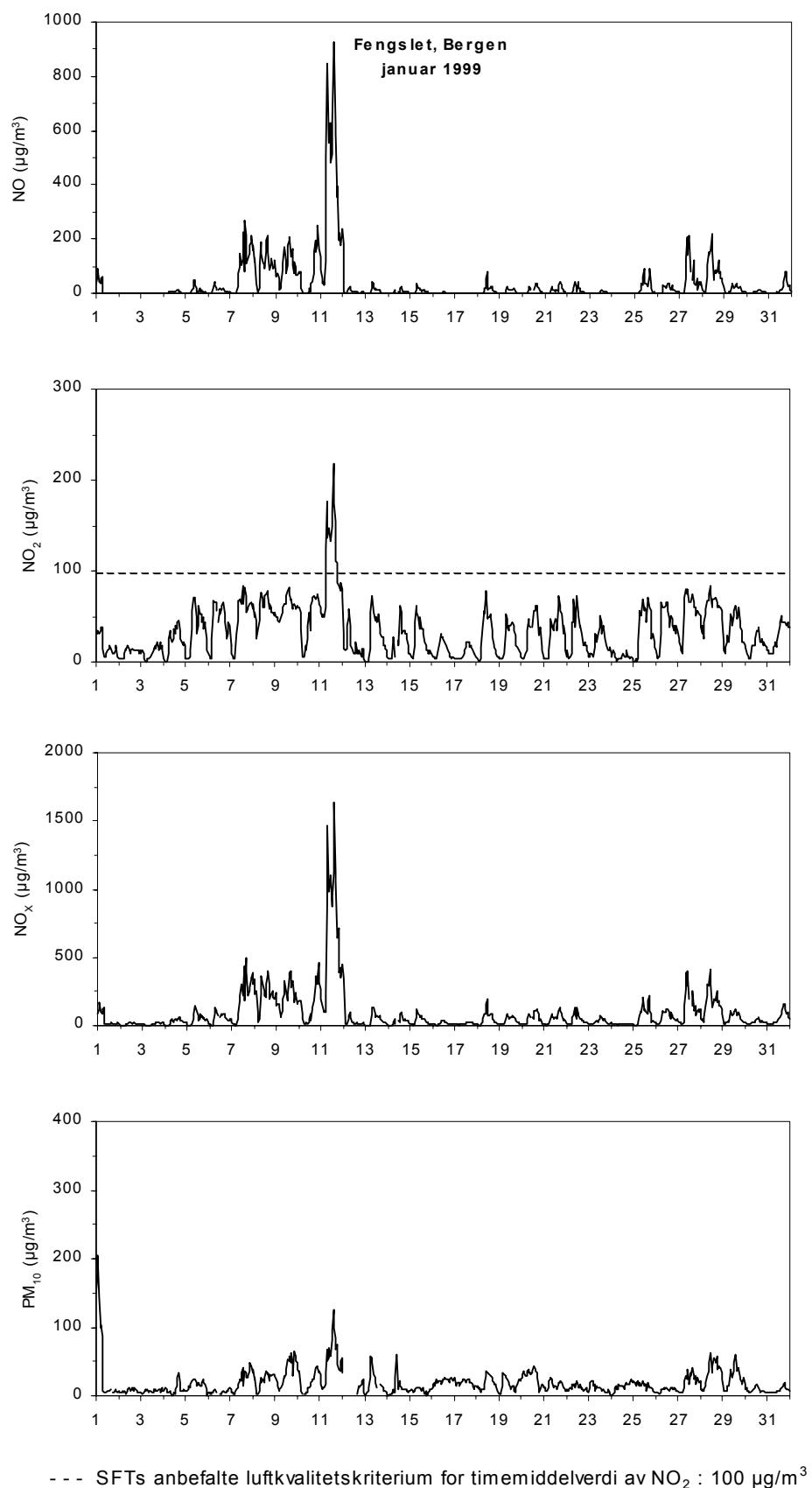
Presenterte dataserier (se også Tabell 1)

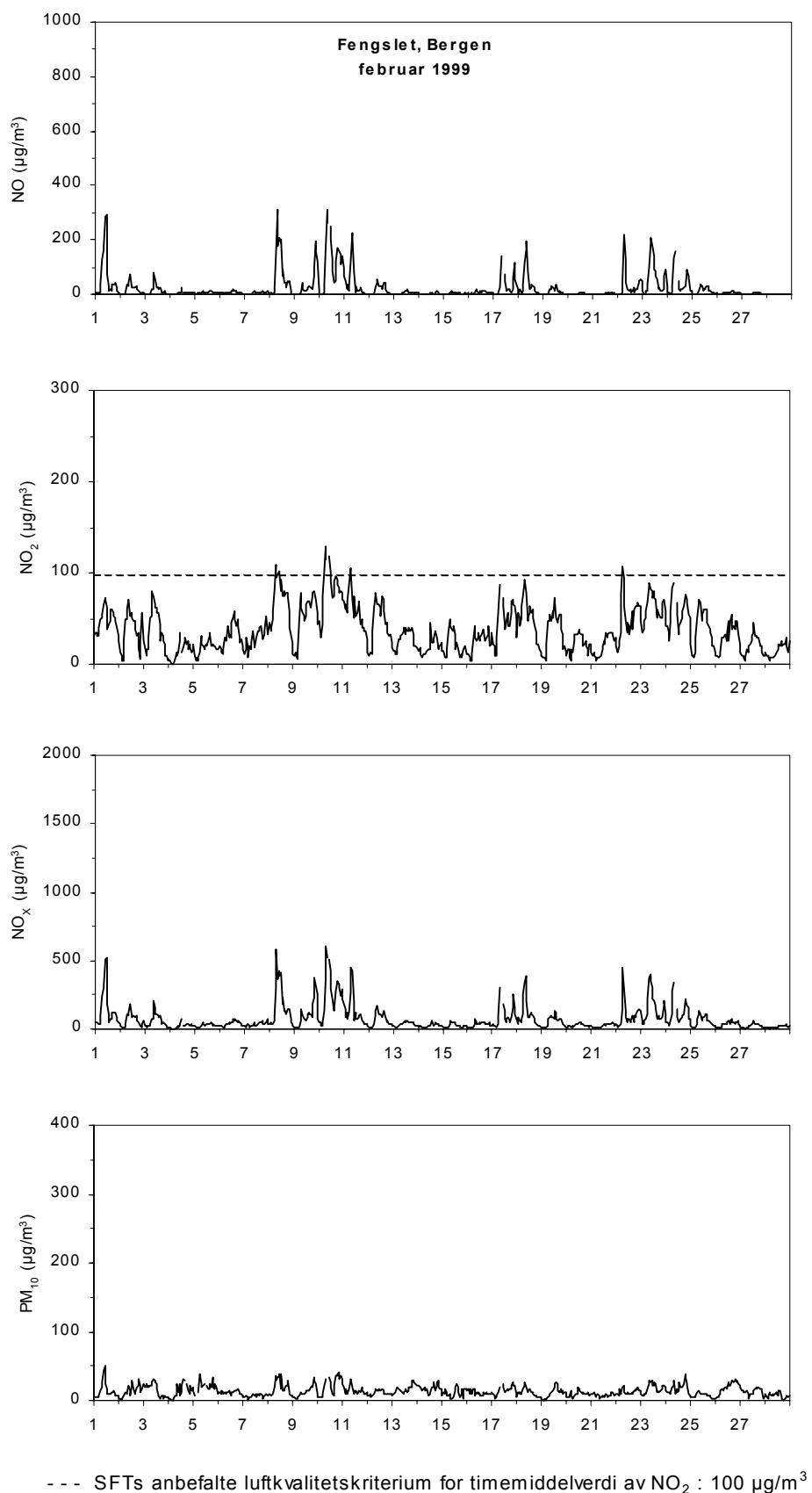
Parameter	Midlingstid	Periode	Fengslet	Michael Krohns gate
NO, NO ₂ , NO _x	Time	1998/99	x	x
PM ₁₀	Time	1998/99	x	x
NO ₂	Døgn	1998/99	x	x
PM ₁₀	Døgn	1998/99	x	x

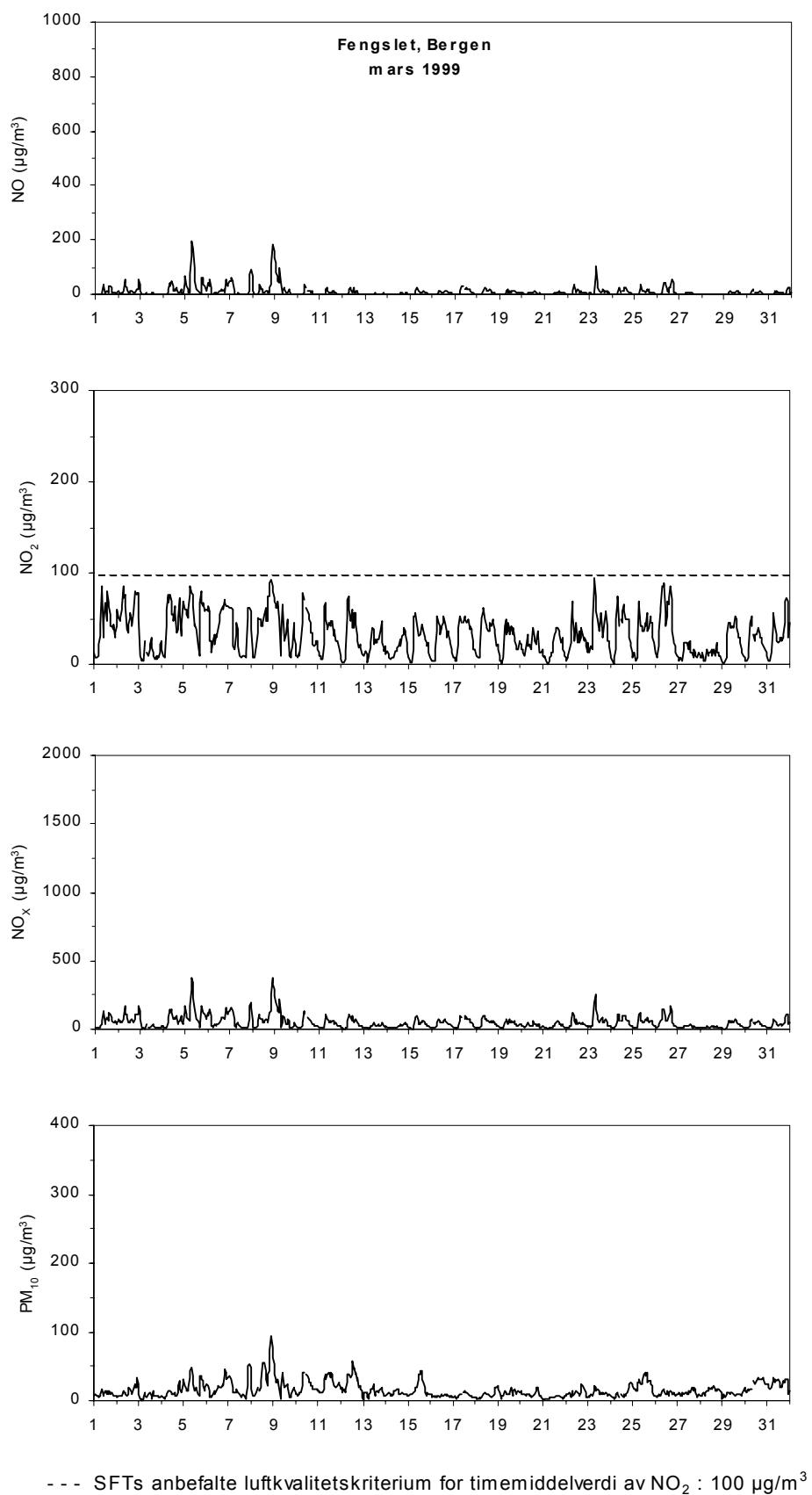

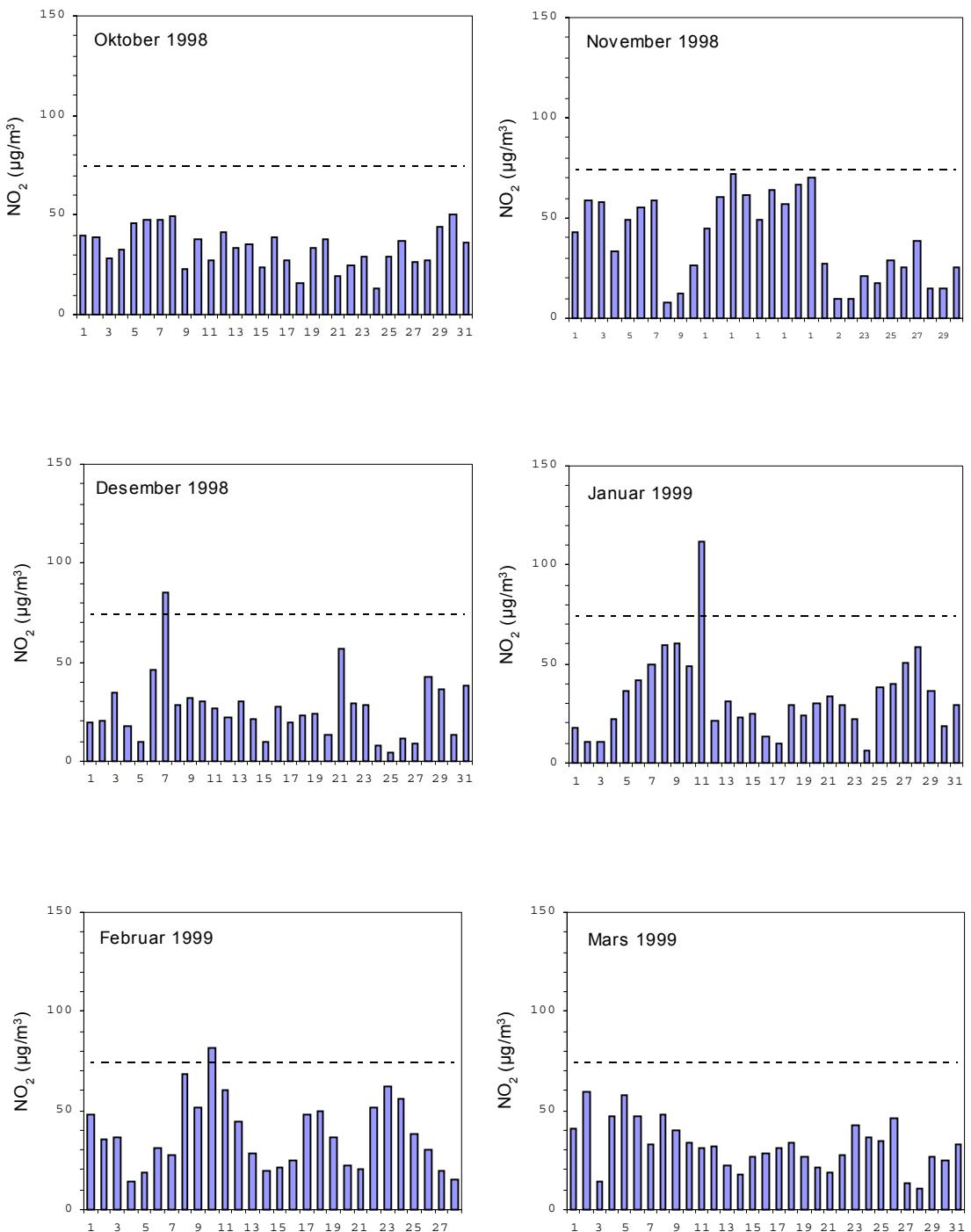

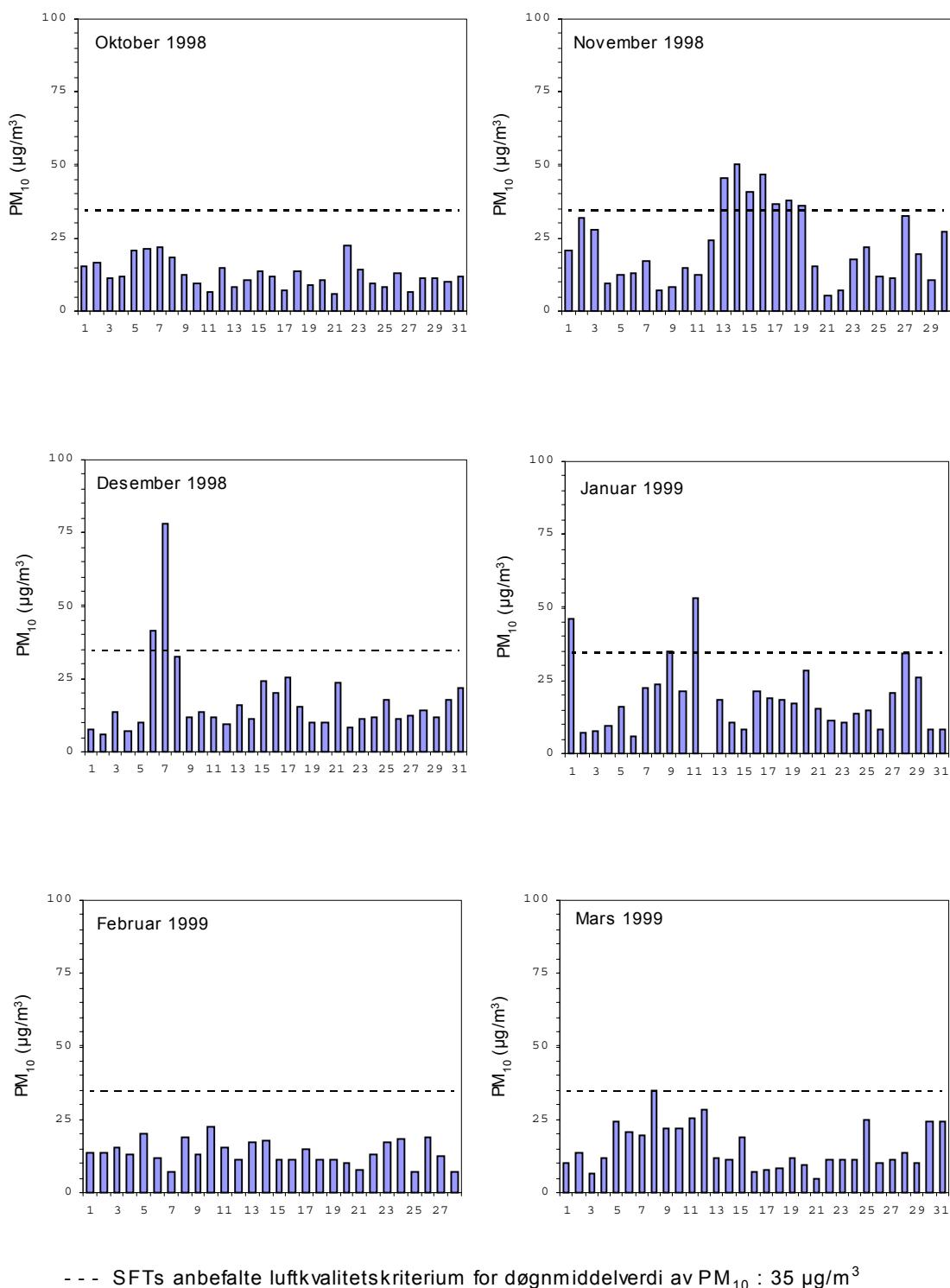

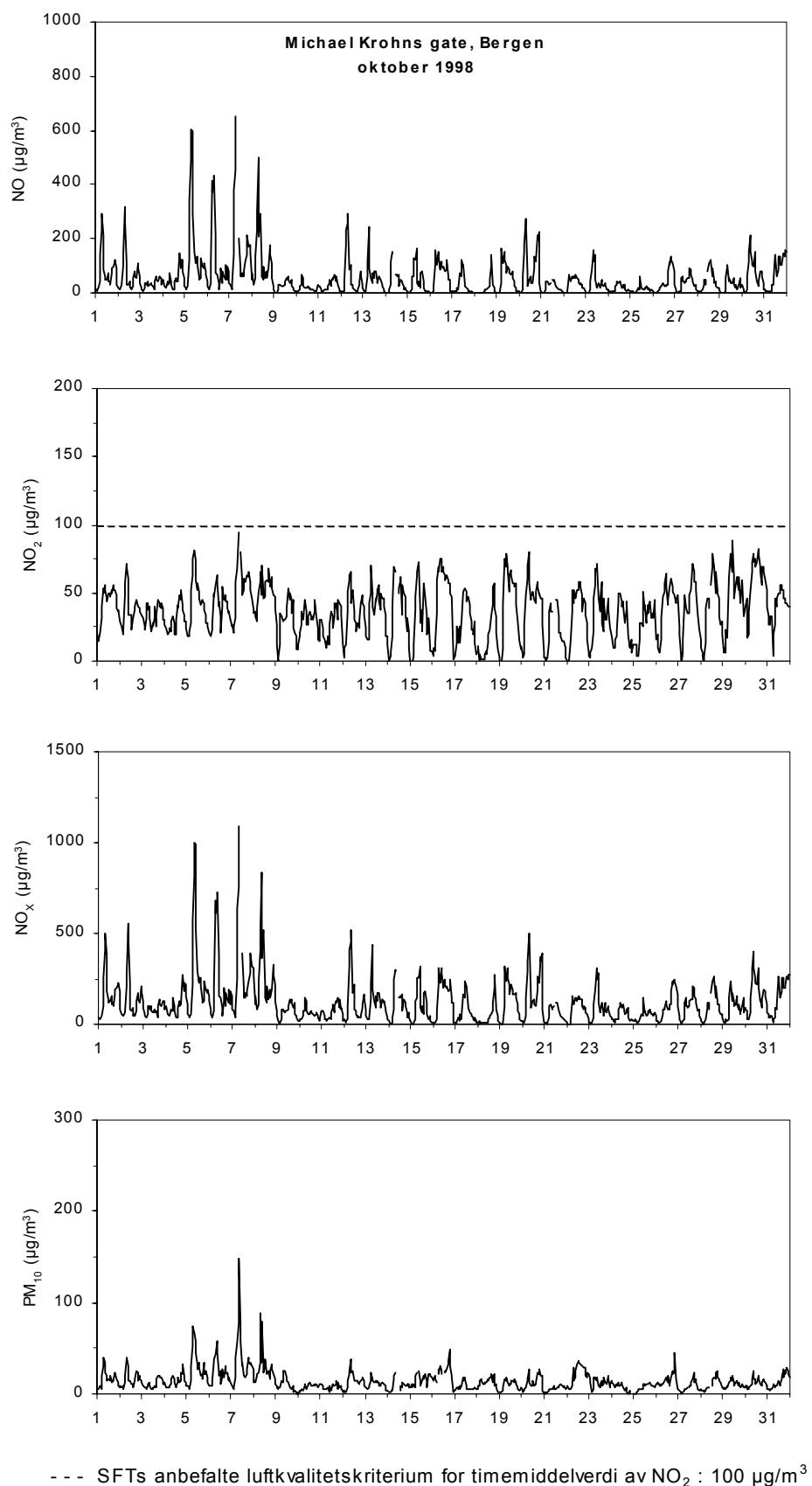

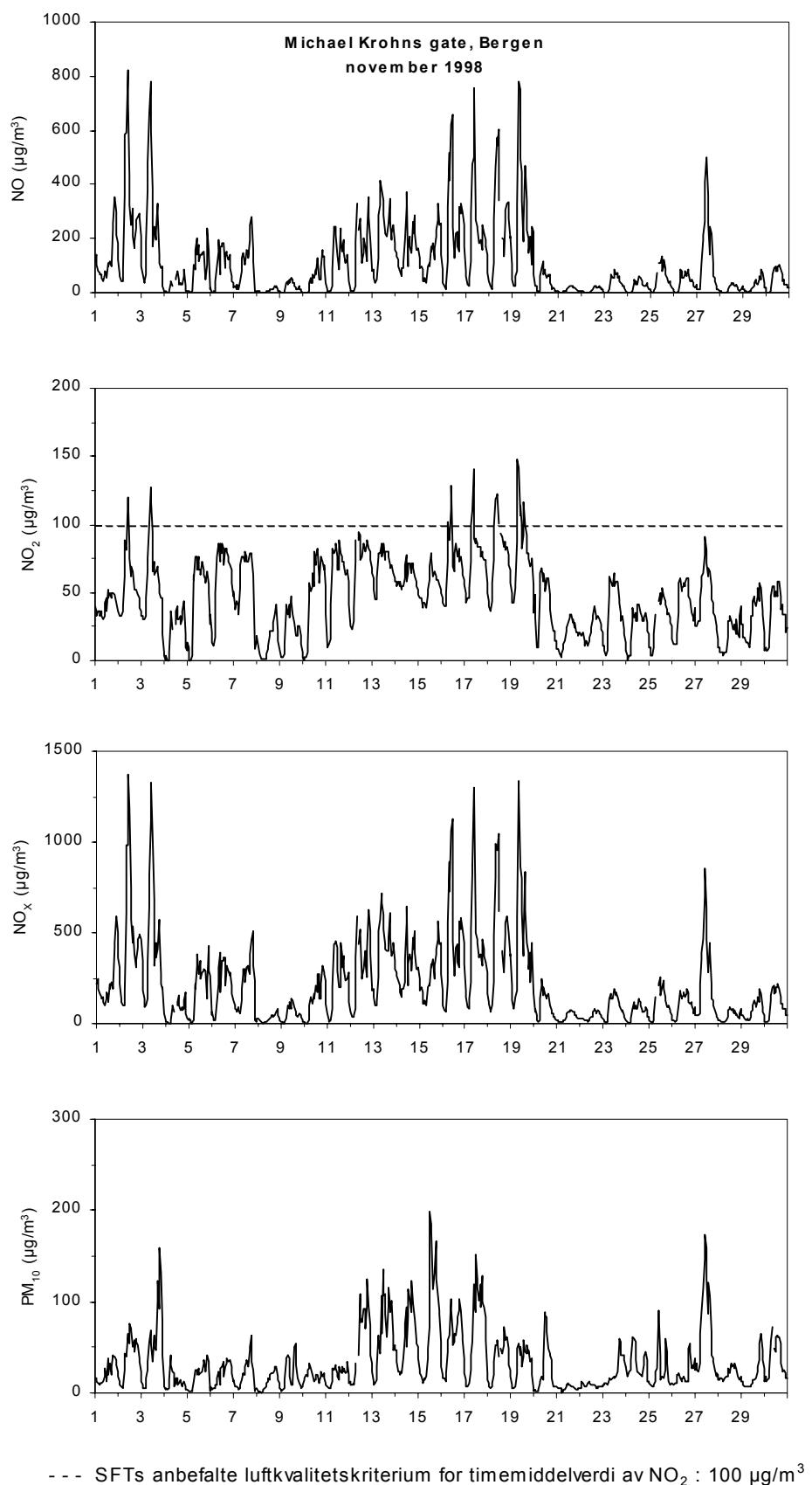

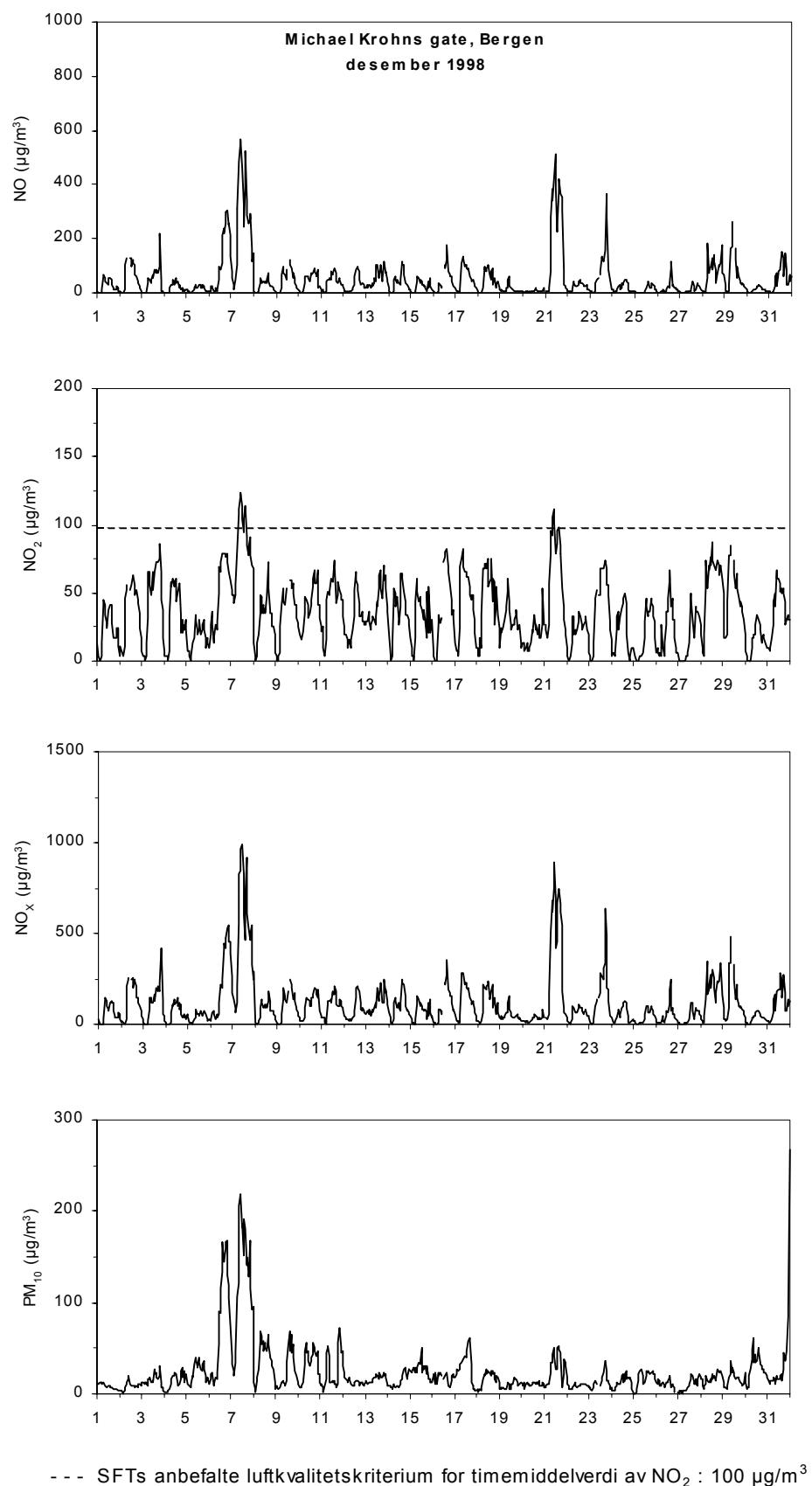
Fengslet, Bergen

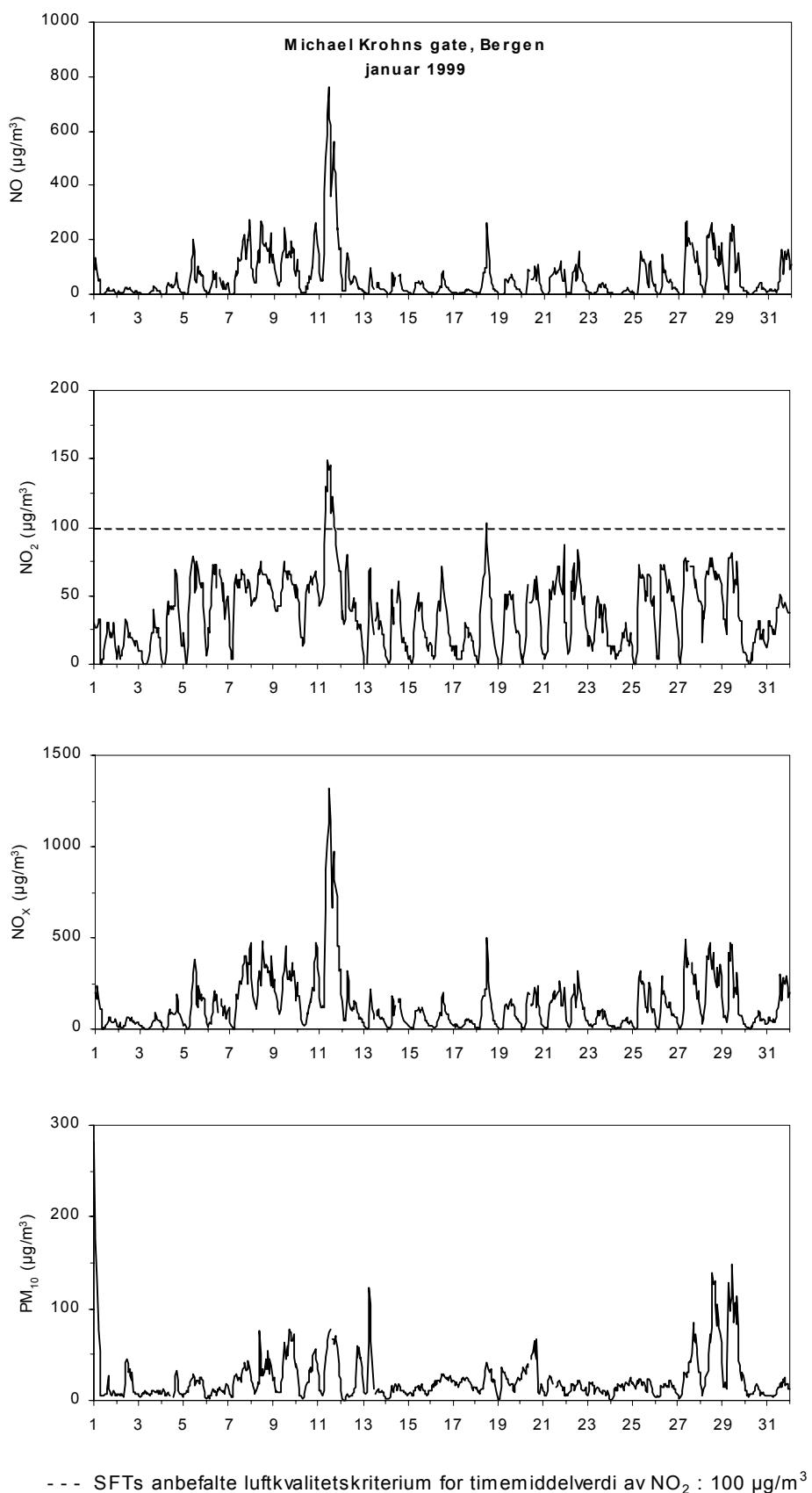
- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO_2 : $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$

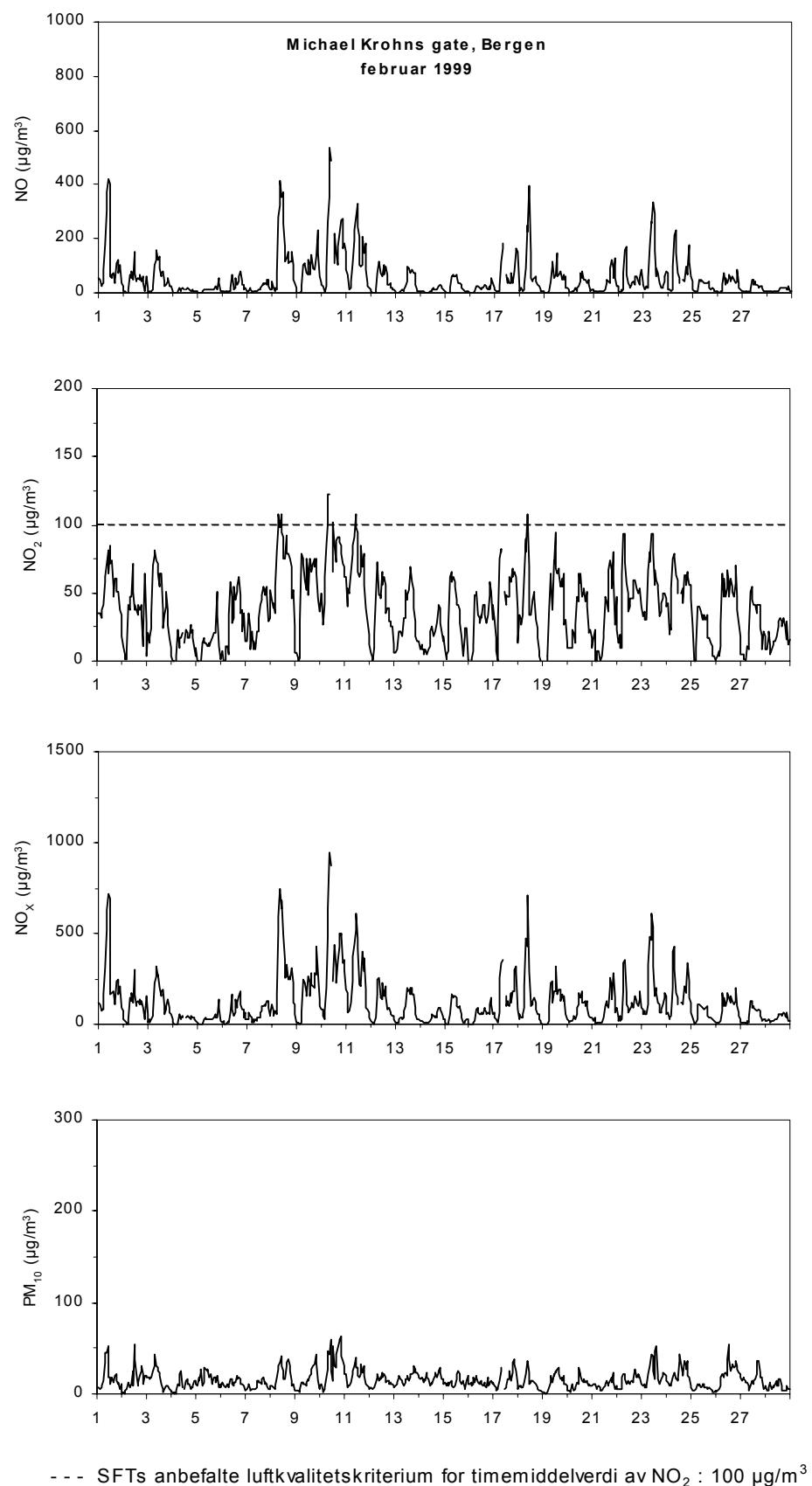
Fengslet, Bergen

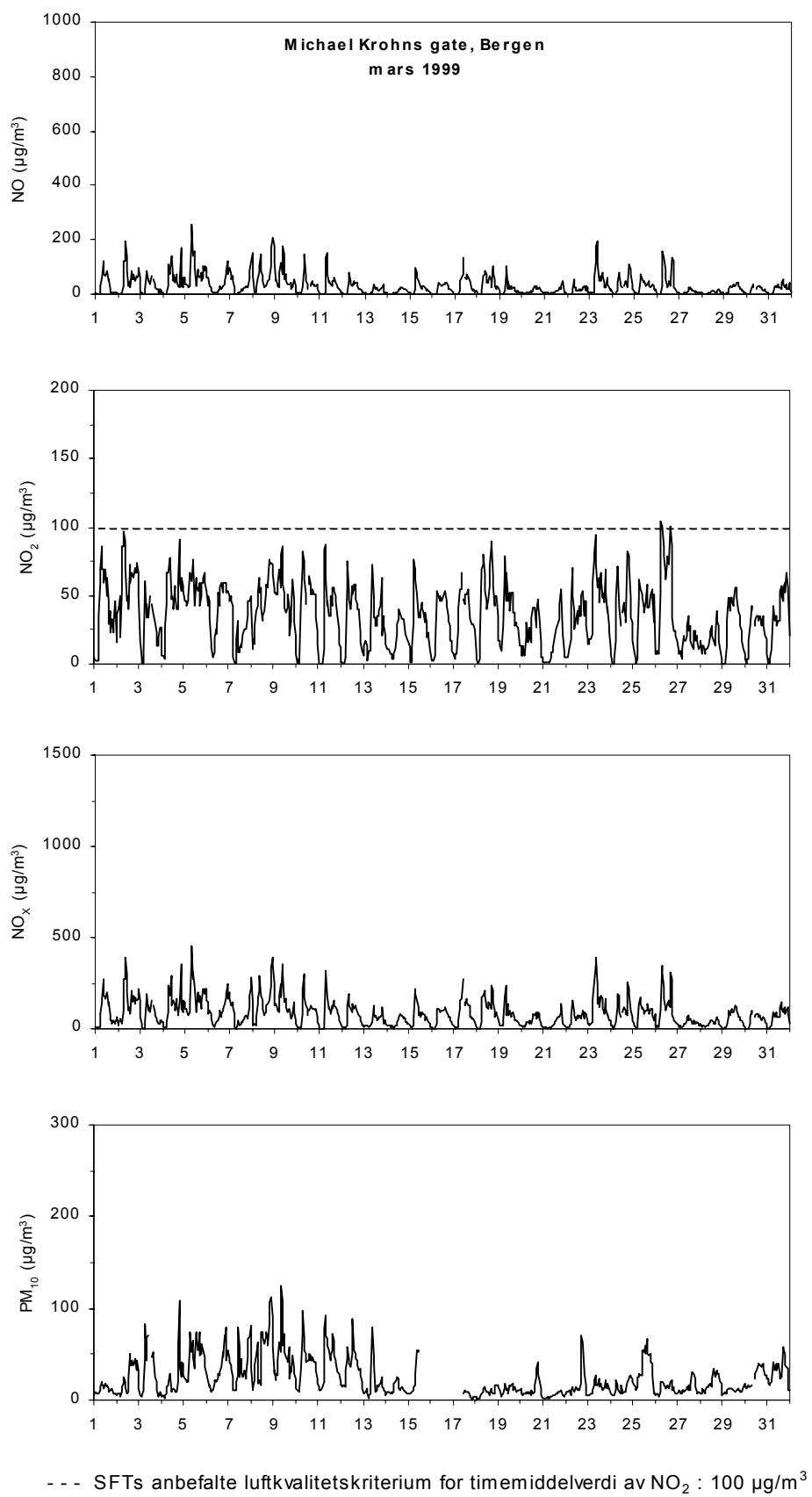

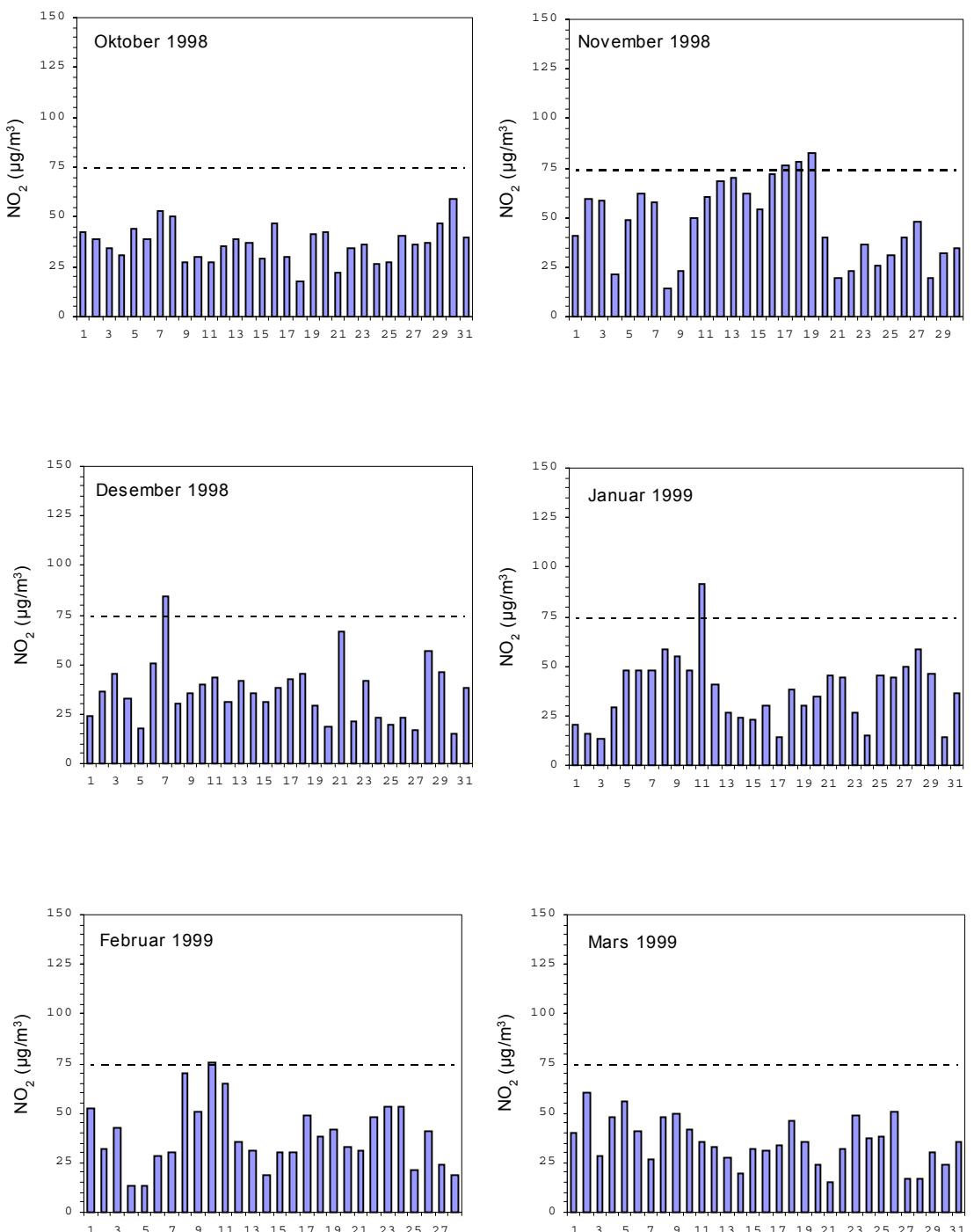

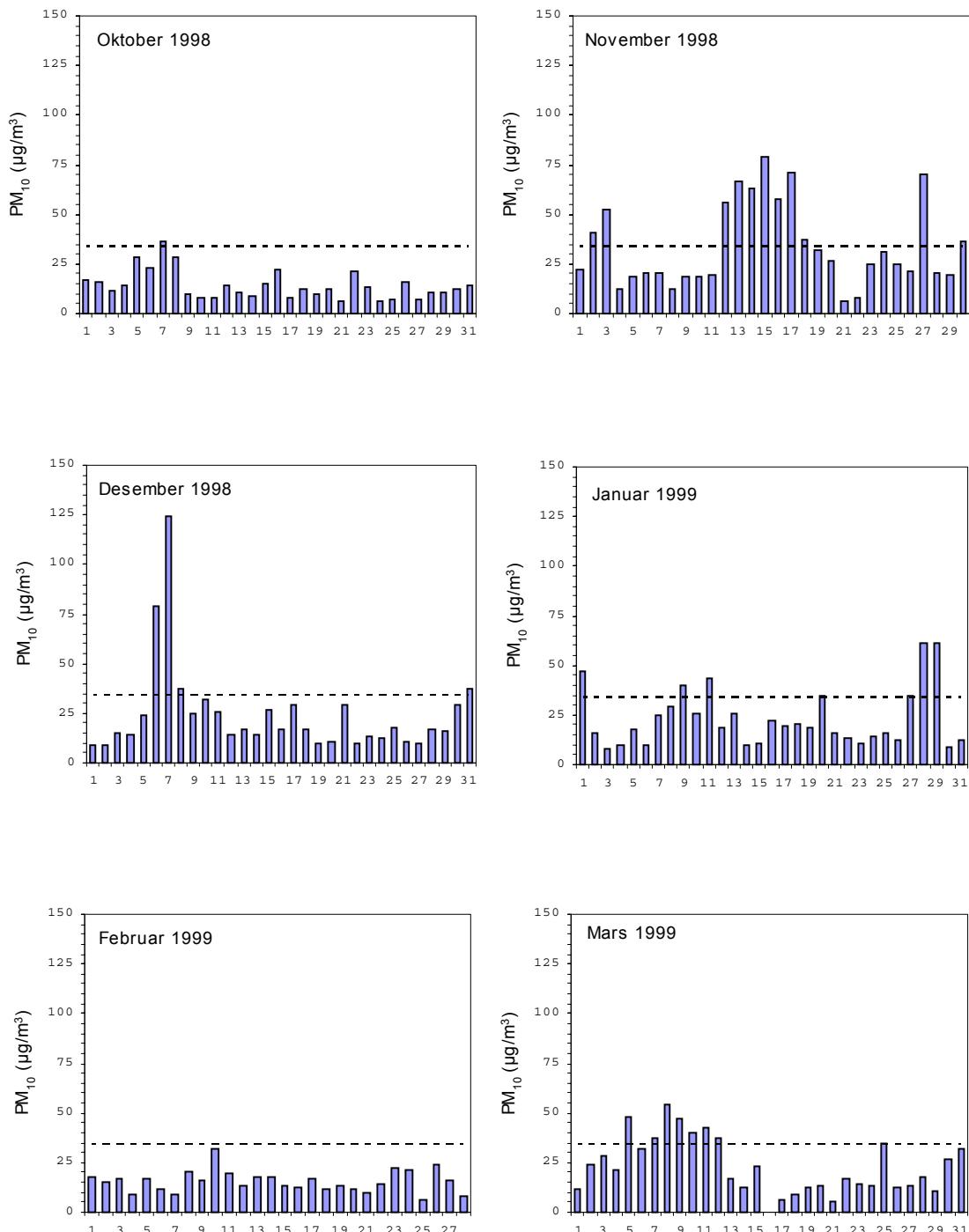

Michael Krohns gate, Bergen

- - - SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av NO₂ : 75 µg/m³

Michael Krohns gate, Bergen

--- SFTs anbefalte luftkvalitetskriterium for døgnmiddelverdi av PM₁₀ : 35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Norsk institutt for luftforskning (NILU)
Postboks 100, N-2007 Kjeller

RAPPORTTYPE OPPDRAKSRAPPORT	RAPPORT NR. OR 61/2000	ISBN 82-425-1229-9 ISSN 0807-7207			
DATO	ANSV. SIGN.	ANT. SIDER 198	PRIS NOK 240,-		
TITTEL Målinger av luftforurensninger i by/tettstedsprogrammet Oktober 1998-mars 1999		PROSJEKTLEDER Leif Otto Hagen			
		NILU PROSJEKT NR. O-99077			
FORFATTER(E) Leif Otto Hagen og Kari Arnesen		TILGJENGELIGHET * A			
		OPPDRAKGIVERS REF. Roar Gammelsæter			
OPPDRAKGIVER Statens forurensningstilsyn Postboks 8100 Dep 0032 OSLO					
STIKKORD Luftkvalitet	Nitrogenoksidene	Svevestov			
REFERAT Rapporten gir en oversikt over målinger av nitrogenoksidene og svevestov i byer og tettsteder i vinterhalvåret 1998/99. Måleresultatene er sammenliknet med norske anbefalte luftkvalitetskriterier, Verdens helseorganisasjons retningslinjer og EU-kommisjonens forslag til nye grenseverdier for luftkvalitet i EU/EØS-området. De anbefalte luftkvalitetskriteriene for time- og døgnmiddelverdi av NO ₂ og for døgnmiddelverdi av PM _{2,5} og PM ₁₀ ble overskredet ved en rekke målestasjoner. De fleste overskridelsene ble målt på stasjoner nær sterkt trafikkerte veier.					
TITLE Air Quality Monitoring in Norwegian Cities. October 1998-March 1999					
ABSTRACT This report gives results of measurements of nitrogen oxides and suspended particles in air in Norwegian cities during the winter half year 1998/99. Norwegian air quality guidelines were exceeded at most stations. The results have also been compared to WHO air quality guidelines and the new EU proposed air quality limit values.					

* Kategorier:

- A Åpen - kan bestilles fra NILU
- B Begrenset distribusjon
- C Kan ikke utleveres